

RAY

BRADBURY

DELİLER

MEZARLIĞI

TRAVELER'S BOOKS

RAY BRADBURY
DELİLER MEZARLIĞI
A GRAVEYARD FOR LUNATICS

Yaşayanlara sevgiyle:

Kendi sırrımı nasıl çözeceğimi gösteren

SID STEBEL'a;

Arkamızdan temizleyen kızım

ALEXANDRA'ya;

Yaşım daha on dört iken

bana bir yazar olduğumu söyleyen

GEORGE BURNS'e;

Ve ölenlere:

ROUBEN MAMOULIAN,

GEORGE CUKOR,

JOHN HUSTON,

BILLSKALL,

FRITZ LANG,

ve

JAMES WONG HOWE..

Ve bariz sebeplerden dolayı

RAY HARRYHAUSEN'a.

NİSAN 33

Bradbury 03

RAY BRADBURY

DELİLER MEZARLIĞI

BİR BAŞKA İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ .

TÜRKÇESİ:

İRMA DOLANOĞLU

Bir zamanlar bir şehrin içinde iki şehir vardı. Biri aydınlık, biri karanlıktı. Biri bütün gün hiç durmadan hareket ederdi, öteki hiç kıpırdamazdı. Biri sıcaktı, durmadan değişen ışıklarla doluydu. Öteki soğuktu, taşlarla yere çakılmıştı. Ve her akşamüstü güneş Maximus Filmleri'nin üzerinden battığında, bu yaşayanlar şehri, yolun hemen karşısındaki Green Glades Mezarlığı'na, yani ölümler şehrine benzemeye başlardı.

Işıklar sönüp hareketler durduğu, stüdyo binalarının köşelerinden esen rüzgâr soğuduğu zaman, yaşayanların ön kapısından, alacakaranlık caddeler boyunca taa bir şehir içindeki bu iki şehri ayıran yüksek tuğla duvara kadar inanılmaz bir melankoli duygusu yayılırdı. Ve caddeler aniden sadece hatıralarda kalan bir şeyle dolardı. Çünkü insanlar gittiğinde gerilerinde, inanılmaz olayların hayaletleriyle dolu binalar bırakırlardı.

Burası gerçekten de dünyanın en taşkın şehriydi, burada her an her şey olabilirdi ve olurdu da. On binlerce kişi ölmüştü burada, sonra ölüm sahnesi bittiğinde kalkmış, gülerek çekip gitmişlerdi. Koskoca apartmanlar ateşe verilmiş ama yanmamıştı. Sirenler çalmış, polis arabaları köşelerden son hız dönmüş, ama sonra memurlar mavi üniformalarını çıkarıp, portakal rengi pudralarını silip evlerine gitmişlerdi, o büyük ve genellikle sıkıcı dünyadaki küçük tek katlı evlerine.

Dinozorlar dolaşırdı burada, önce minyatür halde, sonra avaz avaz bağırarak yarı çıplak bakirelerin on beş metre üzerinde yükselerek. Birçok Haçlı buradan yola çıkar, biraz ilerdeki Western Costume'da zırhlarını duvara asıp mızraklarını bırakır giderlerdi. Sekizinci Henry burada birçok kafa kesmişti. Dracula buradan kanlı canlı gitmiş, toz halinde geri dönmüştü. Burada Haç Merkezleri de vardı, yüzlerce tashih taşımaktan belleri bükülmüş senaryo yazarları, peşlerinde eli kamçılı yönetmenler ve ustura gibi keskin bıçaklı film montajcıları olduğu halde oflaya puflaya Golgota'ya çıktıkça yenilenen bir kan izi. Her günbatımında mümin Müslümanlar bu kulelerden tapınmaya çağırılır, limuzinler pencerelerinin arkasında yüzüstü kodamanlarla sessizce geçerken, köylüler çarpılıp kör oluruz korkusuyla başlarını çevirirlerdi.

Bütün bunlar doğrudu; onun için, güneş batıp da eski hayaletler ortaya çıktığında, sıcak şehrin soğuyup duvarın karşısındaki mermerli bahçelere benzemeye başladığına inanmamak için hiçbir neden yoktu. Gece yarısı olunca hava, rüzgâr ve uzaklardaki bir kilise saatinin yarattığı o tuhaf sessizlikte iki şehir nihayet bir olurdu. Tek hareket eden şey, Hindistan'dan Fransa'ya, Kansas çayırlarından New York'a, Piccadilly'den İspanyol Basamaklarına kadar yirmi kısacık dakikada yirmi bin millik inanılmaz bir alanı kat eden gece bekçisiydi. Duvarın karşısındaki bekçiye mezar taşları arasında gezinerek vakit geçirirdi, feneriyle çeşitli Kutup meleklerini aydınlatır, taşların üstündeki isimleri okurdu, sonra da oturup gece çayını içerdi. Sabaha karşı dörtte, iki bekçi de uykuya dalar, iki şehir de solmuş çiçeklerin, aşınmış taşların, Yönetmen Tanrı'nın buyruğu, Casting Merkezi'nin kararıyla bir nüfus patlamasına hazır Hindistan'ın üstünden güneşin doğmasını beklerdi.

1954'teki Hortlaklar Yortusu'nda da böyle olmuştu.

Hortlaklar Yortusu.

Senenin en sevdiğim gecesi.

Öyle olmasa, bu yeni İki Şehrin Hikâyesi'ni yazmaya kalkışmazdım.

Soğuk bir keskiyle kazılan bu daveti nasıl reddedebilirdim?

Nasıl dizlerimin üstüne çökmez, derin bir soluk alıp mermer tozunu üflemezdim?

-2-

En önce gelen...

O Hortlaklar sabahı saat yedide gelmiştim stüdyoya.

En son giden...

Nerdeyse on olmuştu, son bir kez etrafa göz gezdirdim; nihayet her şeyin kesin bir tanımı olan bir yerde çalışmanın basit ama inanılmaz gerçeğini içime sindirerek. Burada kesin başlangıçlar, titiz ve değiştirilmez sonlar vardı. Dışarıda, sahnelerin ötesindeyse, korkunç sürprizleri ve derme çatma kurgularına hiç güvenmediğim bir hayat. Burada, şafakta veya alacakaranlıkta sokakların arasında yürürken, stüdyoyu açıp kapayanın ben olduğunu hayal edebiliyordum. Bana aitti çünkü ben öyle istiyordum.

Böylece, yarım mil genişliğinde bir mil derinliğinde bir alanı arşınlamaya devam ettim, on dört sesli-sahne ve on dış set arasında, dökme demirden İspanyol kapılarının ötesindeyken kontrolden çıkan hayatı kontrol altına alan filmlere duyduğum aşk ve tutkulu çılgınlığın kurbanı olarak.

Geç olmuştu, ama birçok film, programını Hortlaklar Yortusu'nda bitecek şekilde ayarlamıştı, çeşitli setlerdeki kapanış partileri, güle güle âlemleri aynı zamana denk gelsin diye. Kocaman raylı kapılan sonuna kadar açılmış üç sesli-sahnedeki orkestra müziği, kahkahalar, patlayan şampanya şişelerinin sesi ve şarkılar duyuluyordu. İçerideki film kostümleri giymiş bir insan seli, dışarıdaki Hortlak kıyafetli insan selini selamlıyordu.

Ben hiçbir yere girmedim, geçerken bakıp gülümsemekle yetindim. Öyle ya, madem stüdyo benimdi, istediğim gibi girip çıkabilirdim.

Ama gölgelere doğru yürürken bile, içimde hafif bir titreme hissettim. Filmlere olan aşkım çok uzun zamandır sürüyordu. On üç yaşındayken üzerime çöken King Kong'la bir ilişki yaşamak gibi bir şeydi bu; kalbi küt küt çarpan gövdesinin altından hiç kurtulamamıştım.

Stüdyo da aynı şekilde her sabah üzerime çöküyordu. Büyüsüne karşı savaşıp tekrar normale dönmem

ve işe başlamam saatler sürüyordu. Alacakaranlıkta, büyü geri geliyor, nefesim daralıyordu. Çok yakında dışarı çıkmam, kurtulmam, kaçıp bir daha hiç dönmemem gerektiğini biliyordum, yoksa hep üstüme üstüme düşen Kong gibi bir gün öldürecekti beni.

Son bir sahneden daha geçtim, çınlayan kahkahalar ve vurmali caz müziği duvarları sarsıyordu. Yardımcı kamera operatörlerinden biri bisikletle yanımdan geçti, sepeti bir montajcının bıçağı altında otopsiye yatmaya giden filmlerle doluydu, ya kurtulacaklar, ya da sonsuza dek gömüleceklerdi. Sonra da ölü filmlerin mahkûm olduğu, toz tutan ama pas tutmayan raflara kalkacaklardı.

Hollywood tepelerinde bir kilisenin saati onu vurdu. Dönüp yazarlar binasındaki hücreme doğru yürümeye başladım.

Ofisimde, tam bir aptal olduğumu kanıtlayacak bir davetiye bekliyordu beni.

Keskiyle bir mermer parçasına değil, daktiloyla kaliteli not kâğıdına yazılmış bir davetiye. Okuduktan sonra sandalyeme gömüldüm, yüzüm buz gibi, elim notu buruşturup atma isteği içinde.

Şöyle diyordu:

GREEN GLADES PARKI. Hortlaklar Yortusu.

Bu gece yarısı.

Arka duvar.

Not: Sizi büyük bir keşif bekliyor. Çok satacak bir roman veya harika bir senaryo için malzeme. Kaçırmayın.

Doğrusu, cesur biri sayılmam. Araba kullanmayı hiç öğrenemedim. Uçağa binmem. Yirmi beş yaşıma kadar kadınlardan korkardım. Yüksek yerlerden nefret ederim; Empire State beni müthiş korkutur. Asansörlerde sinirlerim ayağa kalkar. Yürüyen merdivenler ısırır. Feci yemek seçerim. İlk bifteğimi yirmi dört yaşındayken yemiştim, çocukluğumuysa hamburger, jambon ve turşulu sandviç, yumurta ve domates çorbasıyla geçiştirdim.

"Green Glades Parkı!" dedim yüksek sesle.

Tanrım, diye düşündüm. Gece yarısı mı? Ben, buluş çağında kabadayılardan tartakladığı oğlan? Operadaki Hayaleti'i ilk gördüğü zaman ağbisinin koltuğunun altına saklanan çocuk?

Evet, ta kendisi.

"Aptal," diye bağırdım.

Ve mezarlığa gittim.

Gece yarısı.

-3-

Stüdyodan çıkarken erkekler tuvaletine yöneldim, Ana Kapı'dan fazla uzak değildi, sonra vazgeçtim. Uzak durmayı öğrendiğim bir yerdi burası, gizli suların aktığı, kapıya dokunup açtığı zaman hızla kaçışan kerevitlerin sesiyle dolu yeraltı mağarası gibi bir yer. Kapıya gelince önce durup, boğazımı temizleyip sonra yavaşça açmam gerektiğini uzun zaman önce öğrenmişim. Çünkü o . zaman, bütün gün mağarada yaşayan, bugün de sahne-set partileri sayesinde geç saatlere kalan yaratıklar panik içinde geri çekilirken tuvaletin çeşitli iç kapılan gürültüyle veya sessizce veya bazen tüfek patlaması gibi bir sesle kapanırdı, ben de serin porselenin ve yeraltı sularının sessizliğine girer, bir an önce işimi bitirir, elimi bile yıkamadan dışarı fırlardım ve dışarıdan yine kurnaz kerevitlerin usulca uyandıklarını, fısıltıyla açılan kapılan, mağara yaratıklarının hummalı ve düzensiz bir şekilde ortaya çıktığını işitirdim.

Dediğim gibi vazgeçtim, acaba boş mu diye önce seslenip tam karşıdaki kadınlar tuvaletine daldım, burası soğuk, temiz beyaz fayanslı bir yerdi, ne karanlık mağara ne de kaçışan mahluklar vardı; girmemle çıkmam bir oldu, tam çıkarken bir Prusyalı nöbetçi alayının Sahne 10'daki partiye doğru yürüdüklerini ve yüzbaşının sıradan çıktığını gördüm. İskandinav saçlı, iri masum gözlü yakışıklı bir adamdı, erkekler tuvaletine girdi başına gelecekleri bilmeden.

Bir daha kimse onu göremeyecek dedim içimden ve gece yarısı sokakları boyunca hızla uzaklaştım.

Param çıkışmayacaktı ama hiçbir kuvvet beni mezarlığa yalnız götüremeyeceği için bir taksi tuttum, on ikiye üç dakika kala dış kapının önünde durduk.

Green Glades Parkı'nın dokuz bine yakın ölü insanı tam gün çalıştırdığı bütün o mezar ve anıtları sayarak iki uzun dakika geçirdim.

Burada elli yıldan beri vakit dolduruyorlardı. Müteahhit Sam Green ve Ralph Glade iflas edince çakıl taşlarını düzeltip üstüne mezar taşları diktiklerinden beri.

İsimlerinde büyük bir hikmet olduğunu hisseden başarısız müteahhitler Green Glades Parkı'nı kurmuşlar ve yolun karşısındaki stüdyonun dolaplarındaki bütün iskeletler buraya gömülmüştü.

Onların karanlık inşaat işlerine karışmış olan filmcilerin, iki beyefendi ağızlarını açmasın diye bu duruma göz yumduklarına inanılır. İlk gömülerle beraber bir sürü dedikodu, söylenti, suç ve ufak tefek yolsuzluk da toprağa verilmişti.

Ve şimdi dizlerime sımsıkı sarılıp oturmuş dişlerimi gıcırdatırken, gözlerimi de duvara dikmişim; duvarın arkasında en az altı tane güvenli, sıcacık, güzelim sesli-sahne saydım, Hortlaklar gecesinin

son cümbüşleri bitmek, kapanış partileri kapanmak üzereydi, müzik susmuş, alakasız insanlar beraberce eve dönüyorlardı.

Araba ışıklarının büyük sesli-sahne duvarlarında parladığını görüp bütün o iyi akşamlar ve hoşcakalları aklımdan geçirdikçe, birden onlarla beraber olmak istedim, alakalı veya alakasız, hiçbir yere gitmeden de olsa, çünkü hiçbir yer bile buradan iyiydi.

İçerde mezarlık saati on ikiyi vurdu.

"Ee?" dedi biri.

Gözlerimin uzaktaki stüdyo duvarından dönüp şoförün ensesine dikildiğini hissettim.

Demir parmaklıktan içeri baktı ve derin bir nefes çekti. Kapı rüzgârdan zıngırdıyordu, büyük saatin yankıları sustu.

"Kim," dedi şoför, "kapıyı açacak?"

"Ben mi?" dedim dehşet içinde.

"İyi bildin," dedi şoför.

Kendimi kapıyla mücadele etmeye zorladığım uzun bir dakika geçti, ama hayrettir kilitli değildi, sonuna kadar açıldı.

Taksiyi içeri yönelttim; çok yorgun ve çok ürkmüş bir ah yürüten yaşlı bir adam gibi. Taksi alttan alta mırıldanıyordu, ama ne fayda; şoförse fısıl fısıl söyleniyordu: "Kahretsin, kahretsin. Bir şey bize doğru koşmaya başlarsa, kalmamı bekleme."

"Ben kalır mıyım sanıyorsun," dedim. "Hadi gel."

Çakıllı yolun iki yanında bir sürü beyaz şekil vardı. Bir hayaletin bir yerlerde iç geçirdiğini duydum, ama körük gibi inip kalkan, göğsümde bir ateş yakmaya çalışan ciğerlerimin sesinden başka bir şey değildi bu.

Başıma birkaç yağmur damlası düştü. "Tanrım," diye fısıldadım, "şemsiye de yok."

Ben burada ne yapıyorum Allah aşkına, diye düşündüm.

Ne zaman eski bir korku filmi seyretsem, evde kalacağı yerde gecenin bir vakti sokağa çıkan adama hep gülerdim. Veya aynı şekilde, iri masum gözlerini kırpıştıran, sivri topuklu pabuçlarıyla koşarken ayağı takılan kadına. Şimdiyse ben aynı duruma düşmüştüm, sırf aptalca vaatler veren bir not yüzünden.

"Yeter," diye seslendi taksici, "daha fazla gitmem!"

"Korkak!" diye bağırdım.

"Ne dersen de," dedi. "Ben tam burada bekleyeceğim!"

Arka duvara giden yolu yarılamişım, ip gibi yağın yağmur, yüzümü yıkıyor, ağzımdaki küfürleri ıslatıyordu. Taksinin ışığında mezarlığın arka duvarına yaslanmış Maximus Filmleri'nin arka tarafına doğru uzanan bir merdiven gördüm.

Merdivenin altından yukarı doğru baktım soğuk yağmurda.

Merdivenin tepesinde, duvarın üstüne tırmanmakta olan bir adam görünüyordu.

Ama orda donmuş kalmıştı, sanki bir şimşek resmini çekmiş, adamı kör-beyaz-mavi bir emülsiyonda sonsuza dek hapsedmiş gibi: Başı, son hız ilerleyen bir meteorunki gibi öne doğru fırlamış, vücudu, her an kendini duvarın üstünden aşağıya, Maximus Filmleri'ne atacakmış gibi eğilmişti.

Ama, grotesk bir heykel gibi donmuş duruyordu.

Sessizliğinin, hareketsizliğinin sebebini anlayınca ona bağırdım.

Adam oracıkta ölüyordu, belki de çoktan ölmüştü.

Peşinde karanlık buraya gelmiş, merdiveni tırmanmış ve görüp kalakalmıştı - ama neyi? Duvarın arkasındaki bir şey mi onu korkutmuştu? Yoksa ötede, stüdyonun karanlığında daha da kötü bir şey mi vardı?

Yağmur beyaz mezar taşlarını kamçılıyordu.

Merdiveni hafifçe salladım.

"Tanrım!" diye haykırdım.

Çünkü yaşlı adam, merdivenin tepesinden devriliverdi.

Hemen yana atladım.

On ton ağırlığında bir meteor gibi çakıldı mezar taşlarının arasına. Ayağa kalktım, göğsümdeki gümbürtüden kulaklarım işitmez olmuştu, yağmur taşların üstünde fısıldıyor, adamı ıslatıyordu.

Ölü adamın yüzüne baktım.

Adam da istiridye gözleriyle bana.

Bana niye bakıyorsun? diye sordu sessizce.

Çünkü, diye düşündüm, seni tanıyorum.

Yüzü beyaz bir taşı sanki.

J. C. Arbuthnot, Maximus Filmleri'nin eski patronu, diye düşündüm. Evet, diye fısıldadı.

Ama, ama/diye bağırdım sessizce, seni son gördüğümde, on üç yaşında patenlerimle Maximus Filmleri'nin önünden geçiyordum, senin, öldüğün hafta, yirmi yıl önce, gazetelerde günlerce telefon direğine çarpmış iki arabanın resimleri çıktı, o korkunç enkaz, kanlı kaldırım, paçavraya dönmüş vücutlar, sonra yine iki gün boyunca cenazede yas tutan binlerce kişinin yüzlerce fotoğrafı, milyonlarca çiçek, ve gözü yaşlı New York stüdyo patronları ve cenazeden çıkarken iki yüz siyah gözlüğün arkasındaki yaşlı gözleri, üzgün yüzleriyle aktörler. Gerçekten özlediler seni. Sonra yine Santa Monica Bulvarı'ndaki hurda olmuş arabanın son birkaç resmi, gazetelerin unutulması haftalar sürdü, radyoların övgüler yağdırıp sonsuza dek ölen kralı bağışlamaları. Sen, J. C. Arbuthnot, buydun işte.

Olamaz! İmkânsız, diye bağırdım nerdeyse. Bu gece duvarın üstündeki sen olamazsın. Kim koydu seni oraya? Yeni baştan ölemezsin, değil mi?

Şimşek çaktı. Gök gürledi, kapanan dev bir kapı gibi. Yağmur ölü adamın yüzünü ıslattı, gözlerinde yaşlar yaparak. Sular doldu açık ağzına.

Arkamı döndüm, bir çığlık attım ve kaçtım.

Taksiye vardığımda, kalbimi geride, cesedin yanında bıraktığımı biliyordum.

Kovalıyordu beni. Bir kurşun gibi göğsüme saplanıp beni taksiye çarptı.

Sürücü arkamdaki, yağmurun dövdüğü çakıl yola baktı.

"Biri var mı?" diye bağırdım.

"Yok!"

"Çok şükür. Hemen gidelim buradan!"

Ve motor sustu.

İkimiz de umutsuzlukla inledik.

Motor yeniden çalıştı, korkumuzu anlamış gibi.

Saatte altmış mil ile geri geri gitmek kolay değildir. Biz gittik.

Şehrin sakin bir mahallesindeki normal bir sokaktaki küçük, güvenli, tek katlı evimin sıradan mobilyalı sıradan oturma odasında nerdeyse sabaha kadar gözümü kırpmadan oturdum. Üç fincan sıcak çikolata içtim ama hâlâ buz gibiydim, duvara hayaller yansıyor, tir tir titriyordum.

İnsanlar iki kere ölemez! diye düşündüm. Merdivenin tepesinde duran, gece rüzgârlarını avuçlayan o şey J. C. Arbuthnot olamazdı. Cesetler çürür. Cesetler yok olur.

1934'teki bir günü hatırladım, J. C. Arbuthnot stüdyonun önünde limuzininden iniyordu, tam o sırada patenle kayarak gelen ben tökezleyip kollarına düştüm. Gülerek beni ayağa kaldırmış, kitabımı imzalamış, yanağımdan bir makas alıp içeri girmişti.

Ve şimdi, ulu Tanrım, çoktan yoklara karışmış o adam, soğuk yağmurda mezarlığın çimenlerine düşüvermişti.

Sesler duydum, manşetler gördüm:

J. C. ARBUTHNOT ÖLDÜ VE DİRİLDİ.

"Hayır!" dedim yağmurun fısıldaştığı beyaz tavana, ve adam düştü. "O değildi. Bu bir yalan!" Sabaha kadar bekle, dedi bir ses.

-5-

Sabahın gelmesi işe yaramadı.

Radyo ve TV'de hiç ölüm haberi yoktu.

Gazete bir sürü araba kazası ve uyuşturucu baskını haberiyle doluydu. Ama J. C. Arbuthnot yoktu.

Evden çıktım, garaja girdim, oyuncaklarla doluydu burası, eski bilim ve icat dergileriyle, araba yoktu, sadece elden düşme bisikletim.

Bisikletime bindim; kör gibi sürmüş olmalıyım ki, yarı yola geldiğimde geçtiğim hiçbir kavşağı hatırlamadığımı fark ettim. Şaşkın bir halde düştüm bisikletten, titriyordum.

Parlak kırmızı, üstü açık bir otomobil, lastiklerinden duman çıkararak fren yaptı ve yanımda durdu.

Kafasında ters takılmış bir kep, direksiyonda oturan adam gaza dokundu. Ön camdan dışarı baktı, bir gözü masmavi ve çıplaktı, ötekindeyse sımsıkı oturtulmuş, güneş ışıkları saçan bir monokl vardı.

"Merhaba, lanet olası aptal orospu çocuğu," diye bağırdı Alman aksanıyla çınlayan bir sesle.

Bisikletim nerdeyse elimden kayıyordu. Bu profili on iki yaşındayken bazı eski paralar üstünde görmüştüm. Adam ya dirilmiş bir Sezar ya da Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Alman yüksek piskoposuydu. Kalbimin çarpmasından ciğerlerimdeki son nefes de tükendi.

"Ne?" diye bağırdı şoför. "Hızlı konuş!"

"Merhaba," dediğimi işittim, "lanet olası aptal orospu çocuğu. Sen Fritz Wong'sun, değil mi? Çinli bir baba ve Avusturyalı bir anneden Şangay'da doğma, Hong Kong'da, Bombay'da, Londra'da ve bir sürü Alman şehrinde büyüme. Önce getir götür oğlanı, sonra montajcı, sonra yazar, sonra UFA'da görüntü yönetmeni, sonra da bütün dünyada yönetmen. Fritz Wong, o muhteşem sessiz film Cavalcanti Büyüsü'nü yapan muhteşem yönetmen. Hollywood filmlerinde 1925'ten 1927'ye hüküm süren, sonra da Gerta Froelich'in iç çamaşırlarını koklayan Prusyalı bir general olarak kendini yönettiğin filmdeki bir sahneden dolayı dışarı atılan adam. Berlin'e geri dönüp sonra Hitler'den önce orayı terk eden uluslararası yönetmen, Çılgın Aşk, Esrime, Ay'a Gidiş Geliş'in yönetmeni."

Her hitapla beraber başı santim santim dönmüş, ağzı bir kukla gülümsemesiyle kıvrılmıştı. Monoklunda bir Mors şifresi yanıp söndü.

Monoklün arkasında uzaktan uzağa fark edilen Doğulu bir göz vardı. Sol gözün Pekin sağ gözün de Berlin olduğunu düşünmüştüm, ama hayır. Doğu havasını belirgin kılan sadece monoklün merceği idi. Alnı ve şakakları Germen kibrinden bir kale gibiydi, iki bin sene veya kontratı iptal edilene kadar dayanacak denli sağlam yapılı.

"Bana ne dedin?" diye sordu, sonsuz bir nezaketle.

"Bana söylediğini," dedim usulca. "Lanet olası," diye fısıldadım, "aptal bir orospu çocuğu."

Başını salladı. Gülümsedi. Arabanın kapısını bam diye açtı.

"Bin!"

"Ama beni -"

"-tanımıyor muyum? Önüme çıkan her geri zekâlı bisikletliyi arabama alır mıyım sanıyorsun? Seni stüdyoda köşelerden sıvışırken, yemekhanede Beyaz Tavşan rolü yaparken görmedim mi sandın? Sen" - parmaklarını şıklattı - "Edgar Rice Burroughs'ın ve Mars Hükümdarı'nın piç oğlusun - H. G. Wells'in Jules Verne'den çıkma gayri meşru çocuğusun. Bisikletini içeri koy. Geç kaldık!"

Bisikletimi arka koltuğa attım, tam binmişim ki elli mile çıktık.

"Kim bilir?" diye bağırdı Fritz Wong egzozun üstünden. "İkimiz de deli olmalıyız, çalıştığımız yere bakılırsa. Ama sen şanslısın, hâlâ seviyorsun bu işi."

"Sen sevmiyor musun?" diye sordum.

"Tanrı yardımcım olsun," diye mırıldandı. "Evet!"

Gözlerimi Fritz Wong'dan alamıyordum; direksiyonun üzerine eğilmiş, rüzgâr yüzüne çarpıyordu.

"Sen bugüne kadar gördüğüm en kafasız, en aptal şeysin!" diye bağırdı. "Kendini öldürmek mi istiyorsun? Niye hiç araba kullanmayı öğrenmedin ki? Ne biçim bisikletin var. Bu sinema'daki ilk işin mi? O boktan şeyleri nasıl yazıyorsun? Hiç Thomas Mann, Goethe filan okumadın mı!"

"Thomas Mann ve Goethe," dedim sessizce, "beş paralık bir senaryo yazamazlar. Venedik'te Ölüm, tabii. Faust? Tamam. Ama iyi bir senaryo? Veya benimkiler gibi, seni Ay'a indirip buna da inandıran bir kısa hikâye? İmkânı yok. Hem sen niye o monoklla araba sürüyorsun ki?"

"Seni ilgilendirmez! Kör olmak daha iyi. Önündeki şoföre fazla yakından bakarsan kığına bindirmek istersin. Yüzüne bakayım. Beni tasvip ediyor musun?"

"Komik birisin bence!"

"Tanrım! Muhteşem Wong'un söylediği her şeyi İncil kabul etmen gerekir. Araba kullanmayı niye bilmiyorsun ki?"

İkimiz de gözlerimizi, ağzımızı döven rüzgâra karşı avaz avaz bağıarak giriyorduk.

"Yazarlarda araba alacak para nerde? Ayrıca, daha on beş yaşındayken beş kişinin öldüğünü, paramparça olduğunu gördüm. Arabanın biri telefon direğine çarptı."

Fritz dönüp hatıralarla solan yüzüme baktı.

"Savaş yeri gibiydi, ha? O kadar da aptal değilsin aslında. Sana Roy Holdstrom'la beraber yeni bir proje vermişler diye duydum. Özel efektler filan. Harika. Ne kadar kabul etmek istemesem de."

"Roy'la liseden beri arkadaşız. Garajında minyatür dinazorlarını yaparken seyredirdim onu. Büyüyünce birlikte canavarlar yapacağımıza söz vermiştik."

"Hayır," diye bağırdı Fritz Wong rüzgâra karşı, "canavarlar için çalışıyorsunuz. Manny Leiber mı? Gila canavarının düşünde gördüğü bir örümcektir o. Bak! İşte hayvan koleksiyonu!" Stüdyo kapılarının karşısındaki kaldırımında duran imza toplayıcılarına işaret etti.

Dönüp baktım. Ruhum aniden bedenimden fırlayıp geçmişe doğru aktı. 1934'tü, çılgın bir kalabalığın içinde sıkışıp kalmıştım, kâğıtlarını kalemlerini sallıyor, prömiyer gecelerinde parlak ışıkların altında oraya buraya koşuyor, Marlene Dietrich'i kuaförüne kadar takip ediyor, cuma geceleri Legion Stadyumu'ndaki boks maçlarında Cary Grant'ın peşinden koşuyor, restoranların önünde Jean Harlow'un üç saatlik yemeklerini bitirmesini ya da Claudette Colbert'ın gülererek dışarı çıkmasını bekliyorlardı.

Gözlerim bu çılgın kalabalığın üstünde tek tek dolaştı; ve geçmişe karışmış isimsiz arkadaşların buldoğa, Pekin köpeğine benzeyen solgun, miyop yüzlerini yeniden gördüm; ince ince işlenmiş on metre yüksekliğindeki demir kapıların, inanılmaz şöhretlerin üstüne açılıp kapandığı Maximus'un muhteşem İspanyol Prado Müzesi cephesinin önünde bekliyorlardı. Gagalarını açmış, kısacık karşılaşmalarla, flaş resimlerle, mürekkeple imzalanmış kâğıtlarla doyurulmayı bekleyen bu aç kuşların yuvasında kaybolmuş olan kendimi gördüm. Ve hatıramda güneş batıp ay yükselirken, boş kaldırımlarda patenlerimle eve kadar dokuz millik yolu kaydığımı gördüm, günün birinde dünyanın en büyük yazarı veya Fly By Night Filmleri'nde çalışan adi bir yazar olmanın düşünüyü kurarak.

"Hayvan koleksiyonu mu?" diye mırıldandım. "Onlara böyle mi diyorsun?"

"Burası da," dedi Fritz Wong, "hayvanat bahçesi!"

Stüdyo girişinden hızla dalıp içeri giren insanlar, figüranlar, amirlerle dolu yollara saptık. Fritz Wong arabasını Park Edilmez yazan bir yere sokuverdi.

İndim. "Hayvan koleksiyonu ile hayvanat bahçesi arasındaki fark ne?" diye sordum.

"Burada, yani hayvanat bahçesinde, bizi parayla parmaklıkların arkasında tutuyorlar. Dışardaysa, hayvan koleksiyonuna ait o budalalar aptalca düşlerinin içinde hapisler."

"Ben de bir zamanlar onlardan biriydim, hep stüdyo duvarının bu yanına gelmeyi düşlerdim."

"Aptal. Artık hiç kaçamayacaksın."

"Hayır, kaçacağım. Bir başka öykü kitabıyla bir oyun bitirdim. İsmim hatırlanacak!"

Fritz'in monoklü parladı. "Bunu bana söylememeliydin. Küçümseme hissimi kaybedebilirim."

"Eğer Fritz Wong'u tanıyorsam, o his otuz saniye sonra geri gelir."

Fritz bisikletimi arabadan çıkarmamı seyretti.

"Sende biraz Almanlık var galiba."

Bisikletime bindim. "Bu bana hakarettir."

"Herkesle böyle mi konuşursun?"

"Yoo, sadece görgüsüne acıdığım ama filmlerine bayıldığım muhteşem Frederick'le."

Fritz Wong monoklünü çıkarıp gömleğinin cebine attı. Sanki bir iç mekanizmayı harekete geçirecek tekliği atmış gibi.

"Seni birkaç gündür seyrediyorum," dedi. "Delilik nöbetlerim tutunca hikâyelerini okurum. Yeteneğin yok değil ama cilalanabilir. Tanrı yardımcım olsun, İsa, Herod Antipas ve bütün şu et kafa. azizler üstüne umutsuz bir film yapıyorum. Filme dokuz milyon dolarla, çocuk yuvasını bile idare etmekten aciz ayyaş bir yönetmenle başlamışlar. Cesedi gömmem için beni seçtiler. Nasıl bir Hıristiyansın?"

"Uzak düşmüş."

"Güzel! Seni şu aptal dinazor efsanenden kovdurursam şaşma. Eğer bu İsa'lı korku filmini mumyalamama yardımcı olursan, senin için ileriye bir adım olabilir. Lazarus prensibi! Ölü bir hindi üstünde çalışıp onu film setlerinde diriltebilirsen puan kazanırsın. Seni birkaç gün daha gözleyip okuyayım. Bugün tam birde yemekhanede ol. Ben ne yiyorsam onu ye, senle konuşulduğu zaman konuş, oldu mu? Seni yetenekli piç kurusu."

"Başüstüne, Unterseeboot Kapitan, büyük piç komutanım."

Bisikletime binip gitmek üzereyken beni dürtükledi. Ama canımı yakacak şekilde değil, barışçı yaşlı bir filozofun dürtmesi, gitmeme yardım etsin diye.

Geriye bakmadım.

Onun geriye baktığını görmekten korktum.

-6-

"Güzel Allahım!" dedim. "Unutturdu!"

Dün geceyi, soğuk yağmuru, yüksek duvarı, cesedi.

Bisikletimi Sahne 13'ün önünde park ettim.

Oradan geçen bir stüdyo polisi, "burada park etme izniniz var mı?" dedi, "burası Sam Shoenbroder'ın yeri. Ön büroyu arayın."

"İzin mi!" diye haykırdım. "Allahım yarabbim! Bisiklet için mi?" Bisikleti büyük çift kanatlı kapıdan karanlığa doğru ittim.

"Roy?!" diye bağırdım. Sessizlik.

Tatlı loşlukta etrafıma, Roy Holdstrom'un oyuncak hurdalığına baktım.

Benim garajımda da aynısından vardı, ama daha küçüğü.

Roy'un üç yaşından kalma oyuncakları, beş yaşından kalma kitapları, sekiz yaşından kalma sihirli setleri, dokuz-on yaşından kalma elektrikli deney ve kimya setleri, on bir yaşından kalma pazar gazetelerinden kesip biriktirdiği karikatürler ve 1933'te on üçüne bastığı zaman iki haftada elli defa filmini gördüğü King Kong'un çifte çifte modelleri Sahne 13'e saçılmış duruyordu.

Avuçlarım kaşındı. Çocukların baktıkça dişlerini gıcırdattıkları, çalma hayalleri kurdukları, şu büyük marketlerde satılan manyetolar, jiroskoplara, teneke trenler, sihirli setler, hepsi buradaydı. Kendi yüzüm de buradaydı; Roy'un yüzümü vazelinleyip sonra da alçı sürerek yaptığı maske. Ve her yerde Roy'un kendi kartal profilinin kalıpları vardı, ayrıca kurukafalar, köşelere fırlatılmış veya bahçe sandalyelerine oturmuş giyinik iskeletler; kısacası Roy'u kendi evindeymiş gibi hissettirecek ne varsa bu kocaman sahnedeydi, öyle kocaman bir sahne ki roket platformuna benzeyen kapılarından Titanik geçer de Old Ironsides'a bile yer kalırdı.

Roy bütün bir duvara, ilan tahtası boyunda afiş ve posterler yapıştırmıştı, Kayıp Dünya, Kong, Kong'un Oğlu, Dracula ve Frankenstein'dan. Bir Woolworth marketine benzeyen bu garaj sergisinin ortasında, portakal rengi kasalar içinde Karloff ve Lugosi'nin heykelleri vardı. Çalışma masasının

üstünde Kayıp Dünya'nın yapımcıları tarafından hediye edilmiş üç tane orijinal dinazor maketi vardı, yaşlı canavarların lastikten etleri çoktan erimiş, metal kemiklerinden dökülmüştü.

İşte Sahne 13, Roy'un her gün ortasında durup, uzun parmaklı piyanist ellerini efsane hayvanlarına salladığı, onları canlandırmaya, on milyar yıllık uykularından uyandırmaya çalıştığı bir oyuncakçı dükkânı, büyülü bir kutu, bir sihirbaz sandığı, bir aldatmaca fabrikası, düşlere ait bir hava hangarıydı.

İşte bu hurdalığa, bu mekanik açgözlülük, oyuncaklara karşı duyulan açlık, kocaman kudurmuş canavarlara, giyotinle kesilmiş başlara duyulan sevgi çöplüğüne ayak basmıştım.

Her yerde plastik kaplı geniş, alçak tenteler vardı; altlarında yatan yaratıkları Roy ancak zamanla açığa çıkaracaktı. Bakmaya cesaret edemedim.

Ve hepsinin tam ortasında, kuru bir iskelet, elinde bir not tutmuş öylece duruyordu. Notta şöyle diyordu:

CARL DENHAM !

Bu King Kong'un yapımcısının adıydı.

YENİDEN YARATILMIŞ DÜNYA ŞEHİRLERİ, BURADA, MUŞAMBALAR ALTINDA KEŞFEDİLMEK ÜZERE YATIYOR. DOKUNMA. GELİP BENİ BUL.

THOMAS WOLFE YANILDI. EVE DÖNEBİLİRSİN. MARANGOZHANEDEN SOLA SAP, SAĞDAN İKİNCİ DIŞ SET. BÜYÜKANNENLER ORADA BEKLİYOR! GEL GÖR! ROY.

Muşambalara göz gezdirdim. Keşif! Evet!

Koşmaya başladım. Ne demek istiyor? diye düşündüm. Büyükannemler mi? Bekliyor mu? Yavaşladım. Meşe, akçaağaç, karaağaç kokan tertemiz havayı ciğerlerime çektim.

Çünkü Roy haklıydı.

Eve dönebilirsin.

İki numaralı dış setin önünde FOREST PLAINS yazılı bir tabela vardı, ama tıpkı Green Town, doğup büyüdüğüm kasaba gibiydi; bütün kış şişko karınlı sobanın arkasında mayalanan ekmekle, yaz sonunda hep aynı yerde yıllanan şarapla ve bahar gelmeden çok önce aynı sobanın içine demir dişler gibi düşen cüruflla.

Kaldırımlarda değil çimenlerde yürür gibiydim, en büyük düşümü bilen ve beni gelip görmeye çağıran Roy gibi bir arkadaşım olduğu için memnun.

1931'de arkadaşlarımla oturmuş olduğu beyaz evi geçtim, köşeyi döndüm ve kalakaldım.

Babamın eski 1929 model Buick'i toz içinde parke taşlı sokakta park edilmiş, 1933'te batıya doğru yola çıkmayı bekliyordu. Öylece duruyor sessizce çürüyordu, farları çizilmiş, radyatör kapağı pul pul olmuş, radyatörü delikli kâğıtla kaplı, üstüne güveler, mavi sarı kelebek kanatları yapışmış - kayıp yazlardan arda kalmış bir mozaik. İçine eğilip, titreyen elimi Missouri, Kansas, Oklahoma boyunca yol alırken ağbimle bilek güreşi yapıp bağıştığımız arka koltuğun pütürlü döşemesinde gezdirdim.

Babamın arabası değildi. Ama oydu.

Gözlerimi kaldırıp yukarı baktığımda dünyanın dokuzuncu harikasını gördüm:

Büyükannemlerin evi, verandası, salıncağı, parmaklık boyunca pembe kaplara dizilmiş sardunyalar, yeşil çeşmeler gibi etrafa saçılmış eğrelti otları, yeşil bir kedinin postu gibi yayılmış kocaman bir bahçe - yonca ve hindiba çiçeklerinden bir halıyla kaplı bu bahçede ayakkabılarını fırlatıp çıplak ayak koşmak ister insan. Ve...

Yüksek bir çatı penceresi, uyuyup uyandığımda dışarı bakıp yeşil bir arazi, yeşil bir dünya gördüğüm.

Ve salıncakta oturmuş, uzun parmaklı elleri kucığında, hafif hafif sallanan en iyi arkadaşım...

Roy Holdstrom.

Sessizce kayıyordu, o da benim gibi çok uzaklardaki bir yaz ortasında kaybolmuş.

Beni görünce uzun, vinç gibi kollarıyla sağa, sola işaret etti, bahçeye, ağaçlara, kendine, bana, "Tanrım," diye bağırdı, "ne şanslıyız!"

-7-

Roy Holdstrom on iki yaşından beri garajında dinazorlar yapıyordu. Sekiz mm'lik film üzerindeki dinazorlar bahçede babasını kovalamış, canlı canlı yemişti. Daha sonra, yirmi yaşına geldiğinde dinazorlarını küçük bütçeli stüdyolara götürmüş ve onu ünlü yapan ucuz kayıp-dünya filmleri yapmaya başlamıştı. Dinazorları hayatını öylesine doldurmuştu ki arkadaşları kaygılanıp onun canavarlarına tahammül edecek iyi bir kız bulmaya çalışmışlardı. Hâlâ arıyorlardı.

Verandanın basamaklarını tırmandım, Roy'un beni Shrine Auditorium'daki bir Siegfried operasına götürdüğü özel bir geceyi hatırlayarak. "Kim söylüyor?" diye sormuştum. "Operanın canı cehennem!" diye bağırmıştı Roy. "Biz Ejderha'yı görmeye gidiyoruz!" Müzik muhteşemdi. Ya

Ejderha? Tenoru öldür. Işıkları karart.

Yerimiz o kadar arkadaydı ki sadece Ejderha Fafner'in burun deliğini görebiliyordum; Roy ise görünmeyen Ejderha'nın burnundan çıkıp Siegfried'i yakan büyük alevlerin dumanını.

"Kahretsin!" diye fısıldamıştı.

Ve Fafner ölmüştü, büyülü kılıç kalbine saplı. Siegfried zafer çığlıkları atmıştı. Roy ayağa fırlamış, sahneye küfrederek çıkıp gitmişti.

Onu lobide kendi kendine homurdanırken bulmuştum. "Bu ne biçim Fafner! Allah aşkına, gördün değil mi?" Biz hışımla geceye doğru çıkarken, Siegfried hâlâ bağıırıyordu, hayat, aşk ve kasaplık hakkında.

"Zavallı adamlar, şu seyirciler," demişti Roy. "İki saat daha içerde hapisler, hem de Fafner'siz!"

İşte şimdi hurdaydı, zaman içinde kaybolmuş ama geri gelmiş ön verandada yavaş yavaş sallanıyordu.

"Hey!" diye seslendi sevinçle. "Sana dememiş miydim? Büyükannemlerin evi!"

"Hayır, benimkilerin!"

"İkisi de!"

Roy güldü, gerçekten mutluydu, Bir Daha,Eve Dönemezsin'in büyük, kalın bir kopyasını uzattı.

"Yanıldı," dedi sessizce.

"Evet," dedim. "Burdayız işte. Tanrım!"

Sustum. Çünkü bu set çayırlarının az ötesinde yüksek mezarlık/stüdyo duvarını gördüm. Merdivenin üstünde bir ceset hayaleti duruyordu, ama bundan söz etmeye hazır değildim henüz. Onun yerine, "Canavarınla aran nasıl? Bulabildin mi?" diye sordum.

"Boşversene, senin Canavarın nerde?"

Kaç gündür hep aynı lafi söylüyorduk.

Roy'la beni canavarlar tasarlayıp yapmak üzere çağırmışlardı, uzaydan meteorlar düşürmemiz, karanlık göllerden çıkıp dişlerinden katranlı klişeler damlatan insana benzer yaratıklar yapmamız için.

Önce Roy'u işe almışlardı, çünkü teknik açıdan o daha üstündü. Onun pterodaktilleri ilkel göklerde gerçekten de uçar gibiydi, brontazorları Muhammed'e giden yolda dizili dağlar gibi.

Sonra da biri benim on iki yaşımdan beri yazdığım ve yirmi bir yaşımdan beri resimli dergilere sattığım Acayip Öyküler'inden yirmi otuz tanesini okumuş, Roy'un canavarları için bir hikâye yazmam için işe almıştı, bütün bunlar da tabii beni fena halde gaza getirmişti çünkü hayatım boyunca

para vererek veya içeri sızıyarak dokuz bine yakın film seyretmişim ve sinema dünyasına girebilmem için hep birinin başlama atışını yapmasını beklemişim.

"Daha önce hiç görülmemiş bir şey istiyorum!" dedi Manny Leiber o ilk gün. "Üç boyutlu olarak yukarıdan Dünya'ya bir şey atalım. Bir meteor düşsün mesela-"

"Arizona'daki Meteor Krateri'nin yakınına-" diye söze girdim. "Milyonlarca yıldır orda duruyor. Yeni bir meteorun çarpması için ne yer ama..."

"İşte yeni korku filmimiz doğuyor," diye bağırdı Manny.

"Onu gerçekten görecek miyiz?" diye sordum.

"Ne demek? Tabii görmemiz gerek!"

"İyi ama mesela Leopar Adam filmine bak! Korku gece gölgelerinden, görünmeyen şeylerden geliyor. Ya Ölüler Adası? Hani katatonik ölü kadın uyanıp kendini bir mezarda hapsolmuş bulur."

"Radyo şovları bunlar!" diye bağırdı Manny Leiber. "İnsan kendini korkutan şeyi görmek ister-"

"Tartışmak istemiyorum-"

"Öyleyse tartışma!" diye parladı Manny. "Beni korkudan altıma işetecek on sayfa yaz! Sen de-" Roy'a işaret etti, "o ne yazarsa sen de dinazor dışkıyla birbirine yapııştır! Hadi, iş başına!"

"Başüstüne!" diye bağırdık.

Kapı çarptı.

Dışarıdaki gün ışığında birbirimize baktık.

"Başımızı yine derde soktun, Stanley!"

Gülmekten kırılarak işe koyulduk.

Ben on sayfa yazdım, canavarlara yer bırakarak. Roy bir masanın üstüne on beş kilo ıslak kil atıp etrafında dans etmeye başladı, vuruyor, şekil veriyordu, canavarın tarih öncesi bir gölden bir kabarcık gibi yükselip kükürtlü bir buhar tıslamasıyla patlamasını ve gerçek korkuyu ortaya çıkarmasını umarak.

Roy yazdıklarımı okudu.

"Canavarın nerede?" diye bağırdı.

Boş ama kan kırmızısı kile bulaşmış ellerine baktım.

"Seninki nerde?"

Ve işte üç hafta sonra, yine başladığımız yerdeydik.

"Ne orda durmuş bana bakıyorsun?" dedi Roy. "Gel bir doughnut al, otur, konuş." Gittim, uzattığı doughnut'ı aldım, salıncağa oturdum, bir ileriye geleceğe, bir geriye geçmişe doğru sallanmaya başladım. İleri - roketler ve Mars. Geri - dinozor ve katran çukurları.

Ve her tarafta yüz­süz Canavarlar.

"Her zaman dakikada doksan mil hızla konuştuğuna bakılırsa," dedi Roy, "oldukça suskunsun bugün."

"Korkuyorum," dedim sonunda.

"Hay Allah." Roy zaman makinemizi durdurdu.

"Konuş, ey yüce varlık."

Konuştum.

Duvarı inşa ettim, merdiveni taşıdım, cesedi üstüne çıkardım, soğuk yağmuru yağdırdım, sonra da şimşek çaktırıp cesedi düşürdüm. Bitirip de alnımdaki yağmur kurduğunda, Roy'a daktiloyla yazılmış Hortlaklar davetiyesini uzattım.

Roy kâğıdı inceledi, sonra yere atıp ayağıyla üstüne bastı. "Biri dalga geçiyor olmalı!"

"Tabii. Sadece benim sinirden kudurmama sebep oldular, o kadar."

Roy notu yerden alıp bir daha okudu, sonra mezarlığın duvarına dikti gözlerini.

"İnsan niye böyle bir şey yollar ki?"

"Evet. Üstelik stüdyodakilerin çoğu burda olduğumu bile bilmiyor."

"Dün Hortlaklar Yortusu'ydu, iyi ama yine de çok incelikli bir şaka, merdivenin tepesine bir ceset koymak. Dur biraz, ya sana gece yarısı gelmeni söyleyip, başkalarına da sekizde, dokuzda, onda, on birde gelmelerini söyledilerse? Hepsini teker teker korkutmak için! O zaman bir anlamı olur."

"Sen planlamış olsaydın."

Roy sertçe döndü. "Öyle düşünmüyorsun ya?"

"Hayır. Evet. Hayır."

"Hangisi?"

"On dokuz yaşımızdaki Hortlaklar Yortusu'nu hatırlıyor musun, hani Paramount Tiyatrosu'na gitmiştik, Bob Hope'un Kedi ve Kanaryası'nı görmek için, önümüzdeki kız çığlık atmış ben de dönüp etrafıma baktığımda seni yüzünde lastikten bir hortlak maskesiyle oturur bulmuştum?"

"Yaa," diye güldü Roy.

"Hatırlıyor musun hani telefon edip en iyi arkadaşımız Ralph Courtney'in öldüğünü ve evinde yattığını söyleyerek beni çağırmıştın, ama sırf şakaydı, Ralph'in yüzüne beyaz pudra sürerek ölü taklidi yapmasını ben geldiğimde de dirilmesini planlamıştın. Hatırladın mı?"

"Evet," diye güldü Roy yine.

"Ama ben Ralph'a sokakta rastlayınca, şakan mahvolmuştu."

"Hay Allah." Roy başını salladı kendi eşek şakalarına.

"Eh öyleyse şu lanet cesedi merdivenin tepesine koyup bana mektubu yollayan da sen olabilirsin."

"Yalnız bunda bir şey eksik," dedi Roy. "Sen bana Arbuthnot'tan hiç söz etmemiştin. Cesedi ben yapmış olsam, zavallı orospu çocuğunu tanıyacağını nerden bilecektim? Bunu yapan senin Arbuthnot'u yıllar önce görmüş olduğunu bilen biri olmalı, değil mi?"

"Ee..."

"Neye baktığını bilmedikten sonra yağmur altında bir cesedin hiçbir anlamı yok. Çocukken stüdyoların etrafında dolaştığın zaman karşılaştığın başka bir sürü insandan söz etmiştin bana. Ben bir ceset yapacak olsaydım, Rudolph Valentino veya Lon Chaney'yi yapardım, tanıyacağından emin olmak için. Doğru mu?"

"Doğru," dedim. Roy'un yüzünü inceledim, sonra hemen kaçırdım gözlerimi. "Afedersin. Ama Arbuthnot'tu işte. Onu seneler senesi belki yirmi otuz defa gördüm. Dokuz yüz otuzlarda. Röportajlarda. Stüdyonun önünde, burada. O ve spor otomobilleri, düzinelerce, değişik değişik, üç tane de limuzin. Bir de kadınlar, birkaç düzine, hep gülen; imza verdiği defterin arasına bir çeyreklik sıkıştırırdı geri vermeden önce. Çeyreklik! Hem de 1934'te! O zamanlar bir çeyreklikle bir mayalı süt, bir çikolata, bir de sinema bileti alırdın."

"Öyle biriydi ha? Tevekkeli değil hatırlıyorsun. Sana ne kadar verdi?"

"Bir keresinde bir dolar yirmi beş sent vermişti. Bir anda zengin olmuştum. Şimdiyse, dün gece gittiğim o duvarın orda gömülü, değil mi? Toprağın altından çıkarılıp merdivenin tepesine konduğunu düşünerek korkmamı kim isteyebilir ki? Ceset demir bir kasa gibi yere çakıldı. En azından iki adam lazım onu taşımaya. Neden?"

Roy bir doughnut daha alıp ısırıldı. "Evet, neden? Belki de biri dünyaya ilan etmek için seni kullanıyor. Başka birine söyleyecektin elbet, değil mi?"

"Belki."

"Söyleme. Bu halinle bile korkmuş görünüyorsun."

"Ama niye korkayım? Bu şakadan öte bir şey gibime geliyor, başka bir anlamı var."

Roy duvara baktı ağır ağır çığneyerek. "Kahretsin," dedi sonunda. "Bu sabah mezarlığa gidip ceset hâlâ orda mı diye baktın mı? Niye bakmıyorsun?"

"Olmaz!"

"Güpegündüz korkuyor musun?"

"Hayır ama..."

"Hey!" diye bağırdı kızgın bir ses. "İki gerzek ne yapıyorsunuz orda?"

Roy ile ben başımızı çevirdik.

Manny Leiber bahçenin ortasında duruyordu. Rolls Royce'u bir kenara çekilmişti, motor sessiz ve derinden çalışıyordu ama arabada en ufak bir titreşim yoktu.

"Ee?" diye bağırdı Manny.

"Konferans yapıyoruz," dedi Roy sakin sakin. "Buraya taşınmak istiyoruz."

"Ne yapmak?" Manny eski Victoria tarzı eve baktı.

"Çalışmak için harika bir yer," dedi Roy çabucak. "Ofisimiz önde olur, verandada, bir masa bir de daktilo atarız."

"Sizin ofisiniz var!"

"Ofisler ilham vermiyor. Burası-" etrafa işaret ettim, topu Roy'dan alarak- "ilham veriyor. Bütün yazarları Yazarlar Binası'ndan çıkarmanız lazım. Steve Longstreet'i İç Savaş filmi yazsın diye şu New Orleans malikânesine yerleştir. Ya biraz ötesindeki Fransız fırınına ne demeli? Marcel Dementhon'nun devrimini bitirmesi için harika bir yer, di mi! Daha aşağıda Piccadilly, bütün o yeni İngiliz yazarları da oraya koy!"

Manny yavaş yavaş verandaya çıktı, yüzü kızarmıştı. Etrafına bakındı, stüdyoya, Rolls'una, sonra bize, sanki bizi samanlıkta çıplak ve sigara içerken yakalamış gibi. "Tanrım, aklını kaçıranların sonu gelmiyor. Lydia Pinkham'in harabesini yazarlar katedraline çevirmek isteyen iki kaçık çıktı şimdi de karşıma!"

"Tabii!" dedi Roy. "İşte şuracıkta bu verandada tarihin en korkunç minyatür film setini tasarladım!"

"Edebiyatı kes." Manny geriledi. "Yaptığımı görelim!"

"Rolls'unu kullanabilir miyiz?"

Rolls'u kullandık.

Sahne 13'e giderken Manny Leiber dosdoğru önüne baktı ve "ben bir tımarhaneyi idare etmeye

çalışıyorum, siz burda verandada oturmuş çene çalılıyorsunuz. Hani nerde Canavarım? Üç haftadır bekliyorum-"

"Öyle deme," dedim sakince, "gerçekten yeni bir şeyin gün ışığına çıkmasını beklemek zaman alıyor. Bırak biraz rahat nefes alalım, içimizdeki gizli yılan tatlı dille çıksın dışarı. Üzülme. Roy kille çalışacak. Ondan bir şeyler çıkacak elbet. Canavarı şimdilik karanlıkta tutuyoruz - anlıyor musun?"

"Hayır, anlamıyorum!" dedi Manny hışımlla. "Hepsi bahane! Size üç gün daha veriyorum! Sonra da Canavarı görmek istiyorum!"

"Peki ya, Canavar seni görürse!" diye çıkıştım birden. "Tanrım! Her şeyi Canavar'ın bakış açısından yapsak, dışarıyı gözlerken? Kamera hareket eder ve kamera Canavar'ın ta kendisidir, insanlar Kamera'dan korkar ve-"

Manny bana bakıp gözlerini kırpıştırdı, bir gözünü kapadı ve mırıldandı: "Fena değil. Kamera ha?"

"Evet! Kamera meteorun içinden sürünerek çıkar. Kamera Canavar olarak, çöle atılır, Cila canavarlarını, yılanları, akbabaları korkutur, tozu dumana katar."

"Vay canına." Manny Leiber hayali çöle dikti gözlerini.

"Vay canına," diye bağırdı Roy sevinçle.

"Kamera'nın üstüne yağlı bir mercek koyarız," diye devam ettim çabucak, "buhar ekleriz, ürpertici müzik, gölgeler; Kahraman, Kamera'nın içine bakar ve-"

"Peki sonra?"

"Eğer söylersem yazamam."

"Yaz, yaz!"

Sahne 13'de durduk. Dışarı zıpladım neşeyle. "Evet, evet. İki ayrı senaryo yazsam daha iyi olur. Biri sana. Biri bana."

"İki mi?" diye haykırdı Manny. "Neden?"

"Bir hafta sonra ikisini de eline vericem. Uygun olanı seçersin."

Manny şüpheyle bana baktı, bir ayağı Rolls'un içinde, bir ayağı dışarda.

"Çok saçma! En iyi olanımı kendine saklarsın!"

"Hayır. En iyi işimi senin için yapıcım. Aynı zamanda da benim için. Anlaştık mı?"

"Bir tane fiyatına iki Canavar ha? Oldu bu iş!"

Roy kapının önünde dramatik bir şekilde durdu. "Hazır mısınız? Aklınızı ve ruhunuzu hazır edin." Güzel sanatçı ellerini havaya kaldırdı, bir rahip gibi.

"Hazırım be, aç şu körolasıyı!"

Roy önce dış sonra iç kapıyı açtı ve zifiri karanlığa adım attık.

"Işıklar nerde be!" dedi Manny.

"Bekle," diye fısıldadı Roy.

Roy'un karanlıkta hareket ettiğini işittik, görünmeyen nesnelere üzerinden dikkatle atladığını.

Manny sinirle titredi.

"Nerdeyse hazır," dedi Roy bir gece ülkesinden bu yana doğru. "Şimdi..."

Roy bir rüzgâr makinesini açtı hafiften. Önce dev bir fırtına gibi bir uğultu oldu, And Dağları'nın havasını, Himalayalar'ın şelflerinden mırıltılı karları, Sumatra'nın yağmurunu, Kilimanjaro'ya doğru yol alan bir orman rüzgârını, Azorlar boyunca gelgitlerin fısırtısını, ilk çağ kuşlarının çığlıklarını, yarasa kanatlarının çarpmasını getirdi beraberinde, insanın tüylerini diken diken eden, aklını çukurlara yuvarlayan sesler-

"Işıklar!" diye bağırdı Roy.

Ve ışıklar Roy Holdstrom'un topraklarında dolaşmaya başladı, öylesine yabancı ve öylesine güzel manzaralardı ki insanın yüreği burkuluyor, korkusu diniyor sonra yeniden sarsılıyordu, gölgeler büyük bir yaban sığınağı ordusu halinde mikroskobik kumulların, minicik tepelerin, minyatür dağların üzerine saldırıyor, vaat edilmiş ama henüz gerçekleşmemiş bir kaderden kaçıyorlardı.

Keyifle etrafıma baktım. Roy yine aklımı okumuştü.

Kafamın gizli kamerasında gece ekranlarına yansıttığım aydınlık ve karanlık malzemeyi ben daha tek laf etmeden çalmış, tasarlamış ve yapmıştı. Şimdi de bu minyatür gerçekleri en tuhaf, en kendine özgü senaryomu yazarken kullanma sırası bendeydi. Kahramanlarım bu minicik ülkeye adım atıp koşmaya can atıyorlardı.

Mariny Leiber dili tutulmuş, bakakaldı.

Roy'un dinazor ülkesi eski ve yapay bir şafakta aydınlanan bir hayaletler şehri gibiydi.

Bu kayıp dünyanın etrafı kocaman cam levhalarla çevriliydi.

Roy bunların üstünü ilkçağ ormanlarıyla, katran çukurlarıyla boyamıştı; yaratıkları, Mars günbatımları kadar ateşli ve acı, kırmızının bin bir tonuyla yanan gökler altında bu çukurlara gömülüyordu.

Lisedeyken Roy beni evinin garajına götürüp, kapıları sonuna kadar açarak otomobiller yerine, uyanmak, pençelemek, çiğnemek, uçmak, çılgılık atmak ve ölmek dürtüsüyle hareket eden ve bütün çocukluk gecelerimizi dolduran yaratıkları gösterdiği zaman hissettiğim aynı o ağzı bir karış açık heyecanı hissettim

Ve şu anda, burada, Sahne 13'de Manny ile benim mahsur kaldığımız bu kocaman minyatür kıtanın üstünde Roy'un yüzü parlıyordu.

Parmak ucunda ilerledim, minicik bir nesneyi yok ederim korkusuyla. Tek başına duran, üstü örtülü bir heykel platformuna gelip durdum.

En muhteşem canavarı bu olmalıydı, yirmi yaşlarındayken gittiğimiz doğa tarihi müzesinin ilkel koridorlarında gördüğü ve yapmaya karar verdiği şey. Bu Canavar dünyanın bir yerinde tozlar içinde saklanmış, ayağımızın dibinde, Tanrı'nın kayıp kömür madenlerinden birinde kömürleri arşınıyor olmalıydı. Dinle! Yeraltından gelen şu sesi dinle, salıverilmeye can atan ilkel kalbini, volkanik ciğerlerini dinle! Roy onu salıvermiş miydi?

"Allah belamı versin." Manny Leiber saklı canavara doğru eğildi. "Artık görebilecek miyiz şunu?"

"Evet," dedi Roy. "Bu o işte."

Manny örtüye dokundu.

"Dur," dedi Roy, "Bana bir gün daha lazım."

"Yalancı!" dedi Manny. "Şu paçavranın altında bir tane bile kör olası yaratık olduğuna inanmıyorum!"

Manny iki adım attı. Roy üç adım sıçradı.

Aynı anda Sahne 13'ün telefonu çaldı.

Ben alamadan Manny kaptı.

"Ne var?" diye bağırdı.

Yüzü değişti. Belki soldu belki solmadı ama değişti.

"Biliyorum." Bir soluk aldı. "Onu da biliyorum." Bir soluk daha; yüzü kızarmaya başladı. "Onu yarım saat önce biliyordum! Sen de kimsin be adam?!"

Hattın öbür ucunda bir arı vızıldadı. Telefon kapanmıştı.

"Namussuz!"

Manny telefonu fırlattı, hemen yakaladım.

"Biri beni ıslak çarşafa sarsın, burası tam bir tımarhane! Nerde kalmıştım? Siz!"

İkimize işaret etti.

"İki gün, üç değil. Şu lanet canavarı kutudan çıkarın yoksa-"

O anda ön kapı açıldı. Siyah kostümlü çelimsiz bir adam, stüdyo şoförlerinden biri, gün ışığında durdu.

"Şimdi ne var?" diye bağırdı Manny.

"Buraya kadar getirdik ama motor sustu. Tamiri şimdi bitirdik."

"Sallanıp durma öyleyse be adam!"

Manny bir yumruğunu kaldırıp adamın üstüne yürüdü, ama kapı çarptı, çelimsiz kayboluverdi, Manny de dönüp hıncını bizden çıkardı.

"Son rötuşlarınızı da yapıp Cuma akşamına hazır edin. O zamana kadar teslim etmezseniz, bir daha size iş yok, ikinize de!"

Roy sakın sakın sordu. "Peki Green Town, Illinois ofisimizi kullanabilir miyiz? Bizim gibi kaçıklardan aldığın sonucu gördün işte."

Manny bir an durup çatapat fabrikasındaki bir çocuk gibi o tuhaf, kayıp ülkeye baktı.

"Tanrım," diye soludu, bir an için problemlerini unutarak, "başardığınızı kabul etmem gerek."

Durdu, kendi övgü sözlerine kızıp ağız değiştirdi. "Artık gevezeliği kesip kıcınızı kımıldatın!" Ve -bam! O da kayboldu.

Eski, zaman içinde kaybolmuş topraklarımızın ortasında durup Roy'la birbirimize baktık.

"Meraklı, daha meraklı," dedi Roy. Sonra, "sahiden yapacak mısınız? İki ayrı senaryo yazacak mısınız? Biri ona biri bize?"

"Tabii ne sandın."

"Nasıl yapabilirsin ki?"

"Ne var ki," dedim, "on beş yıldır alıştırma yapıyorum, yüz tane kolay hikâye yazdım, haftada bir taneden yüz hafta; iki günde iki ayrı senaryo özeti yazamayacak mıyım? Hem de ikisi de harika olacak. Bana güven."

"Peki peki güveniyorum." Uzan bir anlık duraksamadan sonra, "Gidip bakalım mı?"

"Neye?"

"Gördüğün cenazeye. Yağmurda. Dün gece. Duvarın üstünde. Dur bir dakika."

Roy büyük hava basınçlı kapıya doğru yürüdü. Ben de peşinden. Kapıyı açtı. Dışarı baktık.

Kristal camlı, süslü işlemeli siyah bir cenaze arabası stüdyo sokağından yola çıkıyordu, kötü motorundan acayip sesler çıkararak.

"Bahse girerim nereye gittiğini biliyorum," dedi Roy.

-8-

Gower Sokağı'nda Roy'un dökük 1927 model tin lizzie'siyle dolaştık.

Siyah cenaze arabasının mezarlığa girdiğini görmedik, ama önüne park ederken, araba taşların arasından kıvrıla kıvrıla geldi.

Bizi geçti, sokağın parlak güneşine bir tabut taşıyarak.

Dönüp, siyah limuzinin kuzey buz sahralarından gelen bir kutup esintisiyle fısıldayarak kapıdan dışarı çıkmasını seyrettik.

"Bir tabutun cenaze arabasıyla mezarlıktan çıktığını da ilk defa görüyorum. Geç kaldık!"

Limuzinin kuyruğuna dönüp bir daha baktım, doğuya, stüdyoya doğru gidiyordu.

"Ne için geç kaldık?"

"Senin cesedin için tabii, aptal! Hadi gel."

Roy durduğunda nerdeyse mezarlığın arka duvarına gelmiştik.

"İşte bak, mezarı burada."

Roy'un baktığı yere baktım, üç metre tepemizdeki mermer mezara:

J. C. ARBUTHNOT -1884-1934 Huzur içinde yatsın.

Çok ünlü insanların gömüldüğü şu Yunan tapınağı tipi evciklerden biriydi, ağır bir tahta-ve-bronz iç kapının üstüne kilitlemiş demir kafesli bir dış kapısı vardı.

"Burdan çıkmış olamaz herhalde?"

"Hayır, ama bir şey o merdivenin tepesine çıktı ve o yüzü tanıdım. Başka biri de o yüzü tanıyacağımı bildiğinden görmem için beni davet etti."

"Kapa çeneni. Yürü."

Dar yolda ilerledik.

"Dikkatli ol. Bu saçma oyunu oynarken biri görmesin."

Duvara vardık. Hiçbir şey yoktu tabii.

"Dediğim gibi, ceset burada idiyse, geç kaldık." Roy nefesini bırakıp baktı.

"Hayır, bak, surda."

Duvarın tepesini işaret ettim.

Üst kenara dayanmış bir nesnenin bıraktığı iki iz vardı.

"Merdiven mi?"

"Ve surda, aşağıda."

Duvarın altındaki çimende, yaklaşık dört buçuk metre dışa

doğru, uygun bir açıda, merdiven ayağına ait birer buçuk santimlik iki çukur vardı.

"Ve burası, gördün mü?"

Çimenin üzerinde, düşen bir şeyle ezilmiş uzun alam gösterdim.

"Vay, vay," diye mırıldandı Roy. "Hortlaklar Yortusu yeniden başlıyor galiba."

Roy çimene diz çöküp, uzun kemikli parmaklarını, sadece on iki saat önce soğuk yağmurun altında orada yatan ağır vücudun bıraktığı izlerde gezdirdi.

Ben de Roy'un yanına diz çöktüm, ezik çimenlere bakınca vücudum ürperdi.

"Ben-" dedim ve sustum.

Çünkü ikimizin arasında bir gölge belirmişti.

"Günaydın!"

Mezarlığın gündüz bekçisi tepemizde duruyordu. Roy'a bir göz attım. "Aradığımız taş bu mu? Seneler geçti. Acaba-"

Yanımdaki düz taş yapraklarla kaplıydı. Ellerimle tozunu sildim. Alttan bir isim göründü. SMYTHE. 1875-1928.

"Tabii! Yaşlı büyükbaba!" diye bağırdı Roy. "Zavallıcık. Zatürreden öldü." Roy tozu tamamen silmeme yardım etti. "Çok severdim-"

"Çiçekleriniz nerde?" dedi tepemizdeki kalın ses.

Roy'la ben gerildik.

"Annem getiriyor," dedi Roy. "Biz önden geldik, taşı bulalım diye." Roy omzunun üstünden baktı. "Bak, geliyor işte."

Mezarlığın gündüz bekçisi, uzun yılların tecrübesi ve şüpheciliğiyle, yılanmış bir mezar taşına benzeyen yüzünü kapıya doğru çevirdi.

Uzaktan, Santa Monica Bulvarı'ndan bir kadın elinde çiçeklerle bu yana doğru geliyordu.

Allaha şükür, diye düşündüm.

Bekçi homurdandı, çenesini oynattı, dönüp mezarların arasına daldı. Tam vaktinde, çünkü kadın başka tarafa yönelmişti.

Ayağa fırladık. Roy yakındaki bir tümsekten birkaç çiçek kaptı.

"Yapma!"

"Sen karışma!" Roy çiçekleri Büyükbaba Smythe'in taşına yığdı. "Adam geri gelir de o kadar laftan sonra niye çiçek miçek olmadığını merak ederse görürsün. Hadi gel!"

Elli metre kadar yürüyüp durduk, konuşur gibi yaptık, pek bir şey söylemeden. Sonunda Roy koluma dokundu. "Dikkatli ol," diye fısıldadı. "Yan gözle bak. Önüne bakma. Adam geri geldi."

Gerçekten de yaşlı bekçi duvarın altına, düşmüş cesedin izlerinin durduğu yere gelmişti.

Başımı kaldırdı ve bizi gördü. Kolumu hemen Roy'un omuzuna doladım teselli eder gibi.

Yaşlı adam eğildi. Parmaklarıyla otları taradı. Dün geceki korkunç yağmurda gökten düşmüş ağır bir şeyin izi kalmayınca kadar.

"Şimdi inandın mı?" dedim.

"Acaba," dedi Roy, "o cenaze arabası nereye gitti?"

-9-

Biz stüdyonun ana kapısından tekrar içeri girerken cenaze arabası çıkıyordu. İçi bomboş. Uzun bir güz rüzgârı gibi dolandı ve ölüm ülkesine geri döndü.

"Allahım! Tam tahmin ettiğim gibi!" Roy direksiyonu çeviriyordu ama gözü geride, boş caddede idi.

"Bu iş hoşuma gitmeye başladı!"

Cenaze arabasının geldiği yöne doğru ilerlemeye koyulduk.

Önümüze Fritz Wong çıktı, karşıdan karşıya geçiyordu, görünmez bir asker bölüğünü önüne katmış, kendi kendine mırıldanıp küfrediyordu; havayı ikiye bölen keskin profili, başında koyu renk beresi, Hollywood'da bere giyen ve bunun için söylenenlere aldırmayan tek adam.

"Fritz!" diye seslendim. "Roy, dursana!"

Fritz sallana sallana gelip arabaya dayandı ve mutlak sözleriyle bizi selamladı.

"Merhaba, aptal bisikletli Marslı! Direksiyondaki şu acayip görünüşlü maymun da kim?"

"Merhaba Fritz, seni aptal..." duraksadım, sonra saf saf, "Roy Holdstrom, dünyanın en büyük dinazor mucidi, yapıcısı ve uçurucusu!" dedim.

Fritz Wong'un monoklü ateş püskürttü. Roy'u Doğulu-Alman bakışında hapsetti sonra kesik kesik başını salladı.

"Pithecanthropus erectus'un arkadaşı benim de arkadaşımıdır!"

Roy uzattığı eli sıktı. "Son filmi sevdim."

"Sevdim mi!" diye bağırdı Fritz Wong.

"Bayıldım!"

"Güzel." Fritz bana baktı. "Kahvaltıdan bu yana ne var ne yok?"

"Biraz önce tuhaf bir şeyler oldu mu buralarda?"

"Bir düşüneyim. Kırk kişilik bir Roma alayı şu yana doğru gitti. Bir goril, kafası elinde, koşarak Sahne 10'a girdi. Eşcinsel bir sanat yönetmeni Erkekler Tuvaleti'nden atıldı. Yuda, Galile'de daha çok gümüş isteyerek greve başladı. Yo, hayır, pek tuhaf bir şeyler oldu diyemem."

"Ya geçenler?" diye önerdi Roy. "Cenaze filan?"

"Cenaze mi! Fark etmem mi sandınız? Dur bir dakika!" Monoklünü kapıya sonra da arka platoya doğru parıldattı, "Ne aptalım. Evet. DeMille'in cenaze arabası olduğunu, bir kutlama yapacağımızı umuyordum. Şu yöne gitti!"

"Bugün burda cenazeli bir film filan mı çekiyorlar?"

"Her sesli sahnede; hindiler, katatonik aktörler, bir balınayı ölü doğurtacak kadar iri pençeli İngiliz cenazeciler. Dün Hortlaklar Gecesi'ydi, di mi? Bugün de gerçek Meksika Ölüm Günü, 1 Kasım, eh, Maximus Filmleri'nin neyi eksik? Bu araba enkazını nereden buldunuz, Bay Holdstrom?"

"Bu," dedi Roy, eski Hal Roach komedilerindeki Edgar Kennedy gibi ağır ağır, "Laurel Hardy'nin 1930'da içinde balık sattıkları iki tekerlekli araba. Bana elli kâğıda mal oldu, boyası da yetmiş. Geri çekilin, beyefendi!"

Roy'dan çok hoşlanan Fritz Wong geri sıçradı. "Bir saat sonra, Marslı. Yemekhane'de. Orda ol!"

Öğle kalabalığının arasına karıştık. Roy direksiyonu kırıp bir köşeden Springfield, Illinois, Aşağı Manhattan ve Piccadilly'ye saptı.

"Nereye gittiğini biliyor musun?" diye sordum.

"Stüdyo bir ceset saklamak için harika bir yer. Kim farkına varır ki? Habeşler, Yunanlılar ve Chicago çeteleriyle dolu bir arka platoya altı düzine çete savaşıyla kırk Sousa□ bandosu getirsen, kimsenin ruhu bile duymaz! Bu ceset, dostum, buralarda bir yerde olmalı!"

Son köşeden dönüp Tombstone, Arizona'ya girdik.

"Ne şehir ismi ama," dedi Roy.

-10-

Sıcak bir durgunluk vardı. Tam öğle vaktiydi. Etrafımız, arka plato tozundaki binlerce ayak iziyle çevriliydi. İzlerden bazıları çok eskilere, Tom Miks, Hoot Gibson ve Ken Maynard'a aitti. Bıraktım rüzgâr hatıraları uçuştursun, sıcak tozlan kaldırsın. Ayak izleri kalmamıştı elbette - toz durmaz - John Wayne'in büyük adımları bile çoktan silinip gitmişti; Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'nın sandal izlerinin yüz metre ötede, Plato 12'deki Galile Denizi'nin kıyılarından silindiği gibi. Ama atların kokusu hâlâ duruyordu, biraz sonra posta arabası yeni bir senaryo yüküyle gelecek, yeni bir grup tüfekli aylakları korkutacaktı. Laurel Hardy'nin külüstürünün içinde oturup, yılda iki kere körüklenen ve 9.10 Galveston treni veya Lincoln'u eve taşıyan ölüm treni olan iç Savaş lokomotifini seyretme zevkini tepmek istemiyordum.

Ama sonunda, "cesedin burada olduğundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" diye sordum.

Roy yer tahtalarını tekmeledi, Gary Cooper'ın bir zamanlar inek pisliklerini tekmelediği gibi. "Şu binalara iyi bak."

Baktım.

Bu Western topraklarındaki sahte cephelerin arkasında metal lehimleme atölyeleri vardı, eski araba müzeleri, sahte variller ve-

"Marangozhane mi?" dedim.

Roy başını salladı, arabayı gözden uzak bir yere çekti.

"Burada tabut yapıyorlar, ceset de burda olmalı."

Roy, önce bir uzun bacağı sonra öteki, külüstürden indi. "Tabutu buraya geri getirdiler çünkü burda yapılmıştı. Hadi, çabuk, Kızılderililere yakalanmayalım."

Arkasından yetişip, sıra sıra dizili Napolyon'un ampir mobilyalarıyla, yıllardır kayıp arkalığını bekleyen Sezar'ın tahtıyla ve daha birçoklarıyla dolu serin bir mağaraya girdim.

Etrafıma baktım.

Hiçbir şey ölmüyor, diye düşündüm. Her şey geri dönüyor. İstersen tabii.

Ama nerde saklanıp bekliyor? Nerde yeniden doğuyor? Burda, diye düşündüm. Evet burda.

Ellerinde beslenme çantalarıyla gelirken işçilere benzeyen, giderken ise kocalara veya imkânsız sevgililere benzeyen insanların aklında.

Peki gelip gitme arasında?

New Orleans'ı gemiden görmek istiyorsan Mississippi Belle'i yap, veya kırk derece kuzey enleminde Bernini'nin sütunlarını dik. Veya Empire State'i yeniden inşa edip ona tırmanabilecek kadar büyük bir maymun yap.

Senin düşün onların tasarısı demektir ve bunlar Mikelangelo'nun, Da Vinci'nin oğullarının oğulları, dünün babaları, yarının oğullarıdır.

Ve şimdi arkadaşım Roy bir Western barının arkasındaki loş mağaraya uzanıp beni de kolumdan çekti. Bağdat'ın ve yukarı Sanduski'nin üst üste yığılmış cepheleri arasına.

Sessizlik. Herkes yemeğe gitmişti.

Roy havayı koklayıp hafifçe güldü.

"Tanrım, şunu koklasana! Testere talaşı! Lisedeyken senle beraber marangozluk dersine gitmeme sebep olan şey. Testere tezgâhlarının sesi. Bir şeyler yapan insanların sesi. Ellerim titrerdi. Şuraya bak!" Roy uzun bir cam kutunun başında durup içindeki güzelliğe baktı.

Bounty idi bu, minyatürü, elli metre uzunluğunda, tam teçhizat, iki uzun yüzyıl önce hayali denizlerde yüzerken.

"Hadi," dedi Roy sessizce. "Uzulca dokun."

Büyük bir hayranlıkla dokundum, ve bir an niye buraya geldiğimizi unuttuğum, hep kalmak istedim. Ama Roy biraz sonra çekti beni.

"Birini seç," diye fısıldadı.

On beş metre kadar geride, sıcak karanlığın içinde duran dev bir tabut koleksiyonuna baktık.

"Neden bu kadar çok?" diye sordum.

"Stüdyonun bugünle Şükran Günü arasında yapacağı bütün hindileri gömmek için."

Cenaze montaj hattına vardık.

"Hepsi senin," dedi Roy. "Seç."

"En üstte olamaz. Çok yüksek. İnsanlar tembel olur. Öyleyse -bu."

En önde duran tabutu dürtükledim ayağımla.

"Hadi öyleyse," diye kışkırttı Roy, tereddüt etmeme gülerek. "Açsana."

"Sen aç."

Roy eğilip kapağı yokladı.

Tabut çivilenmişti.

Bir yerden bir korna sesi geldi. Dışarı baktık.

Tombstone'un caddesine bir araba yanaşıyordu.

"Çabuk!" Roy bir masaya koştu, deli gibi arandı, sonunda çivileri sökecek bir çekiç ve manivela buldu.

"Aman Allah," diye soludum.

Manny Leiber'in Rolls-Royce'su atların bağlandığı yere giriyordu gündüz sıcağında tozu dumana katarak.

"Gidelim!"

"Görmeden olmaz - oldu işte!"

Son çivi de çıktı.

Roy kapağı kavradı, derin bir soluk aldı ve tabutu açtı.

Western meydanından, sıcak güneşin içinden sesler geliyor-du.

"Allahım, gözlerini aç," diye bağırdı Roy. "Bak!"

Gözlerimi kapamıştım, yağmuru yine yüzümde hissetmek istemiyordum. Açtım.

"Ee?" dedi Roy.

Ceset ordaydı, sırt üstü yatmış, gözleri iri iri, burun delikleri hiddetli, ağzı açıktı. Ama yanaklarından ve çenesinden aşağı akan yağmur damlaları yoktu.

"Arbuthnot," dedim.

"Evet," diye soludu Roy. "Resimleri şimdi hatırladım. Tıpatıp aynısı. Ama neden bu zımbırtıyı merdivenin tepesine çıkarıp koydular, ne için?"

Bir kapının çarptığını işittim. Yüz metre ilerde, sıcak tozun içinde Manny Leiber Rolls'undan inmiş, etrafımızdaki, üstümüzdeki gölgeliğe doğru gözlerini kırıştıyordu.

İçim ürperdi.

"Dur bir dakika," dedi Roy. Homurdanarak eğildi.

"Yapma!"

"Bir dakika," dedi Roy ve cesede dokundu.

"Çabuk ol, ne olur!"

"Şuraya bak hele," dedi Roy.

Cesedi tutup kaldırdı.

"Aman!" dedim ve sustum.

Çünkü ceset bir mısır gevreği çuvalı kadar kolayca havalandı.

"Olamaz!"

"Olur, olur." Roy cesedi sarstı. Bir korkuluk gibi hışırdadı.

"Vay canına! Bak, tabutun dibinde de kurşun ağırlıklar var, merdivenin tepesine çıkınca orda dursun diye. Düştüğü zaman da, dediğin gibi, sahiden çarpar. Dikkat! Barakudalar geliyor!"

Roy dışarıdaki öğle sığağında, arabalardan inip Manny'nin çevresinde toplanan uzak şekillere baktı. "Tamam. Gidelim."

Roy cesedi bıraktı, kapağı kapayıp koşmaya başladı. Ben de peşinden, mobilyaların, sütunların ve sahte cephelerin arasından dolana dolana.

Üç düzine kapıdan geçip bir Rönesans merdiveninin basamaklarının yansını tırmandıktan sonra durduk, arkamıza baktık, kafamızı uzatıp kulak kabarttık. .

Biraz uzakta, yirmi beş otuz metre mesafede, Manny Leiber bizim sadece bir dakika önce durduğumuz yere geldi. Manny'nin sesi hepsininkini bastırıyordu. Herhalde herkese çenesini kapamasını söylemişti. Sessizlik vardı. İçinde faksimile cesedin olduğu tabutu açıyorlardı.

Roy bana baktı, kaşları havada. Ben de ona baktım soluk bile almadan.

Bir kıpırtı oldu, bir bağışma, küfürler. Manny herkesten çok sövüyordu. Sonra bir mırıldanma oldu, biraz konuşma, Manny yine bağırdı ve tabutun kapağı son bir defa çarpıp kapandı.

Aynı anda ikimiz de tabanları yağladık. Basamaklardan aşağı olabildiğince sessizce indik, birkaç düzine daha kapıdan geçip marangozhanenin arka kapısından çıktık.

"Bir şey duyuyor musun?" diye soludu Roy, arkaya göz atarak."Hayır. Sen?"

"Hiçbir şey. Nasıl da kızdılar. Hele Manny. Tanrım, neler oluyor? Biraz balmumu ve alçıyla yarım saatte yapılacak iki paralık körolası bir kukla için bu kadar patırtı niye?"

"Yavaş ol, Roy," dedim. "Kimse koştuğumuzu görmemeli."

Roy yavaşladı, ama hâlâ uzun turna adımları atıyordu.

"Bir düşünsene Roy!" dedim. "Orda olduğumuzu bilseler!"

"Ama bilmiyorlar. Ne macera!"

En iyi dostumu ölü bir adamla tanıştırmakla iyi etmedim galiba, diye düşündüm.

Bir dakika sonra atölyenin arkasında duran Laurel Hardy döküntüsüne vardık.

Roy ön koltuğa oturdu, yüzünde son derece muzır bir gülümseme, göğ'e ve bulutlara baktı.

"Atla," dedi.

Barakanın içinden sesler yükseliyordu. Birisi bir yerde sövüyordu. Başka biri eleştiriyordu. Biri evet dedi. Başkaları hayır dedi ve küçük grup sıcak öğle ışığına doğru çıktı, kızgın bir an kovani gibi kaynayarak.

Bir an sonra Manny Leiber'in Rolls-Royce'u sessiz bir fırtına gibi geçti yanımızdan.

İçeride, üç dalkavuğun istiridye gibi solgun yüzlerini gördüm.

Manny Leiber'in yüzüye öfkeden kıpkırmızıydı.

Rolls'u hızla geçerken bizi gördü.

Roy el sallayıp neşeli bir merhaba savurdu.

"Roy!" diye haykırdım.

Roy bir kahkaha attı, "Bana ne oldu yahu?" dedi ve gaza bastı.

Roy'a bakınca patlayacak gibi oldum. Rüzgârı içine çekip zevkle soludu.

"Sen delisin!" dedim. "Vücudunda sinir denen bir şey yok galiba!"

"Neden," diye cevap verdi Roy tatlı tatlı, "kâğıt hamuru bir kukladan korkayım ki? Manny'nin ödünün patlaması hoşuma gitti.

Bu ara bana çok atıp tutuyordu. Şimdi de birisi onun donuna bir bomba attı. Niye sevinmeyeyim?"

"Yoksa sen miydin?" diye çıkıştım aniden.

Roy şaşırıldı. "Yine başlama. Geri zekâlı bir korkuluğu dikip yapıştırıp gecenin bir yarısı merdivenin tepesine ne diye çıkarayım ki?"

"Biraz önce bahsettiğin sebeplerden dolayı. Can sıkıntısını gidermek için. Başkalarının donuna bomba atmak için."

"Hayır. Keşke ben olsaydım. Karnım zil çalıyor. Manny ortaya çıktığında yüzü savaş meydanı gibi olacak."

"Biri bizi gördü mü acaba?"

"Yok canım. Onun için el salladım ya! Ne kadar saf ve masum olduğumuzu göstermek için! Bir şeyler dönüyor ortada, ama normal hareket etmemiz lazım."

"En son ne zaman normal hareket ettik?"

Roy güldü.

Atölyelerin arkasından dolandık, Madrid, Roma ve Kalküta'dan geçip Bronx'un bir yerinde bir binanın önünde durduk.

Roy saatine baktı.

"Senin randevun var. Fritz Wong'la. Git. Şu bir saat içinde orası dışında her yerde görünmemiz lazım." Başıyla, iki yüz metre ötedeki Tombstone'u işaret etti.

"Ne zaman korkmaya başlayacaksın?" diye sordum.

Roy bacak kemiklerini yokladı.

"Daha değil," dedi.

Beni yemekhanenin önünde bıraktı. İndim, yarı ciddi, yarı alaycı yüzüne baktım.

"Sen gelmiyor musun?" dedim.

"Biraz sonra. Yapacak birkaç işim var."

"Roy, delice bir şey yapmayacaksın şimdi, di mi? Yüzünde o çılgın ifade var."

"Düşünüyordum da," dedi Roy, "Arbuthnot ne zaman öldü?"

"Yirmi yıl önce bu hafta. İki arabalı bir kaza, üç kişi öldü. Arbuthnot, stüdyo muhasebecisi Sloane ve Sloane'ın karısı. Günlerce manşet oldu. Cenaze Valentino'nunkinden bile büyüktü. Ben mezarlığın önünde arkadaşlarla durmuştum. Yeni Yıl Gül Geçidi'ne yetecek kadar çiçek vardı. Cenaze törenine bin kişi geldi, kara gözlüklerinin arkasından yaşlar akarak. Tanrım, ne üzüntüydü. Arbuthnot o kadar sevilen biriydi işte."

"Araba kazası ha?"

"Tanık yok. Belki biri ötekini çok yakından takip ediyordu, stüdyo partisinden sarhoş sarhoş çıkmış eve giderken."

"Olabilir." Roy alt dudağını büzdü, bir gözünü kırıştırdı. "Ama ya bu kadarla kalmıyorsa? Belki yıllar sonra birisi o araba kazası hakkında bir şey öğrendi ve baklayı ağzından çıkarmakla tehdit ediyor. Yoksa duvarın üstündeki ceset niye? Panik niye? Gizlenecek bir şey yoksa niye örtbas etmeye çalışıyorlar? Biraz önce duydun mu seslerini? Nasıl oluyor da ölü olmayan bir ölü, ceset olmayan bir ceset yöneticileri böylesine sarsıyor?"

"Birden fazla mektup olmalı," dedim. "Bana yollanan ve diğerleri. Ama görmeye giden tek aptal ben oldum. Ben ağzımdan kaçırıp lafi yaymadığım için, cesedi duvara kim koyduysa bugün yine mektup yazıp veya telefon edip paniği başlatmak ve cenaze arabasını yollatmak zorunda kaldı. Ve cesedi yapıp notu yollayan herif şu anda burda, eğlenceyi seyrediyor. Neden, neden, neden?"

"Sus," dedi Roy yavaşça, "bağırma." Motoru çalıştırdı.

"Bu boktan sırrı yemekte çözeceğiz. En masum ifadeni takın. Louis B. Mayer çorbasını içerken saf saf etrafına bakın. Gidip minyatür modellerimi bir kontrol etmem lazım. Çivileyecek son bir tane minik cadde kaldı." Saatine baktı. "İki saat sonra dinazor ülkem fotoğraf çekilmeye hazır olacak. Sonra geriye kalan tek şey muhteşem ve şanlı Canavarımız."

Roy'un hâlâ parıl parıl yanan yüzüne baktım.

"Cesedi çalıp duvarın üstüne geri koymayı düşünmüyorsun, di mi?"

"Hiç aklıma gelmemişti," dedi Roy ve gazlayıp gitti.

Yemekhanenin sol kısmının ortasında küçük, kırk santim filan yüksekliğinde bir platform vardı; bunun üstünde tek bir masa ve iki sandalye dururdu. Orada bir Roma kadırgası köle çalıştırıcısının oturduğunu hayal etmişimdir hep, her bir elindeki tokmağı gümlete gümlete, küreklerine zincirli, ter içindeki kürekçilere ritm tuttuğunu, kürekçilerin de paniğe kapılmadan uzaktaki bir tiyatro koridoruna doğru yol alırken kıyıda hakarete uğramış müşteri güruhu tarafından selamlandığını.

.Ama masada bir Roma savaş gemisinin ritm tutan serdümeni yoktu tabii.

Bu Manny Leiber'in masasıydı. Orda yalnız başına oturur, yemeğini sanki Sezar'ın falcısının güvercinlerinin parçalanmış iç organlarıymış gibi çatalıyla karıştırır, dalağı dürtükler, kalbi bir kenara iter, geleceği görürdü. Bazı günler stüdyonun Dok Phillips'iyile beraber oturur, musluk suyunda yeni filtreler ve iksirler denerdi. Başka günler yönetmen veya yazarların saçmalıklarını dinleyerek karnını doyururdu; masasına asık suratla giderler, başlarını sallar, evet, evet filmin programı aksadı, derlerdi, evet, evet, hızlandırmaya çalışacağız!

Kimse o masada oturmak istemezdi. Çoğunlukla hesap yerine pembe bir not gelirdi.

Bugün içeri girip ezile büzüle masaların arasından geçerken Manny'nin küçük paltformunun boş olduğunu gördüm. Durdum. Tabak, çatal bıçak hatta çiçek bile olmadığını ilk defa görüyordum. Manny hâlâ dışarıda bir yerdeydi, kendine hakaret ettiği için güneşe bağırarakla meşguldü.

Yemekhanedeki en uzun masa, yarı dolu yarı dolmaktaydı.

Stüdyoda çalıştığım haftalar boyunca buranın semtine uğramamıştım bile. Çoğu acemi gibi ben de korkunç derecede parlak ve korkunç derecede ünlülerle temastan korkmuştum. Ben küçük bir çocukken H. G. Wells Los Angeles'da bir konuşma yapmıştı, gidip de imzasını alamamıştım. Onu yakından görmenin yaratacağı sevinç tufanı altında kalıp ölürüm korkusuyla. Yemekhanedeki masa da böyleydi işte, en iyi yönetmenler, editörler ve yazarlar sonsuz bir Son Akşam Yemeği'ne oturur, geciken İsa'yı beklerlerdi. Şimdi yine karşımda görünce, sinirlerim boşaldı.

Dönüp Roy'la benim genelde sandviç ve çorba tıkındığımız uzak bir köşeye doğru yöneldim.

"Nereye gidiyorsun!" diye bağırdı bir ses.

Başım boynuma gömüldü, boynum da ter içindeki ceketimin yakasına.

Fritz Wong bağırdı, "Randevun burda. İleri!"

Masaların arasından seke seke Fritz Wong'un yanına gelip gözlerimi ayakkabılarıma diktim. Elini omzumda hissettim, apoletlerimi söküp çıkarmaya hazır.

"Bu," diye ilan etti Fritz, "başka bir dünyadan, yemekhanenin öteki tarafından gelen bir ziyaretçi. Ona yer göstereceğim."

Elleri omuzlarımda, usulca aşağı bastırdı.

Sonunda gözlerimi kaldırıp masa boyunca dizilmiş beni seyreden on iki kişiye baktım.

"Şimdi," dedi Fritz, "bize Canavar'ı Arayışından bahsedecek."

Canavar.

Roy ve benim Hollywood tarihinin en iğrenç ve ürkütücü hayvanını yazıp, yaratıp dünyaya getireceğimiz ilan edileli beri, araştırmamızda binlerce kişi yardım etmişti. Sanki Scarlett O'Hara veya Anna Karenina'yı anıyormuşuz gibi. Ama hayır... Canavar ve Canavar'ı bulmak için girişilen yarış Variety ve Hollywood Reporter'da çıktı. Benim ve Roy'un adı her makalede geçiyordu. Ne kadar aptal, işe yaramaz şey varsa hepsini kesip saklıyordum. Başka stüdyolardan, ajanslardan ve halktan fotoğraflar yağmaya başlamıştı. 2 ve 3 no'lu Quasimodo'lar stüdyonun kapısına kadar geldiler, dört de Opera Hayaleti. Etraf Kurt Adam kaynıyordu. Lugosi ve Karloff un ikinci ve üçüncü dereceden kuzenleri Sahne 13'te saklandıkları yerden bulunup yaka paça dışarı atılmıştı.

Roy'la ben kendimizi, her nasılsa Transilvanya'ya nakledilmiş bir Atlantic City Güzellik Yarışması'nın jürisiymişiz gibi hissetmeye başlamıştık. Her gece sesli sahnelerin dışında bekleyen yarı-hayvanlar görülmeye değerdi doğrusu; fotoğraflar daha da betardi. Sonunda dayanamayıp bütün fotoğrafları yaktık ve stüdyonun yan kapısından çıkıp gittik. İşte bütün bir ay süren Canavar arayışının özeti.

Fritz Wong tekrarladı: "Okey. Canavar. Açıkla!"

-12-

Bütün bu yüzlere bakıp, "Hayır, hayır, lütfen," dedim. "Roy ile ben yakında hazır olacağız, ama şu anda..."

Hollywood'un kötü musluk suyundan hızla bir yudum aldım. "Bu masayı üç haftadır seyrediyorum. Herkes hep aynı yerde oturuyor. Filanca surda, falanca karşıda. Bahse girerim ordaki insanlar burdakileri tanımıyor bile. Neden biraz karışmıyorsunuz? Biraz yer bırakın ki insanlar yarım saatte bir müzikli sandalye kapmaca oynasın, yer değiştirsin, yeni birini tanısin, aşına yüzlerden aynı lafları işitmesin. Kusura bakmayın."

"Kusur mu?" Fritz omuzlarımdan kavrayıp kahkahalarıyla beni sarstı. "Tamam, çocuklar! Müzikli sandalye kapmaca! Allez-oopl"

Alkışlar. Bravolar.

Herkes birbirinin sırtını sıvazlayıp el sıkıştır, yeni sandalyeler bulup yine otururken bayram havası esti bir an. Ama tabii bu benim daha da utanıp sıkılmama neden oldu. Daha çok kahkaha. Daha çok alkış.

"Bize sosyal hayat ve etkinlikleri öğretmesi için bu maestroyu her gün buraya oturtmamız lazım," diye ilan etti Fritz. "Pekâlâ, yurttaşlar," diye bağırdı. "Solunda, genç maestro, Maggie Botwin oturuyor,

film tarihinin en güzel montajcısı!"

"Palavra!" Maggie Botwin başını salladı ve beraberinde taşıdığı omletini yemeye devam etti.

Maggie Botwin.

Ciddi, sessiz, dik bir piyano gibi; oturma, kalkma, yürüme tarzından, ellerini kucağında tutuşundan, 1. Dünya Savaşı'ndan kalma bir modayla saçını başının tepesine toplayışından dolayı, olduğundan daha uzun boylu görünen bir bayan.

Bir zamanlar bir radyo şovunda kendinden yılan sihirbazı diye söz etmişti.

Ellerinin arasında fısıldayan, parmaklarının arasından kayan bütün o filmler, dalga dalga, kıvrak.

Geçmekte olan bütün o zaman, geçmek, yeniden geçmek üzere.

Hayata benziyor aslında, demişti.

Gelecek koşardı sana doğru; tek bir ana sahip olurdun, hızla akıp geçerken, onu hoş, kabul edilir, doğru dürüst bir geçmişe çevirebilmek için. Yarın, an be an, elinin içinde göz kırpardı. Bu sürekliliği tutmadan yakalarsan, kırmadan şekillendirirsen, geride hiçbir şey bırakmadın demektir. Benim amacım, onun amacı, hepimizin amacı, dokunur dokunmaz kayboluveren dünler haline gelen bu tek tek gelecek parçalarına şekil vermek ve şeklimizi onların üstüne çıkarmaktır.

Filmde de böyleydi.

Tek farkla; filmi tekrar yaşayabilirdin, istediğin sıklıkta. Geleceği tak makaraya şimdiye getir, güne döndür, sonra yine yarınla başla.

Ne harika bir meslek, üç zaman parkurundan sorumlu olmak: engin, görünmez yarınlar; şimdinin dar odağı; ve öteki ikisini ayakta tutmak için tomurcuklanan saniyeler, dakikalar, saatler, yıllar ve bin yıllardan oluşan büyük mezarlık.

Peki bu hızla akan üç zaman nehrinden hiçbirini beğenmezsen ne olacak?

Bir makas al eline. Kes. Oh! Rahatladın mı?

İşte o kadın şimdi hurdaydı, bir an önce kucağında kavuşturduğu elleri bir an sonra 8 milimetrelik bir kamerayı kaldırıp masadaki yüzlerin üstünden teker teker geçirdi, sakın ve etkili, ve geldi benim üstümde durdu.

Kameraya baktım ve 1934'te bir günü hatırladım, onu stüdyonun önünde film çekerken görmüştüm, bütün budalaların, gerzeklerin, aralarında ben de olmak üzere imza hastalarının filmi.

Haykırmak istedim, hatırlıyor musun, ama herden hatırlayacaktı?

Başımı eğdim. Kamera vızladı.

İşte tam o anda Roy Holdstrom geldi.

Yemekhanenin kapısında durup içeri bakındı. Beni görünce, elini sallayacak yerde başıyla sertçe işaret etti. Sonra dönüp yürüdü. Ayağa fırladım ve Fritz Wong yakalayamadan kapıya doğru koştum.

Roy'un Erkekler Tuvaleti'ne girdiğini gördüm, beyaz porselen mabette durmuş Respighi'nin Roma Çeşmeleri'ne ibadet ederken buldum. Ben de yanında durdum, maalesef yaratıcı olamadan - eski borular kış gelince donmuştu.

"Bak. Bunu şimdi Sahne 13'te buldum."

Roy önümdeki fayansın üstüne daktiloda yazılmış bir sayfa koydu.

Canavar sonunda doğdu!

Bu gece, Brown Derby'de!

Vine Sokağı. Saat on.

Orda ol! Yoksa her şeyi kaybedersin!

"Buna inanmıyorsun herhalde!" diye soludum.

"Senin kendi notuna inanıp lanet olası mezarlığa gittiğin kadar." Roy önündeki duvara dikti gözlerini. "Senin notunla aynı kâğıt, aynı karakter mi? Bu gece Brown Derby'ye gideyim mi? Neden olmasın sanki? Duvarların tepesinde vücutlar, kayıp merdivenler, çimende elle düzeltilen izler, kâğıt hamurundan cesetler, bir de bağıırıp çağırın bir Manny Leiber. Beş dakika önce aklıma geldi, eğer Manny ve diğerleri korkuluk kukladan rahatsız oldularsa, bir anda ortadan kayboluverse ne olur dedim kendi kendime."

"Demedin!"

"Öyle mi?" dedi Roy.

Notu cebine koydu. Sonra köşedeki masadan küçük bir kutuyu alıp bana verdi. "Birisi bizi kullanıyor. Ben de biraz başkalarını kullanayım dedim. Al. Tuvalete gir. Aç."

Tuvalete girdim.

Kapıyı kapadım.

"Orda öyle durmasana!" diye seslendi Roy. "Aç!"

"Peki, peki."

Kutuyu açıp baktım.

"Tanrım!" diye bağırdım.

"Ne görüyorsun?" diye sordu Roy.

"Arbuthnot."

"Kutuya pek de güzel sığmış, di mi?" dedi Roy.

-13-

"Niye yaptın bunu?"

"Kediler meraklı olur. Ben de bir kediyim," dedi Roy yürürken.

Geri, yemekhaneye doğru yöneldik.

Roy kutuyu koltuğunun altına sıkıştırmıştı, yüzünde kocaman bir zafer sırıtışı.

"Bak," dedi. "Biri sana bir not yolluyor. Bir mezarlığa gidiyor, bir ceset buluyorsun, ama rapor etmeyip oyunu her neyse bozuyorsun. Telefonlar ediliyor, stüdyo cesedi bulmaya kalkıyor ve bulup da gördükleri zaman panikliyorlar. Bunlar merakımı uyandırmamasın da ne olsun? Bu ne biçim bir oyun diye soruyorum. Bunu ancak satranç taşıyla karşı hamle yaparak öğrenebilirsin, değil mi? Manny ve dostlarının bir saat önce nasıl tepki gösterdiklerini gördük ve duyduk. Ne tepki gösterirler acaba dedim kendi kendime, eğer cesedi bulduktan sonra yine kaybetseler ve kim çaldı diye deliye dönseler? Tabii ki ben çaldım!"

Yemekhanenin kapısının önünde durduk.

"Buraya onunla giremezsin!" diye haykırdım.

"Dünyanın en emin yeri. Stüdyonun göbeğine elimle getirdiğim bir kutu kimsenin dikkatini çekmez. Ama dikkatli ol dostum, bizi seyrediyorlar, hem de şu anda."

"Nerde!?" diye bağırdım hızla dönerek.

"Bilseydim, oyun çoktan bitmiş olurdu. Hadi gel."

"Aç değilim."

"Ne tuhaf, bense bir atı bile yiyebilirim şu an," dedi Roy.

Yemekhaneye girerken Manny'nin masasının hâlâ boş olduğunu fark ettim. Sandalyesine bakıp donakaldım.

"Aptal herif," diye fısıldadım.

Roy arkamda kutuyu salladı. İçindeki hışırdadı.

"Öyleyim ya," dedi neşeyle. "Yürü."

Yerime geçtim.

Roy özel kutusunu yere koydu, bana göz kırptı ve masanın öbür ucuna oturdu, yüzünde masumların ve kusursuzların tebessümü.

Fritz bana ateş püskürüyordu, sanki ortadan kayboluşum şahsına bir hakaretmiş gibi.

"Dikkat, dikkat!" Fritz parmaklarını şıklattı. "Tanıştırmalar devam ediyor!" Masa boyunca işaret etti. "Bu, Stanislau Groc, Nikolai Lenin'in özel makyajcısı, Lenin'in ölüsünü hazırlayan, yüzünü mumyalayan, cesedi parafinleyip bunca yıl Sovyet Rusya, Moskova'daki Kremlin duvarında yerli yerinde yatmasını sağlayan adam!"

"Lenin'in makyajcısı mı?" dedim.

"Kozmetikçisi." Stanislau Groc küçük vücudunun üstündeki küçük başının üstünden küçük elini salladı.

Oz Büyücüsü'nde Munchkins'i oynayan Singer'in Cüceleri'nden pek farkı yoktu.

"Eğilip bana selam ver," diye seslendi. "Sen canavarlar yazıyorsun. Roy Holdstrom onları yapıyor. Ama ben uzun zaman önce ölmüş büyük kızıl bir canavarı allayıp pullayıp mumyaladım!"

"Sen bu Rus piçine aldırma," dedi Fritz. "Onun yanındaki sandalyeye bak."

Boş bir yer.

"Kim için?" diye sordum.

Biri öksürdü. Başlar çevrildi.

Nefesimi tuttum.

Ve Vusul gerçekleşti.

Bu son gelen o kadar solgun bir adamdı ki derisi içerden yansıyan bir ışıkla parlar gibiydi. Uzun boyluydu, bir doksan filan; saçı uzundu, sakalı bakımlı ve şekilliydi, gözlerinde öylesine şaşırtıcı bir duruluk vardı ki etinizin içinden kemiklerinizi, kemiklerinizin' içinden ruhunuzu gördüğünü hissediyordunuz. Geçtiği her masadaki çatal bıçaklar yan-açık ağızlara doğru giderken duraksıyordu. Arkasında bir sessizlik izi bırakıp geçtikten sonra hayat yeniden başlıyordu. Ölçülü adımlarla yürüyordu, üstünde eski püskü bir ceket ve çamurlu bir pantolon yerine hükümdar giysileri varmış gibi. Geçtiği her masanın üstünde havaya bir kutsama hareketi yapıyordu, ama gözleri dimdik ileriye dönüktü, sanki bizimkini değil ötede bir dünyayı görüyordu. Bana baktı; bu kadar kendini kabul ettirmiş yeteneğin arasında niye beni seçtiğini anlayamadan ezilip büzuldüm. Geldi tepemde dikildi, öylesine ağır bir tavrı vardı ki yere doğru çöküyorum zannettim.

Bu güzel yüzlü adam ince bir kol ve bilek, onun da ucunda şimdiye dek gördüğüm en zarif ve uzun parmaklı eli uzatırken bir sessizlik oldu.

Elimi uzattım sıkmak için. Elini çevirdi, bileğinin ortasındaki çivi izini gördüm. Öbür elini de çevirdi, sol bileğinin ortasındaki aynı yarayı göreyim diye. Gülümsedi, aklımdan geçenleri okumuş gibi ve sakince açıkladı. "Çoğu insan çivilerin avuca çakıldığını sanır. Hayır. Avuçlar bir vücudun ağırlığını taşıyamaz. Ama bilekler çiviliyken bile taşır. Bilekler." Sonra iki elini de ters çevirdi, öbür yüzünde çivilerin girdiği yerleri gördüm.

"H. İ," dedi Fritz Wong. "Bu, başka bir dünyadan gelen misafirimiz, genç bilim kurgu yazarımız-"

"Biliyorum." Güzel yabancı başını sallayıp kendini işaret etti.

"Hazreti İsa," dedi.

Yana çekildim otursun diye, sonra kendi sandalyeme çöktüm.

Fritz Wong ekmek dolu küçük bir sepet uzattı. "Lütfen," dedi, "bunları balığa çevir."

Nefesimi tuttum.

İsa parmaklarını şöyle bir şıklatıp ekmeklerin içinden gümüş bir balık çıkardı ve havaya fırlattı. Bundan çok hoşlanan Fritz de kahkaha ve alkışlar arasında balığı yakaladı.

Garson kız, artan alkış ve seslerin arasında birkaç şişe ucuz içki getirdi.

"Bu şarap," dedi İsa, "on saniye önce suydur. Buyrun!"

Şarap bardaklara kondu ve tadıldı.

"Ama-" diye kekeledim.

Bütün masa bana baktı.

"İsminin gerçekten iddia ettiğin gibi olup olmadığını öğrenmek istiyorum," dedi Fritz.

Uzun boylu adam vakur bir zarafetle çıkarıp şoför ehliyetini gösterdi. Üstünde, "Hazreti İsa. 911 Beachwood Caddesi. Hollywood," yazıyordu.

Ehliyeti cebine geri koydu, masadakilerin susmasını bekledi ve konuştu:

"Bu stüdyo'ya 1927'de, Kral İsa'yı yaptıkları zaman geldim. Şu arka taraftaki barakalarda çalışan bir maragozdum. Golgota'da hâlâ duran üç haçı ben kesip cilaladım. Memleketteki her Baptist bodrumunda, her Katolik yuvasında bir yarış vardı. İsa'yı bulun! diye. Burda bulundu. Yönetmen sordu, nerede çalışıyorsun? Marangozhanede. Allahım, diye bağırdı, şu yüze bir bakayım! Bir sakal takın! 'Beni kutsal İsa'ya benzet,' diye nasihat ettim makyajcıya. Gittim, cüppe giydim, dikenli taç taktım, kutsal ne varsa yani. Yönetmen sevincinden Dağ'da dans ediyordu, ayaklarımı bile yıkadı. Ondan sonra ne zaman Iowa turta festivaline rastlasam, benim külüstürle ordan geçerken Baptistler yan yana dizilip ellerinde KRAL GELİYOR', ÖNDEN GİDİYOR' gibi pankartlarla beni karşılar oldular."

"On yıl boyunca Mesih olarak memleketin bir ucundan öbür ucuna araba-evlerde dolaştım, şarapçılık ve rüşvetçilik elbisemi eskitene kadar. Kimse kadın düşkünü bir Kurtarıcı istemez. Kedileri tekmeleyip başkalarının karılarını saat gibi kurmam o kadar önemli değildi, hayır, önemli olan ben O'ydum, anlıyor musun?"

"Galiba anlıyorum," dedim usulca.

İsa uzun bileklerini, uzun ellerini ve uzun parmaklarını uzattı, kedilerin gerinmesi gibi, dünyanın gelip tapınmasını bekliyor-muşçasına.

"Kadınlar benim soluduğum havayı solumanın küfür olduğunu düşünüyorlardı. Dokunmak korkunçtu. Öpmek ölümcül bir günah. İşin kendisi? Cehennem çukuruna atlayıp sonsuza dek kulaklarına kadar pislik içinde yanşan daha iyi. En kötüsü Katolikler, yo. Holly Rollers'dı. Memlekette tebdili kıyafet dolaştığım zamanlar bir iki tanesini beni tanımadan önce yatağa atmayı başardım. Bir ay kadınsız kalsam deliye dönüyordum. Sakalımı kesip dışarı fırlıyor, etrafı kasıp kavuruyor, bayanları faka bastırıyordum. Üzerinden geçtiğim fahişe sayısı silindirlerin düzlediği yollardan çoktur. Kadınlar, kendilerini elleyenin Son Akşam Yemeği'nin Baş Misafiri olduğunu anlamasını diye dua ederdim. İçkiyi fazla kaçırıp da körkütük sarhoş olunca stüdyodakiler pisliğimi temizler, şeriflere para yedirir, North Sty, Nebraska'daki papazları doğacak çocuklarıma yeni vaftiz kurnaları yaptırmak vaadiyle sakinleştirip beni arka bahçedeki bir hücreye götürürlerdi, burada beni Vaftizci Yahya gibi hapsederler, Galile'de son bir balık kızartmasını bitirene veya Golgota'yı son bir kez tavaf edene kadar durmazsam kafamı kesmekle tehdit ederlerdi. Sonra yaşlanınca alet de köreldi, ben de paydos ettim. Beni ikinci kümeye attılar. Aslında bu benim için daha iyi oldu. İşte bu karşında duran kayıp ruh kadar kadına meyilli bir adam görmemiştir. Hazreti İsa rolünü oynamayı hak etmiyordum aslında, çünkü memleketin her yerindeki binlerce sinemada hem insanları kurtarıyor hem de iştahla tatlıya saldırıyordum. Kendimi yıllardır vücutlarla değil şişelerle avutuyorum. Şanslı sayılırım, Fritz beni bu film için yeniledi, bir ton makyaj malzemesi kullandılar. İşte bu kadar. Hikâyenin sonu. Işıklar."

Alkış. Bütün masa ellerini şaklatıp övgüler yağdırdı.

İsa gözleri kapalı başını eğdi, bir sola bir sağa.

"Bayağı ilginç hikâye," diye mırıldandım.

"Tek kelimesine inanma," dedi İsa.

Alkış durdu. Başka biri gelmişti.

Dok Phillips masanın öteki ucunda duruyordu.

"Tanrım," dedi İsa gür, berrak bir sesle. "İşte Yuda geldi!"

Ama stüdyonun doktoru işittiyse de belli etmedi.

Orda oyalandı, odayı beğenmeyen gözlerle inceledi, ordakilerle göz göze gelmekten kaçınarak. İlkel bir ormanın kenarında duran bir kertenkeleyi andırıyordu, gözlerini hızla oraya buraya çeviren, büyük bir endişeyle havayı koklayan, pençeleriyle rüzgârı yoklayan, kuyruğunu ufak ufak oynatan, kötü kader tepesine çökmüş gibi umutsuzca duran ve bir anda çabucak dönüp hışırtıyla fırlayıp kaçmaya hazır. Bakışları Roy'u buldu ve nedense onda kilitlendi. Roy oturduğu yerde dikleşti, doktora zayıf bir tebessümle baktı.

Allahım, diye düşündüm, biri Roy'un kutuyu çalıp kaçtığını görmüş olmalı. Biri-

"Dua edecek misin?" diye seslendi Fritz. "Cerrahın Duası - Rabbim, bizi doktorlardan kurtar!"

Dok Phillips gözünü başka yana çevirdi, sanki sadece derisine bir sinek konmuş gibi. Roy sandalyesine yığıldı kaldı.

Doktor alışkanlığı üzere gelmişti. Yemekhanenin ötesinde, kızgın öğle güneşinin altında Manny ve diğer birkaç pire öfke ve sıkıntıdan zıplayıp duruyorlardı. Doktor da buraya ya onlardan uzaklaşmak ya da şüphelileri aramak için gelmişti, ama hangisi bilemedim.

Öyle veya böyle, Dok Phillips, bütün stüdyoların o harika hekimi, taa elle çevrilen ilk kamera günlerinden, çılgılık ve haykırış seslerinin ortaya çıkmasına, ordan da yerin sarsıldığı bu öğle vaktine kadar gelmiş, burda duruyordu. Eğer Groc ebediyen neşeli Soyтарыsa Dok Phillips de iyileşmez egoların asık suratlı iyileştiricisiydi, duvarın üstünde bir gölge, gelecek programların arkasında hasta filmleri teşhis eden korkunç, çatık bir yüzdü. Galip takımların saha kenarında duran antrenörleri gibiydi, bir kez bile olsun gülümsemeyen. Paragraf veya cümlelerle değil, reçetelerdeki gibi kısaltılmış sözcüklerle konuşurdu. Evet ve hayırların arasında ise sessizlik.

Skylark Stüdyolan'nın patronu golf oynarken son vuruşunu yaptıktan sonra düşüp öldüğünde, on sekizinci yeşilde Dok da vardı. O ünlü yönetmenin aynı derecede ünlü yayıncı tarafından denize atılıp "kazara" boğulduğu olayda Kaliforniya kıyılarında gezinen yatta onun da bulunduğu söyleniyordu. Valentino'nun tabutunun, Jeanne Eagles'ın hasta yatağının yanında onun resimlerini görmüştüm, bir keresinde bir sürü New York'lu film imparatorunun katıldığı bir yat yarışına güneş çarpmasına karşı

koruyucu olarak onu götürmüşlerdi. Bir zamanlar, bütün bir stüdyonun yıldızlarını uyuşturucuya alıştırdığı, sonra da onları Arizona'da Needles yakınlarında bir yerdeki gizli bakımevinde tedavi ettiği söylentisi dolaşıyordu. Şehrin adındaki ironi çok ilginçti doğrusu. Yemekhanede nadiren yemek yedi; bakışları yemeğin tadını bozuyordu. Şeytani bir postacıymış gibi köpekler hep ona havlardı. Bebekler kolunu ısırır, karın ağrısından kıvranırlardı.

O gelince herkes çekinip geri durdu.

Dok Phillips alevli bakışlarını bizim grubun üstünde dolaştırıyordu. Bazıları bir anda tik sahibi oldu.

Fritz bana döndü. "Onun işi hiç bitmez. Sahne 5'in arkasında bir sürü erken dünyaya gelen bebek. New York ofisinde kalp krizi geçirenler, veya çılgın operacı erkek arkadaşıyla yakalanan şu Monako'daki aktör. O-"

Hazımsız doktor sandalyelerimizin arkasından geçti, Stanislau Groc'a bir şeyler fısıldadı sonra çabucak dönüp çıktı.

Fritz kaşlarını çatıp çıkışa doğru baktı sonra da alevli monoklünü bana çevirdi.

"Ey her şeyi gören usta bilici, söyle bize, neler dönüyor ortada?"

Yanaklarıma kan hücum etti. Dilim ağzımın içinde suçluluk duygusuyla kilitleniverdi. Başımı eğdim.

"Müzikli sandalye kapmaca," diye bağırdı biri. Groc ayağa kalkıp, gözleri benim üstümde yine bağırdı. "Sandalye. Sandalye!"

Herkes güldü. Herkes yer değiştirmeye başladı - şimdilik kurtulmuştum.

Yer değiştirme işi bittiğinde Stanislau Groc'u, alnını parlatıp sakalını kırparak Lenin'i sonsuzluğa hazırlayan adamı karşımda, Roy'u da yanımda buldum.

Groc geniş geniş gülümsedi, eskiden beri arkadaşmışız gibi.

"Dok'un acelesi neydi? Neler oluyor?" dedim.

"Önemli bir şey yok." Groc yemekhanenin kapısına baktı sakın sakın. "Bu sabah on birde bir titreme hissettim, sanki stüdyonun arkası bir buzdağına çarpmış gibi. O zamandan beri insanlar deli gibi koşturup su boşaltıyorlar. Bu kadar insanı böyle telaşlı görmek beni mutlu ediyor. Bronx'un çamurlu ördeklerini Brooklyn kuğularına çevirmek olan sıkıcı işimi unutturuyor." Durup meyve salatasından bir kaşık aldı. "Sence ne olabilir? Sevgili Titaniğimiz hangi buzdağına çarptı acaba?"

Roy sandalyesine dayanıp, "dekor ve marangozhane bölümünde bir felaket var," dedi.

Roy'a bir bakış fırlattım. Stanislau Groc dikleşti.

"Ha, evet," dedi yavaşça. "Bounty gemisine konacak tahta oymalı deniz perisi figürüyle ilgili ufak bir problem."

Roy'u masanın altından tekmeledim, ama o öne eğildi:

"Bahsettiğin buzdağı bu değildi herhalde?"

"Yok canım," dedi Groc gülerek. "Arktik bir çarpışma değil de bir balon yarışı, stüdyonun bütün gaz torbası yapımcıları ve dalkavukları Manny'nin ofisine çağrılıyor. Birisi kovulacak. Sonra da-" Groc ufak oyuncak bebek elleriyle tavana doğru işaret etti -"yukarı düşecek!"

"Ne?"

"Biri Warner'dan kovulursa, yukarı doğru MGM'e düşer. MGM'den kovulursa, yukarı doğru 20th Century Fox'a düşer. Yukarı düşmek! Isaac Newton'un ters kanunu!" Groc durup kendi zekâsına güldü. "Ama sen zavallı yazar, kovulduğun zaman yukarı düşemeyeceksin, aşağı, sadece aşağı. Ben-"

Sustu, çünkü...

Otuz yıl önce üst kattaki odasında sonsuza dek ölmüş büyükbabamın yüzünü inceliyormuş gibi inceliyordum Groc'u. Büyükbabamın solgun, balmumsu cildindeki tıraşı, Büyükannemi hayatı boyunca oturma odasında bir kar kraliçesi gibi donduran kızgın bakışını her an üzerime çevirecekmiş gibi duran gözkapaklarını, hepsini, karşımda kukla gibi oturmuş meyve salatasını didikleyen Lenin'in nekrolojist/kozmetikçisinin yüzünde açık ve net olarak görüyordum.

"Kulaklarımın üstündeki dikiş izlerini mi arıyorsun?" diye sordu kibarca.

"Yo, hayır!"

"Evet, evet!" diye cevap verdi, hoşuna gitmiş gibi. "Herkes bakar! İşte bak!" Öne eğildi, başını sağa sola çevirdi, elleriyle saç çizgisini ve şakaklarını gösterdi.

"Tanrım," dedim, "ne ince iş."

"İnce değil, mükemmel!"

İncecik çizgiler gölge gibi belli belirsizdi, dikiş izi varsa bile çoktan kapanmıştı.

"Sen mi-?" dedim.

"Kendimi ameliyat mı ettim? Kendi apandistimi mi kesip aldım? Belki ben Shangri-La'dan kaçınca büzülüp bir Moğol kuru eriği haline gelen o kadın gibiyim!"

Groc güldü; gülüşü beni büyülüyordu. Neşeli olmadığı bir an bile yoktu. Sanki gülmeye biran ara verse nefes verip ölecek gibiydi. Hep o mutlu kahkaha, o sabit sırıtış.

"Evet?" diye sordu, dişlerini, dudaklarını incelediğimi görünce.

"Her zaman gülecek ne buluyorsun?" dedim.

"Her şey! Conrad Veidt'in oynadığı bir film vardır hani?"

"Gülen Adam mı?"

Groc duraladı. "İmkânsız! Yalan söylüyorsun!" ,

"Annem film hastasıydı. Birinci, ikinci, üçüncü sınıftayken okuldan sonra beni alır Pickford'ı, Chaney'yi, Chaplin'i seyretmeye götürürdü. Conrad Veidt'i de! Çingeneler ağızını keserler, onun için hayatı boyunca hep gülümser, sonra kör bir kıza aşık olur, kız onun korkunç tebessümünü göremez, ama o kıza ihanet eder, fakat bir prenses onu reddedince kör kıza geri gider ağlayarak, görmeyen elleri onu rahatlatır diye. Sen de Elite Sineması'nda karanlıkta koltuğunda oturur ağlarsın. Son."

"Tanrım!" diye haykırdı Groc, nerdeyse gülmeden. "Ne göz kamaştırıcı bir çocuksun sen. Evet!" Sırıttı. "Ben o Veidt karakteriyim işte, ama beni bu hale getiren çingeneler değil. İntiharlar, ölümler, katliamlar. Toplu bir mezara on bin cesetle beraber tıklırsan, vurulmuş ama ölmemiş halde miden bulanarak hava için çırpırır-san. O zamandan beri hiç ete dokunmadım, çünkü burnumda hâlâ kireç çukurunun, leşlerin, gömülmemiş katliamın kokusu var. Onun için," işaret etti, "meyve salataları. Ekmek, taze tereyağı ve şarap. Ve bir süre sonra bu gülümsemeyi takındım. Gerçek dünyayla sahte bir ağızla mücadele ediyorum. Ölümün karşısında, bu takma dişler, şehvetli dil ve tebessüm, neden olmasın? Her neyse, sen bana borçlusun!"

"Ben mi?"

"Manny Leiber'a Roy'u, dinzorcu dostunu işe almasını ben söyledim. Ayrıca Roy'un düşlediği kadar iyi yazabilen birini de işe almanız gerek dedim. Voila! Sen!"

"Sağol," dedim yavaşça.

Groc yemeğiyle oynadı, çenesine, ağızına, alnına baktığımdan memnun.

"Bir servet yapabilirsin-" dedim.

"Yapıyorum zaten." Ananastan bir dilim kesti. "Stüdyo bana fazlasıyla para ödüyor. Aşırı içki içmekten yüzleri buruşan veya araba kazalarında kafalarını parçalayan yıldızların sonu hiç gelmiyor ki. Maximus Filmleri onları terk ederim korkusuyla yaşıyor. Halbuki saçma! Niye terk edeyim. Her yıl kesip diktikçe gençleşeceğim, kesip diktikçe, derim öyle gerginleşecek ki gülümsediğim zaman gözlerim pırtlayacak! Böyle!" Gösterdi. "Çünkü geri dönemem. Lenin beni Rusya'dan kovaladı."

"Ölü bir adam mı kovaladı seni?"

Fritz Wong öne doğru eğildi, anlatılanlar çok hoşuna gitmiş gibi dinleyerek.

"Groc," dedi usulca, "açıkla. Yanaklarında yeni güllerle Lenin. Yepyeni dişlerle, bıyık altı bir tebessümle Lenin. Gözkapaklarının altında yeni, dupduru gözlerle Lenin. Etbeni yok olmuş ve keçi sakalı kırpılmış. Lenin, Lenin. Anlat."

"Uzun lafın kısası," dedi Groc, "Lenin, kristal mezarının içinde ölümsüz, mucizevi bir aziz olacaktı."

"Ama Groc? O kimdi? Groc Lenin'in tebessümünü alladı, yüzünü temizledi mi? Hayır! Lenin, ölümlerken bile, kendi kendine çeki düzen verdi! Öyleyse? Groc'u öldür!"

"Böylece Groc kaçtı. Ve bugün Groc nerde? Yukarı düşmekte... seninle."

Uzun masanın öteki ucunda, Dok Phillips geri gelmişti. Daha fazla ilerlemedi ama başını sertçe sallayıp Groc'un onunla gelmesini istediğini belirtti.

Groc oyalandı, küçük, gonca tebessümünün üstüne peçetesini dokundurdu, soğuk süttten bir yudum daha aldı, çatal bıçağını tabağında çaprazladı ve sandalyeden indi. Durdu, düşündü, sonra "Titanik değil, Ozymandias demek daha doğru," dedi ve fırlayıp gitti.

"Neden," dedi Roy bir an sonra, "deniz perisiymiş, tahta oymaymış bir sürü saçma laf etti ki?"

"Groc iyidir," dedi Fritz Wong. "Aynı Conrad Veidt, yalnız bir numara ufağı. Bu küçük orospu çocuğunu bir dahaki filmimde kullanacağım."

"Ozymandias'la ne kastetti?" diye sordum.

-16-

Roy akşama kadar kafasını ofisime uzatıp durdu, bana kile bulanmış parmaklarını gösterdi.

"Boş!" diye bağırdı. "Canavar yok!"

Daktilomdaki kâğıdı çektim. "Boş! Bende de Canavar yok!"

Ama sonunda, o gece saat onda, Roy'la Brown Derby'ye gittik.

Yolda 'Ozymandias'ın ilk yansını yüksek sesle okudum:

Eski bir ülkede bir seyyaha rastladım

Dedi: iki büyük ve çıplak taş bacak

Çölde duruyor... Yanlarında, kumun içinde

Yarı gömülü, parçalanmış bir yüz yatıyor, çatık kaşları,

Alayla bükülmüş dudağı ve soğuk hâkimiyeti

Heykeltıraşın tanıdığını gösteriyor bu duygulan

Ki hâlâ yaşıyor bu cansız şeylerde

Alay eden el, besleyen yürek.

Roy'un yüzünde gölgeler oynadı.

"Gerisini de oku," dedi.

Okudum:

Ve kaidesinde Şu sözler yazıyor:

"Adım Ozymandias, krallar kralı:

Eserlerime bakın, ey büyükler ve utanın!"

Başka bir Şey yok yanında. Etrafında ise

Bu muhteşem enkaz kalıntısının,

Sınırsız, çıplak

Yalnız ve dümdüz kumlar uzanıyor.

Bitirdikten sonra, Roy iki üç tane karanlık uzun bloğu geride bıraktı.

"Hadi dn, eve gidelim," dedim. "Neden?"

"Bu Őiir tıpkı stüdyoya ve mezarlığa benziyor. Hani cam küreler olur ya, sallayınca içindeki karlar havalanıp uçuŐur? Kemiklerim aynen öyle hissediyor Şu anda."

"Saçma," oldu Roy'un cevabı.

Gece havasını peneleyen iri kartal profiline baktım, sadece sanatkrlarda olan o ne pahasına olursa olsun kendi istedikleri gibi bir dünya yaratabilmenin iyimserliğiyle doluydu.

İkimiz de on üç yaşındayken King Kong'un Empire State'ten düşüp üstümüze ktğn hatırladım. Kalktığımızda, artık eskisi gibi değildik. Bir Kong kadar büyük, muhteşem ve güzel bir Canavar yazıp yaratacağımızı yoksa öleceğimizi söylemiŐtik birbirimize.

"Canavar," diye fısıldadı Roy. "İŞte geldik."

Brown Derby'nin yakınma park ettik; bu restoranın tepesinde, beş mil ilerde Wiltshire Bulvarı'ndaki aynı isimli restoranın tepesinde duran ve Paskalya'da Tanrı'nın veya cuma akŐamları stüdyo

kodamanlarının bile başına uyacak kadar büyük o derby şapkadan yoktu. Bu Brown Derby'nin önemli olduğunu gösteren tek şey, içerdeki her duvarın üstündeki 999 çizgi-karikatür portreydi. Dışarıda ise İspanyol tarzı hiçbir şey yoktu. Hiçbir şeyi geçip içerdeki 999'la karşı karşıya gelmek üzere girdik.

Brown Derby'nin metrdoteli biz içeri girer girmez sol kaşını kaldırdı. Önceden köpek hastası olan bu adam artık sırf kedi seviyordu. Tuhaf koktuk herhalde.

"Rezervasyonunuz yok tabii?" dedi isteksiz isteksiz.

"Burda mı? Şaka mı ediyorsun!" dedi Roy.

Metrdotelin ensesindeki kıllar dikildi ama bizi içeri aldı yine de.

Restoran hemen hemen boştu. Birkaç masada insanlar oturmuş, tatlı ve konyaklarını bitiliyorlardı. Garsonlar bazı masalara temiz peçete ve çatal bıçak koymaya başlamışlardı bile.

İlerden bir kahkaha sesi geldi; bir masanın yanında durmuş üç kadın gördük, bir adamın üstüne eğilmişlerdi, adam belli ki gecenin faturasını ödemek için para sayıyordu. Genç kadınlar güldüler, o parayı öderken dışarıda vitrinlere bakacaklarını söylediler ve bir parfüm kokusuyla beraber Roy'la benim yanımızdan geçip çıktılar, ama biz bölmedeki adama gözümüzü dikip bakakalmıştık.

Stanislau Groc.

"Allahım!" diye bağırdı Roy. "Sen!"

"Ben mi?!"

Groc'un sonsuz ateşi sönüverdi.

"Ne arıyorsunuz burda?" diye haykırdı.

"Davet edildik."

"Birini arıyorduk," dedim. . "Ama beni bulup fena halde hayal kırıklığına uğradınız," diye gözlemledi Groc.

Roy geri çekiliyordu, Siegfried sendromundan muzdarip. Bir ejderha vaat edilmişken, karşısında bir sivrisinek bulmuştu. Gözlerini Groc'tan alamıyordu.

"Niye bana öyle bakıyorsun?" diye çıkıştı küçük adam.

"Roy," diye uyardım.

Çünkü Roy'un da benimle aynı şeyi düşündüğünü anlamıştım. Bu bir şakaydı. Groc'un bazı geceler burda yediğini bilen biri bizi de yollamıştı. Bizi de Groc'u da utandırmak için. Ama Roy hâlâ küçük adamın kulaklarına, burnuna, çenesine bakıyordu.

"I-ih," dedi Roy. "Sen olmazsın."

"Ne için? Dur bakiyim! Evet! Araştırmanız için mi?" Göğsünde sessiz, ufak bir makineli tüfek kahkahası başladı ve sonunda ince dudaklarından patladı.

"Ama niye Brown Derby? Buraya gelen insanlarda sizin aradığınız türden bir korkunçluk yoktur. Kâbuslar, evet. Ya ben, bu yamalı maymun avucu? Kimi korkutabilirim ki?"

"Boşver," dedi Roy. "Korku sonradan geliyor, seni sabahın üçünde düşündüğüm zaman."

Bu son damla oldu. Groc şimdiye dek duyduğum en kocaman kahkahasını savurarak bizi bölmenin içine çağırdı.

"Geceniz mahvolduğuna göre, için!"

Roy'la ben sinirli sinirli restorana bakındık.

Canavar yoktu.

Şampanyalar konulduğunda Groc kadehini kaldırdı.

"Ölü bir adamın kirpiklerini kıvırmamanızın, ölü bir adamın dişlerini temizlememenizin, sakalını mumyalamamanızın, frengili dudaklarını düzeltmemenizin şerefine." Groc kalktı kadınların çıktığı kapıya baktı.

"Yüzlerini gördünüz mü?" Groc arkalarından gülümsedi. "Benim eserim! Bu kızların neden bana deli gibi aşık olduklarını ve beni terk etmeyeceklerini biliyor musunuz? Ben Mavi Ay Vadisi'nin yüce rahibiyim. Giderlerse, bir kapı çarpar yüzlerine, benim kapım, ve yüzleri düşer. Çenelerinin ve gözlerinin altına incecik teller yerleştirdiğime dair uyardım onları. Telin ucuna doğru fazla hızlı koşarlarsa, etleri ayrışır. Otuz olacakları yerde kırk iki olurlar!"

"Fafner," diye homurdandı Roy. Parmaklarıyla masayı kavradı, sanki hamle yapacakmış gibi.

"Ne?"

"Bir arkadaş," dedim. "Bu gece belki görürüz diye ummuştuk."

"Bu gece bitti," dedi Groc. "Ama kalın daha. Şampanyanızı bitirin. Bir tane daha isteyin, bana yazsınlar. Mutfak kapanmadan önce bir salata alır mıydınız?"

"Ben aç değilim," dedi Roy, gözlerinde vahşi, düş kırıklığına uğramış Shrine Operası Siegfried bakışıyla.

"Evet!" dedim ben.

"İki salata," dedi Groc garsona. "Mavi peynir sosu?"

Roy gözlerini kapadı. "Evet!" dedim ben.

Groc garsona döndü ve eline gereğinden fazla bir bahşiş sıkıştırdı.

"Dostlarımı şımartın," dedi sıntarak. Sonra, kadınların sivri topuklarıyla yürüyüp çıktığı kapıya doğru bakarak başını salladı. "Gitmem lazım. Yağmur yağıyor. Onca su kızlarımın yüzüne damlayacak. Erirler sonra! Hoşça kaim. Arrivederci!"

Ve gitti. Ön kapı fısıltıyla kapandı.

"Biz de gidelim. Kendimi aptal gibi hissediyorum!" dedi Roy.

Kıpırdanınca şampanyası döküldü. Bir küfür savurdu ve temizlemeye çalıştı. Ona bir tane daha koydum ve yavaş yavaş içerek sakinleşmesini seyrettim.

Beş dakika sonra, restoranın arkasında, beklediğimiz şey oldu.

Baş garson en dipteki masanın etrafına bir paravana yerleştiriyordu. Elinden kaymış, sert bir sesle geri katlanmıştı. Garson kendi kendine bir şey söyledi. Sonra, mutfak kapısında bir hareket oldu, bir adamla bir kadının birkaç saniyedir orda durduklarını fark ettim. Garson paravanayı yeniden gererken, onlar da ışığa adım atıp hızla ilerlediler, sadece paravanaya, masaya doğru bakarak.

"Aman Allah," diye fısıldadım boğuk bir sesle. "Roy?"

Roy gözlerini kaldırdı.

"Fafner!" diye fısıldadım.

"Hayır." Roy durdu, baktı, tekrar oturdu, hızla yürüyen çifti seyretti. "Evet."

Ama Fafner değildi bu, o efsanevi ejderha, o korkunç yılan değildi kadını elinden tutmuş, mutfaktan masaya doğru hızla peşinden sürükleyen.

Uzun ve çetin haftalar boyunca aramış olduğumuz şeydi bu. Bir kâğıda karalarken veya bir daktilo sayfasına yazarken kolumdan yukarı çıkıp boynumu donduran buz gibi bir su hissiydi.

Uzun parmaklarını kile her daldırışında Roy'un aradığı şeydi. İlkel bir çamur çanağından yükselip bir yüz şeklini alan kan kırmızısı bir kabarcıktı.

Ve bu yüz, dünyada savaşlar başlayalı beri yapılan on binlerce savaşta yaralanmış, vurulmuş, gömülmüş adamın parçalanmış, kesik kesik, ölü yüzüydü.

Yaşlanmış bir Quasimodo'ydu, cüzamı atlatamadan kansere yakalanmış.

Ve bu yüzün arkasında orda sonsuza dek yaşamak zorunda olan bir ruh vardı.

Sonsuza dek! diye düşündüm. Hiç çıkamayacak!

Bu bizim Canavarımızdı.

Bir anda her şey bitmişti.

Yaratığın bir fotoğrafını çektim beynimde, gözlerimi kapadım ve korkunç yüzün ağ tabakamda yandığını gördüm; öylesine derin yandı ki gözlerime yaşlar doldu ve boğazımdan acayip bir ses çıktı.

İki tane sıvı gözün boğulduğu bir yüzdü bu. Kendinden geçmişcesine yüzen bu gözlerin bir kıyı, rahat bir nefes, bir kurtuluş bulamadığı bir yüz. Dokunacak kayda değer bir şey olmadığını gören bu gözler, umutsuzlukla pırıl pırıl, oldukları yerde yüzüyor, bir et karmaşasının kenarına tutunmuş, batmayı, vazgeçmeyi, yok olmayı reddediyorlardı. Son bir umut ışığı vardı, belki etrafta bir cankurtaran, bir öz-güzellik izi, her şeyin görüldüğü kadar kötü olmadığına dair bir ipucu bulabiliriz diye bir o yana bir bu yana dönüyorlardı. 'Gözler öylece duruyordu, mahvolmuş bir etin kızıl, sıcak lavına gömülü, ne kadar cesur olursa olsun hiçbir canın tahammül edemeyeceği bir kalıtım erimesi içinde. Ve aynı anda burun deliklerinden giren nefes sessizce "Yıkım" diye bağırarak yaralı bir ağızdan çıkıyordu.

Roy'un vurulmuş gibi bir öne bir arkaya sallandığını fark ettim, sonra eli hızla, içgüdüsel olarak cebine gitti.

Ama bu mahvolmuş, tuhaf adam gitmiş, paravana yerleştirilmişti; Roy'un eli cebinden küçük çizim bloknoduyla kalemini çıkardı, gözleri hâlâ paravanaya dikili, sanki içerisini görüyormuş gibi, hiç eline bakmadan/korkuyu, kâbusu, yıkımı ve umutsuzluğun çiğ etini çizdi.

Ondan çok uzun zaman önce yaşamış Dore gibi, Roy'un da dolaşan, koşan, mürekkepleyen, çiziktiren parmaklarında aynı hızlı hatasızlık vardı; Londra kalabalığına şöyle bir bakması yeterliydi, her göz, her burun deliği, her ağız, her çene, her yüz sanki yeni baskıdan çıkmış gibi kusursuz olarak, açılan musluktan, ters dönen bardaktan ve hafızanın hunisinden boşalarak tırnaklarından fişkirir, kaleminden akardı. Roy'un eli on saniye kadar, kaynar suya düşen bir örümcek gibi hatıra nöbetleri içinde dans etti, çırpındı. Bir anda boş olan bloknotta bir canavar, tamamı değilse de büyük bir kısmı, beliriverdi!

"Kahretsin!" diye mırıldandı Roy ve kalemini fırlattı.

Bir oryantal paravanaya, bir de hızla yapılan portreye baktım.

Kâğıdın üstünde duran şey, kısacık bir an içinde görülmüş bir korkunçluğun yan-pozitif yan-negatif çiziktirilmesi idi.

Gözlerimi Roy'un taslağından alamıyordum; Canavar saklanmış, metrdotel paravananın arkasında sipariş alıyordu.

"Az kaldı," diye fısıldadı Roy. "Ama tam değil. Arayış bitti, ufaklık."

"Hayır."

"Evet."

Her nedense ayağa kalktım. "İyi geceler."

"Nereye gidiyorsun?" Roy şaşırmişti.

"Eve."

"Nasıl gideceksin? Otobüsle bir saat tutar. Otur."

Roy'un eli bloknota gitti yine.

"Kes şunu," dedim.

Yüzüne bir tüfek boşaltsam daha iyiydi.

"Haftalarca bekledikten sonra mı? Biraz zor. Ne oluyor sana?"

"Kusacağım."

"Ben de. Hoşuma mı gidiyor sanıyorsun?" Düşündü. "Evet, ben de kusacağım, ama önce bu." Biraz daha kâbus ekledi ve korkunun altını çizdi. "Ee?"

"Şimdi sahiden korkuyorum."

"Paravananın arkasından çıkıp üstüne saldırır diye mi?"

"Evet!"

"Otur ve salatayı ye. Hani Hitchcock, dekorcu sahnelerin dekorunu çizmeyi tamamladığında filmin bittiğini söyler ya? Bizim film de bitti. Bu onu bitiriyor. Tamamdır."

"Öyleyse neden utanç duyuyorum?" Sandalyeye tekrar oturdum, kurşun gibi ağır, Roy'un bloknotuna bakmıyordum.

"Çünkü sen o değilsin, o da sen değil. Otur kalk Allaha şükret. Peki bunu yırtıp gittik diyelim. Daha kaç ay bunun kadar üzücü, bunun kadar korkunç bir şey aramızda gerekecek?"

Zorla yutkundum. "Asla."

"Doğru. Bu gece bir daha gelmez. Şimdi otur oturduğun yerde, ye ve bekle."

"Beklerim ama öylece oturamam ve de çok üzülüyorum."

Roy dimdik bana baktı. "Bu gözleri görüyor musun?"

"Evet."

"Ne görüyorsun?"

"Gözyaşı."

"Yani senin kadar ben de üzülüyorum ama elimde değil. Sakinleş biraz. İç."

Biraz daha şampanya koydu.

"Tadı iğrenç," dedim.

Roy çizdi ve yüz ortaya çıktı. Çöküşün son safhasında olan bir yüzdü; sanki sahibi, hayaletin arkasındaki akıl, binlerce mil koşmuş, yüzmüştü ve şimdi düşüp ölüyordu. Elin içinde kemik varsa parçalanmış, böcek şekilleri ve yıkıntı maskesinin ardına saklanmış yabancı cepheler halinde yeniden birleşmişti. Kemiğin içinde de ağ tabaka ve orta kulak mağaralarında dolaşan bir akıl varsa, fırıl fırıl dönen gözlerden delicesine sinyal veriyordu.

Ama yemekler gelip de şampanyalar konulduğunda paravananın arkasında patlayan ve duvarlarda çınlayan inanılmaz kahkahalar içimize işleyerek Roy'la öylece oturduk. Kadın önce katılmadı ama vakit ilerledikçe, önce sessiz sessiz gülerken nerdeyse adam kadar yükseldi sesi. Adamın kahkahaları bir çan sesini andırıyordu, kadınıninkilerse isteri krizine tutulmuş gibiydi.

Yerimde oturabilmek için durmadan içiyordum.

Şampanya şişesi boşaldığında metrdotel bir tane daha getirdi, ben boş cüzdanımı ararken elimi usulca itti.

"Groc," dedi, ama Roy işitmedi. Sayfa üstüne sayfa dolduruyor-du; zaman geçip kahkahalar yükseldikçe taslakları da groteskleşiyordu, sanki hoşça vakit geçiren insanların sesleri hafızasını kamçılıyormuş gibi. Ama sonunda kahkahalar duruldu. Paravananın arkasında gitme hazırlıkları başladı ve metrdotel masamıza geldi.

"Lütfen," diye mırıldandı. "Artık kapatıyoruz, bir sakıncası yoksa." Kapıya doğru işaret etti, yana çekildi.

Roy ayağa kalktı. Oryantal paravanaya baktı.

"Hayır," dedi metrdotel. "Önce sizin gitmeniz gerekir."

Kapıya doğru giderken durup arkama baktım. "Roy?" dedim. Roy, sanki henüz Oyun bitmeden tiyatrodan çıkan seyirci gibi, peşimden geldi yan yan.

Roy'la ben çıkarken, bir taksi yanaşıyordu. Uzun deve tüyü bir palto giymiş, arkası bize dönük, kaldırıma yakın duran orta boylu bir adam dışında cadde bomboştı. Sol kolunun altındaki evrak çantası kimliğini ele veriyordu. Bu çantayı çocukluğumun ve delikanlılığımın yazlarında, gün be gün, Columbia, Paramount, MGM, ve diğer bütün stüdyoların önünde görmüştüm. İçi Garbo'nun, Colman'ın, Gable'ın, Harlow'un güzelim portreleriyle ve hepsi pembe mürekkeple imzalı diğer binlercesiyle doluydu. Artık yaşlanmış, çılgın bir imza toplayıcısıydı hepsi.

Tereddüt ettim, sonra durdum.

"Clarence?" diye seslendim.

Adam büzüldü, tanınmak istemiyormuş gibi.

"Sensin, değil mi?" diye seslendim hafifçe, gittim koluna dokundum. "Clarence, di mi?"

Adam irkildi ama bu kez başını çevirdi. Yüzü değişmemişti, gri çizgiler ve soluk kemikler eklenmişti sadece.

"Ne var?" dedi.

"Beni hatırladın mı?" dedim. "Nasıl hatırlamazsın? Şu üç çılgın kız kardeşle Hollywood'da dolaşırdım hani. Biri Bing Crosby'nin ilk filmlerinde giydiği şu çiçekli Hawaii gömleklerini yapardı. 1934 yazında her öğlen Maximus'un önündeydim. Sen de ordaydın. Nasıl unuturum. Garbo'nun gördüğüm tek imzalı resmi sendeydi-"

Konuşmam işi daha da bozdu. Her kelimedede Clarence kalın deve tüyü paltosuna gömülüyordu.

Sinirli sinirli başını salladı. Aynı sinirle Brown Derby'nin kapısına göz attı.

"Bu saatte burda ne yapıyorsun?" dedim. "Herkes eve gitti."

"Belli olmaz. Başka işim yok zaten-" dedi Clarence.

Belli olmaz. Belki Douglas Fairbanks canlanıp bulvar boyunca sallanabilir, Brando'dan daha yakışıklı. Fred Allen, Jack Benny ve George Burns Legion Stadyumu'ndan çıkıp her an köşeyi dönebilirler, boks maçı bitmiş, halk coşku içinde, tıpkı bu gecedен veya gelecek tüm gecelerden çok daha güzel olan eski günlerdeki gibi.

Başka işim yok zaten. Evet.

"Ya," dedim. "Belli olmaz. Beni hiç mi hatırlamadın? Kaçığı? Süper-kaçığı? Marslı'yı?"

Clarence'in gözleri alnımdan burnuma ordan çeneme baktı, ama gözlerime değil.

"Yoo," dedi.

"İyi geceler," dedim.

"Güle güle," dedi Clarence.

Roy kolumdan tutup beni külüstürüne götürdü, bindik, sabırsızlıkla iç geçiriyordu. Biner binmez kâğıdını kalemini çıkarıp beklemeye başladı.

Brown Derby'nin kapıları açılıp Çirkin kolunda Güzel'le dışarı çıktığında Clarence hâlâ kaldırımda, taksinin bir yanında duruyordu.

Çok güzel, az rastlanır, ılık bir geceydi, yoksa biraz sonra olacaklar hiç olmayabilirdi.

Canavar durup derin derin soludu, şampanya ve unutkanlıkla dolu. Eski, çoktan kaybedilmiş bir savaştan çıkma bir yüzü olduğunu biliyor idiyse de hiç belli etmiyordu. Hanımefendinin elinden tutup onu taksiye doğru yürüttü, cıvıl cıvıl, gülerek. İşte o zaman fark ettim, yürüyüşünden ve hiçbir şeye bakmamasından-- "Kadın kör!" dedim.

"Ne?" dedi Roy.

"Kadın kör. Onu göremiyor. Niye beraber oldukları belli! Onu hep yemeğe çıkarıyor ama kadın onun neye benzediğini bilmiyor!"

Roy öne eğilip kadını inceledi.

"Tanrım," dedi, "haklısın. Kör."

Adam gülüyor, kadın da kahkahayı taklit ediyordu, şaşkın bir papağan gibi.

Tam o anda onlara sırtı dönük olan Clarence kahkahalara ve konuşmalara kulak vermiş olsa gerek, yavaşça dönüp çifte baktı. Gözleri yarı kapalı, yine dinledi, dikkatle, sonra yüzünü inanılmaz bir şaşkınlık ifadesi kapladı. Ağzından bir kelime fırladı.

Canavar gülmeyi kesti.

Clarence öne bir adım atıp adama bir şey söyledi. Kadın da gülmeyi kesmişti. Clarence başka bir şey sordu. Bunun üzerine Canavar yumruklarını sıktı, bağırdı, kollarını havaya kaldırdı, sanki Clarence'a vuracaktı, onu ezip kaldırırma gömecekti gibi.

Clarence diz çöktü yal vararak.

Canavar kule gibi tepesinde duruyordu, yumrukları titriyor, vücudu ileri geri sallanıyordu, her an kontrolden çıkmaya hazır.

Clarence bağırdı ve kör kadın, ellerini havaya uzattı, arandı, bir şey söyledi, bunun üzerine Canavar gözlerini kapadı, kollarını aşağıya bıraktı. O anda Clarence ayağa fırladı ve koşup karanlıkta kayboldu. Ben de atlayıp peşinden gidecek gibi oldum nerdeyse, neden bilmiyorum. Bir an sonra, Canavar kör arkadaşını taksiye bindirdi ve taksi gürültüyle bastı gitti.

Roy da gazı kökledi, peşlerine takıldık.

Taksi Hollywood Bulvarı'nda sağa döndü, kırmızı ışık ve birkaç yaya bizi durdurdu. Roy gazı bağırttı, yolu açmak istermiş gibi, sövdü saydı ve nihayet yaya geçidi boşalınca kırmızı ışıkta geçti.

"Roy!"

"Adımı söyleyip durma. Kimse görmedi. Onu kaybedemeyiz! O bana lazım. Nereye gittiğini görmemiz gerek! Kim olduğunu. İşte!"

İleride, taksinin Gower'a doğru sağa döndüğünü gördük. Ve yine ilerde Clarence koşuyordu, ama biz geçerken görmedi. Elleri boştu. Evrak çantasını Derby'nin dışında düşürmüş ve orda bırakmış olmalıydı. Acaba ne zaman fark edecek dedim kendi kendime.

"Zavallı Clarence."

"Niye zavallı?" dedi Roy.

"O da bu işin içinde. Yoksa neden Brown Derby'nin önünde bekliyordu? Tesadüf mü? Hiç sanmam. Biri ona da gelmesini söyledi. Tanrım, bütün o muhteşem portreleri kaybetti şimdi, Roy, geri dönüp onları kurtarmamız lazım."

"Bizim," dedi Roy, "dümdüz ileri gitmemiz lazım."

"Acaba," dedim, "Clarence nasıl bir not aldı? Ona ne dedi?"

"Ne ne dedi?" dedi Roy.

Roy Sunset'te bir kırmızı ışıktaki daha geçti, Santa Monica Bulvarı'nı yarılamaş olan taksiye yetişsin diye.

"Stüdyoya gidiyorlar!" dedi Roy. "Yok. Hayır."

Çünkü taksi, Santa Monica'dayken sola dönüp mezarlığın önünden geçmişti.

Los Angeles'ın hemen hemen en önemsiz Katolik kilisesi olan St. Sebastian'a vardık. Taksi aniden sola kırdı ve kilisenin biraz ötesindeki bir ara sokağa saptı.

Taksi ara sokakta yüz metre kadar ilerleyip durdu. Roy frene bastı ve park etti. Canavarın kadını pek iyi seçilmeyen küçük, beyaz bir binaya götürdüğünü gördük. Gideli bir dakika olmamıştı ki bir yerde bir kapı açılıp kapandı ve Canavar taksiye döndü; taksi bir sonraki köşeye doğru süzülüp hızlı bir U dönüşü yaptı ve bize doğru geldi. Allahtan ışıklarımız sönmüdü. Taksi geçip gitti yanımızdan. Roy bir küfür savurdu, arabayı sertçe çalıştırdı, gazı kökledi, tehlikeli bir U dönüşü yaptı, benim itirazlarım arasında Santa Monica Bulvarı'na geri çıktık, taksinin St. Sebastian'ın önüne çektiğini ve yolcusunu indirdiğini gördük; yolcu hızla yürüyüp kilisenin aydınlık girişine geldi arkasına bakmadan. Taksi uzaklaştı.

Roy bizim arabayı yavaş yavaş, bir ağacın altına, karanlığa çekti, ışıklarımızı söndürdü.

"Roy, sen ne-"

"Sus!" diye fısıldadı Roy. "Önsezi. Önsezi her şeydir. Benim bir striptiz şovunda ne kadar işim varsa bu adamın da gece yarısı bir kilisede işi var."

Dakikalar geçti. Kilisenin ışıkları sönmeydi.

"Git bir bak," diye önerdi Roy.

"Ne yapayım?!"

"Peki, ben giderim!"

Roy arabadan indi, ayakkabılarını çıkardı.

"Geri dön!" diye bağırdım.

Ama Roy, ayağında çoraplar, gitmişti bile. Dışarı fırladım, ayakkabılarımı çıkardım ve peşinden koştum. Roy on saniyede kilisenin kapısına vardı, ben de arkasından, kendimizi bir dış duvara yapıştırdık. Kulak kabarttık. Bir sesin yükseldiğini, alçaldığını, tekrar yükseldiğini duyduk.

Canavar'ın sesi! Acele acele felaketler anlatıyordu, müthiş sorumluluklar, korkunç hatalar, üstümüzdeki ve altımızdaki mermer gökten daha karanlık günahlar.

Rahibin sesi kısa ve aynı ölçüde acele cevaplar veriyordu, bağışlama, daha iyi bir hayat vaatleri, Canavar'ın Güzel olarak yeniden dünyaya gelemese de, pişmanlık yoluyla bulabileceği küçük, tatlı mutluluklarla dolu bir hayatı.

Fısıll fısıll, gecenin derinliklerinde.

Gözlerimi kapadım, duymaya can atıyordum.

Fısıll fısıll. Sonra- hayretle gerildim.

Ağlama. Ardı arkası kesilmeyen bir inilti.

Kilisenin içindeki yalnız adam, korkunç yüzlü ve onun arkasındaki kayıp ruhlu adam, büyük üzüntüsünü koyuverdi, günah çıkarma bölmesini, kiliseyi, beni sarsarak. Ağlıyor, iç geçiriyor, yine ağlıyordu. Gözkapaklarım bu sesle zonkluyordu. Sonra, sessizlik ve- bir kıpırtı. Ayak sesleri.

Fırlayıp koştuk.

Arabaya varıp içeri daldık.

"Allah aşkına!" diye tısladı Roy.

Benim de kafamı aşağıya bastırarak çömeldi. Canavar çıkmış, boş sokakta yalnız başına koşuyordu.

Mezarlık kapısına gelince döndü. Geçen bir arabanın ışığında, üstüne bir tiyatro spotu düşmüş gibi çakıldı. Donakaldı, bekledi, sonra mezarlığın içinde kayboldu.

Uzakta, kilisenin kapılarının arkasında bir gölge hareket etti, mumlar söndü, kapılar kapandı.

Roy'la ben birbirimize baktık.

"Allahım," dedim. "Gecenin bu saatinde itiraf edecek kadar büyük günahlar ne olabilir? Ya ağlama?!"

Duydun mu? Acaba - ona öyle bir yüz verdiği için Tanrı'yı bağışlamaya mı geliyor."

"O yüz. Evet, evet," dedi Roy. "Neler çevirdiğini öğrenmem lazım. Onu kaybedemem!"

Ve Roy yine arabadan indi.

"Roy!"

"Anlamıyor musun, aptal!" diye bağırdı Roy. "O bizim filmimiz, bizim canavarımız. Eğer elimizden kaçırırsak-!? Allahım!"

Ve Roy koşarak sokağı geçti.

Sersem! diye düşündüm. Ne yapıyor?

Ama gecenin bu saatinde bağırmaya çekindim. Roy mezarlığın kapısının üstünden atlayıp boğulan biri gibi gölgelere gömüldü. Koltuğumdan öyle bir doğruldum ki başımı arabanın tavanına çarptım ve geri düştüm, söverek; Roy, Allah cezanı versin, Roy!

Ya bir polis arabası gelse şimdi, diye düşündüm, bana sorsa, ne yapıyorsun burda? dese. Cevabım ne olur? Roy'u bekliyorum. Mezarlığa gitti, birazdan gelir. Gelir, değil mi? Tabii, biraz bekle.

Bekledim. Beş dakika. On.

Ve sonra, Roy kapıdan çıktı, ama elektrik çarpmış gibiydi.

Ağır ağır yürüdü, uyur gezer gibi, sokağı geçti. Kapının kolundaki elini bile görmüyordu, açtı, içeri girdi. Arabanın ön koltuğuna oturdu, gözlerini mezarlığa dikti.

"Roy?"

İşitmedi.

"Ne gördün orda, Roy?"

Cevap yok.

"O da geliyor mu?"

Sessizlik.

"Roy!" Koluna vurdum. "Konuşsana, ne oldu!"

"O," dedi Roy.

"Evet?"

"İnanılmaz," dedi Roy.

"Ben inanırım."

"Hayır. Dur. O artık benim. Ne biçim bir Canavarımız olacak ama, ufaklık." Sonunda dönüp bana baktı, gözlerinde fenerler yanıyordu, ruhu yanaklarını yakıyor, dudaklarına renk veriyordu. "Ne film olacak ama!"

"Öyle mi?"

"Öyle ya!" diye bağırdı, yüzünde mucizevi bir ışıltı.

"Bütün söyleyeceğin bu mu? Mezarlıkta neler oldu, neler gördün söylemeyecek misin? Sadece, öyle ya?"

"Yaa," dedi Roy, gözlerini yeniden mezarlığa çevirerek. "Öyle."

Taşlı avludaki kilise ışıklan söndü. Kilise karardı. Sokak karardı. Arkadaşımın yüzündeki ışıklar da söndü. Mezarlık şafağa doğru gölgelenen geceyle dolmuştu.

"Evet," diye fısıldadı Roy.

Eve doğru sürmeye başladı.

"Kilime dokunmaya can atıyorum," dedi.

"Olmaz!"

Roy dönüp bana baktı şok olmuş halde. Sokak lambalarından bir nehir aktı yüzünde. Deniz altındaki birine benziyordu, dokunulmaz, ulaşılmaz, kurtarılmaz.

"Yani sen açık açık o yüzü filmimizde kullanamaz mıyım demek istiyorsun?"

"Mesele sırf yüz değil, içimde bir his var... eğer yaparsan mahvolduk demektir. Roy, gerçekten korkuyorum. Biri sana bu gece gelip onu bulasın diye not yazdı, unutma. Biri onu görmeni istedi. Biri Clarenee'a da bu gece gelmesini söyledi. Her şey çok çabuk oluyor. Ne olur, hiç Brown Derby'ye gitmedik farz et."

"Bunu nasıl farz edebilirim ki?" diye sordu.

Daha hızlı sürmeye başladı.

Rüzgâr camlara çarpıyor, saçıma, gözlerime, dudaklarıma vuruyordu.

Roy'un alnından aşağı iri kartal burnuna ordan da zaferli ağzına gölgeler iniyordu. Groc'un ağzına benziyordu, Gülen Adam'ın ağzına.

Roy ona baktığımı hissetti: "Benden nefret mi ediyorsun?"

"Hayır. Nasıl seni bunca yıldır tanıyıp da aslında tanıyamadığımı merak ediyorum."

Roy, Brown Derby çizimleriyle dolu sol elini kaldırdı. Camın dışındaki rüzgârda hışırdayıp uçuştular.

"Bırakayım mı?"

"Sen de ben de biliyoruz ki bunları bıraksan da, kafanın içindeki fotoğraf makinesinde, sol gözünün arkasında yenileri bekliyor."

Roy kâğıtları salladı. "Evet. İkinci baskı çok daha iyi olacak." Bloknotun sayfalan ardımızdaki geceye dağıldı.

"Kendimi daha iyi hissetmiyorum ama," dedim.

"Ben hissediyorum. Canavar artık bizim. Bize ait."

"Öyle mi? Kim verdi onu bize? Kim bizi oraya yolladı? Onu seyretmemizi kim seyrediyor?"

Roy uzanıp pencerenin buğusuna yarım, korkunç bir yüz çizdi.

"Şu anda, düşündüğüm tek şey sadece İlham Perim."

Başka bir şey konuşmadık. Yolun geri kalanı soğuk bir sessizlik içinde geçti.

-17-

Sabahın ikisinde telefon çaldı.

Peg'di, şafaktan biraz önce Connecticut'tan arıyordu.

"Hiç Peg isminde bir karın oldu mu?" diye bağırdı. "On gün önce evden Hartford'daki Öğretmenler Konferansı'na katılmak için giden hani? Niye hiç aramadın?"

"Aradım. Ama odanda değildin. Adımı bıraktım. Keşke burda olsaydın Peg."

"Vah yavrucuğum, vah," dedi yavaş yavaş, heceleye heceleye. "Ben gider gitmez derin üzüntülere mi gark oldun. Annen eve dönsün mü istiyorsun?"

"Evet. Hayır. Her zamanki stüdyo dertleri işte." Durdum.

"Ona kadar mı sayıyorsun?" diye sordu.

"Allahım," dedim.

"Bir O'ndan bir de benden kaçamazsın işte. Uslu çocuklar gibi rejim yaptın mı bakiyim? Git şu tartılarda bir tartıl, hani kilonu mor mürekkeple basıp verenlerden, sonra da kâğıdı bana postala. Hey," diye ekledi, "ciddiyim. Geleyim mi, yarın?"

"Seni seviyorum Peg," dedim. "Planın nasılsa o zaman gel."

"Ama ya geldiğimde orda olmazsan? Mesele hâlâ Hortlaklar Yortusu mu?"

Kadınlar ve önsezileri!

"Bir hafta daha uzatıyorlar."

"Sesinden belli. Mezarlıklardan uzak dur."

"Niye öyle dedin?"

Kalbim bir anda hızlandı.

"Anne babanın mezarına çiçek koydun mu?"

"Unuttum."

"Nasıl unutursun?"

"Boşver, zaten onların olduğu mezarlık daha iyi bir mezarlık."

"Neyden daha iyi?"

"Başka mezarlıklardan, çünkü orda onlar var."

"Benim için de bir çiçek koy," dedi. "Seni seviyorum. Hoşça-

Telefonu sessizce kapattı.

Sabahın beşinde, güneş daha doğmadan, Pasifik'ten gelen bulut " tüşü çatımın tepesindeki her zamanki yerinde, gözlerimi tavana dikmiş yatıyordum; kalktım, gözlüklerimi takmadan, daktiloma doğru gittim.

Şafaktan önceki loş ışıktaki oturdum ve yazdım. "CANAVARIN DÖNÜŞÜ."

Hiç gitmiş miydi ki?

Hayatım boyunca her yere benden bir adım önde gidip beni fısıltıyla çağırmanın mıydı?

Yazdım: "BÖLÜM 1"

"Kusursuz bir Canavarı bu denli güzel yapan nedir? Neden erkek çocuklar ve erkekler ona yakınlık duyarlar?"

"Hayatımız boyunca bizi Yaratıklar, Canavarlar, Ucubelerle yöneten nedir?"

"Ve şimdi de, dünyanın en korkunç yüzünü kovalamak ve yakalamak için duyulan delice bir arzu!"

Derin bir nefes aldım, ve Roy'un numarasını çevirdim. Sesi su altından, çok uzaklardan geliyordu.

"İstediğin gibi olsun Roy, benim için bir sakıncası yok," dedim.

Telefonu kapattım ve yattım.

Ertesi gün Roy Holdstrom'un Sahne 13'ünün önünde durup boyadığı! tabelayı okudum.

DİKKAT. RADYOAKTİF ROBOTLAR.

AZGIN KÖPEKLER. BULAŞICI HASTALIKLAR.

Kulağımı Sahne 13'ün kapısına dayadım ve onu o kocaman, ses-'tedral karanlığının içinde hayal ettim, hantal bir örümcek gibi kiliyle uğraştığını, kendi sevgisinin ve sevgisinin çocuklarının içinde hapsolmuş.

"Hadi Roy," diye fısıldadım. "Hadi Canavar." Ve beklerken dünya şehirleri arasında dolaşım.

-18-

Ve yürürken düşündüm: Allahım, Roy beni korkutan bir Canavar'a ebelik yapıyor. Nasıl tir tir titremeyi kesip Roy'un hummasını kabul edeceğim? Nasıl bunu bir senaryo haline getireceğim? Nereye yerleştireceğim? Hangi kasabaya, hangi şehre, dünyada bir yere mi?

Şimdi anlıyorum, diye düşündüm yürürken, neden Amerikan mekânlarında bu kadar az korku filmi yazıldığını. Sisi, yağmuru, kırları, eski evleri, Londra hayaletleri, Karın Deşen Jack'leriyle İngiltere. Evet!

Ama Amerika! Burda av ve tazılara dair gerçek bir tarih yok ki. New Orleans, belki, yeterince sisi, yağmuru, insanı soğuk soğuk terletecek bataklık malikâneleri var. Ve sis düdüklelerinin her gece cınladığı San Francisco.

Los Angeles, belki. Chandler ve Cain ülkesi. Ama...

Bütün Amerika'da bir katili saklayacak veya bir hayatı kaybedecek tek bir yer vardı.

Maximus Filmleri!

Gülerek bir sokağa saptım, notlar alarak bir sürü arka plato setinden geçtim.

İngiltere burda saklanıyordu, uzak Galler, dağlık İskoçya ve yağmurlu İrlanda, eski şato harabeleri ve karanlık filmleri kubbeleyen mezarlıklar, projeksiyon odalarının duvarlarında bütün gece oynayan hayaletler, ağızları kıpır kıpır ve cenaze havaları söyleyerek geçen gece nöbetçileri, başlan tüylerle süslü atların çektiği eski deMille arabaları üstünde.

Bu gece de böyle olacaktı, hayalet figüranlar saat kartlarına basıp çıkacak, hâlâ gündüzün sıcaklığını taşıyan mezarların üstüne soğuk su damlacıkları serpen çayır musluklarının yaptığı sis mezarlığın duvarına çökecekti. Burda her gece Londra'ya uğrayıp, hayalet demiryolu makasçısını görebilirdiniz, bir kale gibi Sahne 12'ye dalan ve Silver Screen mecmuasının eski bir ekim sayısının sayfalarına karışıp giden lokomotifi aydınlatan feneriyle.

İşte böylece dolaştım sokaklarda, güneşin batmasını ve Roy'un ortaya çıkmasını bekliyordum, elleri kızıl kille kanlanmış, bir doğum müjdesi vermesini!

Saat dörtte uzaktan silah sesleri duydum.

Ses Roy'un 7 numaralı arka platoda ordan oraya vurduğu kroke topundan geliyordu. Topa durmadan vuruyordu, seyrettiğimi hissedince donakaldı. Başını kaldırıp gözlerini kırıştırdı. Yüzünde bir doğum doktorunun değil, biraz önce avını öldürüp afiyetle yemiş bir etoburun ifadesi vardı.

"Başardım, Tanrım!" diye bağırdı. "Onu kıstırdım! Bizim Canavarımız, senin Canavarın, benim! Bugün kil, yarın film! İnsanlar soracak : Kim yaptı bunu? diye. Biz oğlum, biz!"

Roy uzun kemikli parmaklarıyla havayı avuçladı.

Öne doğru yürüdüm yavaşça.

"Kıstırdın mı? Roy, daha anlatmadın ama. Geçen gece onun peşinden koştuğun zaman ne gördün Roy?"

"Sabırlı ol, dostum. Bak, yarım saat önce bitirdim. Bir bakıcan ve deliler gibi daktilona sarılıcan. Manny'yi çağırdım. Yirmi dakikaya kadar gelir. Beklerken delirecek gibi oldum. Gelip toplardan çıkardım hırsımı. Al!" Bam diye vurunca kroke topu uçtu. "Beni tut yoksa birini öldürücem!"

"Roy, sakin ol."

"Hayır, sakin olamam. Tarihin en büyük korku filmini yapıcaz. Manny-"

Bir ses bağırdı: "Hey, siz ikiniz burda ne yapıyorsunuz?"

Manny'nin Rolls-Royce'u, ayaklı beyaz bir tiyatro gibi kayarak geçti, alttan alta mırıldanarak. Patronumuzun yüzü tiyatronun bir penceresinden bize baktı hışımla.

"Toplantı yapıcak mıyız, yapmayacak mıyız?"

"Yürüyecek miyiz, arabaya mı binicez?" dedi Roy.

"Yürüyün!"

Rolls kaydı geçti.

Sallana sallana Sahne 13'e yürüdük.

Gözüm Roy'daydı, upuzun gece boyunca ne yaptığına dair bir ipucu yakalar mıyım diye. Çocukken bile, gerçek duygularını göstermezdi. Bana son dinozorunu göstermek için garajının kapılarını sonuna kadar açardı. Ancak benim heyecandan nefesim kesildiği zaman bir çığlık koyuverirdi. Yaptığı şey benim hoşuma gitmişse başkasının ne düşündüğü umurunda bile olmazdı.

"Roy," dedim yürürken, "iyi misin?"

Manny Leiber'ı Sahne 13'ün önünde küplere binmiş halde bulduk. "Ne cehennemdesiniz siz!" diye bağırdı.

Roy Sahne 13'ün kapısını açtı, içeri süzüldü, ağır kapıyı çarptı.

Manny'nin gözleri bana ateş püskürttü. Öne atılıp kapıyı açtım.

Karanlığa adım attık.

Yirmi metre ileride, bir çöl tabanının, yarı-Marslı bir manzaranın ortasında, gölgeli bir Meteor Krateri'nin yanındaki kil şekillendirme tezgâhının üstünde asılı duran tek bir ampulün ışığı hariç her yer karanlıktı.

Roy ayakkabılarını çıkarıp usta bir dansçı gibi usulca toprağa bastı, tırnak boyunda bir ağacı, yüksük kadar küçük bir arabayı ezerim korkusuyla.

"Ayakkabılarınızı çıkarın!" diye bağırdı.

"Yok ya!"

Ama Manny de ayakkabılarını çıkarıp minyatür dünyada parmak ucuna basa basa ilerledi. Sabahtan bu yana epey şey eklenmişti; yeni dağlar, yeni ağaçlar, bir de ışığın ordaki ıslak bezin altında her ne yatıyorsa o.

İkimiz de çoraplı ayaklarımızla tezgâha geldik.

"Hazır mısınız?" Roy yüzümüzü fener gözleriyle taradı.

"Hazırız Allanın cezası!" Manny ıslak havluya davrandı.

Roy hemen eline vurdu.

"Hayır," dedi. "Ben!"

Manny elini çekti, öfkeden kıpkırmızı.

Roy ıslak havluyu kaldırdı sanki dünyanın en büyük şovuna açılan perdeymiş gibi.

"Güzel ve Çirkin değil," diye bağırdı, "ama Güzel olan Çirkin!"

Manny Leiber'la benim soluğumuz kesildi.

Roy yalan söylememiştir. Şimdiye dek yaptığı en güzel işti bu, çok uzaklardan gelen bir ışık yılı gemisinden süzülen bir şey, yıldızların arasındaki gece yollarında dolaşan bir avcı, korkunç, iğrenç, inanılmaz derecede ürkütücü maskesinin ardında yapayalnız bir hayalperest.

Canavar.

O oryantal Brown Derby paravanasının arkasında gülen yalnız adam, sanki yüz gece öncesi kadar uzakta.

Gece yarısı sokaklarında koşup bir mezarlığa giren, beyaz mezar taşlarının arasında kalan yaratık.

"Allahım, Roy." Gözüme yaşlar doldu, şok etkisiyle dökülen, Canavar'ın paralanmış yüzünü gece havasına çıkardığı zamanki kadar taze ve yeni yaşlar. "Aman Allahım."

Roy derin bir aşkla şaheserine dikmişti gözlerini. Yavaş yavaş dönüp Manny Leiber'a baktı. Ama gördüğü şey ikimizi de şaşkına çevirdi.

Manny'nin yüzü beyaz peynir gibiydi. Gözleri yuvalarında fırl fırl dönüyordu. Boğazından hırıltılar çıkıyordu, sanki biri telle sıkıyormuş gibi. Elleri göğsünü tırmalıyordu sanki kalp krizi geçiriyormuş gibi.

"Ne yaptın sen!" diye haykırdı. "Allahım, yarabbim! Bu nedir? Numara mı? Şaka mı? Ört üstünü! Kovuldun!" Manny ıslak havluyu kil Canavar'a fırlattı.

"Bir boka yaramaz bu!"

Kaskatı, mekanik hareketlerle Roy kil başı örttü.

"Ben-"

"Evet, sen! Bunu mu perdede görmek istiyorsun? Sapık! Pılını pırtını topla! Defol!" Manny gözlerini kapattı tir tir titreyerek. "Şimdi!"

"Bunu yapmamı sen istedin!" dedi Roy.

"Öyleyse şimdi de yok etmeni istiyorum!"

"En iyi, en muhteşem eserim! Şuna bir bak be adam! Ne kadar güzel! Benim!"

"Senin değil! Stüdyonun! Götür çöpe at! Film yattı. İkiniz de kovulduunuz. Bir saat içinde burayı boşaltın. Hadi!"

"Niçin," diye sordu Roy sakince, "aşırı tepki gösteriyorsun?"

"Öyle mi?"

Ve Manny sahneye daldı, pabuçları kolunun altında, minyatür evleri, oyuncak arabaları çiğneyip geçti.

İlerdeki sahne kapısında durdu, bir soluk aldı, bana baktı hışımla.

"Sen kovulmadın. Sana yine bir iş buluruz. Ama o namussuz defolsun!"

Kapı açıldı, içeri büyük bir Gotik katedrali ışığı doldu, sonra çarpıp kapandı, beni Roy'un çöküşünü, yenilgisini seyretmeye terk ederek.

"Allahım biz ne yaptık! Ne demeye!" diye bağırdım Roy'a, kendime, keşfedilip ifşa edilen Canavar'ın kızıl kil kafasına. "Ne?!"

Roy titriyordu. "Tanrım. Hayatım boyunca güzel bir şey yapmak için çalıştım. Kendimi eğittim, bekledim, gördüm, nihayet gerçekten gördüm. Ve olay parmaklarımdan dökülüverdi, Allahım nasıl da döküldü! Bu kahrolası kilin içindeki şey ne? Nasıl oluyor da o doğunca ben ölüyorum?"

Roy sarsıldı. Yumruklarını kaldırdı, ama vuracak kimse yoktu. Tarih öncesi hayvanlarına baktı ve hepsini içine alan bir hareket yaptı, kucaklayıp korumak istercesine.

"Geri gelicem!" diye bağırdı onlara ve döndü gitti.

"Roy!"

Tökezleyerek gün ışığına çıktı, ben de peşinden. Dışarıda, akşam üstü güneşi sımsıcaktı, bir ateş nehrinde yürüyor gibiydik. "Nereye gidiyorsun?"

"Allah bilir! Sen kal. Seni de kovmasınlar! Bu senin ilk işin. Dün gece beni uyardın. Delice olduğunu şimdi anlıyorum, ama neden? Buralarda bir yerde saklanıp bu gece arkadaşlarımı gizlice dışarı çıkarıcam!" Özlemle sevgili hayvanlarının yaşadığı kapalı kapının arkasına baktı.

"Ben de yardım ederim," dedim.

"Hayır. Benimle görünme. İşin içinde sen de varsın sanırlar."

"Roy! Manny sanki seni öldürecekmiş gibiydi! Dedektif dostum Crumley'yi arayacağım. Belki o yardımcı olur. Crumley'nin telefonu burda." Buruşuk bir kâğıdın üstüne aceleyle yazdım. "Sen saklan. Ve bu gece beni ara." v

Roy Holdstrom Laurel Hardy külüstürüne atlayıp saatte on mil ile uzaklaştı.

"Tebrikler," dedi biri. "Seni aptal kahrolası orospu çocuğu!"

Döndüm. Fritz Wong yan sokağın ortasında duruyordu.

"Onlara bağıırıp çağırdım ve sonunda boktan filmim Tanrı ve Galile'yi tekrar yazma işini sana verdiler. Manny biraz önce Rolls'uyla nerdeyse eziyordu beni. Yeni işini o söyledi. Böylece..."

"Senaryoda bir Canavar var mı?" Sesim titriyordu.

"Sadece Herod Antipas. Leiber seni görmek istiyor."

Ve kolumdan tutup beni Leiber'in ofisine sürükledi.

"Bir dakika," dedim.

Çünkü Fritz'in omzunun üstünden, stüdyo sokağının ilerki ucuna, kalabalığın, güruhun, hayvan koleksiyonunun her gün, her gün toplandığı yere bakıyordum.

"Sersem," dedi Fritz. "Nereye gidiyorsun?"

"Roy'un kovulduğunu gördüm," dedim yürürken. "Şimdi onu tekrar işe aldirtmam gerekiyor!"

"Dummkopf." Fritz arkamdan geldi. "Manny seni hemen görmek istiyor!"

"Hemen artı beş dakika."

Stüdyonun kapısından çıkıp sokağa bakındım.

Orda mısın Clarence? diye düşündüm.

-20-

Sahiden de ordaydılar.

Deliler. Sersemeler. Salaklar.

Stüdyo mabetlerinde tapınan aşıklar güruhu.

Tıpkı bir zamanlar beni kolumdan tutup Cary Grant'ın yanımızdan geçmesini, Mae West'in kemiksiz, tüy bir boa yılanı gibi kalabalığın içinden kıvrılmasını, Lupe Velez'i bir leopar postu gibi arkasından sürüyen Johnny Weissmuller'in peşinden dolaşan Groucho'yu görmek için Hollywood Legion Stadyum'daki boks maçlarına sürükleyen gece seyyahları gibi.

Aralarında ben de olmak üzere, büyük resim albümleri, üstüne çiziktirilmiş küçük kartlarıyla,

mürekkep lekeli parmaklarıyla ahmaklar. Bir taraftan Buhran devam ederken ve Roosevelt bunun sonsuza kadar süremeyeceğini, Mutlu Günler'in yine geleceğini söylerken, Hanımefendiler veya Flört Yürüyüşü'nün prömiyerinde yağmur altında mutlulukla bekleyen kaçıklar.

Gorgonlar, çakallar, şeytanlar, iblisler, üzgün, kayıp insanlar.

Bir zamanlar, ben de onlardan biriydim.

İşte şimdi ordaydılar. Ailem.

Gölgelerinde saklandığım günlerden kalma birkaç yüz vardı hâlâ.

Aman Allahım, yirmi yıl sonra, işte Charlotte ve annesi! Charlotte'ın babasını 1930'da gömmüşler, sonra altı stüdyonun ve on restoranın önünde kök salmışlardı. Şimdi, bir hayat boyu sonra, Anne ordaydı işte, seksen yaşlarında, şemsiye gibi sağlam ve pratik, ve Charlotte, elli yaşında, her zaman olduğu gibi çiçek narini. İkisi de düzenbazdı aslında. İkisi de insanın yüzüne güler arkasından kuyusunu kazardı.

Bu tuhaf, ölü cenaze buketinde Clarence'ı aradım. Çünkü Clarence en çılgın olanıydı: Kocaman, on kiloluk resim çantalarını stüdyodan stüdyoya taşırdı. Paramount için kırmızı deri, RKO için siyah, Warner Brothers için yeşil.

Ceplerine, kalemler, kâğıtlar, minyatür fotoğraf makineleri doldurduğu bir beden büyük deve tüyü paltosuna yaz kış bürünmüş Clarence. Bu palto en sıcak günlerde çıkardı sadece. O zaman Clarence kabuğu kopmuş, panik içinde bir kaplumbağayı andırırdı.

Karşıdan karşıya geçip güruhun önünde durdum.

"Selam, Charlotte," dedim. "N'aber anne?"

İki kadın hafif bir şok geçirerek bana baktılar.

"Benim," dedim. "Hatırladınız mı? Yirmi yıl önce. Buradaydım. Uzay. Roketler. Zaman-?"

Charlotte bir soluk alıp elini ağzına götürdü. Öne eğildi sanki kaldırımından düşecekmiş gibi.

"Anne," diye bağırdı, "Çılgın gelmiş baksana!"

"Çılgın." Güldüm sessizce.

Anne'nin gözlerinde bir ışık parıltıydı. "Topraklar adına." Koluma dokundu. "Seni zavalıcık. Ne arıyorsun burda? Hâlâ topluyor musun?"

"Hayır," dedim isteksizce. "Burda çalışıyorum."

"Nerde?"

Omzumun üstünden işaret ettim.

"Orda mı?" diye bağırdı Charlotte inanmazlıkla.

"Posta odasında mı?" diye sordu Anne.

"Hayır." Yanaklarım yandı. "Yazı departmanında."

"El yazılarını teksir mi ediyorsun?"

"Aman, anne." Charlotte'ın yüzü ışıldadı. 'Yazmaktan bahsediyor, di mi? Senaryo mu?"

Bu gerçek bir mucize havası yarattı. Charlotte ve Anne'nin etrafındaki bütün yüzler bir anda alev aldı.

"Aman Allah," diye bağırdı Charlotte'ın annesi. "Olamaz!"

"Oldu," diye fısıldadım. "Fritz Wong'la bir film yapıyorum. Sezar ve İsa."

Uzun, şaşkın bir sessizlik oldu. Ayaklar kıpırdadı. Ağzlar oynadı.

"Acaba-" dedi biri, "bize..."

Tamamlayan Charlotte oldu. "İmzanı verebilir misin, lütfen?"

"Ben-"

Bütün eller bir anda uzandı, beyaz kâğıtlarla, kalemlerle.

Utanarak Charlotte'ın kâğıdını alıp adım yazdım. Anne bir aşağı bir yukarı inceledi.

"Çalıştığın filmin adını da yaz," dedi Anne. "İsa ve Sezar."

"İsminin yanına 'Çılgın' diye yaz," diye önerdi Charlotte.

'Çılgın' diye yazdım.

Bütün başlar üzerime eğilmiş, bütün üzgün, kayıp insanlar kim olduğumu çıkarmak için beni gözlerken kendimi tam bir aptal gibi hissederek durdum bu çöplükte.

Utancımı gizlemek için, "Clarence nerde?" diye sordum.

Charlotte ve Anne'nin hayretle ağızları açıldı. "Onu da mı hatırlıyorsun?"

"Clarence'ı kim unutabilir, resim çantalarımı, paltosunu," dedim bir taraftan çiziktirerek.

"Daha aramadı," dedi Anne.

"Aramadı mı?" diye başımı kaldırdım.

"Şu sokağın karşısındaki telefondan arar bu saatlerde, filanca geldi mi, gitti mi diye," dedi Charlotte. "Zamandan tasarruf. Geç yatıyor, çünkü gece yarısına kadar restoranların önünde bekliyor."

"Biliyorum." Kendime bile itiraf edemediğim bir coşkuyla son imzayı da attım. Sanki Galile'yi bir adımda geçmişim gibi bana gülümseyen yeni hayranlarıma hâlâ bakamıyordum.

Sokağın karşısındaki kulübede telefon çaldı.

"Clarence'dır arayan," dedi Anne.

"Pardon-" Charlotte ilerledi.

"Lütfen." Koluna dokundum. "Yıllar oldu. Sürpriz yapayım mı?" Charlotte'un yüzünden Anne'nin yüzüne baktım. "Ha?"

"Eh, yap bakalım," diye homurdandı Anne.

"Hadi aç," dedi Charlotte.

Telefon çalıyordu. Koşup ahizeyi kaldırdım.

"Clarence?" dedim.

"Kimsin?" diye bağırdı, hemen şüphelenerek.

Biraz açıklamaya çalıştım ama sonra eski mecaza sığındım, "Çılgın."

Bu da pek işe yaramadı. "Charlotte'la Anne nerde? Hastayım."

Hasta mı, diye düşündüm, yoksa Roy gibi aniden korkmuş mu.

"Clarence," dedim, "evin nerde?"

"Neden?!"

"Bana telefon numaranı ver hiç değilse-"

"Numaramı kimseye vermem! Gelip evimi soyarlar! Resimlerimi! Hazinemi!"

"Clarence," diye yalvardım, "dün gece ben de Brown Derby'deydim."

Sessizlik.

"Clarence," dedim. "Birini teşhis etmek için yardımına ihtiyacım var."

Küçük tavşan kalbinin atışlarını duyuyordum nerdeyse. Minicik albino gözlerinin yuvalarında fırl fırl döndüğünü işitebiliyordum.

"Clarence," dedim, "lütfen! Adımı ve telefon numaramı al." Verdim. Ara veya stüdyoya yaz. Dün gece o adamın sana nerdeyse vurduğunu gördüm. Neden? Kim...?"

Klik. Vızz.

Clarence, nerede idiye, gitmişti.

Uyurgezer gibi sokağı geçtim.

"Clarence gelmeyecek."

"Ne demek yani?" diye suçladı Charlotte. "O her zaman gelir."

"Ona ne söyledin!?" Charlotte'ın annesi bana sol, şeytani gözünü gösterdi.

"Hastaymış."

Roy gibi hasta, diye düşündüm. Benim gibi hasta.

"Nerde oturduğunu bilen var mı?"

Başlarını salladılar.

"Onu takip edip öğrenebilirsin herhalde." Charlotte durup kendine güldü. "Yani-"

Başka biri, "bir keresinde Beachwood'a gittiğini görmüştüm. Şu tek katlı evlerden birine-"

"Soyadı var mı?"

Hayır. Bunca yıldır burda olan herkes gibi. Soyadı yok.

"Kahretsin," diye mırıldandım.

"Sırası gelmişken-" Charlotte'ın annesi imzaladığım kâğıda baktı. "Senin soyadın ne?"

Heceledim.

"Sinemada çalışacaksan," diye burun kıvırdı Anne, "yeni bir isim bulman lazım."

"Bana Çılgın deyin yeter." Uzaklaştım. "Charlotte. Anne."

"Çılgın," dediler. "Güle güle."

Fritz beni yukarıda, Manny Leiber'ın ofisinin önünde bekliyordu.'

"İçerdekiler çılgına dönmüş," diye haykırdı. "Senin neyin var?!"

"Çirkin insanlarla konuşuyordum," dedim.

"Ne, yine mi Notre Dame'in önündeler? İçeri girsene!"

"Neden? Roy'la ben bir saat önce Everest'in tepesindeydik. Şimdiyse o cehennem dibine gitti, ben de seninle Galile'ye battım. Açıkla."

"Sen ve hoş tavırların," dedi Fritz. "Kim bilir? Manny'nin annesi ölmüştür. Veya sevgilisi başka biriyle yatmıştır. Kabızlık? Kolik? Birini seç. Roy kovuldu. Onun için senle ben altı yıl 'Çetemiz' komedileri yapacağız. İçeri!"

Manny Leiber'ın ofisine girdik.

Manny Leiber sırrı bize dönük durmuş, ensesindeki gözlerle bizi süzüyordu.

Geniş, bembeyaz bir odanın ortasında duruyordu; beyaz duvarlar, beyaz halı, beyaz mobilya, ve koskoca bembeyaz bir yazı masasının üstünde tek bir beyaz telefon. Set Dekorundan kar körü bir sanatçının elinden çıkma tam bir ilham tipisi.

Masanın arkasında bire iki boyutlarında bir ayna duruyordu, omzunun üstünden bakınca kendini çalışırken görebilirdin. Odada sadece bir pencere vardı. Stüdyonun arka duvarına bakıyordu, dokuz metre ötede, bir mezarlığın panoramik manzarasına. Gözlerimi alamadım.

Manny Leiber boğazını temizledi. Sırtı hâlâ bize dönük: "Gitti mi?" dedi.

Sessizce başımı salladım kaskatı omuzlarına.

Manny hareketimi sezdi ve soludu. "Adı bir daha anılmayacak burada. Hiç olmamış gibi."

Manny'nin dönüp beni kuşatmasını, patlatamadığı öfkesini benden çıkarmasını bekledim. Yüzünü tikler sarmıştı; gözleri, kaşları, ağzı, boynu, her yeri ayrı ayrı oynuyor, seğiriyordu. Dengesini kaybetmiş gibi odayı arşınıyordu; her an birkaç parçaya bölünecek gibiydi. Sonra/ikimizi de seyreden Fritz Wong'a ilişti gözü, gidip Fritz'in yanında durdu onu kışkırtmak istermişçesine.

Fritz, dünyası fazla gerçek olmaya başladığı zaman yaptığı tek hareketi yapmakla yetindi. Monoklünü çıkarıp göğüs cebine attı. Dikkati dağıtmanın hoş bir yolu, ince bir reddetme hareketiydi bu. Monoklla beraber Manny'yi de cebine itmişti.

Manny Leiber hem konuşuyor hem geziniyordu. Ağzımın içinde, "peki ama Meteor Krateri'ni ne yapcaz?" dedim.

Fritz kafasını sertçe sallayıp beni uyardı: Kapa çeneni.

"Evet!" Manny duymamış gibi yaptı. "Şimdiki problemimiz, asıl problemimiz... İsa ve Galile için bir sonumuz yok."

"Ne dedin?" diye sordu Fritz, ölümcül bir nezaketle.

"Son yokmuş!" diye bağırdım. "İncil'i denediniz mi?"

"İncil'imiz var! Ama senaristimiz küçük yazıları okuyamadı. Esquirc'daki hikâyeni gördüm. Vaiz'in Sözleri gibiydi."

"Eyüb'ün," diye mırıldandım.

"Kes sesini. Bize lazım olan-"

"Matta, Markos, Luka ve beni"

Manny Leiber homurdandı. "Acemi yazarlar ne zamandan beri asrın en büyük işini reddediyorlar? Hemen yapılması lazım ki Fritz çekime tekrar başlayabilsin. İyi yaz, bir gün bunların hepsi senin olsun!"

Elini salladı.

Dışarı, mezarlığa baktım. Güneşli bir gündü, ama görünmez bir yağmur mezar taşlarını yıkıyordu.

"Aman," diye fısıldadım, "istemem."

Bunu söylemeyecektim. Manny'nin rengi attı. Tekrar Sahne 13'e dönmüştü, karanlığa, bana, Roy'a ve kil Canavar'a.

Ses çıkarmadan tuvalete koştu. Kapı çarptı.

Fritz ve ben bakıştık. Manny kapının arkasında öğürüyordu. "Gott" diye soludu Fritz. "Goering'i dinlemeliydim!"

Manny Leiber bir dakika sonra sendeleyerek çıktı, etrafına baktı, her şeyin yerli yerinde durmasından şaşkın, telefona gitti, çevirdi. "Buraya gel!" dedi ve kapıya ilerledi.

Onu kapıda durdurdum.

"Sahne 13'te-"

Manny'nin eli hâlâ ağızındaydı, yine kusacakmış gibi. Gözleri irileşti.

"Orayı temizleyeceksin biliyorum," dedim çabucak. "Ama bir sürü eşya var o sahnede. Bugün Fritz'le Galile ve Herod hakkında konuşmak istiyorum. Eşyalar bugünlük kalsa olur mu, yarın sabah gelir alırım. Sonra istediğin gibi temizliğini yaparsın."

Manny'nin gözleri firdadı, düşünüyordu. Sonra eli hâlâ ağzında, başını bir kere salladı, evet, döndü, kapıda uzun boylu, zayıf, solgun bir adamla karşılaştı. Fısıldaştılar, sonra hoşçakal bile demeden Manny gitti. Uzun boylu solgun adam I. W. W. Hope'tu, prodüksiyon muhasebecilerinden biri.

Bana baktı, duraksadı, sonra biraz utanarak, "galiba filminiz için sonumuz yokmuş," dedi.

"İncil'i denediniz mi?" dedik Fritz'le ben.

-22-

Hayvan koleksiyonu gitmişti, stüdyonun önündeki kaldırım bomboştu. Charlotte, Anne ve diğerleri başka stüdyolara, başka restoranlara gitmişlerdi. Hollywood'a yayılmış halde üç düzine kadar olmalıydılar. Hiç değilse biri bilmeliydi Clarence'ın soyadını.

Fritz beni eve götürdü arabasıyla.

Yolda giderken, "torpido gözünü aç," dedi, "şu gözlük kutusu. Çıkar."

Küçük kara kutuyu açtım. Altı tane parlak, kristal monokl duruyordu altı kırmızı kadife bölmenin içine dizili.

"Bagajım," dedi Fritz. "Aç kasıgım ve yeteneğimle çekip gittiğim zaman saklayıp da Amerika'ya getirmiş olduğum tek şey,"

"Yeteneğin büyüktü."

"Kes." Fritz kafatasımı elledi. "Sadece hakaret et, piç çocuk. Sana bunları-" monokllara işaret etti, "her şeyin bitmediğini kanıtlamak için gösteriyorum. Kediler, Roy gibi, dört ayak üstüne düşer. Torpido gözünde başka ne var?"

Teksir edilmiş kalın bir senaryo buldum.

"Bunu miden bulanmadan okursan, erkek oldun demektir, oğlum. Kipling. Şimdi git. Yarın, iki buçukta, geri gel, yemekhaneye. Konuşuruz. Sonra sana İşsiz İsa veya Baba, Beni Neden Terk Ettin'in taslak halini gösteririz. Ja?"

Evimin önünde arabasından indim.

"Sieg Heil," dedim.

"Ha şöyle!" Fritz uzaklaştı, beni bomboş ve sessiz bir evle baş-başa bırakarak, aklıma hemen Crumley geldi.

Günbatımından hemen sonra bisikletimle Venedik'e doğru yola koyuldum.

Gece bisiklet sürmekten nefret ederim ama kimsenin takip etmediğinden emin olmalıyım.

Ayrıca, dedektif dostuma tam olarak ne söyleyeceğimi düşünecek vaktim olsun istedim. Mesela: Yardım et. Roy'u kurtar! İşe geri aldirt. Canavar'ın bilmecesini çöz.

Bu fikir yüzünden nerdeyse geri dönecektim.

Crumley'yi işitir gibiydim, ben imkânsız hikâyemi anlatırken derin derin iç geçirdiğini, ellerini havaya kaldırıp gerçekleri olduğu gibi anlatmadaki yeteneksizliğime karşı duyduğu küçümsemeyi bastırmak için biraya saldırdığını.

Bisikletimi okyanusa bir mil mesafedeki küçük, çalılarla gizlenmiş safari bungalovunun önünde park ettim, Afrika leylaklarıyla dolu bir korudan geçerek sanki daha dün okapilerin tozlu ayaklarıyla bastığı bir yoldan yürüdüm.

Kapıyı çalmak için elimi kaldırdığımda, kapı kendiliğinden açılıverdi.

Köpüklü bira kutusu tutan bir yumruk uzandı karanlıktan. Kutuyu tutan kişiyi göremiyordum. Hemen kaptım. El yok oldu. Ayak sesleri evin içinde uzaklaştı.

İçeri girecek cesareti bulmak için üç yudum aldım.

Ev boştu.

Bahçe değildi.

Elmo Crumley bir ağacın altında oturmuş, başında bir muz tüccarı şapkası, güneş yanığı elinde tuttuğu biraya bakıyor, sessiz sedasız içiyordu.

Dirseğinin altındaki kamış masanın üstünde paralel bir telefon duruyordu. Beyaz avcı şapkasının altından, yorgun bakışlarını bana dikerek bir numara çevirdi.

Biri cevap verdi. Crumley: "Bir migren daha. Hastalık izni alı-cam. Üç gün sonra görüşürüz, tamam mı? Tamam," dedi ve kapattı.

"Galiba," dedim, "o baş ağrısı benim."

"Ne zaman ortaya çıksan, yetmiş iki saatlik izin alıyorum."

Başımı salladı. Oturdum. Gidip özel ormanının kenarında durdu, fillerin trampet çaldığı, görünmez eşekarısı, sinekuşu ve flamingo sürülerinin geleceğin çevrecileri tarafından ölü ilan edilmeden çok önce öldükleri bir orman.

"Ne cehennemdeydin?" dedi Crumley.

"Evlendim," dedim.

Crumley durdu, bir düşündü, homurdandı, gezindi, gelip kolunu omzuma doladı ve tepemden öptü.

"Kabul edildi!"

Ve gülerek koca bir kasa bira getirdi.

Bahçesinin dibindeki küçük kamış taraçada oturup sosisli sandviç yedik.

"Evet, oğlum," dedi nihayet. "Yaşlı baban seni özledi. Ama yorganın altına giren genç bir adamın kulağı hiçbir şey işitmez. Eski Japon atasözü. Bir gün geri geleceğini biliyordum."

"Beni affettin mi?" dedim hislenerek.

"Dostlar affetmez, unuttur. Sununla ıslatsana boğazını. Peg iyi bir eş mi?"

"Evleneli bir sene oldu ama para yüzünden ilk kavgamızı bile etmedik daha." Kızardım. "Çoğunu o kazanıyor zaten. Ama stüdyodaki maaşım arttı- haftada yüz elli."

"Vay canına! Benden on kâğıt daha fazla!"

"Sadece altı hafta için. Yakında yine Meteliğin Sırrı'nı yazmaya başlarım."

"Senden ses seda çıkmamasına rağmen bozulmadım-"

"Babalar Günü'nde yolladığım kartı aldın mı?" diye sordum çabucak.

Başımı eğdi. Yüzü ışıldadı. "Evet, aldım ya." Doğruldu. "Ama seni buraya getiren evlatlık hisleri değil, di mi?"

"İnsanlar ölüyor, Crumley."

"Yine mi!" diye bağırdı.

"Ölüyor sayılır," dedim. "Veya yarı canlı mezardan çıkıyorlar, kâğıt hamurundan kuklalar halinde-"

"Dur bi dakika, evlat!" Crumley içeri koşup ufak bir şişe cinle geri geldi, ben hızlı hızlı konuşurken cini birasına döktü. Kenya tropikal bahçesindeki su püskürtücüsü çalıştı, ardından da bozkır hayvanlarının ve orman kuşlarının çığlıkları. Sonunda Hortlaklar Yortusu'ndan şu ana kadar geçen bütün saatlerin hikâyesini bitirdim. Sustum.

Crumley sıkıntılı bir iç geçirdi. "Demek Roy Holdstrom kilden bir büst yaptığı için kovuldu. Canavar'ın yüzü o kadar iğrenç miydi?"

"Evet!"

"Estetik. Bu yaşlı hafiyeye işte ondan anlamaz!"

"Ama anlamam lazım. Roy şu anda hâlâ stüdyoda, bütün tarih öncesi maketlerini dışarı kaçırmak için fırsat kolluyor. Binlerce dolar değerinde. Ama Roy'un orda oluşu kanuna aykırı. Bütün bunların ne anlama geldiğini bulmama yardım edebilir misin? Roy'un işini geri almasına?"

"Aman Allahım," diye iç geçirdi Crumley.

"Evet," dedim. "Eğer Roy'u eşyalarını kaçıtırken yakalarlarsa ne olur bilmem!"

"Kahretsin," dedi Crumley. Birasına biraz daha cin koydu. "Brown Derby'deki herif kimdi biliyor musun?"

"Hayır."

"Kim bilebilir hiç fikrin var mı?"

"St. Sebastian'daki papaz."

Crumley'ye gece yarısı günah çıkartmadan, konuşan, ağlayan sestem ve rahibin sakin cevaplarından bahsettim.

"İşe yaramaz. Olmaz." Crumley başını salladı. "Papazlar bilmez, bilseler de isim vermezler, içeri girip soru sorduğum an kıcıma tekme yerim. Başka?"

"Derby'deki metrdotel bilebilir. Ayrıca o gece Derby'nin önünde biri de tanıdı onu. Benim çocukluğumdan tanıdığım biri. Clarence. Soyadını sorup duruyordum herkese."

"Sormaya devam et. Canavar'ın kim olduğunu biliyorsa, izleyecek bir ipucumuz olur. Ne biçim iş yahu. Roy kovuluyor, seni yeni bir işe veriyorlar, sırf kil bir büst yüzünden. Aşırı tepki, isyanlar. Merdivenin üstündeki kukla niye bunca gürültü koparıyor ki?"

"Ne bileyim."

"Ben de seni kapıda görünce," diye iç geçirdi Crumley, "hayatıma geri geldiğin için mutlu olacağımı sanmıştım."

"Değil misin?"

"Hayır değilim." Sesini yumuşattı. "Evet. Tamam. Ama şu at pisliğini dışarda bıraksaydın keşke."

Gözlerini kısarak bahçesinin üstünden yükselen aya baktı ve, "Vay, vay..." dedi. "Beni sahiden meraklandırdın." Ve ekledi: "Şantaja benziyor!"

"Şantaj mı?!"

"Bir amaçları yoksa neden o kadar sıkıntıya girsinler ki, notlar yazsınlar, sen ve Roy gibi masumları"

kışkırtırsınlar, merdivenlere sahte şeyler dayasınlar, bir Yaratık yapmanızı istesinler? Ucunda para yoksa bu kadar panik neye yarar. Başka notlar, başka mektuplar da olmalı, değil mi?"

"Ben görmedim."

"Evet ama sen işleri karıştırmak için bir alettin, bir araçtın. Sen baklayı ağzından çıkarmadan, başkası çıkardı. Bahse girerim bu gece de bir yerlerde bir şantaj notu vardır, üstünde: 'İşaretlenmemiş ellilikler halinde iki yüz bin verin, duvarlardaki dirilmiş cesetlerden kurtulun' yazan bir not... Biraz da stüdyodan bahset bakalım," dedi Crumley.

"Maximus mu? Tarihin en başarılı stüdyosu. Hâlâ öyle. Kân geçen ay Variety'de manşet oldu. Net kırk milyon. Öbür stüdyolar yanına bile yaklaşamıyor."

"Bunlar gerçek rakamlar mı?"

"Beş milyon düş, yine de bok gibi zengin bir stüdyo var ortada."

"Son zamanlarda hiç büyük problemler oldu mu, kargaşalıklar, olaylar, sıkıntılar filan? Başka birileri kovuldu mu mesela, filmler iptal edildi mi?"

"Aylardır her şey düzenli ve sakin."

"O zaman sebep bu olmalı. Kârlar yani! Her şey hakkında giderken bir anda bir şey oluyor, önemli değilmiş gibi gözüküyor ama herkesi korkutuyor. Biri düşünüyor, Tanrım, duvarın üstünde bir adam, ne iş? Halının altında bir şeyler olmalı, gömülü bir şey-" Crumley güldü. "Gömülü, doğru. Arbuthnot? Acaba biri kimsenin bilmediği eski bir skandalı deşti de stüdyoyu kirli çamaşırları ortaya çıkarmakla mı tehdit ediyor, pek hoş olmayan bir yöntemle?"

"Yirmi yıl öncesine ait nasıl bir skandal olabilir ki bu ortaya çıkınca stüdyo batacak diye korksun?"

"Pislikte yeterince dolaşırsak öğreniriz. Ama benim pislikte dolaşmak gibi bir hobim yoktur. Arbuthnot sağken temiz miydi?"

"Öteki stüdyo patronlarına nazaran, evet. Evli değildi, kız arkadaşları vardı, ama her bekârdan beklenir bu, hepsi de güzel Santa Barbara binicileriydi, Town and Country tipleri, çekici ve alımlı, günde iki kez banyo yapan. Pislik yok yani."

Crumley yine iç geçirdi, sanki biri ona kötü kâğıt dağıtmış da elini kapatıp kalkacakmış gibi. "Peki ya Arbuthnot'ın geçirdiği araba kazası? Kaza mıydı gerçekten?"

"Gazetelerdeki resimleri görmüştüm."

"Resimler!" Crumley kendi elleriyle yaptığı ormanına bakıp gölgeleri kontrol etti. "Ya bu kaza kaza değilse? Ya, diyelim adam öldürme idiyse? Ya herkes körkütük sarhoş idiyse, sonra da öldüyse?"

"Stüdyodaki büyük bir içki âleminde geliyorlardı. Gazetelerde bu kadarı çıktı."

"Şunu dinle," dedi Crumley. "Stüdyo kodamanı, Karun kadar zengin, Maximus'a büyük paralar kazandırmış, kafası içkiden iyi, Sloane'ın sürdüğü öteki arabayla kapışıyor, kontrolünü kaybediyor ve hepsi telefon direğine çarpıyor. Baş sayfada yayınlanacak türden bir hikâye değil bu. Borsa düşer. Yatırımcılar kaybolur. Filmler ölür. Gümüş saçlı çocuk tahtından düşer vs, vs, onun için bir hikâye uydurulur. Şimdi de, onca zaman sonra, olay yerinde bulunan biri, veya gerçekleri bu sene keşfeden biri, stüdyoyu sarsıyor, resimlerin söylediğinden çok daha fazlasını söylemekle tehdit ediyor. Veya?"

"Veya?"

"Onları cehenneme gönderen kaza değildi, sarhoşluk değildi de, bu işi biri kasten yaptıysa?"

"Cinayet mi?!" dedim.

"Neden olmasın? O kadar uzun boylu, o kadar iri, o kadar şişman stüdyo patronlarının çok düşmanı vardır. Etrafını saran bütün o dalkavuklar pislik ve kötülük düşünür. O sene Maximus'ta ikinci güçlü adam kimdi?"

"Manny Leiber mi? O bir sineği bile öldüremez. Safi palavradır o."

"Bir tek sineği öldürdüğünü farz et, bir kez olsun boş laf etmediğini. Stüdyonun başı şu anda o, değil mi? Eh, bir iki inik lastik, birkaç gevşek cıvata ve bam! Koca bir stüdyo ömür boyu kucağına düşüyor!"

"Mantıklı görünüyor."

"Ama bunu yapan adamı bulabilsek, bize kanıtlardı. Tamam evlat, başka?"

"Yirmi yıl öncesinin yerel gazetelerini kontrol edip ne var ne yok bir bakmalı. Sen de stüdyonun etrafında biraz avlanabilirsen, rahatsız etmeden yani."

"Bu düz tabanlarla mı? Sanırım stüdyonun kapısındaki nöbetçiyi tanıyorum. Yıllar önce Metro'da çalışırdı. Bert'i içeri alıp çenesini tutabilir. Başka?"

Bir liste verdim. Marangozhane. Mezarlık duvarı. Ve Roy'la benim çalışmayı planladığımız Green Town'daki ev; Roy şu anda orada olabilirdi.

"Roy hâlâ orda olmalı, hayvanlarını çalmayı bekliyordun Hem dediklerin doğruysa, adam öldürme, cinayet filan, Roy'u derhal burdan uçurmamız lazım. Eğer stüdyodakiler bu gece Sahne 13'e gider de Roy'un kâğıt hamurundan vücudu çaldıktan sonra gizlediği o kutuyu bulurlarsa, ona neler yapmazlar ki?!"

Crumley homurdandı. "Benden sırf Roy'u tekrar işe aldırمامı değil, hayatta kalmasını sağlamamı da istiyorsun anlaşılın?"

"Öyle deme!"

"Neden? Bütün top sahasına yayılmışsınız, atıcıyı oynuyorsunuz, topu yakalamaya koşan ve elinden düşüren de sizsiniz. Roy'u nasıl yakalayacağım söyler misin? Elimde kelebek ağı ve kedi mamasıyla setlerde dolaşarak mı? Stüdyodaki dostların Roy'u tanıyor, ben tanımıyorum. Ben daha boğa kapısından çıkmadan onu ezebilirler. Bana bir tek başlama noktası gösterse-ne!"

"Canavar. Onun kim olduğunu öğrenebilirsek, Roy'un o kil büstü yaptığı için neden kovulduğunu da öğrenebiliriz."

"Peki, tamam. Canavar hakkında başka ne biliyorsun?"

"Mezarlığa girdiğini gördük. Roy onu takip etti ama bana ne gördüğünü, Canavar'ın neler çevirdiğini bir türlü söylemedi. Belki de, belki de, Arbuthnot'ın kâğıt hamurundan suretini duvarın üstüne koyan Canavar'dır - şantaj yapmak için insanlara not gönderen de!"

"Fazla uçtun!" Crumley kel kafasını elleriyle ovaladı. "Canavar'ın kim olduğunu bul, merdiveni nerden aldığını, Arbuthnot'ın sureti kâğıt hamurundan cesedi nasıl yaptığını sor! Vay vay!" Crumley'nin gözleri parladı.

Mutfığa koşup biraz daha bira getirdi.

İçtik; bir baba şefkatiyle bana bakıyordu. "Aklıma geldi de... seni bu evde tekrar görmek ne güzel."

"Hay Allah, romanın nasıl gidiyor diye sormadım bile," dedim.

"Ölüm Rüzgârı mı?"

"Sana verdiğim isim bu değildi!" ,

"Senin bulduğun isim fazla iyiydi. Geri veriyorum. Ölüm Rüzgârı gelecek hafta yayınlanacak."

Crumley'nin ellerine sarıldım.

"Crumb! Aman Allahım! Basardın! Şampanyan var mı?"

Gidip buzdolabına baktık.

"Birayla cini Waring blender'ında karıştırırsan, şampanya olur mu?"

"Bir deneyelim."

Denedik.

Telefon çaldı.

"Sana," dedi Crumley.

"Çok şükür!" Telefonu kaptım. "Roy!"

Roy, "Yaşamak istemiyorum," dedi. "Tanrım, çok korkunç. Delirmeden önce buraya gel. Sahne 13."

Ve kapattı.

"Crumley!" dedim.

Crumley beni arabasına götürdü.

Bindik. Yola koyulduk. Dişlerimi birbirinden ayıramıyordum. Dizlerime öyle sıkı sarılmıştım ki kan dolaşımım durmuştu.

Stüdyonun kapısında Crumley'ye, "Sen bekleme," dedim. "Bir saat sonra seni arar bildiririm.."

İnip kapıya yürüdüm. Sahne 13'ün yakınında bir telefon kulübesi buldum ve bir taksi çağırıp yüz metre ileride, Sahne 9'un önünde beklemesini söyledim. Ve Sahne 13'ün kapısından içeri girdim. Karanlığa ve kaosa adım attım.

-25-

Yüreğimi altüst eden yüzlerce şey gördüm.

Maskeler, kurukafalar, samandan bacak kemikleri, kaburgalar, Hayalet'in kurukafa yüzleri, hepsi talan edilmiş ve bir delilik nöbeti içinde sahnede oraya buraya fırlatılmıştı.

İleride, bir savaş, bir yok olma, kendi tozunun toprağının içine gömülmüştü.

Roy'un örümcek kasabaları ve böcek şehirleri ayaklar altında çiğnenmişti. Hayvanlarının bağırsakları dökülmüş, kafaları kesilmiş, parçalanmış ve kendi plastik etlerinin içine gömülmüştü.

Yıkıntılar arasında ilerledim, sanki bir gece bombardımanı minyatür çatılara, kulelere, Liliput'lu insancıkların üstüne felaket yağdırmış gibi her şey etrafa saçılmıştı. Roma dev bir Attila tarafından yıkılmıştı. İskenderiye'deki büyük kütüphane yanmamıştı ama minicik kitapçıkları, sinekkuşlarının kanatları gibi kum tepelerinin üstünde öbek öbek yatıyordu. Paris duman içindeydi. Londra'nın karnı deşilmişti. Dev bir Napolyon Moskova'yı dümdüz etmişti sonsuza dek. Sonuç olarak, günde on dört saat, haftanın yedi günü olmak üzere beş yıllık çalışmanın ürünü, bozuk para gibi harcanmıştı! Beş dakika içinde!

Roy! diye düşündüm, bunu görmemen lazım.

Ama görmüştü.

Yenik düşmüş savaş meydanlarından ve harap olmuş köylerin arasından ilerlerken dipteki duvarın üstünde bir gölge gördüm.

Beş yaşındayken gittiğim Operadaki Hayalet filminden bir gölgeydi bu. Filmde birkaç balerin, sahnenin arkasında, fırıl fırıl dönerken donakalmış, bakmış, çılgılık atıp kaçmışlardı. Çünkü sahnenin yukarısında, kum torbası gibi asılmış halde, gece bekçisinin cesedini görmüşlerdi, ağır ağır dönüyordu, orada, yüksekte. O filmin hatırası, o sahnenin, balerinlerin, gölgelerde asili duran adamın hatırası hiç silinmemişti aklımdan. Ve şimdi, bu sesli sahnenin kuzey kanadının dibinde, uzun bir örümcek ipinin ucunda bir nesne sallanıyordu. Boş duvarın üstüne kocaman, beş metrelik bir gölge düşüyordu, o eski ve korkunç filmde bir sahne gibi.

Aman Allahım, diye fısıldadım. Olamaz!

Olmuştu.

Roy'un gelişini hayal ettim, şokunu, feryadını, boğucu umutsuzluğunu, ardından öfkesini, beni aradıktan sonra yenilene, her yanını saran, galip gelen öfkesini. Sonra çılgınca bir ip arayışını, büküp çektiğini ve nihayet: ayağının altından kayan toprak ve huzurlu sallamış. Cüceleri, minik yaratıkları, canları, ciğerleri olmadan yaşayamazdı o. Hepsini yeniden yapmak için yaşlanmıştı artık.

"Roy," diye fısıldadım, "bu sen olamazsın! Sen hep yaşamak isterdin."

Ama Roy'un vücudu ağır ağır dönüyordu, gölgeler içinde, yüksekte. Hayvanlarım katledildi, diyordu.

Hiç yaşamamışlardı ki!

O zaman, diye fısıldadı Roy, ben de hiç yaşamadım.

"Roy," dedim, "beni dünyada yalnız bırakır mıydın?" Belki.

"Ama birinin seni asmasına izin vermezdin!?"

Olabilir.

Öyleyse, neden hâlâ ordasın? Neden seni hâlâ aşağı indirmediler?

Yani?

Yeni öldün. Henüz bulmadılar. İlk gören benim!

Ayağına, bacağına dokunmaya can atıyordum, Roy olduğundan emin olmak için. Tabuttaki kâğıt hamurundan adam geldi aklıma.

Elimi uzattım dokunmak için... ama o zaman...

Çalışma masasının üstünde, en son ve en büyük eserinin gizlendiği heykel tezgâhı duruyordu: Canavar, gece yarısı Derby'den çıkan Dev, duvarın ötesindeki ve sokağın karşısındaki kiliseye giren Yaratık.

Biri eline bir çekiç almış, defalarca vurmuştu.

Yüzü, başı, kafatası şekilsiz bir öbek haline gelene kadar dövülüp ezilmişti.

Ulu Tanrım, diye fısıldadım.

Roy'un canına kıymasına sebep olan son suçu bu muydu?

Yoksa canına kıyan kişi gölgelere gizlenip Roy'u yıkılmış şehirlerinin arasında kıstırmış ve ipe mi çekmişti?

Titredim. Sonra kulak kabarttım.

Sahne kapısının sonuna kadar açıldığını duydum.

Ayakkabılarımı çıkarıp sessizce koştum saklanmak için.

-26-

Gelen, cerrah-tıbbiyeci-hekim, yüce kürtajcı, rütbesi elinden alınmış iğneci yüce-rahip doktordu.

Dok Phillips sahnenin uzak ucundan ışığa doğru süzüldü, etrafına bakındı, yıkıntıları gördü, sonra yukarıda asılı cesedi buldu, başını salladı, sanki bu ölüm gündelik bir felaketmiş gibi. Bir iki adım attı, yıkılmış şehirleri sanki birer çöp parçası, gereksiz birer paçavraymış gibi tekmeleyerek. Bunu görünce bir küfür çıktı boğazımdan. Elimi ağzıma bastırıp gölgelere doğru geriledim.

Set duvarındaki bir çatlaktan içeri baktım.

Doktor donmuş kalmıştı. Ormanın açıklık yerindeki bir geyik gibi çelik kenarlı gözlüklerinden bakışlar fırlattı, hem burnunu hem gözlerini kullanıyordu. Kulakları tıraşlı kafasının iki yanında oynuyordu. Başını salladı. Kıvıldandı, Paris'i iterek, Londra'yı devirerek, havada asılı duran korkunç şeyin yanına geldi, incelemek için...

Elinde bir neşter parıldadı. Bir dekor sandığını çekti, açtı, asılı vücudun altına itti, bir sandalye kapıp üstüne çıktı, ve Roy'un boynunun üstündeki ipi kesti.

Tok bir ses çıktı Roy sandığa çarptığında.

Yine bir inilti koyuverdim. Bu sefer duyup geleceğinden emindim, elinde soğuk, çelik bir tebessüm. Elimi sıkıca ağzıma kapadım.

Sandalyeden atlayıp cesedi incelemek üzere eğildi.

Dış kapı bam diye açıldı. Ayak ve insan sesleri yankılandı.

Temizlikçiler gelmişti, her günkü saatleri miydi, yoksa o mu çağırmişti bilmiyordum.

Dok kapağı güm diye kapadı.

Eklemlerimi ısırıp parmaklarımı ağızıma tıkadım boğazımdan yükselen sesleri saklamak için.

Sandığın kilidi kapandı. Doktor işaret etti.

İşçiler ellerinde süpürge ve küreklerle seti geçip Atina'nın taşlarını, Elhamra'nın duvarlarını, İskenderiye'nin kütüphanelerini ve Bombay'ın Krişna tapınaklarını toplayıp bir çöp yığını haline getirdiler.

Roy Holdstrom'un hayatı boyunca yaptığı şeyleri temizleyip götürmeleri yirmi dakika sürdü, onunla beraber, gıcırdayan bir sedyenin üstünde arkadaşımın eğri büğrü ve görünmez cesedinin yattığı sandığı da taşıyıp gittiler.

Doktor kapıyı son kez çarpıp çıktığında canhıraş bir çığlık attım, gecenin, ölümün, lanet olası doktorun, kaybolan adamların arkasından. Yumruklarım havada, vurmak için koştum ve durdum, gözlerim yaşlarla dolu. Ancak sarsıla sarsıla ağlamayı kestiğim zaman inanılmaz bir şeyi fark ettim.

Sahnenin kuzey duvarına yaslanmış bir yığın birbirine bakan kapı girişi cephesi vardı, tıpkı Roy'la benim önceki gün aralarından geçtiğimiz çerçeve ve kapılar gibi.

İlk girişin ortasında tanıdık, küçük bir kutu duruyordu. Sanki oraya kazara bırakılmış gibiydi. Bir hediye olarak orda durduğunu biliyordum.

Roy!

İleri atılıp durdum, kutuya bakarak, dokunmaya can atarak. Fısıf fısıf - tıtır tıtır.

İçindeki her neyse hışırdıyordu.

Orda mısın, yağmur altındaki duvarın üstündeki merdivenin tepesindeki vücut?

Fısıf fısıf, tıtır tıtır, mırıl mırıl.

Kahrolası, diye düşündüm, senden hiç kurtulamayacak mıyım!?

Kutuyu kapıp koşmaya başladım.

Dış kapıya vardım ve kusuverdim.

Gözlerim kapalı, ağızımı sildim sonra yavaşça kapıyı açtım.

Yolum ta ilerisinde işçiler marangozhaneye ve büyük, demirden yakma-makinesine giden köşeyi dönüyorlardı.

Dok Phillips arkalarında sessiz direktifler veriyordu.

Ürperdim. Beş dakika sonra gelmiş olsam, tam Roy'un cesedini ve yıkılmış dünya şehirlerini bulduğuna rastlayabilirdim. Roy'unkiyle beraber benim cesedim de sandığa girmiş olacaktı!

Taksi Sahne 9'un arkasında bekliyordu.

Yakında bir telefon kulübesi vardı. Sendeleyerek girdim, bir jeton attım, polisi aradım. Bir ses cevap verdi. "Efendim? Alo, alo?"

Kulübede sarhoş gibi sallandım, ahizeye ölü bir yılanmış gibi bakarak.

Ne diyebilirdim ki? Bir sesli sahnenin temizlenip boşaltıldığını mı? Şu anda, devriye arabaları sirenleriyle varmadan çok önce, bir yakma-makinesinin çalıştığını mı?

Peki sonra? Burada yalnız başıma, zırhsız, silahsız, kanıtsız?

Kovulmuş, belki de ölmüş olarak o duvarın arkasındaki mezarlara sonsuza dek havale olmuş bendeniz...

Hayır!

Bir çığlık attım. Biri çekiçle kafama vuruyordu, kafatasım kızıl bir kil yığınınna dönene, Canavar'ın eti gibi paramparça olana kadar. Ben dışarı çıkmaya uğraşırken, biri beni tabutun içine çekiyor, kendi korkumla boğuluyordum, camı ne kadar yumruklasam da.

Telefon kulübesinin kapısı açıldı.

"Ters yönde itiyordunuz!" dedi taksi şoförü.

Deli gibi güldüm ve kendimi ona bıraktım.

"Bir şey unuttunuz."

Bana kutuyu getirdi, kulübede yere düşmüştü.

Fısıll fısıll, hışırl hışırl, tıtır tıtır.

"Ha, evet," dedim. "Şu."

Stüdyodan çıkarken arka koltuğa uzandım. Dışardaki ilk köşeye gelince şoför sordu. "Ne tarafa döneyim?"

"Sola." Bileğimi ısırardım. Şoför dikiz aynasından bana bakıyordu.

"Hay Allah," dedi, "çok kötü görünüyorsunuz. Hasta mısınız?"

Hayır anlamında başımı salladım.

"Biri mi öldü?" diye tahminde bulundu.

"Evet, öldü."

"Western Caddesi'ne geldik. Kuzeye mi gideyim?"

"Güneye." Roy'un 54. Cadde'deki dairesine. Peki sonra? İçeri girince, sevgili doktorun losyonunu koklamayacak mıydım, görünmeyen bir perde gibi havada asılı duran? Ve, karanlık bir koridordan eşyalar taşıyan işçiler beni de dökük bir mobilya parçası gibi götürmeyecek miydiler?

Tir tir titriyordum, ne zaman büyüyeceğimi merak ederek. İç organlarıma kulak verdim:

Kırılan cam sesleri.

Annemle babam öleli uzun zaman olmuştu, ölümleri o kadar zor gelmemişti.

Ama Roy? Hiç bu kadar büyük bir korku yaşayacağımı hayal etmemiştim, içinde boğulacak kadar derin bir keder.

Şimdi stüdyoya gitmeye korkuyordum. Bütün o birbirine çivilenmiş ülkelerin çılgın binaları üstüme yıkılıp beni ezecek gibime geliyordu. Güneydeki plantasyonları, manyak akrabalar ve kırık aynalarla dolu Illinois çatı katlarını, her dolabın içinde çerçeveye gerilmiş arkadaşları düşündüm.

Gece yarısı hediyesi, içinde kâğıt hamurundan vücut ve ölümle çıldırmış yüzün olduğu oyuncak kutu, yerde yatıyordu.

Hışır hışır, tıpır tıpır, fısıl fısıl.

Göğsüme yıldırım düşmüş gibi oldu.

"Hayır, şoför bey!" dedim. "Burdan dönün. Okyanusa. Denize."

Crumley ön kapıyı açtı, yüzümü inceledi ve telefona gitti.

"Şu izni beş gün yap," dedi.

Koca bir bardak votkayla geri geldi, bahçede oturmuş, temiz tuzlu havadan derin derin soluyor, yıldızları görmeye çalışıyordum, ama çok sis vardı. Kucağımdaki kutuya baktı, elimi tuttu, bardağı avucuma yerleştirdi ve ağzıma götürdü.

"İç şunu," dedi yavaşça, "sonra seni yatıralım. Sabaha konuşuruz. Bu ne?"

"Sakla onu," dedim. "Biri burda olduğunu bilse, ikimiz de ölürüz."

"Ne ki bu?"

"Ölüm, sanırım."

Crumley karton kutuyu aldı. Kutu kıpırdadı, hışırdadı, fısıldadı.

Crumley kapağı kaldırıp içine baktı. Tuhaf, kâğıt hamurundan bir şeyde ona baktı içerden.

Crumley, "Maximus Stüdyoları'nın eski patronu bu mu?" dedi.

"Evet," dedim.

Crumley yüzü biraz daha inceledi ve sessizce başını salladı. "Ölüm sahiden."

Kapağı kapattı. Kutunun içindeki ağırlık kıpırdandı, hışırdarken "uyku" gibi bir şeyler fısıldadı.

Yo! diye düşündüm, uyumak istemiyorum!

-27-

Sabahleyin konuştuk.

-28-

Öğle vakti Crumley beni Roy'un Western, 54. Cadde'deki apartmanının önünde bıraktı. Dikkatle yüzümü inceledi. "Adın ne?"

"Kimliğimi söylemeyi reddediyorum."

"Beklememi istiyor musun?"

"Sen git. Bir an önce stüdyoya gidip etrafi kolaçan etsen daha iyi. Beraber görülmememiz lazım zaten. Liste ve harita yanında mı?"

"Tam surda." Crumley alnını gösterdi.

"Bir saat sonra orda ol. Büyükanemlerin evinde. Üst katta."

"Hey gidi büyükanne."

"Crumley?"

"Ne?"

"Seni seviyorum."

"Cennete gitmeni sağlamaz."

"Hayır," dedim, "ama dün geceyi geçirmemi sağladı."

Crumley sürdürdü gitti.

İçeri girdim.

Dün geceki önsezim doğru çıkmıştı.

Eğer Roy'un minyatür şehirleri harap edilmiş ve Canavar'ı döve döve kanlı bir kil yığına dönmüşse...

Hol doktorun losyonu kokuyordu.

Roy'un daire kapısı aralıktı.

Dairesinin barsakları deşilmişti.

"Aman Allahım," diye fısıldadım, odaların ortasında durup etrafıma bakınarak. "Sovyet Rusya. Tarih yeniden yazıldı."

Çünkü Roy hiç varolmamış gibiydi. Bu gece kütüphanelerde kitaplar yırtılıp yeniden birleştirilecekti, Roy Holdstrom'un adı sonsuza dek şilinsin, üzücü bir söylenti, bir hayal ürünü gibi yok olup gitsin diye.

Ne kitap kalmıştı, ne resim, ne masa, ne çöp kutusunda kağıt.

Tuvalet kâğıtları bile çıkarılmıştı. Ecza dolabı tamtakırdı. Yatağın altında ayakkabı filan yoktu. Yatak yoktu. Daktilo yoktu. Dolaplar boştu. Ne dinazorlar vardı, ne dinazor resimleri.

Daire saatler önce süpürülenmiş, ovulmuş, kaliteli cila ile cilalanmıştı.

Bir öfke alevi sesli sahneyi kavurmuş, Babil'ini, Asur'unu, Abu Simbel'ini alaşağı etmişti.

Buradaysa bir temizlik alevi son hatıra zerresine, sön nefes kalıntısına kadar her şeyi silip süpürmüştü.

"Allahım, ne korkunç, değil mi?" dedi arkamdan bir ses.

Kapıda genç bir adam duruyordu. Üstünde çok giyilmiş bir ressam gömleği, parmaklarında boya lekeleri vardı, yüzünün sol yanında da. Saçı taranmamış gibiydi, gözlerinde hayvansı bir yabanilik

vardı, hep karanlıkta çalışan, sadece ara sıra şafakta dışarı çıkan bir yaratık gibi.

"Burda kalmasan daha iyi. Geri gelebilirler."

"Bi dakika," dedim. "Seni tanıyorum, di mi? Roy'un arkadaşı... Tom..."

"Shipway. Çıksak iyi olur. Deli gibiydiler. Hadi gel."

"Tom Shipway'in peşinden boş daireden çıktım.

İki ayrı anahtarla kapısının kilidini açtı. "Hazır mısınız? İleri!"

İçeri atladım.

Kapıyı çarpıp sırtını dayadı. "Ev sahibesi! Onun görmesine izin veremem!"

"Neyi?" Etrafıma baktım.

Kaptan Nemo'nun sualtı odasında idik, denizaltı kamaralarında, makine dairelerinde.

"Vay canına!" diye bağırdım.

Tom Shipway ışıldadı. "Güzel, di mi?"

"Güzel mi, inanılmaz!"

"Seveceğini biliyordum. Roy bana hikâyelerini vermişti. Mars. Atlantis. Bir de Jules Verne hakkında yazdığın şey. Harika, di mi?"

Elini salladı; yürüdüm, gördüm, dokundum. Büyük, kırmızı kadife kaplı Viktorya sandalyeleri, pirinç işlemeli, geminin tabanına zincirli. Tavandan sarkan pırıl pırıl periskop. Ortada, dev borularıyla org. Ve az ötede oval bir denizaltı lombozu haline getirilmiş bir pencere, arkasındaysa boy boy, rengârenk yüzen tropikal balıklar.

"Bak!" dedi Tom Shipway. "Hadisene!"

Eğilip periskopa baktım.

"Çalışıyor!" dedim. "Su altındayız! Veya onun gibi bir şey! Bütün bunları sen mi yaptın? Bir dâhisin."

"Evet."

"Peki, ev sahiben dairesine bunları yaptığını biliyor mu?"

"Bilse beni öldürür. Hiç içeri sokmuyorum onu."

Shipway duvardaki bir düğmeye dokundu.

Ötede, yeşil denizin içinde gölgeler kıpırdadı.

Dev bir örümcek yansıdı duvara, bir şeyler çiğneyerek.

"Ahtapot! Nemo'nun düşmanı! Pes doğrusu!"

"Ya, böyle işte. Otursana. Neler oluyor? Roy nerde? Kim bu it gibi içeri girip sırtlan gibi giden herifler?"

"Roy? Ya, evet." Ağırılığı tekrar çöktü üstüme. Lök gibi oturdum. "Allahım. Roy. Dün gece burda ne oldu?"

Shipway sessizce odada dolaştı, hatırladıklarını taklit ederek.

"Hiç seneler önce Los Angeles'ta kol gezen Rick Orsatti'yi gördün mü? Hani şu haraççıyı?"

"Çetesiyle gezerdi hani..."

"İşte o. Bir keresinde, yıllar önce, akşamleyin, şehrin öbür tarafında bir sokaktan çıkarken siyahlar giymiş altı adam görmüştüm, bir de liderleri, deri veya ipekler giymiş lüks fareler gibi yürüyorlardı, hepsi cenaze rengi, saçları yağla arkaya taranmış, yüzleri kireç beyazı. Susamuru demek daha doğru, siyah kokarcalar. Sessiz, kıvıl kıvıl, yılan gibi, tehlikeli, düşmanca, bacadan çıkan kara dumanlar gibi. Dün gece de böyleydi işte. Bir de öyle keskin bir parfüm kokusu vardı ki kapının altından sızıyordu."

Dok Phillips!

"... dışarı baktım, o iri, kara lağım farelerinin ellerinde dosyalar, dinazorlar, büstler, fotoğraflar taşıyarak holden çıktıklarını gördüm. Küçük gözleriyle yan yan bana baktılar. Kapıyı kapayıp delikten bakmaya devam ettim, siyah lastik pabuçlarla koşuşturuyorlardı. Yarım saat kadar girdiler çıktılar. Sonra fısıltılar kesildi. Kapıyı açınca boş bir koridor çıktı karşıma, bir de o lanet losyonun kokusu. Bu herifler Roy'u öldürdüler mi yoksa?"

Titredim. "Niye öyle dedin?"

"Cenazeciye benziyorlardı da ondan. Roy'un dairesini öldüren Roy'un cenazesini de kaldırır, di mi? Hey," Shipley sustu, yüzüme baktı. "Bilerek söylemedim - ama yoksa Roy -?"

"Öldü mü? Evet. Hayır. Belki. Roy kadar canlı biri kolay kolay ölmez!"

Ona Sahne 13'ü, viran şehirleri, asıllı vücudu anlattım.

"Roy bunu yapmazdı."

"Belki başka biri yaptı."

"Roy hiçbir orospu çocuğuna meydan vermezdi. Kahretsin." Ve bir gözyaşı yuvarlandı Tom

Shipway'in gözünden. "Roy'u tanırım! İlk denizaltımı yapmama yardım etmişti. Bak!"

Duvarda minyatür bir Nautilus duruyordu, yetmiş beş cm uzunluğunda, liseli bir sanat öğrencisinin rüyası.

"Roy ölmüş olamaz, di mi?"

O anda bir telefon çaldı Nemo'nun sualtı kamaralarından birinde.

Shipway kocaman bir deniz kabuğunu kaldırdı. Güldüm, sonra sustum.

"Evet?" dedi telefona, sonra, "kimsiniz?"

Telefonu kaptım elinden. Ahizeye bağırdım: hayata bir çılgılık. Birinin nefes alışını işittim, uzaktan.

"Roy!"

Klik. Sessizlik. Vızzz.

Ahizeyi deli gibi salladım, soluk soluğa.

"Roy mu?" dedi Shipway.

"Nefesi."

"Lanet olsun! Nefesten ne anlaşılır ki? Nerden?"

Telefonu güm diye yerine koydum, öylece durdum, gözlerim kapalı. Sonra yine kapıp deniz kabuğunun öbür yanından çevirmeye çalıştım.

"Bu lanet şey nasıl çalışıyor!" diye haykırdım.

"Kimi arıyorsun?"

"Bir taksi."

"Nereye gidicen? Ben götürürüm."

"Illinois, Green Town'a."

"İki bin mil uzakta orası!"

"O zaman," dedim, şaşkın, kabuğu yerine koydum, "hemen yola çıksak iyi olur."

Tom Shipway beni stüdyoya bıraktı. .

Saat ikiden biraz sonra Green Town'a girdim. Bütün kasaba beyaza boyanmıştı, gelip kapılara vurmamı, dantel perdeli pencerelerden içeri bakmamı bekliyordu. Çiçek tozları rüzgârda savruluyordu, çoktan ölmüş büyükannemin evine giden kaldırımında yürürken. Basamakları tırmanırken çatıdan kuşlar uçtu.

Renkli camlı ön kapıya vururken yaşlar doldu gözüme.

Uzun bir sessizlik oldu. Yanlış bir şey yaptığımı farkına vardım. Çocuklar, başka çocukları oynamaya çağırdıkları zaman kapıya vurmazlar. Bahçeye doğru geriledim, küçük bir taş parçası buldum ve hızla evin yan tarafına fırlattım.

Sessizlik. Ev Kasım güneşinde sessizce duruyordu.

"Ne yani?" diye sordum yüksek -pencereye. "Sahiden öldü mü?"

Ön kapı açıldı. Bir gölge durdu, dışarı baktı.

"Sen misin!" diye bağırdım. Sundurmayı sendeleyerek geçtim. Kafesli kapı açılırken yine bağırdım. "Sen misin?" Ve Elmo Crumley'nin kollarına yığıldım.

"Evet," dedi beni tutarak. "Aradığın bensem."

Beni içeri çekip kapıyı kapatırken anlaşılmaz sesler çıkardım. "Hey, sakın ol biraz." Kolumu tutup sarstı.

Gözüklerimdeki buğudan yüzünü güçlkle görebiliyordum. "Sen ne arıyorsun burda?"

"Gelmemi sen söyledin. Etrafi kolaçan et, bakın, sonra beni bur-da bekle demedin mi? Yo, hatırlamıyorsun. Hay Allah, doğru dürüst bir şey yok mu bu evde?"

Crumley buzdolabını karıştırdı, bana fıstık ezme bisküvi ve bir bardak süt bulup getirdi. Öylece oturdum, çiğneyerek, yutarak ve defalarca, "geldiğin için sağol," diyerek.

"Kes sesini," dedi Crumley. "Belli ki sinirlerin harap olmuş. Peki ne bok yiyicez şimdi? Hiçbir şey olmamış gibi davranıcaz. Kimse Roy'un cesedini gördüğünü bilmiyor, veya cesedi olduğunu sandığın şeyi, di mi? Programın ne?"

"Şu anda yeni bir projeye başlamam gerekiyor aslında. Transfer edildim. Canavar filmi yok artık. Fritz ve İsa'yla çalışıyorum."

Crumley güldü. "Filmin adını bu koymalılar. Salak bir turist gibi biraz daha dolaşayım ister misin?"

"Bul onu Crumley. Eğer Roy'un gerçekten öldüğüne inansam çıldırırım. Roy ölmediyse, korkusundan saklanıyor demektir. Biri kalkıp gerçekten öldürmeden önce, onu daha da korkutup saklandığı yerden çıkarman lazım. Veya, veya - şu anda sahiden ölmüşse, biri öldürdü demektir. Kendini asacak adam

değildir o, asla. Öyleyse katili burda olmalı. Öyleyse katili bul. Canavar'ın kil kafasını yok eden, kızıl kilden kafatasını parçalayan, sonra da Roy'a rastlayıp onu ipe çeken herifi. Öyle veya böyle, çok geç olmadan Roy'u bul Crumley. Veya Roy öldüyse, lanet olası katili bul."

"Seçenekler birbirinden harika."

"İmza toplama acentalarını denesen? Belki içlerinden biri Clarence'ı tanır, soyadını, adresini bilir. Clarence. Sonra Brown Derby'yi dene. O metrdotel benim gibileriyle konuşmaz. Canavar'ın kim olduğunu o mutlaka biliyordur. Onun ve Clarence'ın sayesinde cinayeti çözebilir veya her an olabilecek bir cinayeti önleyebiliriz!"

"Allahtan birkaç ipucu var." Crumley sesini alçalttı, ben de benimkini alçaltırım umuduyla.

"Bak," dedim. "Bu evde dünden beri biri kalmış. Roy'la ben bur-da çalışırken ikimizin de atmadığı çöpler var ortada." Minyatür buzdolabının kapısını açtım. "Çikolata. Başka kim buzdolabına çikolata koyar?"

"Sen!" diye homurdandı Crumley.

Elimde olmadan güldüm. Dolabın kapısını kapattım.

"Evet ya, ben. Ama saklanacağını söylemişti. Belki, bir ihtimal, saklandı ha?"

"Pekâlâ." Crumley kafesli kapıya doğru gitti. "Ne arıyacağım?"

"Büyük, sarsak, bir doksan beş boyunda bir turna, uzun kollu, uzun sıska parmaklı, iri kartal burunlu, genç yaşta saç dökülmüş, gömleklerine uygun olmayan kravatlar takan, pantolonuna uygun olmayan gömlekler giyen-" durdum.

"Keşke sormasaydım." Crumley bir mendil uzattı. "Burnunu sil."

-30-

Bir dakika sonra büyükannemlerin Yukarı Illinois'daki evinden çıkıp yürümeye başladım.

Yol üstünde, Sahne 13'ten geçtim. Üçlü kilit takılmış ve mühürlenmişti. Orda durup, hayatına anlam veren şeylerin bir manyak tarafından yok edildiğini görünce Roy'un neler hissetmiş olabileceğini düşündüm.

Roy, diye düşündüm, geri gel, daha güzel Canavarlar yap, sonsuza dek yaşa.

Tam o anda, Romalı bir asker alayı geçti koşarak, tempo tutarak, gülererek. Hızla aktılar, altın ve kırmızı tüylü miğferlerden parlak bir nehir. Sezar'ın nöbetçileri hiç bu kadar iyi görünmemiş, hızlı koşmamıştı. Onlar koşarken gözüm son nöbetçiye takıldı. Kalın uzun bacakları sallanıyordu. Kollan

iki yana sarkıyordu. Ve kartal gagasına benzeyen burnu rüzgârı deliyordu. Boğuk bir çığlık attım.

Alay hızla köşeyi döndü.

Kavşağa koştum.

"Roy muydu?!" diye düşündüm-

Ama bağıramazdım, insanlara aralarında bir budalanın saklandığını ve koştüğünü ilan edemezdim.

"Seni budala," dedim. "Sersem," diye mırıldandım yemekhane kapısından girerken.

"Aptal," dedim Fritz'e, konferans masasında oturmuş altı fincan kahve içiyordu.

"Bu kadar yağ yeter!" diye bağırdı. "Otur! tik problemimiz Yuda İskariyot'un filmimizden çıkarılması!"

"Yuda mı? Kovuldu mu?"

"Duyduğuma göre La Jolla'da körkütük sarhoş halde planöre biniyormuş."

"Aman Allah."

Sonunda patladım. Ciğerlerimden bir kahkaha tufanı boşalmaya başladı.

Yuda'nın tuzlu rüzgâra karşı uçtuğunu gördüm, Romalı asker alayında koşan Roy'u, duvardan düşen cesedin yanında yağmurdan sıırılsıklam olmuş kendimi ve yine La Jolla semalarında, rüzgârdan sarhoş uçan Yuda'yı.

Havlar gibi gülüşüm Fritz'i korkuttu. Kendi kahkahalarımınla boğulduğumu sanarak sırtıma vurmaya başladı.

"Ne oldu?"

"Hiçbir şey." Soludum. "Çok şey!"

Son kıkırtılarım da kesildi.

İsa gelmişti, uzun elbiseleri hışır hışır.

"Ey Herod Antipas," dedi Fritz'e, "beni duruşmaya mı çağırdınız?"

Bir El Greco resmi kadar uzun boylu aktör, tepesinde solgun tenine gölge düşüren kükürtlü şimşek ve fırtına bulutlarıyla ağır ağır sandalyeye çöktü, orada bir sandalye olup olmadığına bakmadan. Oturuşu bir inanç hareketiydi. Görünmez vücudu sandalyeye dokunduğunda, hedefinin isabetliliğine gururla gülümsedi.

Garson kız bir anda belirip önüne bir tabak sossuz som balığı ve bir kadeh kırmızı şarap koydu.

H. İ. gözleri kapalı, balıktan bir lokma ısırıp çiğnedi.

"Eski yönetmen, yeni yazar," dedi sonunda. "Beni İncil hakkında fikir almak için mi çağırdınız? Sorun. Hepsini biliyorum."

"Çok şükür bilen biri var," dedi Fritz. "Filmimizin büyük bir kısmı yurtdışında, kaldıraç yardımıyla bile kaldıramayan şişirme bir yönetmen tarafından çekildi. Maggie Botwin 4 no'lu Projeksiyon Odası'nda. Bir saat sonra orda ol," monokluyla bana işaret etti, "enkazın tümünü görmek için. İsa su üstünde yürüdü, bakalım bu bokun içinde nasıl yürüyecek? H. İ., bu çocuğun imansız kulağına biraz yağ döküver," Omzuma dokundu. "Sen de çocuk, kayıp Yuda problemini çöz ve filme bir son bul ki millet galeyana gelip paramızı isteriz diye isyan çıkarmasın."

Kapı çarptı.

Yapayalnız kaldım, üzerimde H. İ.'nin Kudüs'ün-mavi-semaları bakışı.

Sakin sakın balığımı çiğniyordu.

"Neden burda olduğumu merak ediyorsun anlaşılın," dedi. "Ben Hıristiyanım. Ben? Ben eski bir pabucum, Musa, Muhammet ve Peygamberlerle aram iyidir. Hakkında düşünmem, çünkü ben oyum."

"Eskiden beri İsa mıydın?"

H. İ. samimi olduğumu anladı, biraz daha çiğnedi. "Ben İsa mıyım? Ee, hayat boyu rahat bir elbise giymek gibi bir şey bu, ne giyicem kaygısı olmadan, kafan dinç. Yara izlerime bakınca, evet diye düşünüyorum. Sabahlan tıraş olmadığım zaman, sakalım bu gerçeği doğruluyor. Başka bir hayat düşünemiyorum. Ama tabii yıllar önce, meraklıydım." Bir ısırık daha aldı. "Her şeyi denedim. Crenshaw Bulvarı'nda Muhterem Violet Greener'a bile gittim. Agabeg Mabeti."

"Ben de gittim oraya!"

"Harika şovmenler, di mi? Seanslar, tefler. Aldatmaca yok. Norvell'e de gittim. Hâlâ buralarda mı?"

"Tabii! Şu kocaman inek gözlü adam, teflerini uzatıp para dilenen şirin erkek arkadaşları varsa hani..."

"Sen de bana benziyorsun! Astroloji? Numeroloji? Holy Rollers? Onlar komiktir işte."

"Holy Rollers'a da gittim."

"Çamur güreşlerini sever misin, değişik lisanlarını?"

"Tabii. Ya Zenci Baptist Kilisesi'ne ne demeli, Central Caddesi'ndeki? Hail Johnson korosu pazar günleri zıplayıp şarkı söyler. Depremler!"

"Vay canına, evlat, benim gittiğim her yere gitmişsin. Nasıl oldu bu iş?"

"Cevap arıyordum."

"Talmud'u okudun mu? Kuran'ı?"

"Hayatımın geç bir dönemine rastladılar."

"Asıl neyin geç geldiğini söyleyeyim sana-"

Burun kıvırdım. "Mormon Kitabı mı?"

"Hay Allah, nasıl bildin!?"

"Yirmi yaşındayken bir Mormon küçük-tiyatro grubundaydım. Melek Morani beni uyutmuştu!"

H. İ. bir kakhaha patlattı, yara izlerini dövdü.

"O bir şey değil. Asıl Aimee Semple McPherson'a ne demeli!?"

"Lisedeyken arkadaşlar sahneye çıkıp 'kurtulmam' konusunda bahse girdiler. Çıktım ve diz çöktüm. Elini başıma koydu. Rabbim, kurtar şu günahkârı, diye bağırdı. Haleluya! Sendeleyerek indim ve arkadaşlarımdan kollarına düştüm."

"Vay be!" dedi H. İ. "Aimee beni iki defa kurtardı! Sonra da gömdüler zavallıyı. '44 yazında. Büyük bronz bir tabuta koydular. On altı atla bir buldozer ancak çekebildi mezarlığın tepesine. Aimee sahte kanatlar takmıştı, sahici gibi. Hâlâ giderim mabedine eski günlerin anısına. Bazen özlüyorum kadını. Bana İsa gibi dokunmuştu, Hamsin kıyafeti içinde. Ne matraktı!"

"Şimdi de Maximus'ta tam gün İsa'lık yapıyorsun," dedim. "Arbuthnot'la geçirdiğin altın devrinden beri."

"Arbuthnot mu?" H. İ.'nin yüzü anılarla karardı. Tabağını yana itti. "Hadi bakalım, beni sına. Sor! Eski Ahit, Yeni Ahit."

"Rufun Kitabı."

Rut'dan iki dakika alıntı yaptı.

"Vaiz?"

"Hepsini söylerim," dedi ve söyledi. .

"Yuhanna?"

"Müthiştir. Son Akşam Yemeği'nden sonraki Son Akşam Yemeği."

"Ne?" dedim hayretle.

"Unutkan Hıristiyan. Son Akşam Yemeği Son Akşam Yemeği değildi. Sondan bir önceki Akşam

Yemeği'ydi! Çarmıha germe ve gömmeden günler sonra Simon Petros'u çağırđı, diğer bazı havarilerle beraber Tiber Denizi'nde balık mucizelerini yaşadılar. Kıyıda, soluk bir pırıltıya tanık oldular. Yaklaşınca, yanan korların ve balıkların yanında duran bir adam gördüler. Adamla konuştuılar ve İsa olduğunu anladılar. İsa işaret edip şöyle dedi: 'Bu balıklar alın ve kardeşlerinizi doyurun. Mesajımı alın ve dünyanın şehirlerini dolaşın ve günahların affını vaaz edin.' "

"Vay canına," diye fısıldadım.

"Ne hoş, di mi?" dedi H. İ. "Önce sondan bir önceki Akşam Yemeği, yani Leonardo da Vinci'ninki, sonra da Tiber Denizi'nin kıyısındaki kumlarda kömür üstünde pişen balıklardan oluşan son Son Akşam Yemeği, ve ondan sonra da İsa kanlarında, yüreklerinde, akıllarında, ruhlarında sonsuza dek kalmak üzere ayrıldı.

Son."

H. İ. başını eğdi ve ekledi: "Git kitapları tekrar yaz, özellikle de Yuhanna'yı! Ben veremem, sen almalısın. Git, kutsamamı geri almadan önce!"

"Beni kutsadın mı ki?"

"Konuştuğumuz her an oğlum. Her an. Git."

-31-

Kafamı 4 no'lu Projeksiyon Odası'na uzatıp sordum, "Yuda nerde?"

"Parola tamam!" diye haykırdı Fritz Wong. "İşte üç martini. İç!"

"Martiniden nefret ederim. Neyse, önce söyleyip kurtulmam gereken bir şey var. Miss Botwin."

"Maggie," dedi, sessizce eğlenerek, fotoğraf makinesi kucağında.

"Yıllardır adınızı duyarım, bir hayat boyudur size hayranım. Sizinle çalışmak için elime böyle bir fırsat geçtiği için çok mutluyum-"

"Evet, evet," dedi nazikçe. "Ama yanılıyorsun. Ben bir dâhi değilim. Ben... gölcüklerin üstünde gezerek böcek avlayan şu şeylere ne derler?"

"Susinekleri mi?"

"Susinekleri! Lanet böcekler batacak sanırsınız ama suyun yüzünde incecik bir tabakanın üstünde hareket ederler. Yüzey gerilimi. Ağırlıklarını eşit olarak dağıtır, kollarını ve bacaklarını tabakayı

kırmayacak şekilde uzatıp dengelerler. Ee, bu tarif bana değil de kime uyacak? Ağırılığımı dağıtırım, dört uzvumu birden açarım, üstünde kaydığım tabakayı kırmamak için. Henüz batmadım. Ama en iyisi ben değilim, mucize de değil, sırf ahmak şansı, iltifatın için teşekkür ederim genç adam, çeneni kaldır ve Fritz ne diyorsa onu yap. Martiniler. Birazdan göreceksin, üstünde hiç de harikalar yaratmadığım bir şey geliyor." İnce profilini çevirip projeksiyon odasına doğru seslendi. "Jimmy? Tamam."

Işıklar söndü, ekran vızıldadı, perde açıldı. Taslak film Miklos Rozsa'nın yarısı tamamlanmış müziğiyle beraber ekrana yansıdı. Bu hoşuma gitmişti.

Film ilerledikçe, Fritz'le Maggie'ye gizli gizli baktım. Vahşi bir atın üstüne binmiş gibi görünüyorlardı. Ben de öyle yaptım, bir görüntü dalgası altında sandalyeme yapışarak.

Elim martinilerden birine kaydı.

"Ha şöyle," diye fısıldadı Fritz.

Film bittiğinde sessizce oturduk, ışıklar yandı.

"Nasıl oluyor da yeni sahnelerin çoğunu hep alacakaranlıkta veya gece çekmişsin?" dedim sonunda.

"Gerçekliğe tahammülüm yok." Fritz'in monoklü parıldadı boş perdeye bakarken. "Bu filmin programının yarısı günbatımında şu anda. Çünkü o zaman gündüzün beli kırılmış demektir. Güneş batınca, derin bir oh çekerim: Bir günü daha atlattık diye. Her gece ikiye kadar çalışırım, gerçek insanlarla, gerçek ışıkla karşılaşmadan. İki sene önce birkaç lens yaptırmıştım. Attım gitti hepsini. Neden? Çünkü insanların yüzündeki, kendi yüzümdeki gözenekleri görüyordum. Ay kraterleri. Çiçek bozukları. Ya! Son filmlerime bir bak. Güneşin aydınlattığı insan göremezsin. Gece yarısı Kadını. Uzun Karanlık. Sabah Üç Cinayetleri. Şafaktan Önce Ölüm. Pekâlâ evladım, şu lanet Galile hindisini ne yapıcaz, Bahçedeki İsa, Ağaca Tırmanmış Sezar'ı?

Maggie Botwin gölgelerin içinde kederle kıpırdandı ve fotoğraf makinesinin kılıfını çıkardı.

Boğazımı temizledim. "Benim yazacaklarımın senaryodaki bütün delikleri kapaması mı gerekiyor?"

"Sezar'ın kıçını kurtarsın, evet!" Fritz Wong güldü ve biraz daha içki koydu.

Maggie Botwin ekledi, "ve seni Yuda hakkında tartışmak üzere Manny Leiber'a gönderiyoruz."

"Neden?!!"

"Yahudi aslanı," dedi Fritz, "Illinois'lu bir Baptist'i yemekten hoşlanabilir. Bir taraftan bacaklarını koparıırken aynı zamanda seni dinleyebilir."

İkinci içkimi de yuvarladım.

"Hiç fena değilmiş yahu."

Bir vızıltı duydum.

Maggie Botwin'in fotoğraf makinesi sarhoşluğumun başlangıç anını yakalamak üzere odaklanmıştı.

"Her yere götürür müsün şu aleti?"

"Evet," dedi. "Şu kırk yıl zarfında aslanların arasındaki fareleri yakalamadığım bir gün bile geçmedi. Beni kovmaya cesaret edemezler. Aptallar geçidinin dokuz saatini birbirine monte edip Graumann'ın Çin Lokantası'nda prömiyer yaparım. Merak mı ettin? Gel bak."

Fritz kadehimi doldurdu.

"Son pozuma hazırım." İçtim.

Makine vızıldadı.

-32-

Manny Leiber masasının kenarına oturmuş, elinde yüz dolarlık altın bir Dunhill puro kesicisi purosunu doğruyordu. Ben ofise girip alçak kanapeleri inceleyerek dolanınca kaşlarını çattı. "Neyin var?"

"Şu kanapeler," dedim. "Öyle alçak ki kalkamıyorsun." Oturdum. Yerden sadece otuz santim yüksekteydim, başımı kaldırıp Manny Leiber'a baktım, dünyayı ayaklarının altına almış bir Sezar gibi dikilmişti. Homurdana homurdana kalktım, birkaç minder topladım. Üç tanesini üst üste koyup oturdum.

"Ne yapıyorsun Allah aşkına?" Manny masadan kalktı.

"Konuştuğumuz zaman gözünün içine bakmak istiyorum. Cehennem dibinde boynumu kırmaya hiç niyetim yok."

Manny Leiber kabardı, purosunu ısırdı ve yine masanın kenarına oturdu. "Ee?" diye çıkıştı.

"Fritz biraz önce filminin taslak halini gösterdi," dedim. "Ama Yuda tskariyot yok ortada. Kim öldürdü onu?"

"Ne!?"

"Yudasız İsa olmaz. Neden bir anda görünmez havari haline geliyor?"

Manny Leiber'ın küçük poposunun masanın camında ilk defa kıvrandığını gördüm. Yanmayan puroyu içine çekti, bana hışımla baktı ve:

"Yuda'yı kesme emrini ben verdim! Anti-Yahudi bir film yapmak istemedim!"

"Ne!" diye bağırdım ayağa fırlayarak. "Bu film gelecek Paskalya gösterime girecek, di mi? O hafta, bir milyon Baptist filmi seyredecek. İki milyon Luterci."

"Tabii."

"On milyon Katolik?"

"Evet!"

"İki Ünitaryen?"

"İkimi?"

"Hepsi de Paskalya Pazarı filminden çıkıp, Kim Yuda İskariyot'u bu filminden çıkarttı? diye sorduğunda cevap ne olacak? Manny Leiber!"

Uzun bir sessizlik oldu. Manny Leiber yanmamış purosunu fırlattı. Beni yerime mıhlıyarak elini beyaz telefona götürdü. Stüdyo içi üç numaraya bastı, bekledi, ve "Bili?" dedi.

Derin bir nefes aldı."- Yuda İskariyot'u tekrar işe al."

Nefretle üç minderi koltukların üstüne geri koymamı seyretti. "Sırf bunu mu konuşmak için geldin buraya?"

"Şimdilik." Kapının tokmağını çevirdim.

"Dostun Roy Holdstrom'dan ne haber?" diye sordu aniden.

"Bildiğini sanıyordum!" dedim ve sustum.

Dikkatli ol, diye düşündüm.

"Aptal kaçtı gitti," dedim çabucak. "Evini boşaltıp şehri terk etti. Geri zekâlı. Dostum değil artık. O ve lanet kil Canavarı!"

Manny Leiber dikkatle yüzüme baktı. "Ona güle güle. Wong'la çalışmak daha hoşuna gidecek,"

"Tabii. Fritz ve İsa."

"Ne?"

"İsa ve Fritz."

Çıktım.

Ağır ağır büyükannemlerin evine doğru yürüdüm, geçmişte bir yerde.

"Bir saat önce koşarken gördüğün adamın Roy olduğuna emin misin?" diye sordu Crumley.

"Valla bilmiyorum. Evet, hayır, belki. Kafam yerinde değil. Sabah sabah martinileri yuvarladım, hiç bana göre değil. Ve -" senaryoyu gösterdim- "bundan bir kilo kesip yirmi gram eklemem gerekiyor. İmdat!"

Crumley'nin elindeki not defterine baktım.

"Ne oldu?"

"Üç imza acentası aradım. Hepsi de Clarence'ı tanıdı-"

"Harika!"

"Pek değil. Hepsi aynı şeyi söyledi. Paranoyak. Ne soyadı, ne telefon, ne adres var. Çok korktuğunu söylemiş. Soyulmaktan değil de öldürülmekten. Sonra soyulmaktan. Beş bin resim, altı bin imza, kuzucukları. Onun için belki geçen gece Canavar'ı tanımadı da Canavar'ın onu tanıdığından, nerde oturduğunu bildiğinden korktu, gelip onu bulacağından."

"Hayır, hayır, bu uymuyor."

"Clarence, soyadı her neyse, hep nakit para alır verirmiş dedi acentadakiler. Çek filan yok yani, böylece izini de bulamazlar. Hiç posta da kullanmazmış. Her zaman vaktinde gelir, işini görür, sonra aylarca ortadan kaybolurmuş. İş çıkmadı yani. Brown Derby'den de iş çıkmadı. Gayet efendice yaklaştım ama metrdotel kapıyı yüzüme kapadı. Kusura bakma, evlat. Hey-"

Tam o anda, Romalı askerler belirdi uzaktan, tempo tutarak. Neşeli çığlıklar ve küfürlerle yaklaştılar.

Deli gibi dışarı sarktım, nefesimi tutarak.

Crumley: "Bahsettiğin bu mu, Roy'un katıldığı alay?"

"Evet."

"Peki şu anda orda mı?"

"Göremiyorum-"

Crumley patladı.

"Allah kahretsin, bu geri zekâlı ne bok yemeye stüdyoda dolaşıp duruyor? Neden defolup gitmiyor, kaçmıyor, körolası?! Ne demeye yapıştı kaldı? Gebertsinler diye mi! Eline kaçma fırsatı geçti ama seni de beni de mengineye sokuyor. Neden?!"

"İntikam," dedim. "Bütün cinayetler için."

"Ne cinayeti!?"

"Bütün yaratıklarının, en yakın arkadaşlarının."

"Saçma!"

"Dinle, Crum. Venedik'teki evinde oturalı ne kadar oldu? Yirmi, yirmi beş yıl. Her çiti, her çalığı kendi ellerinle diktin, çimeni ektin, arkadaki kamış kulübeyi yaptın, ses teçhizatını koydun, yağmur yapıcıları, bambu ve orkideleri ekledin, şeftali ağaçlarını, limon, kayısı ağaçlarını. Bir gece içeri girip her şeyi kırıp döksem, ağaçları kessem, gülleri çiğnesem, kulübeyi yaksam, ses teçhizatını sokağa fırlatsam, ne yapardın?"

Crumley bir düşündü ve yüzü kıpkırmızı oldu.

"Gördün mü," dedim sessizce. "Roy evlenecek mi bilmiyorum. Şu anda, çocukları, bütün hayatı ayaklar altına alındı. Sevdiği her şey katledildi. Belki şimdi burdadır, ölümleri çözmeye, bizim gibi o da Canavar'ı bulmaya uğraşıyordur, onu öldürmeye. Belki de Roy yok artık, sonsuza dek. Ama ben Roy'un yerinde olsaydım, ben de kalır, saklanır, aramaya devam ederdim, katili katledilenlerle beraber gömünceye kadar."

"Limon ağaçlarını ha?" dedi Crumley, denize doğru bakarak. "Orkidelerim, yağmur ormanım? Biri mahvetse ha? Vay haline."

Askerler güneşin son ışıklarının içinden koşup mavi gölgelere karıştılar.

Aralarında büyük, sarsak bir turna savaşçı yoktu.

Ayak sesleri ve çığlıklar kesildi.

"Eve gidelim," dedi Crumley.

* * *

Gece yarısı ani bir rüzgâr esti Crumley'nin Afrika bahçesinde. Çevredeki bütün ağaçlar uyandı uykularından.

Crumley beni inceledi. "Bir şeyler oluyor."

"Brown Derby," dedim, şaşkın. "Allahım niye daha önce aklıma gelmedi!? Clarence'ın panik içinde kaçtığı gece. Resim çantasını düşürmüştü, Brown Derby'nin girişinde yere bıraktı. Biri almış olmalı. Belki hâlâ ordadır, Clarence'ın yatışıp gizlice gelip almasını bekliyordur. İçinde adresi olmalı."

"İyi ipucu." Crumley başını salladı. "İzleyelim bakalım."

Gece rüzgârı yine esti, limon ve portakal ağaçlarının arasında kederli bir hışırtı.

"Ve-"

"Ve?"

"Yine Brown Derby. Metrdotel belki bizle konuşmaz ama yıllardır, çocukluğumdan beri her hafta orda yemek yiyen birini tanıyorum."

"Aman Allahım," diye iç geçirdi Crumley. "Rattigan. Seni çiğ çiğ yer o kadın."

"Sevgim beni korur."

"İyi, torbaya doldur da San Francisco Vadisi'ni gübreleyelim."

"Dostluk korur. Bana zarar vermezsin, di mi?"

"Fazla güvenme."

"Bir şeyler yapmamız lazım. Roy saklanıyor. Eğer onlar, her kimseler, onu bulurlarsa, ölmüş bil."

"Sen de kendini ölmüş bil," dedi Crumley, "amatör dedektif rolünü oynamaya devam edersen. Geç oldu. Nerdeyse gece yarısı."

"Constance'ın uyanma vakti."

"Transilvanya vakti mi? Lanet olsun." Crumley derin bir nefes aldı. "Ben mi götüreyim?"

Bir şeftali düştü gizli bir ağaçtan. Patladı.

"Evet!" dedim.

-34-

"Sabah sabah soprano sesinle şarkı söyleyeceksen sakın arama," dedi Crumley.

Yola çıktık.

Constance'ın evi her zaman olduğu gibi bir kusursuzluk örneği idi: kıyıda pırıl pırıl parlayan beyaz bir mabet. Bütün kapılan ve pencereleri açıktı. Kocaman, çıplak, beyaz oturma odasında müzik çalıyordu: eski bir Benny Goodman.

Binlerce gece önce yürüdüğüm gibi kıyıda yürüdüm, okyanusa baktım. Constance oralarda bir yerdedi, yunuslarla yarış ediyor, fokları yansılıyordu.

Salonun zeminine baktım, düzinelerce rengârenk yastık atılmıştı, beyaz duvarlar çirilçiplaktı, gece geç vakitlerden şafağa kadar gölge oyunlarının, Constance'ın ben doğmadan çok önceki yıllardan kalma eski filmlerinin yansıdığı duvarlar.

Dönüp denize baktım, öbürlerinden daha ağır bir dalga vurmuydu kıyıya...

İçinden de Sezar'ın ayağına atılan halı gibi...

Constance Rattigan.

Dalganın içinden oynak bir fok gibi çıktı, suyla taranmış saçları hemen hemen aynı renk, parlak kahverengiydi, ufak vücudu hindistanceviziyle pudralanmış, tarçın yağıyla ıslanmış gibiydi. Çevik bacaklarında vahşi kollarında, bileklerinde, ellerinde sonbaharın her rengi vardı. Gözleri şeytani, akıllı, neşeli ufak bir yaratığın kahverengisiydi. Gülen ağzı ceviz suyuyla lekelenmiş gibiydi. Soğuk bir denizden fırlayan ama kestane kebab gibi el yakan bir kasım yaratığıydı.

"Orospu çocuğu," diye bağırdı. "Sen ha!"

"Nil'in Kızı! Sen ha!"

Islaklığını başkasına bulaştırmak isteyen bir köpek gibi kendini üstüme attı, kulaklarımdan yakaladı, alınımı, burnumu, ağzımı öptü, sonra kendi etrafında döndü her yanını göstereceğini diye.

"Her zamanki gibi çıplağım."

"Fark ettim, Constance."

"Hiç değişmemişsin, göğüslerime bakacağın yerde kaşlarıma bakıyorsun." ,

"Sen de değişmemişsin. Göğüslerin dik duruyor."

"Geceleri yüzen elli altı yaşında eski bir film kraliçesi için fena değil ha? Git işine!"

Kumda koşmaya başladı. Evin dışındaki havuza vardığım zaman, çoktan peynir, kraker ve şampanya çıkarmıştı bile.

"Allahım." Şişeyi açtı. "Yüz yıl oldu nerdeyse. Ama bir gün geri döneceğini biliyordum. Evliliği attın mı üstünden? Bir metrese hazır mısınız?"

"Yok, sağol, içtik".

"Crumley'yi mi gördün son sekiz saat içinde?"

"Crumley mi?"

"Yüzünden belli. Kim öldü?"

"Yirmi yıl öncesinden biri,,Maximus Filmleri'nden."

"Arbuthnot!" diye bağırdı Constance bir önsezi patlamasıyla.

Bir gölge geçti yüzünden. Bir bornoz alıp giyindi; ufacık kaldı bir anda, küçük bir kız çocuğu gibi, dönüp kıyıya baktı, sanki kum ve dalgalar yerine yıllan görüyordu.

"Arbuthnot" diye mırıldandı. "Tanrım, ne güzellik! Ne yaratıcılık." Durdu. "Öldüğüne memnunum," diye ekledi.

"Pek ölmüş sayılmaz." Sustum.

Çünkü Constance vurulmuş gibi döndü.

"Olamaz!" diye bağırdı.

"Ona benzeyen bir şey. Bir duvarın üstüne yaslanmış bir şey, beni korkutmak için, şimdi de seni."

Gözünden yaşlar boşandı. Karnına yumruk atılmış gibi soludu. "Allah cezanı versin! İçeri gir," dedi. "Votkayı çıkar."

Votka ve bir kadeh getirdim. İki tek atarken seyrettim Constance'ı. Ben bir anda ayılıvermişim, insanların içmesinden, gece olunca korkmaktan bıkkın.

Söyleyecek bir şey gelmedi aklıma; havuzun kenarına gittim, ayakkabılarımı, çoraplarımı çıkardım, paçalarımı kıvrıp ayaklarımı suya soktum, başım aşağıda bekledim.

Constance sonunda gelip yanıma oturdu.

"Geri geldin," dedim.

"Kusura bakma," dedi. "Anılar kolay kolay ölmüyor."

"Öyledir," dedim, kıyı şeridine bakarak. "Bu hafta stüdyoyu bir panik dalgası sardı. Neden herkes Arbuthnot'a benzeyen yağmurun altında bir kukla yüzünden çılgına dönsün ki?"

"Öyle mi oldu?"

Hikâyeyi anlattım, Crumley'ye anlattığım gibi, Brown Derby ile ve onun benimle gelmesine ihtiyacım olduğunu söyleyerek bitirdim. Sustuğumda, Constance bir votka daha yuvarladı, yüzü solgun.

"Keşke neden korkmam gerektiğini bir bilsem!" dedim. "Mezarlığa gitmemi ve bekleyen bir dünyaya sahte bir Arbuthnot getirmemi sağlamak için o notu kim yazdı. Ama stüdyoya kuklayı bulduğumu söylemedim, onlar kendileri buldular ve korkudan dan deliye dönmüş halde saklamaya çalıştılar. Arbuthnot'un hatırası ölümünden bunca yıl sonra bile o kadar mı kötü?"

"Evet." Constance titreyen elini bileğime koydu. "Evet, öyle."

"Ne yani? Şantaj mı? Biri Manny Leiber'a yazıp para mı isteyecek, stüdyonun geçmişini, Arbuthnot'un hayatını açıklamakla mı tehdit edecek? Neyi açıklayacak ki? Yirmi yıl öncesinden, Arbuthnot'un öldüğü geceden kalma kayıp bir film makarasını mı? Kaza yerinde çekilen bir filmi mi, gösterildiğinde İstanbul'u, Tokyo'yu, Berlin'i ve bütün arka platoyu yakacak bir filmi belki de?"

"Evet!" Constance'ın sesi uzaktan, başka bir seneden geliyordu. "Şimdi git burdan. Koş. Hiç gece gelip seni yiyen kocaman, siyah iki tonluk bir buldog gördün mü rüyanda? Bir arkadaşım bu rüyayı görürdü. Büyük, siyah buldog onu yedi. Ona II. Dünya Savaşı dedik. Sonsuza dek yok artık. Senin de yok olmanı istemiyorum."

"Constance, anlamıyorsun, bu işin peşini bırakamam. Eğer Roy sağsa-"

"Bundan emin değilsin."

"- onu burdan çıkarıp işini geri verdirmem lazım, yapmam gereken tek şey bu. Mecburum. Haksızlık bu."

"Denize girip köpekbalıklarıyla tartışsan daha iyi sonuç elde edersin. Bana anlattıklarından sonra Maximus Stüdyolarına geri dönmek istiyor musun sahiden? Allahım. Orda bulunduğum son günü biliyor musun? Arbuthnot'un cenaze akşamı."

Sözünün beni batırmasını bekledi. Üstüne de çapayı attı.

"Dünyanın sonu gelmiş gibiydi. O kadar çok hasta ve ölen adamı aynı yerde görmedim hiç. Özgürlük Anıtı'nın çatlayıp yıkılmasını seyretmek gibiydi. Cehennem. Bir depremden sonraki Rushmore Tepesi'ydi. Cohn, Zanuck, Warner ve Thalberg'in hepsinden kırk kat daha büyük, daha güçlü, daha muhteşemdi o. Tabutun kapağını duvarın karşısındaki o mezarda kapadıkları zaman, ta Hollywood harflerine kadar bütün tepede çatlaklar oluştu. Ölümünden çok önce ölen Roosevelt gibiydi."

Constance durdu, kesik kesik soluduğumu fark etmişti.

Sonra devam etti: "Bak, kafanın içinde bir beyin var mı? Shakespeare ve Cervantes'in aynı gün öldüğünü biliyor muydun? Bir düşün! Dünyadaki bütün selviler kesildiği için fırtınanın hiç durmadığını, Antarktika'nın gözyaşları halinde eridiğini. İsa'nın yaralarının açıldığını. Tanrı'nın nefesini tuttuğunu. Sezar'ın lejyonlarının on milyonunun birden hayaletler gibi, kanayan Amazon gözlerle kalktığını. Bunu on altı yaşında bir aptalken yazmıştım, Juliet'le Don Kişot'un aynı günde öldüğünü duyduğumda, ve bütün gece ağlamıştım. Bu aptalca satırları duyan ilk kişi sensin. İşte, Arbuthnot öldüğünde de böyle olmuştu. Yine on altı yaşındaydım, kendimi ağlamaktan ve saçma sapan satırlar yazmaktan alamıyordum. Ay, gezegenler, Sancho Panza, Rosinante, Ophelia yok olmuştu. Cenazesindeki kadınların çoğu eski sevgilileriydi. Çarşafar arasında bir hayran kulübü, ayrıca kız yeğenler, kız kuzenler, çılgın teyzeler, halalar. O gün gözümüzü açtığımız zaman ikinci Johnstown Seli gibiydi ortalık. Aman Allahım, susmak bilmiyorum. Arbuthnot'un sandalyesinin hâlâ eski ofisinde olduğunu duydum. Yeterince büyük kıçlı ve beyinli biri oturdu mu üstünde o zamandan beri?"

Manny Leiber'ın poposunu düşündüm. Constance devam etti:

"Stüdyo nasıl ayakta kaldı Allah bilir. Belki Ouija tahtasıyla, ölülerden gelen tavsiyelerle. Gülme. Hollywood böyledir, Aslan-Başak-Boğa falları okunur, çatlaklara basılmaz. Stüdyo mu? Büyük bir tur yapalım senle. Bırak şu kocakarı elli beş şehirdeki dört rüzgârı koklasın, baştaki manyakların ateşini ölçsün, sonra Brown Derby'nin sahibine gidelim. Onunla bir defa yatmıştım, doksan yıl önce. Venedik kıyılarının yaşlı cadısını hatırlar mı acaba, Canavarınla çay masasına oturmamıza izin verir mi?"

"Peki ona ne diyicez?"

Uzun bir dalga geldi, kısa bir dalga hışırdadı kıyıda. "Derim ki," gözlerini kapadı, "geleceği yazan, dinazor sever fahri piç oğlumu korkutmaktan vazgeç."

"Evet," dedim, "lütfen."

-35-

Başlangıçta sis vardı.

Büyük Çin Şeddi gibi sabah saat altıda kıyının, karanın ve dağların üstünü kapladı.

İlham perilerim geldi.

Constance'ın salonunda, fil sürüsü gibi yastıkların arasından sürüne sürüne gözlüğümü bulmaya çalıştım, sonra, vazgeçtim ve bir daktilo aramaya başladım. Oturup kör gibi kelimeleri vurmaya koyuldum, Antipas ve Mesih'e bir son vermek için.

Gerçekten de bir Balık Mucizesi'ydi.

Ve Simon son bir iyiliğe sebep olacak kelimeyle seslendiğinde Petros kıyıya yanaşınca kömür yatağının ve hediye olarak verilecek kızarmış balıkların yanında Hayalet'i buldu ve havariler uysal bir grup halinde oradaydılar, son saat arkalarında ve Miraç yakınlarında ve iki bin yıl sürecek ve Mars'ta hatırlanacak ve Alpha Centauri'ye aktarılacak vedalarla.

Kelimeler makinemden çıkarken onları göremiyordum, kör ve ıslak gözlerimi yaklaştırdım. Constance bir dalganın içinden yunus gibi fırladı, az rastlanan bir bedene bürünmüş bir başka mucize, geldi ve omzumun üstünden okudu ve üzgün-sevinçli bir çığlık attı ve beni bir encik gibi salladı, zaferimden hoşnut.

Fritz'i aradım.

"Ne cehennemdesin sen!" diye bağırdı.

"Kapa çeneni," dedim usulca.

Yüksek sesle okumaya başladım.

Ve balık rüzgârda tüten kömürün üstüne yayıldı pissin diye ve ateşböceği kıvılcımlar dağıldı kumlara ve İsa konuştu ve havariler dinledi ve şafak olurken İsa'nın ayak izleri, parlak kıvılcımlar gibi, kumlardan uçtu gitti ve İsa uzaklaştı ve havariler uzak yerlere yürüdüler ve rüzgâr yollarını sildi ve ayak izleri kayboldu ve Yeni Bir Gün başladı film bittiğinde.

Fritz'in sesi soluğu çıkmıyordu.

Sonunda fısıldadı, "Seni... gidi... namussuz."

Sonra: "Ne zaman getiricen bunu?"

"Üç saat içinde."

"Şunu iki saat yap da," diye bağırdı Fritz, "dört yanağını birden öpeyim. Manny'yi saf dışı bırakıp Herod'u haklamaya gidiyorum şimdi."

Telefonu kapattım, telefon çaldı.

Crumley'di.

"Balzac'ın hâlâ Honore mi?" diye sordu. "Yoksa iskelenin kıyısında ölmüş ve etleri didiklenmiş büyük Hemingway balığı mısın?" :

"Crum," diye inledim.

"Birkaç yere daha telefon ettim. Ama diyelim ki aradığın her bilgiyi aldık, Clarence'ı bulduk, Brown Derby'deki iğrenç görünüşlü herifin kim olduğunu teşhis ettik, peki aptal turna kuşu arkadaşına, hani stüdyonun içinde togalar giymiş koşturan şu Roy'a nasıl haber verip onu burdan çıkaracağız? Dev bir kelebek ağıyla mı?"

"Crum," dedim.

"Tamam, tamam, iyi haber de var, kötü haber de. Dostun Clarence'ın Brown Derby'nin önünde düşürdüğü şu resim çantası takıldı kafama. Derby'yi aradım ve bir resim çantası kaybettiğimi söyledim. Tabu, Mr. Sopwith, dedi kadın, burda duruyor!"

Sopwith! Demek Clarence'ın soyadı buydu.

"Korkarım, dedim, adresim çantada değildi."

"Yo, burda, dedi kadın, 1788 Beachwood? Evet, dedim. Hemen gelip alıyorum."

"Crumley! Sen bir dâhisin!"

"Pek değil. Brown Derby'deki telefon kulübesinden arıyorum şu anda."

"Ee?" Kalbimin hopladığını hissettim.

"Resim çantası uçmuş. Parlak fikrim başka birinin daha aklına gelmiş. Biri buraya benden önce gelmiş. Kadın tarifini verdi. Clarence değilmiş senin anlattığına bakılırsa. Kadın kimlik sormuş ama herif çantayı alıp çıkmış. Kadın kızmış tabii, ama ona göre ne var."

"Aman Allah," dedim. "Clarence'ın adresini öğrendiler demek."

"Gidip bunları ona anlatayım mı?"

"Sakın ha. Kalp krizi geçirir. Benden korkuyor ama ben giderim. Saklanması için uyarırım. Allahım, her şey olabilir. 1788 Beachwood ha?"

"Evet."

"Crum, bir harikasın."

"Hep öyleydin," dedi, "hep öyleydin. Venedik karakolundakiler beni bir saat önce işe bekliyorlardı. Tahkik memuru arayıp bir müşterinin dayanamayacağını söyledi. Ben çalışırken, sen yardım et. Stüdyoda başka kim bilebilir öğrenmek istediğimiz şeyleri? Yani, güvenebileceğin biri? Stüdyonun tarihini yaşamış biri?"

"Botwin," dedim hemen, ve gözlerimi kırptım, cevabıma şaşırılmış.

Maggie ve vızılılı minyatür makinesi, dünyayı günden güne, yıldan yıla yakalayan.

"Botwin ha?" dedi Crumley. "Git sor. Ha bir de evlat-"

"Evet?"

"Kıçına sahip ol."

"Sahibim."

Kapattım ve seslendim, "Rattigan?"

"Arabayı çalıştırdım," dedi. "Kaldırımında bekliyor."

Öğleden sonra geç bir vakit stüdyoya doğru hızla sürdük. Arabanın arkasına zulalanmış üç şişe şampanyayla Constance her kavşakta neşeyle sövüyor, rüzgârı seven köpekler gibi direksiyonun üstüne eğiliyordu.

"Çekilin yoldan!" diye bağıırıyordu.

Larchmont Bulvarı'nın tam ortasından gürültüyle geçtik, ara çizgisini ortalayarak.

"Ne yapıyorsun sen!?" diye haykırdım.

"Bir zamanlar bu caddenin iki yanında tramvay rayları vardı. Ortadaysa elektrik direklerinden uzun bir çizgi. Harold Lloyd direklerin arasından kıvrıla kıvrıla giderdi. Böyle!"

Constance arabayı sola kırdı.

"Böyle! Böyle!"

Çoktan yokolmuş yarım düzine hayalet direğin arasından kıvrıldık, peşimizden hayalet bir tramvay geliyormuş gibi.

"Rattigan," dedim.

Asık suratımı gördü.

"Beachwood Caddesi mi?" dedi.

Öğleden sonra dörttü. Günün son postası caddede kuzeye doğru ilerliyordu. Constance'a işaret ettim.- Hâlâ sıcak güneşin altında yol tepen postacının biraz ilerisine park etti. Postacı beni Iowa'h bir turist gibi selamladı, her kapıda boşalttığı bir yığın gereksiz postaya bakılırsa bayağı neşeli sayılırdı.

Tek istediğim Clarence'ın adını ve adresini kontrol etmekte kapısını çalmadan önce. Ama postacı car car konuşmaya başladı. / Clarence'ın nasıl yürüdüğünü ve koştuğunu, ağzının nasıl titrediğini, kafasının iki yanında sinirle seğiren kulaklarını, bembeyaz gözlerini anlattı.

Postacı mektuplarla koluma vurdu gülerek. "Tam bir kaçık. Evinin kapısına kocaman bir deve tüyü paltoyla gelir, Adolphe Menjou'nun 1927'de giydiklerinden, biz çocuklar ara sokaklarda işerken, ağlamaklı sahnelerden uzak. Yaa. Hey gidi Clarence. Bir keresinde "Böö!" demiştim de kapıyı yüzüme çarpmıştı. Bahse girerim o paltoyla yıkanıyordur, kendini çıplak görmekten korktuğu için. Ödle Clarence. Çok hızlı vurma kapısına-"

Postacıdan sıyrılıp yürüdüm. Villa Vista Courts'un köşesinden hızla dönüp 1788 numaraya ilerledim.

Kapıya vurmadım. Küçük camları tırmalar gibi yaptım. Dokuz taneydi. Hepsini denemedim. Perde kapalı olduğu için içeriyi göremiyordum. Cevap gelmeyince işaret parmağımla camı tıklattım, biraz daha hızlı.

Clarence'ın tavşan kalbinin atışlarını camın arkasından duyar gibiydim.

"Clarence!" diye seslendim. Bekledim. "İçerde olduğunu biliyorum!"

Yine nabzının hızlandığını duyar gibi oldum.

"Beni neden aramadın!" diye bağırdım sonunda. "Çok geç olmadan! Kim olduğumu biliyorsun, stüdyodan! Clarence, seni ben bulduysam onlar da bulabilir!"

Onlar mı? 'Onlar'la kimi kastettim acaba?

Kapıyı yumruklamaya başladım. Camlardan biri çatladı.

"Clarence! Resim çantan Brown Derby'deydi!"

Bu işe yaradı. Yumruklamayı kestim çünkü içerden bir meleme veya boğuk bir inilti gibi bir ses duyar gibi oldum. Kilit şangırdadı. Bir kilit daha şangırdadı, sonra bir üçüncüsü. Sonunda kapı gıcırtyla açıldı, içerden zincirliydi.

Clarence'ın tedirgin yüzü uzun yılların tüneline bana baktı, çok yakınımda ama bir o kadar uzak, öyle ki sesinin yankılandığını sandım. "Nerde?" diye yalvardı. "Nerde?"

"Brown Derby'de," dedim utançla. "Ve biri çaldı."

"Çaldı mı?" Yaşlar boşandı gözlerinden. "Benim resim çantamı!? Aman Allahım," diye inledi. "Bunu bana nasıl yaptınız."

"Hayır, hayır, dinle-".

"İçeri girmeye çalışırlarsa kendimi öldürürüm. Onları da alamazlar!"

Ve yaşlı gözlerle omzunun üstünden şöyle bir görebildiğim bütün o dosyalara, kitaplıklara, imzalı portrelerle dolu duvarlara baktı.

Canavarlarım, demişti Roy kendi cenazesinde, canlarım, ciğerlerim.

Güzellerim, diyordu Clarence, ruhum, hayatım!

"Ölmek istemiyorum," diye inledi Clarence ve kapıyı kapattı.

"Clarence!" diye bağırdım son kez. "Onlar kim? Bilsem seni kurtarabilirdim! Clarence!"

Avluda bir gölge belirdi.

Başka bir evin kapısı aralandı.

Söyleyecek tek bir şey kalmıştı, yorgun ve yan fisıldayarak, "Hoşça kal..." dedim.

Arabaya döndüm. Constance oturmuş Hollywood tepelerine bakıyor, havanın tadını çıkarmaya çalışıyordu.

"Ne oldu bakalım?" dedi.

"Clarence bir kaçık, Roy da bir başkası." Yanındaki koltuğa çöktüm. "Beni kaçıklar fabrikasına götür

bakalım."

Constance gazlayıp bizi bir çırpıda stüdyonun kapısına getirdi. "Öf," diye soludu başını kaldırıp, "hastanelerden nefret ederim."

"Hastane mi?!"

"Bu odalar teşhis edilmemiş vakalarla dolu. Bu izbede binlerce bebek rahme düştü veya doğdu. Kansızların açgözlülük nakilleri geçirdiği rahat bir ev burası. Kapının üstündeki arma mı? Beli bükülmüş bir arslan. Yanında: hayasız kör bir keçi. Sonra: canlı bir bebeği doğrayan Süleyman. Green Glades Morgu'na hoş geldin!"

Ensemden aşağı buz gibi bir su boşaldı.

Kartımı gösterip ön kapıdan geçtik. Ne konfeti, ne mızıka bandosu.

"Şu polise kim olduğunu söylemeliydin."

"Yüzünü görmedin mi? Stüdyodan kaçıp manastırırma çekildiğim gün doğmuş. 'Rattigan' deyince müzik susar. Bak!"

Film arşivlerini işaret etti. "Mezarım! Bir mezarda yirmi kutu! Pasadena'da ölen, ayaklarına etiket takılıp geri yollanan filmler. İşte geldik!"

Green Town, Illinois'un ortasında fren yaptık.

Basamakları zıplayarak çıktım ve kollarımı açtım. "Büyükannemlerin evi. Hoşgeldin!"

Constance elini uzattı, onu basamaklardan yukarı çekip salıncağa oturttum, sallanmaya başladık.

"Aman Allahım," diye soludu, "senelerdir binmemiştim buna! Seni namussuz," diye fısıldadı, "yaşlı bayana neler yapıyorsun?"

"Hay Allah. Timsahların ağladığını bilmezdim."

Dik dik baktı. "Tam bir vakasın. Yazdığın saçmalıklara inanıyor musun sahiden? 2001'de Mars. 78'de Illinois?"

"Evet."

"Allahım. Senin yerinde olmak ne büyük mutluluk, öyle safsın ki. Hiç değişme, olur mu." Constance elimi sıktı. "Biz aptal kâhinler, alaycılar, canavarlar güleriz, ama size ihtiyacımız var. Yoksa Merlin ölür, Yuvarlak Masa'yı tamir eden marangoz masanın çarpık olduğunu görür, veya sahte zırhlan yağlayan adam içine işer. Sonsuza dek yaşa, söz mü?"

İçerde telefon çaldı.

Constance'la yerimizden sıçradık. İçeri koşup ahizeyi kaptım. "Evet?" Bekledim. "Alo?"

Ama sadece yüksek bir yerlerde esen rüzgârın sesine benzeyen bir ses vardı. Ensemdeki bütün saçlar, kedi gibi, diken diken oldu.

"Roy?"

Telefonun içinde rüzgâr esiyordu, bir yerde kalaslar gıcırdıyordu.

Gözlerimi içgüdüsel olarak göğe çevirdim. Yüz metre ötede. Notre Dame. İkiz kuleleri, heykel azizleri, oluk ağızlarıyla.

Katedralin kulelerinde rüzgâr vardı. Uçuşan tozlar ve kırmızı bir işçi bayrağı.

"Stüdyo hattı mı bu?" dedim. "Olduğunu sandığım yerde misin?"

Yukarıda, en tepede, oluk ağızlarından birinin kıpırdadığını görür gibi oldum...

Oh, Roy, diye düşündüm, eğer sensen, intikamı unut. Aşağı in.

Ama rüzgâr durdu, soluma durdu ve hat kesildi.

Telefonu bırakıp kulelere doğru baktım.

Constance da dönüp aynı kulelere baktı, yeni bir rüzgâr toz bulutlan kaldırıyor oraya buraya savuruyordu.

"Bu kadarı yeter!"

Constance tekrar sundurmaya çıktı ve yüzünü Notre Dame'a doğru kaldırdı.

"Orda neler oluyor!" diye bağırdı.

"Şş!" dedim.

-37-

Fritz bir figüran kalabalığının ortasındaydı, bağıyor, işaret ediyor, ayaklarıyla toza vuruyordu. Kolunun altında bir binici kamçısı vardı, ama kullandığını hiç görmemiştim. Üç kamera da hazır, yönetmen yardımcıları, figüranları, İsa'nın şimdiyle şafak arasında ortaya çıkacağı bir meydana açılan dar bir sokağa yerleştiriyorlardı. Bu kargaşanın ortasında Fritz beni ve Constance'ı gördü ve sekreterine işaret etti. Sekreter koşarak geldi, beş senaryo sayfasını eline verdim, kalabalığın içinden güçlükle geçerek geri döndü.

Sırtı bana dönük sayfalarını karıştırırken Fritz'i seyrettim. Başının aniden boynuna gömüldüğünü gördüm. Uzun bir dakika sonra Fritz döndü, bana bakmadan eline bir megafon aldı. Bağırды. Herkes susuverdi.

"Hepiniz yerleşin. Oturabilenler otursun. Diğerleri ayakta dursun. Yarına kadar İsa gelmiş ve gitmiş olacak. İşimiz bitip de evimize gittiğimiz zaman onu şöyle görüyor olacağız. Dinleyin."

Ve son sahnenin sayfalarını okudu, kelimesi kelimesine, sayfa sayfa, alçak ama duru bir sesle; ne bir baş kımlıydı, ne bir ayak. Gerçek olduğuna inanamıyordum. Şafaktaki deniz, balık mucizesi, İsa'nın kıyıdağı garip solgun hayaleti, kömürlerin üstünde pişen balıklar, rüzgâra kıvılcımlar saçan kömürler, gözleri kapalı sessizce dinleyen havariler ve Kurtarıcı'nın herkese veda ederken bileklerindeki yaralardan, üzerinde Son Akşam Yemeği'nden sonraki Akşam Yemeği'nin piştiğı kömürlere damlayan kanı.

Sonunda Fritz son kelimeleri de söyledi.

Kalabalıktan, güruhtan ve askerlerden çok hafif bir fısıltı yükseldi ve sessizliğin ortasında Fritz insanların arasından yürüyüp yanıma geldi, duygularımdan yan-kör haldeydim.

Fritz hayretle Constance'a baktı, başıyla ona bir işaret yaptı, sonra bir an durdu ve nihayet elini kaldırdı, monoklünü gözünden çıkardı, sağ elimi aldı ve cam parçasını bir ödül, bir madalya gibi avucumun içine koydu. Parmaklarımı üstüne kapattı.

"Bu gecedен sonra," dedi sessizce, "benim için göreceksin."

Bir emirdi bu, bir buyruk, bir kutsama.

Sonra yürüdü gitti. Arkasından bakakaldım, monoklü titreyen yumruğumun içinde sıkışmış. Sessiz kalabalığın ortasına geldiğı zaman megafonu kapıp tekrar bağırды. "Pekâlâ, bir şeyler yapın!"

Bana bakmadı bir daha.

Constance kolumdan tutup beni uzaklaştırdı.

-38-

Brown Derby'ye giderken Constance yavaş yavaş sürüyor, alacakaranlıktaki sokaklara bakıyordu. "Tanrım, her şeye inanıyorsun, di mi?" dedi. "Ama nasıl, neden?"

"Çok basit," dedim. "Nefret ettiğim veya inanmadığım hiçbir şeyi yapmayarak. Bana bir iş teklif etsen, mesela fahişelik ya da alkolizm üzerine yaz desen, yapamam. Çünkü bir fahişeye para vermem, sarhoşları da hiç anlamıyorum. Sevdiğim şeyi yapıyorum. Şu anda, çok şükür, konu Galile şafağında uzaklaşan İsa ve kıyıdağı ayak izleri. İyi bir Hıristiyan değilim ama Yuhanna'daki bu sahneyi keşfettiğimde, daha doğrusu H. İ. benim için keşfettiğinde, vuruldum. Yazmadan edemezdim."

"Anlıyorum." Constance gözünü dikmiş bana bakıyordu; başımı eğip işaret ettim, hâlâ araba sürdüğünü hatırlatmak için.

"Para peşinde değilim ben, Constance. Bana Savaş ve Barış'ı öneren, reddederdim. Tolstoy kötü mü? Hayır. Onu anlamıyorum, o kadar. Zayıf olan benim. Ama hiç değilse bu senaryoyu yapamayacağımı biliyorum, çünkü aşık değilim. Beni işe alırsan paramı boşa harcamış olursun. Dersin sonu. İşte geldik," dedim, önünden geçip geri dönerken, "Brown Derby!"

Boş bir geceydi. Brown Derby tenhaydı, arka tarafta oryantal paravana da yoktu.

"Kahretsin," diye mırıldandım.

Çünkü gözlerim sol taraftaki bir bölme kaymıştı. Bölmede rezervasyon telefonlarının geldiği küçük bir göz vardı. İçeride bir masa, masanın üstünde ufak bir okuma lambası duruyordu, Clarence Sopwith'in resim albümü birkaç saat önce bunun üstünde yatıyor olmalıydı.

Orada öylece yatıp çalınmayı beklemişti ve Clarence'ın adresini bulup-

Aman Allahım, diye düşündüm, olamaz!

"Çocuk," dedi Constance, "bir içki söyleyelim sana!"

Metrdotel son müşterilerine hesabı sunuyordu. Başının arkasındaki gözle bizi gördü ve döndü. Constance'ı görünce yüzü sevinçle parladı. Ama yanında beni görünce ışık söndü. Ne de olsa ben kötü haber demektim. Clarence'ın Canavar'a yaklaştığı gece ben de oradaydım.

Metrdotel yine gülümsedi ve odayı geçip bize doğru geldi, Constance'ın her bir parmağını öptü açlıkla. Constance başını geri atıp güldü.

"Yaran yok Ricardo. Yüzüklerimi yıllar önce sattım!"

"Beni hatırlıyor musunuz?" diye sordu hayret içinde.

"Ricardo Lopez, Sam Kahn olarak da tanınır."

"Ona bakarsan, Constance Rattigan kimdi ki?"

"Donlarımla beraber doğum kâğıdımı da yaktım." Constance beni gösterdi. "Bu-"

"Biliyorum, biliyorum," Lopez beni es geçti.

Constance yine güldü, çünkü adam hâlâ elini tutuyordu. "Ricardo MGM'de yüzme havuzu cankurtarandı. Günde düzinelerce kız boğulurdu onlara yeniden hayat versin diye. Ricardo, oturalım mı?"

Bizi oturttu. Gözlerimi restoranın arka duvarından alamıyordum. Lopez beni yakaladı, şarap şişesindeki tirbuşonu hışımla çevirdi.

"Ben sadece izleyiciydim," dedim sessizce.

"Evet, evet," diye mırıldandı, Constance'a tattırmak için şarap koyarken. "Asıl öbür aptaldı mesele."

"Şarap çok güzel," Constance yudumladı, "senin gibi." Ricardo Lopez eridi. Çılgın bir kahkaha kaçtı ağzından.

"O öbür aptal kimdi?" diye araya sıkıştırdı Constance, avantajını sezerek.

"Önemli değil." Lopez eski hazımsızlığını kazanmaya çalıştı. "Bağırışmalar, yumruklar. En iyi müşterimle bir sokak dilencisi."

Aman Tanrım, diye düşündüm. Bütün hayatı boyunca sahne ışıkları ve şöhret dilenen zavallı Clarence.

"En iyi müşterin mi, sevgili Ricardo?" dedi Constance gözlerini kırpıştırarak.

Ricardo oryantal paravananın katlı durduğu dipteki duvara bakıyordu.

"Mahvoldum. Yaşlar kolay kolay akıyor. Öyle dikkatliydik ki. Yıllardır. Hep geç gelirdi. Ben içerde tanıdığı biri var mı diye kontrol ederken mutfakta beklerdi. Zor iş, di mi? Ne de olsa onun her tanıdığını ben tanımam, ha? Ama şimdi aptalca bir hata, yoldan geçen bir serseri yüzünden Büyük Adam'ım belki de bir daha gelmeyecek. Başka bir restoran bulacak, daha geç bir saatte, daha boş."

"Bu Büyük Adam'ın..." Constance Ricardo'nun önüne fazladan bir şarap kadehi itti ve kendisi için doldurmasını işaret etti, "bir adı var mı?"

"Yok." Ricardo doldurdu, benimkini hâlâ boş bırakarak. "Zaten sormadım da. Senelerdir gelirdi, ayda en az bir gece, en iyi yemeklere, en iyi şaraplara nakit para öderdi. Ama bütün bu seneler boyunca gecede on beş yirmi kelimedenden fazla konuşmadık.

"Menüyü sessizce okur, istediği şeyi işaret ederdi, paravananın arkasında. Sonra o ve bayan arkadaşı konuşur, içer ve gülerlerdi. Yani, yanında bir bayan varsa. Tuhaf bayanlar. Yalnız bayanlar..."

"Kör bayanlar," dedim.

Lopez bir bakış fırlattı.

"Belki. Veya daha kötü."

"Daha kötü ne olabilir?"

Lopez şarabına ve yandaki boş sandalyeye baktı.

"Otur," dedi Constance.

Lopez sinirli sinirli boş restorana bakındı. Sonra oturdu, şaraptan ufak bir yudum aldı ve başını

salladı.

"Hastalıklı demek daha doğru olur," dedi. "Kadınları. Tuhaf. Üzgün. Yaralı? Evet, gülemeyen yaralı insanlar. Onları güldürdü. Sanki kendi sessiz, korkunç hayatını iyileştirmek için başkalarını tuhaf bir şekilde neşelendirmesi gerekiyordu. Hayatın bir şaka olduğunu ispatladı! Bir düşünün! Böyle bir şeyi ispat etmek. Sonra kahkahasıyla beraber dışarı, geceye çıkardı, gözü, ağzı, akli olmayan kadınıyla - hâlâ neşelendiklerini hayal ederek - bir gece taksiye, bir gece limuzine binerlerdi, hep farklı bir limuzin şirketi, her şey nakit ödenirdi, kredi kartı yok, kimlik yok, sürer giderlerdi sessizliğin içine. Söyledikleri hiçbir şeyi işitmezdim. Başını çevirip de beni paravananın beş metre ilerisinde görse: Felaket! Bahşışım? Tek bir gümüş kuruş! Öbür sefer on metre uzakta dururdum. Bahşış? İki yüz dolar. Neyse, üzgün adama içelim."

Ani bir rüzgâr restoranın dış kapılarını sarstı. Donakaldık. Kapılar açıldı, sallandı, kapandı.

Ricardo kaskatı kesildi. Gözlerini bana çevirdi, sanki müşteri olmayışından ve gece rüzgârından sorumlu benmişim gibi.

"Allah kahretsin, kahretsin," dedi usulca. "Yerin dibine girdi sanki."

"Canavar mı?"

Ricardo bana baktı. "Ona öyle mi diyorsun? Hıh.." Constance kadehime işaret etti. Ricardo omuz silkip bir iki santim doldurdu. "Bu kadar önemli biri mi ki buraya gelip hayatımı mahvediyorsunuz? Bir hafta öncesine kadar zengin biriydim."

.Constance hemen kucağındaki cüzdanı yokladı. Eli, fare gibi, sağ tarafındaki koltuğa kaydı ve oraya bir şey bıraktı. Ricardo anladı ve başını salladı. .

"Ah, hayır, olmaz, senden alamam sevgili Constance. Evet, o beni zengin etti. Ama bir zamanlar, yıllar önce, sen beni dünyanın en mutlu adamı yapmıştın."

Constance'ın gözleri pırıldadı, adamın elini okşadı. Lopez kalktı, mutfığa gitti bir iki dakika kadar. Şarabımızı içip bekledik, ön kapının rüzgârdan açılıp fısıltıyla kapanmasını seyrettik. Lopez geri geldiğinde boş masalara, sandalyelere baktı, sanki görgüsüzlüğünü eleştireceklermiş gibi. Dikkatle küçük bir fotoğraf koydu önümüze. Biz bakarken şarabını bitirdi.

"Bu geçen yıl çekildi. Mutfaktakilerden biri arkadaşlarını eğlendirmek istemiş. Üç saniyede iki resim çekti. Yere düştüler. Senin Canavar makineyi parçaladı, bir resmi yırttı, sadece bir tane olduğunu sandı, garsona vurdu, zaten hemen kovdum onu. Hesabı vermedik, en iyi şarabımızın son şişesini sunduk. Tekrar yoluna girmişti her şey. Sonradan ikinci resmi bir masanın altında buldum, deli adam kükreyip saldırdığında oraya düşmüş. Ne acı, değil mi?"

Constance'ın gözüne yaşlar dolmuştu.

"Buna mı benziyor?"

"Tanrım," dedim, "evet."

Ricardo başını salladı: "Sık sık şöyle demek isterdim: Bayım, neden yaşıyorsunuz? Hiç güzel olma kâbusu gördünüz mü? Kadınınız kim? Hayatınızı nasıl kazanıyorsunuz? Hem bu hayat mı ki? Ama demedim. Sadece ellerine baktım, ona ekmek verdim, şarap sundum. Ama bazı geceler yüzüne bakmam için zorlardı. Bahşiş verdiği zaman gözlerimi kaldırmamı beklerdi. Sonra gülümserdi o ustura gibi kesen gülümsemesiyle. Hiç kavga eden iki adam gördünüz mü, biri ötekine bıçak atar da eti kırmızı bir ağız gibi açılır? İşte ağzı öyleydi, zavallı canavar, şarap için teşekkür eder, bahşişini yukarı kaldırır, gözlerini göreyim diye, mezbahaya benzeyen bir yüzün içinde hapsolmuş, serbest kalmaya can atan, umutsuzluk içinde boğulan gözlerini."

Ricardo gözlerini kırptırdı ve resmi cebine tıktı.

Constance hâlâ resmin masada durduğu yere bakıyordu. "Adamı tanıyıp tanımadığımı öğrenmeye gelmişim. Tanrıya şükür tanımıyorum. Ama sesi? Belki başka bir gece."

Ricardo homurdandı. "Hayır, hayır. Her şey mahvoldu. Geçen gece dışarıda bekleyen o aptal hayran yüzünden. Senelerdir böyle bir karşılaşma ilk defa oluyor. Genelde o kadar geç saatte cadde bomboş olur. Eminim artık dönmez. Ben de daha küçük bir daireye taşınırım. Bencilliğimi affedin. İki yüz dolarlık bahşişlerden vazgeçmek çok zor."

Constance burnunu sildi, kalktı, Lopez'in elini tuttu ve içine bir şey sıkıştırdı. "Direme!" dedi. "Harika bir yıldız, 1928. Tatlı jigolomu ödemenin tam sırası. Yapma!" Çünkü parayı geri vermeye uğraşıyordu.

Ricardo başını salladı ve Constance'ın elini yanağına götürdü.

"La Jolla değil miydi, deniz, güzel hava?"

"Her gün vücut sörfü!"

"Evet, ya, vücut sörfü!"

Ricardo her bir parmağını öptü yine.

Constance, "Tat dirsekte başlıyor!" dedi.

Ricardo bir kahkaha attı. Constance hafifçe çenesine vurdu ve kaçtı. Kapıdan çıkmasını bekledim.

Sonra döndüm, küçük bölmeye baktım, ufak lambası, masası, dosya dolabıyla.

Lopez nereye baktığımı gördü, o da baktı.

Ama Clarence'ın resim çantası gitmişti, geceye, yanlış insanlara.

Kim koruyacak Clarence'ı şimdi? diye düşündüm. Kim onu karanlıktan kurtaracak ve şafağa kadar hayatta: kalmasını sağlayacak?

Ben mi? Kuzinine bilek güreşinde yenilen tıfil mi?

Crumley mi? Bütün gece Clarence'ın tek katlı evinin önünde beklemesini nasıl isterdim? Git Clarence'ın kapısında bağır: işin bitti. Kaç!

Crumley'yi aramadım. Gidip Clarence Sopwith'in sundurmasında bağırmadım. Ricardo Lopez'e başımla selam verip geceye çıktım. Kapının önünde Constance ağlıyordu. "Cehennem olup gidelim surdan," dedi.

Ufak bir ipek mendille gözlerini sildi. "Şu lanet Ricardo. Kendimi yaşlı hissettirdi. Ve o zavallı umutsuz adamın lanet resmi."

"Evet, o yüz," dedim ve ekledim, "...Sopwith."

Çünkü Constance tam Clarence Sopwith'in birkaç gece önce durduğu yerde duruyordu. "Sopwith?" dedi.

-39-

Direksiyonda Constance'ın sesi rüzgârı bıçak gibi kesti:

"Hayat iç çamaşırı gibidir, günde iki kere değiştirmen lazım. Benim için bu gece bitti, unutmayı seçiyorum."

Gözlerindeki yaşlan sildi ve yana doğru baktı akıp gittiklerini görmek için.

"Unutuvereceğim. Benim hafızam böyledir. Ne kolay, değil mi?"

"Değil."

"İki yıl önce oturduğun apartmanın en üst katındaki insanları hatırlıyor musun? Cumartesi gecesi eğlencelerinden sonra nasıl da dama çıkıp yeni elbiselerini aşağı fırlatırlardı, ne kadar zengin olduklarını kanıtlamak için, umursamadıklarını, yarın bir başkasını alabileceklerini. Ne büyük bir yalan; elbiselerini çıkarıp atar, şişko veya küçük kıçlarıyla sabahın üçünde damın üstünde durup aşağıda biriken elbise bahçesini seyrederdiler, boş avlulara, sokaklara uçuşan ipek yapraklar gibi. Değil mi?"

"Evet!"

"Ben böyleyim işte. Bu geceyi, Brown Derby'yi, o zavallı orospu çocuğunu gözyaşlarımla beraber atıyorum."

"Bu gece bitmedi. O yüzü unutamazsın. Canavar'ı tanıdın mı tanımadın mı?"

"Tanırım. İlk büyük ağır sıklet maçımızın eşiğindeyiz galiba. Üstüme gelme."

"Onu tanıdın mı?"

"Tanınmaz haldeydi."

"Gözleri vardı. Gözler değişmez."

"Üstüme gelme!" diye bağırdı.

"Pekâlâ," diye söylendim. "Sustum."

"Aferin." Gözyaşları ufak kuyruklu yıldızlar gibi düşmeye devam ediyordu. "Seni yine seviyorum." Yorgun argın gülümsedi, saçları ön camın üstünden soğuk soğuk esen havayla bir oraya bir buraya uçuşuyordu.

Vücudumun bütün kemikleri bu gülümsemeye çöktü sanki. Allahım, diye düşündüm, hep kazanır mı bu kadın, her gün, hayatı boyunca, bu ağız, bu dişler ve masum rolü yapan bu harika gözlerle?

"Evet!" diye güldü Constance, aklımdan geçenleri okuyarak.

"Bak," dedi.

Stüdyo kapılarının önünde durdu. Uzun uzun yukarı doğru baktı.

"Hey Allahım," dedi sonunda. "Hastane değil burası. Büyük fikirlerin ölüp gömüldüğü yer. Bir deliler mezarlığı."

"Mezarlık duvarın arkasında, Constance."

"Hayır. Önce burda ölürsün, en son orda. Aradaysa-" Kafasının iki yanını sıktı sanki ayrılacakmış gibi. "Delilik. Oraya gitme, çocuk."

"Neden?"

Constance direksiyonun üstünden ağır ağır doğruldu, henüz açık olmayan kapıya, sımsıkı kapalı gece pencerelerine, umursamaz boş duvarlara veryansın etmek için.

"Önce seni delirtirler. Seni çılgına çevirdikten sonra gündüz aptal, günbatımında isterik olduğun için yargırlarlar. Ay çıktığı zamanki dişsiz kurt adam.

"Deliliğin son safhasına ulaştığın zaman seni kovar, hakkında mantıksız, bencil ve hayal gücü sıfır diye söylentiler yayarlar. Üstünde adın basılı tuvalet kâğıtları dağıtılır her stüdyoya, kodamanlar adını şakınsınlar diye papa tahtına oturdukları zaman.

"Öldüğün zaman sarsıp uyandırırılar tekrar öldürmek için. Sonra leşini Bad Rock, OK Corral veya onuncu arka platodaki Versailles'a asarlar, kötü bir filmdeki sahte cenin gibi bir kavanoza turşunu kurar, yan tarafta ucuz bir mezar satın alır, taşın üstüne adını yanlış olarak kazır, sahte gözyaşları dökerler. Sonra da son utanç: Parlak senelerinde yaptığın filmleri ve ismini kimse hatırlamaz.

Rebecca'nın senaristini kim hatırlıyor? Rüzgâr Gibi Geçti'yi kimin yazdığını kim hatırlıyor? Welles'in Kane olmasına kim yardım etti? Sokakta birine sor. Onlar Hoover'in yönetimi sırasında başkanın kim olduğunu bile bilmezler.

"İşte böyle. Gelecek programın gösterildiği günden sonra unutulursun. Film aralarında eve gitmeye korkarsın. Paris'e, Roma'ya, Londra'ya gitmiş bir film yazan nerde duyulmuş? Seyahate çıkarlarsa büyük kodamanlar onları unuttur diye ödleri kopar hepsinin. Unutmak mı, hiç tanımazlar ki! Filancayı işe al. Bana falancayı bul. Başlığın üstündeki isim? Yapımcı? Tabii. Yönetmen? Belki. De Mille'in On Emir'i diye geçer, Musa'nın değil. Ya F. Scott Fitzgerald'ın Muhteşem Gatsby'si? Tuvalette sarı iç. Ülserli burnuna çek. ismin koca harflerle yazılsın mı istiyorsun? Karının sevgilisini öldür, cesediyle beraber merdivenlerden düş. Dediğim gibi sinema bu, gümüş perde. Projektörün her dönüşündeki boşluksun sen, unutma. Stüdyonun arka duvarındaki yüksek atlama sırtıklarını fark ettin mi hiç? Atlayıcıların taş ocağına daha kolay girebilmesi için. Çılgın budalalar işe alır onları, düzinesi beş kuruşa. İşe alınırlar çünkü sinemayı severler, biz sevmeyiz. Bize güç veren de budur. Onları içkiye alıştı, sonra şişeyi al ellerinden, cenaze arabasını ısmarla, bir kürek ödünç al. Dediğim gibi, Maximus Filmleri böyle. Bir mezarlık. Evet, hem de deliler için."

Konuşması bitti, ama Constance öylece kalmıştı sanki stüdyonun duvarları kırılmaya hazır bir gelgit dalgasıymış gibi.

"Oraya gitme," diye bitirdi.

Sessiz bir alkış duyuldu.

Gece bekçisi, süslü İspanyol işlemelerinin arkasında gülümsüyor, alkışlıyordu.

"Sadece bir süre kalacağım orda, Constance" dedim. "Bir iki ay daha, sonra romanımı bitirmek için güneye gidicem."

"Seninle gelebilir miyim? Mexicali, Calexico, Şan Diego'nun güneşine, ta Hermosillo'ya kadar bir gezinti daha, ay ışığında çıplak banyo, yo, sen partal şortlarınla."

"Keşke. Ama ben Peg'le beraberim Constance. Peg ve ben."

"Eh, ne yapalım. Bari öp beni."

Duraksadığımı görünce bana öyle bir öpücük verdi ki koca bir apartmanın depolarındaki buz gibi suyu kaynatırdı.

Kapı açılıyordu.

Gece yarısı iki deli, içeri girdik.

Askerler ve satıcılarla dolu büyük meydanın yakınına park ederken Fritz Wong kocaman adımlarla hopluya hopluya yanımıza geldi. "Allah kahretsin! Sahneni çekmek için her şey hazır. Ama şu ayyaş

Baptist Unitaryan kayboldu ortadan. Orospu çocuğunun nerde saklandığını biliyor musun?"

"Aimee Semple McPherson'ı aradınız mı?"

"O ölmedi mi!"

"Veya Holy Rollers'ı. Veya Manly P. Hall Universalistlerini. Ve-ya-"

"Hey Allahım," diye gürlledi Fritz. "Gece yarısı oldu! Oralar çoktan kapatmıştır."

"Golgota'ya baktınız mı," dedim. "Oraya gider hep."

"Golgota!" diye hışımla döndü Fritz. "Golgota'ya bakın! Getsemani!" Fritz yıldızlara yalvardı, "Allahım, niye bu zehirli Manischewitz? Hey, biri yarınki sahne için iki milyon çekirge kiralsın!"

Asistanlar oraya buraya koşuştular. Ben de tam yürüyordum ki Constance kolumu tuttu.

Gözlerim Notre Dame'ın cephesine kayd.

Constance nereye baktığımı gördü.

"Oraya çıkma sakın," diye fısıldadı.

"Tam H. İ.'ye göre bir yer."

"Orda her şeyin sırf cephesi vardır, arkası yoktur. Ayağın bir şeye takılırsa kamburun kalabalığın üstüne fırlattığı taşlar gibi düşersin."

"O bir filmdi Constance!"

"Bu gerçek mi sanıyorsun?"

Constance titredi. Her zaman gülen eski Rattigan'ı özledim birden.

"Bir şey gördüm az önce, çan kulesinin üstünde."

"Belki H. İ.'dir," dedim. "Onlar Gulgota'yı altüst ederken, ben de oraya bakayım bari."

"Yüksekten korktuğunu sanıyordum."

Notre Dame'ın cephesinde oynaşan gölgelere baktım.

"Koca budala. Hadi git. İsa'yı aşağı indir," diye mırıldandı Constance, "bir oluk ağzı gibi katılaşmadan önce. İsa'yı kurtar."

"O kurtuldu!"

Otuz metre gidip arkama baktım. Constance gitmiş Romalı lejyonerlerin ateşinde ellerini ısıtıyordu.

Notre Dame'ın önünde oyalandım, beni korkutan iki şey vardı: İçeri girmek ve yukarı çıkmak. Sonra dönüp, şok içinde, havayı kokladım. Derin bir nefes çekip soludum. "Vay canına. Tütsü! Ve mum dumanı! Biri buraya gelmiş - H. İ. mi?"

Girişten geçtim ve durdum.

Yukarıda, payandaların üstünde, büyük bir şekil kıpırdadı.

Çadır bezlerinin arasından, formika cephelerden, oluk ağızlarının gölgeleri arasında gözümü kısıp baktım, katedralin karanlığında herhangi bir şey kımlıyor mu görmeye çalıştım.

Tütsüyü kim yaktı? diye düşündüm. Rüzgâr mumlan ne zaman söndürdü?

Yukarıdan ince ince tozlar uçuştı.

H. İ. diye düşündüm, eğer düşersen, Kurtarıcı'yı kim kurtaracak?

Sessizliğime sessizlik cevap verdi.

Demek ki...

Dünyanın bir numaralı korkağı olan bendeniz basamak basamak, karanlığın içinden yukarı çıkmak zorundaydım, her an koca çanların gürleyip beni düşüreceğinden korkarak. Gözlerimi sımsıkı kapayıp tırmandım.

Notre Dame'ın tepesinde uzun bir an durdum, ellerim deli gibi çarpan kalbimin üstünde, yukarı çıktığıma bin pişman, aşağıda, bir sürü Romalı'nın ellerinde biralar, Rattigan'a, ziyaretçi kraliçeye gülümsemek için akın akın geldikleri pırıl pırıl ateşin yanında olmaya can atarak.

Şimdi ölürsem, diye düşündüm, kimsenin haberi olmaz.

"H. İ.," diye seslendim gölgelere yavaşça.

Sessizlik.

Uzun formika levhanın yanından dolandım. Orada, yıldızların ışığında biri vardı, oturmuş, ayaklarını katedralin işlemeli cephesine sarkıtmış belirsiz bir şekil, tam eğri büğrü kampanacının yarım yüzüyle önce oturduğu yerde.

Canavar.

Şehre doğru bakıyordu, beş yüz kilometre kareye yayılmış milyonlarca ışığa.

Buraya nasıl geldin acaba, diye düşündüm. Kapıdaki nöbetçiyi nasıl geçtin? Yoksa? Olamaz, duvarın üstünden mi atladın! Evet. Bir merdiven ve bir mezarlık duvarı!

Bir çekicin vurduğunu işittim. Sürüklenen bir ceset. Kapağı kapanan bir sandık. Çakılan bir kibrit. Gürüldeyen bir yakma makinesi.

Nefesim kesildi. Canavar dönüp bana baktı.

Tökezledim, nerdeyse katedralin kenarından düşüyordum. Oluk ağızlarından birine sarıldım.

Canavar o anda ayağa fırladı.

Eli elimi tuttu.

Katedralin kenarında sendeledik bir an. Gözlerini okudum, benden korkan. Benimkileri okudu, ondan korkan.

Sonra elini geri çekti, hayretten yanmış gibi. Hızla geriledi, yarı çömelmiş halde durduk.

O korkunç yüze baktım, panik içinde ve sonsuza dek hapsolmuş gözlere, yaralı ağıza, ve düşündüm:

Neden? Neden bırakmadın düşeyim? Veya itmedin? Elinde çekiç olan sensin, değil mi? Roy'un korkunç kil büstünü bulup parçalayan? Senden başka kimse bu kadar çıldıramazdı! Beni niye kurtardın? Niye yaşıyorum?

Bunun cevabı yoktu. Aşağıda bir şey tangırdadı. Biri merdivenden yukarı çıkıyordu.

Canavar büyük, derin bir fısıltı koyuverdi: "Olamaz!"

Ve yüksek sundurmada koşup kaçtı. Ayakları gevşek tahtaların üstünde güm güm ediyordu. Katedralin karanlığından aşağı tozlar döküldü.

Tırmanma sesleri arttı. Canavar'ı takip etmek için dipteki merdivene koştum. Son bir kez arkasına baktı. Gözleri! Ne? Ne vardı gözlerinde?

Hem farklı hem aynıydılar, korkmuş ve kabullenmiş, bir an odaklanmış bir an karmaşa içinde. Eli karanlık havaya doğru kalktı. Bir an için bana seslenecek sandım, bağırarak, haykırarak. Ama dudaklarından sadece tuhaf, boğuk bir inilti döküldü. Sonra ayaklarının basamak basamak bu yukarıdaki gerçekdışı dünyadan o aşağıdaki daha korkunç derecede gerçekdışı dünyaya indiğini duydum.

Sendeleterek arkasından koştum. Ayaklarımdan kalkan toz ve alçı dev bir kum saatinden akan kumlar gibi süzülerek aşağıdaki vaftiz kurnasına birikti. Ayağımın altındaki kalaslar zangırdıyor, sallanıyordu. Rüzgâr etrafımdaki çadır bezini büyük bir göçmen kuş sürüsünün kanatları gibi çırpıyordu, merdivenden sallana sallana iniyor, her sallantıda bir korku çığlığı veya bir küfür çıkıyordu dişlerimin arasından. Allahım, diye düşündüm, ben ve o, o şey, merdivenin üstünde, neyden kaçıyoruz ki? Gözlerimi yukarı çevirdim, oluk ağızlarının uzaklaştığını, yalnız olduğumu

gördüm, karanlıkta iniyor, düşünüyordum: Ya aşağıda beni bekliyorsa?

Döndüm. Aşağı baktım.

Düşersem, diye düşündüm, yere çarpmak seneler alır. Sadece bir aziz adı biliyordum. Adı dudaklarımdan fırladı: Crumley!

Sıkı tutun, dedi Crumley uzaktan. Altı derin nefes al.

Nefes aldım ama hava ağzımdan geri çıkmayı reddediyordu. Boğulur gibi, Los Angeles'ın beş yüz kilometre kareye yayılmış ışıklarına, trafiğine baktım, bütün o güzel insan kalabalıklarına, ama burda bana yardım edecek kimse yoktu. Işıklar! Sokak sokak ışıklar!

Uzakta, dünyanın kenarına, uzun, karanlık bir dalganın dokunulmaz bir kıyıya vurduğunu görür gibi oldum.

Sörf, diye fısıldıyordu Constance.

İşe yaradı. Hızla inmeye koyuldum, gözlerim kapalı, cehennem çukuruna bakmadan toprağa bastım ve durdum, Canavar'ın yakalayıp vurmasını bekledim, kurtarmak için değil, öldürmek için uzattığı ellerini.

Ama Canavar yoktu. Sadece boş vaftiz kurnası, içinde yarım kilo katedral tozu, sönmüş mumlar ve kayıp tütsü.

Son bir kez yukarı baktım Notre Dame'ın yan cephesinden. Tırmanan her kimdiyse tepeye varmıştı.

Yarım kıta uzakta, Golgota tepesindeki kalabalık, cumartesi akşamı futbol maçından gelenler gibi gürültü ediyordu.

H. İ. diye düşündüm, burda değilsen, neredesin?

Golgota'yı araması için kimi gönderdilerse, pek iyi aramamıştı. Gelmiş, gitmişler, tepe yıldızların altında bomboş yatıyordu.

Rüzgâr önüne tozu katmış, üç haçın temelinde geziniyordu, haçlar sanki etraflarında stüdyo kurulmadan çok önce ordaymışlar gibi bir his vardı.

Haçın altına koştum. Tepede hiçbir şey göremiyordum, karanlık bir geceydi. Sadece kesik kesik ışık pırıltıları geliyordu uzaktan, Antipas'ın hüküm sürdüğü, Fritz Wong'un sinir krizleri geçirdiği, Romalıların Makyaj Binası'ndan Mahkeme Meydanı'na doğru bir bira bulutu içinde yürüdükleri yerden.

Haça dokundum, başım döndü, körce yukarı seslendim: "H. İ.!"

Sessizlik.

Yine denedim, sesim titriyordu.

Küçük bir çalı uçtu yanımdan hışırdayarak.

"H. İ.!" diye bağırdım.

Sonunda göklerden bir ses duyuldu.

"Bu sokakta, bu tepede, bu haçın üstünde o isimde kimse yok," diye mırıldandı ses kederle.

"Her kimsen aşağı in be adam!"

Elimle basamak var mı diye yokladım, etrafımdaki karanlıktan korkarak. "Nasıl çıktın oraya?"

"Bir merdiven var, çakılı değilim. Çivilere tutunuyorum, bir de ayak koyacak küçük bir çıkıntı var. Huzur dolu burası. Bazen dokuz saat kalır, günahlarım için oruç tutarım."

"H. İ.!" diye seslendim. "Ben kalamam, korkuyorum! Ne yapıyorsun?"

"İçinde yuvarlandığım bütün samanlıkları ve kuştüylerini hatırlıyorum," dedi H. İ.'nin gökten gelen sesi. "Kar tanesi gibi düşen tüyleri görüyor musun? Burdan indiğimde her gün günah çıkartmaya giderim. İçimden dökeceğim on binlerce kadın var. Tam ölçüler veririm, şu kadar popo, şu kadar göğüs, inilti ve kasık, papazın koltuk altları terleyene kadar! Madem ipek bir çoraba tırmanamıyorum, hiç değilse bir papazın nabzını öyle attırayım ki boynundaki yakalığın dikişleri patlasın. Neyse, işte burda, tepede, zarar vermekten uzağım. Beni seyreden geceyi seyrediyorum,"

"Beni de seyrediyor, H. L Sokaklardaki ve Notre Dame'daki karanlıktan korkuyorum. Biraz önce

ordaydım."

"Ordan uzak dur," dedi H. İ. aniden kızarak.

"Niye? Kuleleri seyrediyordun bu gece, bir şey mi gördün?"

"Ordan uzak dur, o kadar. Güvenli değil."

Biliyorum, diye düşündüm. Bir an etrafıma baktım ve aniden, "Başka neler görüyorsun, H. L, burda gece gündüz?"

H. İ. hızla gölgelere göz attı.

Sesi alçaktı, "Boş bir stüdyoda gece vakti görülecek ne olur ki?"

"Çook!"

"Evet!" H. İ. başını güneye, kuzeye, sonra geri çevirdi. "Çook!"

"Hortlaklar Gecesi-" diye lafa daldım - "hiçbir şey görmedin mi" -kuzeye, elli metre uzağa işaret ettim- "şu duvarın tepesinde bir merdiven mesela? Tırmanmaya çalışan bir adam?"

H. İ. duvara baktı. "O gece yağmur yağıyordu." H. İ. yüzünü göğe kaldırdı fırtınayı hissetmek için. "Hangi deli çıkar oraya fırtınanın ortasında?"

"Sen."

"Hayır," dedi H. İ. "Ben şu anda bile burda değilim!"

Ellerini uzattı, haçın kollarını kavradı, başını öne eğip gözlerini kapadı.

"H. İ." diye seslendim. "Yedinci sette bekliyorlar!"

"Beklesinler."

"İsa vaktinde gelirdi ama! Dünya çağırıyordu. O da geldi!"

"Bütün o masallara inanıyorsun, di mi?"

"Evet!" Bacaklarından yukarı diken taçlı başına doğru bağırın sesimdeki ciddiyete kendim de şaşıtm.

"Budala."

"Hayır, değilim!" Fritz burada olsa ne derdi diye düşündüm, ama sadece ben vardım, onun için:

"Biz geldik, H. İ.," dedim. "Biz zavallı aptal insancıklar. Ama gelen ister biz olalım ister İsa, hepsi bir. Dünya veya Tanrı'nın bize ihtiyacı vardı, dünyayı görmemiz, tanımamız için. Onun için geldik! Ama kafamız karıştı, ne kadar inanılmaz olduğumuzu unuttuk ve böyle bir rezalet çıkardığımız için

kendimizi bağışlamadık. Onun için İsa geldi, bizden sonra, bilmemiz gereken şeyi söyledi: Bağışlayın. İşinize devam edin. Onun için İsa'nın gelişi bizim tekrar gelmemiz gibi bir şey. Ve iki bin yıldır gelmeye devam ettik, daha çok, daha çok sayıda, çoğumuz öz bağışlama ihtiyacı içinde. Eğer hayatım boyunca yaptığım aptalca şeyleri bağışlamasaydım, sonsuza dek donakalırdım. Şu anda, sen bir çıkmazdasın, kendinden nefret ediyorsun, onun için bir haça çakılı duruyorsun çünkü sen kendine acıyan eşek kafalı kuş beyinli bir aktör bozuntususun. Oraya çıkıp pis bacaklarını ısırmadan çabuk in aşağı!"

Geceleyin havlayan bir fok sürüsününki gibi bir ses çıktı. H. İ. başını arkaya atmış kahkahalarını ateşlemek için hava çekiyordu içine.

"Bir korkak için bayağı iyi nutuk!"

"Benden korkma bayım! Kendinden sakın, Hazreti İsa Mesih!"

Yanağıma bir damla yağmur düştü.

Hayır. Yanağıma dokundum, parmağımı tattım. Tuz.

H. İ. sarkmış aşağı bakıyordu.

"Allahım." Gerçekten şaşkına dönmüştü. "Umursuyorsun ha!"

"İyi bildin. Ben gidersem Fritz Wong gelir elinde kamçısıyla!"

"Onun gelmesinden korkmuyorum. Senin gitmenden korkuyorum."

"İyi ya, aşağı in öyleyse, benim için!"

"Senin için mi?!" diye bağırdı hafifçe.

"Yukarıdan bakınca yedinci sette ne görüyorsun?"

"Ateş galiba. Evet."

"Bu kömür ateşi, H. İ." Elimi uzatıp haçın tabanına dokundum, tepesinde başı dimdik duran şekle usulca seslendim. "Ve gece bitiyordu ve balık mucizesinden sonra kayık kıyıya çekildi ve Simon kumda Toma'yla, Markos'la ve Luka'yla beraber dolaşan Petros'u ve herkesi pişen balıklara çağırdı. Son-"

"- Akşam Yemeği'nden sonraki Son Akşam Yemeği'ne," diye mırıldandı H. İ. sonbahar yıldızlarına doğru. Omuzunun üstünden Orion'un omuzunu görebiliyordum. "Yazdın ha?!"

Kıpırdadı. Usulca devam ettim: "Dahası var! Tam bir son yazdım senin için, daha önce hiç çekilmemiş. Miraç."

"Olamaz," diye mırıldandı H. İ.

"Dinle."

"Gitme vakti geldiğinde İsa havarilerinden her birine dokunur ve sonra kıyı boyunca yürümeye başlar, kameradan uzaklaşır. Kamerayı biraz kumun içine gömersen, uzun bir tepeye ağır ağır tırmanıyormuş gibi görünür. Ve güneş doğduğunda ve İsa ufuğa doğru uzaklaşırken kum göz yanılısımlarıyla yanar. Havanın seraplar yarattığı otoyollar veya çöllerdeki gibi, hayali şehirler yükselir, yıkılır. Evet, İsa kum tepesinin üstüne çıktığında hava ısıyla titreşir. İsa'nın şekli atomlara ayrışır. Ve İsa kaybolur. Kumda bıraktığı ayak izleri rüzgârda silinir gider. İşte Son Akşam Yemeği'nden sonraki Akşam Yemeği'ni takip eden Miraç. Havariler ağlar ve dünya şehirlerine dağılırlar, günahı bağışlamayı öğretmek için .Ve yeni gün yükselirken onların ayak izlerini de şafak rüzgârı siler. SON."

Bekledim, kendi nefesimi ve kalp atışlarımı dinleyerek.

H. İ. de bekledi, sonra hayret içinde usulca, "Aşağı geliyorum," dedi.

-42-

İlerdeki dış sette koca bir ateş yanıyor, figüranlar, kömürün üstünde pişen balıklar ve Deli Fritz bekliyorlardı.

Sokağın ağzında bir kadın duruyordu H. İ. ve ben yaklaşırken. Işığa karşı silueti görünüyordu, karanlık bir şekil.

Bizi görünce bize doğru koşmaya başladı, sonra durdu H. İ. 'yi fark ederek.

"Vay canına," dedi H. İ. "Rattigan karısı değil mi bu?"

Constance'ın gözleri H. İ.' den bana sonra tekrar ona kaydı vahşi bir ifadeyle.

"Şimdi ne yapıcım?" dedi.

"Ne-"

"Öyle çılgın bir geceydi ki. Bir saat önce korkunç bir resme ağlarken şimdi-" H. İ.'ye baktı ve gözlerinden yaşlar aktı - "hayatım boyunca senle tanışmak istedim. Karşımdasın işte."

Kelimelerinin ağırlığı altında yavaş yavaş diz çöktü. "Kutsa beni, İsa," diye fısıldadı.

H. İ. geriledi, ölüleri kefenlerinden geri çağırır gibi. "Ayağa kalk, kadın!" diye bağırdı.

"Kutsa beni, İsa," dedi Constance. Sonra, nerdeyse kendi kendine, "aman Allahım, yine yedi yaşındayım, beyaz renkli ilk komün-. yon elbisemi giymişim, Paskalya Pazarı ve dünya kötülemeden hemen önce dünya çok güzel."

"Ayağa kalk, genç kadın," dedi H. İ. daha alçak sesle.

Ama o kıpırdamadı bile, gözlerini kapadı, bekledi.

Dudakları şekillendi, Kutsa beni.

Sonunda H. İ. yavaşça uzandı, elini başının üstüne koymaya mecbur gibi, kabullenerek. Başındaki sevecen ağırlık Constance'ın gözlerinden daha çok yaşlar boşalttı, ağzı titredi. Ellerini kaldırıp başının üstündeki dokunuşu bir an daha uzatmak için tuttu.

"Çocuk," dedi H. İ. sessizce, "kutsandın."

Constance Rattigan'ı orada, dizlerinin üstünde görünce düşündüm, şu kayıp dünyanın acayıplıkları. Katolik suç duygusu ve aktör taşkınlığı.

Constance kalktı, gözleri hâlâ yarı kapalı, ışığa doğru döndü ve sımsıcak bekleyen kömürlere doğru ilerledi.

Biz de arkasından.

Bir kalabalık toplanmıştı. O gece daha önceki sahnelerde oynayan figüranlar, stüdyo yöneticileri, asalaklar. Biz yaklaşırken, Constance yana çekildi, bir anda yirmi kilo veren birinin zarafetiyle. Daha ne kadar böyle küçük bir kız gibi kalacak acaba diye düşündüm.

Bir an sonra, açık hava setinin karşı tarafından, kömür çukurunun ötesinden ışığa doğru ilerleyen Manny Leiber, Dok Phillips ve Groc'u gördüm.

Gözlerini bana öyle bir çevirmişlerdi ki geriledim, Mesih'i bulmanın, Kurtarıcı'yı kurtarmanın, filmin o gecelik bütçesini kısmanın bana ait olan şerefinden korkarak.

Manny'nin gözleri şüphe ve güvensizlik doluydu, Doktor'unkiler öldürücü bir zehir, Groc'unkilerse brendinin verdiği canlılık. Belki de İsa'nın ve benim şişte kızarmamızı görmeye gelmişlerdi. Her neyse, H. İ. ateşli çukurun kenarına kararlılıkla ilerlerken az önce geçirdiği nöbetten kurtulan Fritz miyop gözlerini kırıştırtarak ona baktı ve bağırdı. "Tam vaktinde. Barbeküyü ertelemek üzereydik. Monokl!"

Kimse kımıldamadı. Herkes etrafına bakındı.

"Monokl!" dedi Fritz yine.

Bana birkaç saat önce haşmetle ödünç verdiği camı geri istediğini anladım.

Öne doğru atıldım, camı uzattığı avucunun içine koydum ve geri sıçradım; monoklünü gözüne sıkıştırdı cephanе olarak. H. İ.'ye bir bakış fırlattı ve ciğerlerindeki bütün havayı üfledi.

"Sen buna İsa mı diyorsun! Metusaleh'e benziyor daha çok. Biraz otuz üç numara pudra sürün yüzüne, çenesini de yukarı kaldırın. Kutsal İsa adına, yemek arası oldu şimdi de! Başarısızlık üstüne

başarısızlık, gecikme üstüne gecikme. Ne hakla geç kalırsın! Sen kendini kim sanıyorsun?"

"İsa," dedi H. İ., yerinde bir tevazu ile. "Sakın unutma."

"Götürün onu burdan! Makyaj! Yemek arası! Bir saat sonra gelin!" diye bağırdı Fritz ve camını, madalyamı elime geri fırlattı, durup öfkeyle yanan kömürlere baktı, üstüne atlayacakmış gibi.

Bu arada çukurun karşısındaki kurt sürüsü bekliyordu; her geçen anla beraber kâğıt paracıklar yanıyormuş gibi kayıp dolarları sayan Manny, cebindeki neşteri okşayan sevgili Doktor ve yüzüne çenesinin etrafındaki ince soluk kavun etine sonsuza dek kazılmış Conrad Veidt gülümsemesiyle Lenin'in kozmetikçisi. Ama bakışlarını benden çevirmiş, korkunç ve kaçılmaz bir yargı ve suçlamayla H. İ.'nin üstünde kilitlemişlerdi.

Bitmek tükenmek bilmeyen bir yayılım ateşi açan bir ölüm alayı gibiydiler.

H. İ. vurulmuş gibi öne arkaya sallandı.

Groc'un asistan makyajcıları H. İ.'yi götürmek üzereydiler ki bir şey oldu.

Yanan kömür çukurunun üstüne bir yağmur damlası düşmüş gibi yumuşak bir cızlama oldu.

Hepimiz aşağıya, sonra yukarıya baktık-

Ellerini kömürlerin üstüne uzatmış H. İ.'ye. Bileklerini büyük bir merakla inceliyordu. -
Kanıyorlardı.

"Aman Allah," dedi Constance. "Bir şeyler yapın!"

"Ne?" diye bağırdı Fritz.

H. İ. sakince, "Sahneyi çekin," dedi.

"Hayır, olmaz!" diye bağırdı Fritz. "Kafası kesik Vaftizci Yahya bile senden iyidir."

"O zaman," H. İ. Stanislaw Groc ve Dok Phillips'in, neşeli Soyтары ve kara Kıyamet gibi durdukları tarafa işaret etti, "o zaman," dedi H. İ., "beni dikip bandajlasınlar siz hazır olana dek."

"Bunu nasıl yapıyorsun?" Constance bileklerine dikmişti gözlerini.

"Tekstte geçiyor."

"Git faydalı bir şeyler yap," dedi H. İ. bana.

"Şu kadını da yanında götür," diye emretti Fritz. "Onu tanımıyorum!"

"Tanıyorsun," dedi Constance. "Laguna Plajı, 4 Temmuz, 1926."

"O başka bir ülkeydi, başka bir zaman." Fritz görünmez bir kapıya çarptı.

"Evet." Constance durdu. Kafasına dank etmişti. "Evet, öyleydi."

Dok Phillips H. İ.'nin sol bileğine yaklaştı. Groc da sağ bileğine.

H. İ. onlara bakmıyordu; gözlerini gökteki sise dikmişti.

Sonra bileklerini çevirdi ve ileri doğru tuttu, hayatının taze yaralarından akıp gittiğini görsünler diye.

"Dikkatli olun," dedi.

Işığa arkamı dönüp yürüdüm. Küçük bir kız geldi peşimden, ilerledikçe bir kadına dönen.

-43-

"Nereye gidiyoruz?" dedi Constance.

"Ben mi? Zaman içinde geriye. Bunu sağlamak için Moviola'yı □ kimin çalıştırdığını da biliyorum. Sen? Şuraya otur. Kahve ve doughnut al, ben hemen dönerim."

"Burda değilsem," dedi Constance, figüranların piknik masasına oturup eline bir doughnut aldıktan sonra, "erkeklerin jimnastik salonunda ara beni."

Tek başıma uzaklaştım, karanlıkta. Gidecek, arayacak yerler tükeniyordu. Şu anda stüdyoda daha önce hiç gitmediğim bir yere doğru ilerliyordum. Başka günler vardı orada. Arbutnot'ın film hayaleti orada saklanıyordu, belki ben de, gündüz vakti stüdyo topraklarında dolaşan bir çocuk olarak.

Yürüdüm.

Ve Constance Rattigan'ın gülüşünden geriye kalanları arkamda bırakmamış olsaydım keşke diye geçirdim içimden.

Gece geç vakit bir film stüdyosu kendi kendine konuşur. Karanlık sokaklarda yürür, üst katlarında sabahın ikisine, üçüne veya dördüne kadar fısıldayan, anıran, kükreyen, çene çalan montaj odaları bulunan binaların altından geçerseniz, havada uçan atlı arabaları, Beau Geste'in hayalet dolu çölünden esen kumları, Champs-Elysees'deki kornalı, küfürlü Fransız trafiğini, stüdyo kulelerinden film arşivlerine boşalan Niagara'yı, son kaçıışı sırasında kalabalığın çılgınlıkları arasında arabasını Indianapolis boyunca kökleyen Barney Oldfield'i duyarsınız, karanlıkta ilerlemeye devam ettikçe biri savaş köpeklerini salıverir ve Sezar'ın yaralarının pelerinde güller gibi açtığını, veya hava saldırılarını püskürten Churchill'i duyarsınız, Tazı bozkırlarda ulur, gece insanları bu gölgeli saatlerde çalışır dururlar çünkü Moviola'ların, güve yeniği perdelerin ve öpüşen aşıkların varlığını, gündüze hapsolmuş, duvarların dışındaki gerçeklikten şaşkına dönmüş insanların varlığına yeğ tutarlar. Yüksek açık kapı veya pencerelerden sızan ve binaların arasındaki bir zaman bulutuna yakalanan boğuk seslerin ve kayıp müziğin çarpışmasıdır bu, gece yansından çok sonra, montajcılarının büyük bir şeylerin üzerine eğilmiş gölgeleri solgun tavanlara yansırken. Sesler ancak şafak sökerken

durulur, müzik kesilir ve eli-bıçaklı-glmseyenler evlerine doğru yola koyulurlar, sabahın altısında gelen gerçekçilerin trafiğine yakalanmamak için. Ve ancak günbatımından sonra sesler yeniden başlar, müzik yeniden yumuşak vuruşlar veya fırtınalar halinde yükselir, Moviola ekranlarından fişkırıran pırpırlı ışıklar seyredenlerin yüzlerini yıkar, gözlerini yakar, havaya kalkmış ellerindeki usturaları bilir.

İşte bu binalarla, bu seslerle, bu müziklerle dolu bir sokakta koşuyordum şimdi, peşimde hiçbir şey, gözlerim yukarıda, Hitler doğudan bastırırken, Rus ordusu batıya esen ılık gece rüzgârında şarkı söylerken.

Aniden durdum ve yukarı baktım... Maggie Botwin'in montaj odası. Kapı sonuna kadar açıktı.

"Maggie!" diye bağırdım.

Sessizlik.

Basamaklardan yukarı, titrek ışığa, Moviola'nın kekeme sohbetine doğru tırmandım, gölgeler yüksek tavanda oynaşırken.

Karanlıkta uzun bir an durdum, bu dünyada hayatın kesildiği, birleştirildiği sonra tekrar yırtıldığı tek yere baktım. Doğrusunu bulana kadar hayatın durmadan bozulup yapıldığı tek yer. Gözünüzü küçük Moviola ekranına dayar, motoru açıp şiddetli bir atırıtıyla hızlanırsınız, film yerleşir, donar, şekillenir ve oynamaya başlar. Bir denizaltı loşluğunda Moviola'ya yarım gün kadar baktıktan sonra dışarı çıktığınız zaman hayatın da derlenip toplanacağına, aptal tutarsızlıklarından vazgeçip uslu durmaya söz vereceğine inanır hale gelirsiniz. Bir Moviola'yı birkaç saat bile çevirmek insanın iyimserliğini artırır, çünkü aptallıklarınızı başa alabilir, bacaklarını kesebilirsiniz. Ama bir süre sonra, bir daha gün ışığına hiç çıkmayı istememek gibi bir eğilim doğar.

Ve şimdi Maggie Botwin'in kapısında, arkamda gece, bekleyen serin mağarasının önünde, makinasının üstüne eğilmiş yamalı ışıklar ve gölgeler diken bir terzi gibi filmi ince parmaklarının arasından kaydıran bu olağanüstü kadını seyrettim.

Kafesli kapısını tırmaladım.

Maggie gözlerini kaldırdı, yüzünde iyi niyetli bir ifade, kaşlarını çattı, kafesin arasından kimdir diye görmeye çalıştı, sonra bir sevinç çığlığı attı.

"Vay canına! Kırk yıldır ilk defa bir yazar geliyor buraya. Geri zekâlilar saçlarını nasıl kestiğimi veya paçalarını nasıl kısalttığımı merak bile etmezler. Dur!"

Kilidi açıp beni içeri çekti. Uyurgezer gibi Moviola'ya doğru ilerledim ve baktım.

Maggie beni denedi. "Onu hatırladın mı?"

"Erich Von Stroheim," diye soludum. "Film burda '21'de yapıldı. Kayıptı ama."

"Ben buldum!"

"Stüdyo biliyor mu?"

"O. Ç'ler mi? Hayır. Onlar ellerindeki bile değerini hiç bilmediler ki."

"Filmin tamamı var mı?"

"Evet. Ben öldüğümde Modem Sanatlar Müzesi'ne kalacak. Bak!"

Maggie Botwin Moviola'sına bağlı bir projektöre dokundu, resimler yansıdı duvara. Von Stroheim tahta kaplamanın üstünde gezinmeye, çalım satmaya başladı.

Maggie, Von Stroheim'ı kesti ve başka bir makara takmaya hazırlandı.

O bununla uğraşırken, aniden öne eğildim. Küçük, parlak, yeşil bir film kutusunu gördüm, öbürlerinden farklı, iki düzine kutunun arasında tezgâhın üstünde yatıyordu.

Etiket yoktu üstünde, sadece ön tarafta çok küçük bir dinazorun mürekkep çizimi.

Maggie bakışımı farkettili. "Ne var?"

"Ne kadardır sende bu film?"

"İstiyor musun? Arkadaşın Roy'un üç gün önce yıkatmak için bıraktığı deneme filmi."

"Baktın mı?"

"Ya sen? Stüdyo onu kovmakla delilik etti. Neydi mesele? Kimse söylemedi. Sadece şu kutunun içindeki otuz saniye. Ama şimdiye dek gördüğüm en iyi yarım dakika. Dracula veya Frankenstein 'ı bile geçer. Ama ben ne anlarım ki?"

Nabzım hızlandı, film kutusunu cebime tıktırırken elim titriyordu.

"Tatlı adam, şu Roy." Maggie yeni bir film geçirdi Moviola'sına. "Elime bir fırça ver pabuçlarını parlatayım. Şimdi. Solmuş Çiçekler'in varolan tek kopyasını görmek ister misin? Sirk'in film dışı bırakılmış kayıp sahnelerini? Harold Lloyd'un Hoşgeldin Tehlike'sinin sansür edilmiş makarasını? Daha yüzlercesi var. Ben-"

Maggie Botwih durdu, kendi sinema geçmişinden ve benim bütün dikkatimden sarhoş.

"Evet, sanırım sana güvenebilirim." Yine durdu. "Aman ya, çene çalıp duruyorum. Kart bir tavuğun kırk yıllık yumurtalar yumurtlamasını dinlemeye gelmedin herhalde. Nasıl oluyor da bu merdiveni tırmanan tek yazar sensin?"

Arbuthnot, Clarence, Roy ve Canavar, diye düşündüm ama diyemedim.

"Dilini mi yuttun? Ben beklerim. Nerde kalmıştım? Ha!"

Maggie Botwin dev bir dolabın kapısını itti. Beş rafa yığılmış en az kırk tane film kutusu vardı, isimleri kenarlarına yazılmış.

Kutunun birini elime tutuşturdu. Koca koca yazılara baktım, Çılgın Gençlik yazıyordu.

"Hayır, düz taraftaki minik etiketin üstündeki küçük yazılara bak," dedi Maggie.

"Hoşgörüsüzlük!"

"Benim kendi kesilmemiş kopyam," dedi Maggie Botwin gülerek. "Griffith'e yardım etmiştim. Harika bir sürü şey kesilmişti. Kayıp olanları yalnız başıma bastım. Bu Hoşgörüsüzlük'ün var olan tek eksiksiz kopyası! Ve de..."

Doğum günü partisindeki küçük bir kız gibi kıkırdayarak çekip masaya koydu: Fırtına Yetimleri ve Gece Yansından Sonra Londra.

"Bu filmlerde asistanlık ettim, daha doğrusu işi toparlamam için çağırdılar. Gece olunca film dışı bırakılmış sahneleri sadece kendim için bastım. Hazır mısınız? İşte!"

Elime Açgözlülük yazılı bir kutu verdi.

"Von Stroheim'da bile bu 24 saatlik kopya yok!"

"Niye başka montajcıların aklına gelmedi bunu yapmak?"

"Çünkü onlar ödle, bense kaçığım," diye gakladı Maggie Botwin. "Gelecek yıl bunları müzeye yollayacağım bir havale mektubuyla beraber. Stüdyolar dava edecek elbette. Ama filmler kırk yıl güvencede olacak."

Karanlıkta şaşkın halele oturdum makara ardına makara döndükçe.

"Allahım," deyip durdum, "bütün o namussuzları nasıl da uyuttun!"

"Kolay!" dedi Magie, kendini birlikleriyle aynı seviyede tutan bir generalin dürüstlüğüyle. "Yönetmenlerin, yazarların, herkesin canına okudular. Ama güzelim şeylerin içine ettikten sonra etrafi temizleyecek biri lazımdı onlara. Onun için herkesin düşlerini çöpe attıkları halde, bana ellerini sürmediler. Sevginin yeteceğini sanıyorlardı. Seviyorlardı da gerçekten. Mayer, Warner Brothers, Goldfish/Goldwin film yer film içerlerdi. O bile yetmezdi. Onlarla konuştum, tartıştım, kavga ettim, kapıyı çarpıp çıktım. Peşimden koştular, onlardan daha çok sevdiğimi bildikleri için. Kazandığım kadar da kavga kaybettim, onun için hepsini kazanacak bir yol bulmaya karar verdim. Kayıp sahneleri teker teker kurtardım. Her şeyi değil ama. Çoğu filmler beş para etmez. Ama yılda beş altı kere bir yazar gerçekten yazar veya Lubitsch maharetini gösterir, işte bunları sakladım. Böylece yıllar boyu-"

"Başyapıtlar kurtardın!"

Maggie güldü. "Abartma. Eli yüzü düzgün filmler işte, kimi komik, kimi ağlatan cinsten. Hepsi de burda bu gece. Etrafin onlarla çevrili," dedi Maggie sessizce.

Varlıklarını içime sindirdim, 'hayaletlerini' yanımda hissedip yutkundum.

"Çalıştır Moviola'yı," dedim. "Eve gitmek istemiyorum."

"Pekâlâ." Maggie başının üstündeki birkaç kapağı daha açtı. "Aç mısın, ye!"

Baktım:

Zaman Yürüyüşü 11 Haziran 1933

Zaman Yürüyüşü 20 Haziran 1930

Zaman Yürüyüşü 4 Temmuz 1930

"Hayır," dedim.

Maggie'nin kolu havada kaldı.

"1930'da Zaman Yürüyüşü yoktu," dedim. .

'Tam isabet! Bu çocuk bir uzman!"

"Bunlar Zaman makaraları değil," diye ekledim. "Bir numara bu. Ne için?"

"Benim kendi ev filmlerim için, 8 mm kamerayla çektim, 35 mm'ye büyüttüm, Zaman Yürüyüşü isimlerinin arkasına sakladım."

Fazla hevesli görünmemeye çalıştım. "Sende bu stüdyonun bütün bir film tarihi var öyleyse?"

"1923, '27, '30, ne istersen! F. Scott Fitzgerald Yemekhane'de sarhoşken. G. B. Shaw'un terör estirdiği gün. Lon Chaney'nin makyaj binasında Westmore kardeşlere nasıl yüz değiştirilir gösterdiği gece. Bir ay sonra öldü. Harika, sımsıcak bir adamdı. William Faulkner, ayyaş ama kibar, kederli bir senarist, zavallı herif. Eski filmler. Eski tarih. Seç!"

Gözlerim üstlerinde gezindi ve durdu. Havanın burun deliklerimden boşaldığını hissettim.

15 Ekim 1934. Arbuthnot, stüdyonun başı ölmeden iki hafta önce.

"Şu."

Maggie duraksadı, filmi aldı, Moviola'ya yerleştirdi, makineyi çalıştırdı.

1934'te bir Ekim ikindisi Maximus Filmleri'nin ön girişine bakıyorduk. Kapılar kapalıydı, ama camın arkasından gölgeler görünüyordu. Sonra kapılar açıldı, iki üç adam çıktı dışarı. Ortada uzun boylu, iriyarı bir adam vardı, gözleri kapalı, başını geri atmış gülüyor, omuzlan neşeden sarsılıyordu. Gözleri iki çizgi gibiydi, öylesine mutluydu. Derin bir nefes alıyordu hayattan, neredeyse son nefesi.

"Onu tanıyor musun?" diye sordu Maggie.

Bu küçük, toprak altındaki yarı karanlık yarı aydınlık mağaranın içine baktım.

"Arbuthnot."

Cama dokundum, cam küreye dokunur gibi, geleceği göremeden, sadece rengi kaçmış geçmişleri görerek.

"Arbuthnot. Bu filmi çektiğin ay öldü."

Maggie başa sarıp yine koydu. Üç adam yine gülererek dışarı çıktı ve Arbuthnot, o çoktandır unutulmuş, inanılmaz derecede mutlu öğleden sonra yine kameraya sırtıtmaya başladı.

Maggie bir şey gördü yüzümde. "Ee? Söyle bakalım."

"Bu hafta onu gördüm," dedim.

"Hadi sen de. Şu acayip sigaralardan mı içiyorsun yoksa?"

Maggie üç kare daha oynattı. Arbuthnot başını daha da geriye attı, nerdeyse yağmurlu bir göğe doğru.

Şimdi de Arbuthnot görüş sahası dışında birine sesleniyor, el sallıyordu.

Şansımı denedim. "Mezarlıkta, Hortlaklar gecesi, tel çerçeveli kâğıt hamurundan bir korkuluk vardı, yüzü onun yüzüydü."

Şimdi de Arbuthnot'un Duesenberg'i kaldırıma gelmişti. Manny ve Groc'la el sıkıştı, onlara mutlu yıllar vaat ederek. Maggie bana bakmıyordu, sadece ip atlayan yarı aydınlık yarı karanlık resimlere.

"Hortlaklar gecesi olan hiçbir şeye inanma."

"Başkaları da gördü. Bazısı korkup kaçtı. Manny ve diğerleri günlerdir mayın üstünde yürüyorlar."

"Hadi sen de," diye homurdandı yine. "Bu yeni bir şey değil ki. Hep ya projeksiyon odasında ya da burda olduğumu fark etmişsindir, burda hava öylesine azdır ki burunları kanar tırmanırken. Onun için seviyorum deli Fritz'i. Gece yansına kadar film çeker, ben de sabaha kadar düzeltirim. Sonra kış uykusuna yatarız. Uzun kış her gün beşte bittiğinde kalkar, kendimizi günbatımına hazırlarız. Haftada iki gün de, yine fark etmişsindir, yemekhaneye hacca gideriz öğlenleri, Manny'ye sağ olduğumuzu göstermek için."

"Stüdyoyu sahiden o mu yönetiyor?"

"Kim olacak?"

"Bilmem. Manny'nin ofisine girince tuhaf bir hisse kapılıyorum. Mobilyalar hiç kullanılmamış gibi duruyor. Masa hep temiz. Masanın ortasında büyük, beyaz bir telefon var, arkasında da Manny Leiber'ın poposunun iki katı büyüklüğünde bir sandalye. Otursa, Charlie McCarthy gibi kalır üstünde."

"Sahiden de kiralık asistan gibi hareket ediyor, di mi? Telefon yüzünden herhalde... Herkes filmler Hollywood'da yapılır sanır. Hayır. O telefon New York'a ve örümceklere bağlıdır doğrudan. Ağlan ülke sathında uzanıp burdaki sinekleri yakalar. Örümcekler hiç batıya gelmezler. Cüce olduklarını göreceğimizden korkarlar, Adolph Zukor boyu."

"İşin kötüsü," dedim, "mezarlıkta, o manken, kukla her neyse onla beraber, yağmurda, bir merdivenin altında olan bendim." ;

Maggie Botwin'in eli manivelanın üstünde oynadı. Arbuthnot caddeyi çok hızlı geçmişti. Objektif takip etti: başka bir dünyaya ait yaratıklar, imza toplayıcılarının taranmamış kalabalığı. Objektif yüzlerinde dolaştı.

"Dur bir dakika!" diye bağırdım. "Surda!"

Maggie iki kare daha atladı, on üç yaşında patenli bir çocuğun resmi büyüdü duvarda.

Resme dokundum, tuhaf, sevecen bir dokunuş.

"Sen misin?" dedi Maggie Botwin.

"Kendi halinde, kederli bir oğlan işte."

Maggie Botwin gözlerini bir an bana çevirdi, sonra yine yirmi yıl öncesinin yağmur bulutu yüklü bir Ekim ikindisine.

Dünyanın en serserem, en deli, en çatlak insanı ordaydı işte, patenlerinin üstünde hep dengesiz, yanından geçen yaya kadınlar da dahil olmak üzere her türlü trafikte düşmeye mahkûm.

Geriye aldı. Yine Arbuthnot görünmeyen bana el sallıyordu, bir sonbahar ikindisi.

"Arbuthnot," dedi sessizce, "ve sen... beraber gibi?"

"Yağmurda, merdivenin üstündeki adam mı? Evet, öyle."

Maggie iç geçirdi ve Moviola'yı çevirdi. Arbuthnot arabasına bindi ve birkaç kısa hafta ilerideki bir araba kazasına doğru sürdü gitti.

Arabanın uzaklaşmasını seyrettim, sokağın karşısındaki genç ben'in o yıl seyretmiş olduğu gibi.

"Benden sonra tekrarla," dedi Maggie Botwin sessizce. "Merdivenin üstünde hiç kimse yoktu, yağmur yoktu, sen de oraya hiç gitmedin."

"-hiç gitmedim," diye mırıldandım.

Maggie'nin gözleri kısıldı. "Kim şu yanında duran acayip kılıklı herif, üstünde kalın deve tüyü palto olan, dağınık saçlı, kollarında da dev bir foto albümü?"

"Clarence," dedim ve ekledim: "Acaba Şu anda, bu gece, hâlâ yaşıyor mu...?"

Telefon çaldı.

İsterinin son haddindeki Fritz'di arayan.

"Buraya gel çabuk. İsa'nın yaralan hâlâ açık. Kan kaybından ölmeden bitirmemiz lazım!"

Arabaya binip sete gittik.

H. İ. uzun kömür çukurunun kenarında bekliyordu. Beni görünce güzel gözlerini kapadı, gülümsedi ve bileklerini gösterdi.

"Bu kan sahici gibi görünüyor!" diye bağırdı Maggie.

"Öyle de diyebilirsin," dedim.

Mesih'in yüzünü pudralama işini Groc devralmıştı. H. İ. otuz yıl daha genç görünüyordu; Groc kapalı gözkapaklarına son bir ponpon darbesi vurdu ve geri çekilip şaheserine bir zafer edasıyla gülümsedi.

H. İ.'nin yüzüne baktım, orda, korlaşmış ateşin yanında sakince dururken, bileklerinden avuçlarına koyu bir şerbet iniyordu ağır ağır. Delilik! diye düşündüm. Sahneyi çekerken ölecek!

Ama maksat filmin bütçesini kısmaksa, neden olmasın? Kalabalık yine toplanıyordu, Dok Phillips kutsal damlaları kontrol etmek için öne fırladı, sonra Manny'ye evet anlamında başını salladı. Bu kutsal uzuvlarda hâlâ hayat vardı, biraz öz kalmıştı: Çekmeye başla!

"Hazır?" diye bağırdı Fritz.

Groc kömür dumanından geri çekildi, iki ocakbaşı bakiresi figüranının arasında. Dok arka bacakları üstünde duran bir kurta benziyordu, dili sarkmış, gözleri fıldır fıldır.

Dok mu? diye düşündüm. Yoksa Groc mu? Stüdyonun gerçek yöneticisi onlar mı? Onlar mı oturuyor Manny'nin sandalyesinde?

Manny ateşten yatağa dikmişti gözlerini, üstünde yürüyüp kral olduğunu kanıtlamaya can atarak.

H. İ. aramızda yapayalnızdı, kendi dünyasına dalmıştı, yüzünde öyle tatlı bir solgunluk vardı ki içim sızladı, ince dudakları oynuyordu, Yuhanna'nın bana, benim ona o gece söylesin diye verdiğim güzel kelimeleri ezberliyordu.

Konuşmadan tam önce, H. İ. bakışlarını stüdyo dünyasının şehirlerinden, Notre Dame'ın cephesinden yukarı, kulelerin en tepesine çevirdi. Ben de onla beraber baktım, sonra hemen yana döndüm.

Groc yerine çakılmış gibiydi, gözleri katedralin üstünde. Dok Phillips de aynen. Ve Manny aralarında, birinden ötekine baktı, sonra H. İ.'ye, sonunda da, bazılarımızın baktığı yere, oluk ağızlarının arasına-

Hiçbir şey kıpırdamıyordu.

Yoksa H. İ. gizli bir hareket, bir sinyal mi görmüştü?

H. İ. bir şey görmüştü. Ötekiler de bunu fark etmişti. Bense sadece ışık ve gölgeler görüyordum sahte mermer cephede.

Canavar hâlâ orda mıydı? Yanan kömür çukurunu görebiliyor muydu? İsa'nın sözlerinden etkilenip gelir miydi son haftanın havadislerini anlatıp yüreğimize su serpmek için?

"Sessizlik!" diye bağırdı Fritz.

Sessizlik.

"Aksiyon," diye fısıldadı Fritz.

Ve sonunda, sabahın beş buçuğunda, şafaktan önceki birkaç dakikada Son Akşam Yemeği'nden sonraki Son Akşam Yemeği'ni çektik.

-44-

Kömürler yellendi, balıklar taze taze yayıldı, ve doğudan Los Angeles'in üstüne güneşin ilk ışıklan düştüğünde, H. İ. gözlerini yavaş yavaş açtı; bakışlarında onu sevenleri ve ona ihanet edenleri yatıştıracak ve besleyecek öyle bir şefkat vardı ki; yaralarını sakladı ve birkaç gün sonra, Kaliforniya'nın başka bir yerinde filme çekilecek sahil boyunca yürüdü; güneş doğdu ve sahne kusursuzca çekildi, dış sette yaşsız tek bir göz kalmamıştı, sadece uzun bir sessizlik, H. İ. sonunda döndü, gözlerinde yaşlarla bağırdı:

"Kimse 'kes' demeyecek mi?" , "Kes," dedi Fritz sessizce.

"Bir düşman kazandın," dedi Maggie Botwin yanımda.

Setin karşısına baktım. Manny Leiber hışımla bana bakıyordu. Sonra arkasını döndü, yürüdü gitti.

"Dikkatli ol," dedi Maggie. "Kırk sekiz saat içinde üç hata işledin. Yuda'yı tekrar işe aldirttin. Filmin sonunu çözdün. H. İ.'yi bulup sete geri getirdin. Bağışlanmaz."

"Hey Allahım," diye iç geçirdim.

H. İ. figüranların arasından geçip uzaklaştı, övgü beklemeden. Arkasından yetiştim.

Nereye gidiyorsun, dedim içimden.

Biraz dinlenmeye, dedi o da içinden.

Bileklerine baktım. Kanama durmuştu.

Bir stüdyo kavşağına geldiğimizde, H. İ. ellerimi tuttu ve arka platoda bir yerlere baktı.

"Ufaklık-?"

"Evet?"

"Az önce konuştuğumuz şu şey? Yağmur? Merdivendeki adam?"

"Evet?"

"Ben onu gördüm," dedi H. İ.

"Aman Allahım, H. İ.! Neye benziyordu peki? Neye-?"

"Şşş!" dedi, parmağını dudaklarına götürdü.

Ve Golgota'ya döndü.

Constance beni evime götürdü arabasıyla şafaktan hemen sonra.

Görünürde tuhaf arabalar içinde bekleyen casuslar filan yoktu sokakta.

Constance kapının önünde üstüme çullandı.

"Constance! Komşular!"

"Komşuların canı cehenneme!" Öyle bir öptü ki saatim durdu.

"Eminim karın böyle öpmüyordur!"

"Altı ay önce ölmüş olurdum!"

"Kapıyı çarpmadan önce münasip yerini kolla!"

Kolladım. Kapıyı çarptı, arabasına atlayıp gitti.

Bir yalnızlık duygusuna kapıldım o anda. Sanki Noel sonsuza dek bitmişti.

Yatakta düşündüm: Kahrolası H. İ., neden biraz daha anlatmadın ki?

Sonra: Clarence! Beni bekle!

Geliyorum!

Son bir kez!

Öğleyin Beachwood Caddesi'ne gittim. Clarence beklememişti.

Tek katlı evinin yarı açık kapısını ittiğim zaman anladım bunu. Yırtılmış kâğıtlar, ezilmiş kitaplar, paramparça resimlerden oluşan bir kar fırtınası kaplamıştı her yanı, tıpkı Roy'un dinazorlarının tekmelenip çiğnendiği Sahne 13 katliamındaki gibi.

"Clarence?"

Kapıyı biraz daha iteledim.

İçerisi bir jeologun kâbusu gibiydi.

Otuz santim kalınlığında, mektuplardan, Robert Taylor'ın, Bessie Love'ın, Ann Harding'in taa 1935'te veya daha önce imzaladığı kâğıtlardan bir örtü vardı. Bu üst katmandı.

Biraz altında, parlak bir battaniye halinde, Clarence'ın çektiği binlerce fotoğraf yatıyordu, Al Johnson'ın, John Garfield'in, Lowell Sherman'ın ve Madam Schumann-Heink'in. On binlerce yüz bana bakıyordu. Çoğu ölmüştü.

Bu katmanın altında imzalı kitaplar, film tarihleri, düzinelerce film posterleri vardı, Bronco Billy Anderson'dan tut Chaplin'e ve Gish kız kardeşler olarak tanınan, perdeyi soldurup göçmen yürekleri kanatan zambak demetine kadar. Ve sonunda, Kong'un, Kayıp Dünya'nın, Gül Soyтары Gül'ün ve tüm örümcek krallar, talk pudralı dansçılar ve kayıp şehirlerin altında bir şey gördüm:

Bir ayakkabı.

Ayakkabı bir ayağa aitti. Ayak, bükülmüş bir bileğe aitti. Bilek bacağa uzanıyordu. Ve böylelikle vücuttan yukarı, müthiş bir isteriyle dolu bir yüze kadar. Clarence: Fırlatılmış ve binlerce imzanın arasına dosyalanmış, ölmüş olmasaydı bile onu ezip boğacak bir eski yayınlar ve resimli tutkular selinin içinde boğulmuş.

En sık rastlanan ölüm şeklinden, kalp krizinden ölmüşe benziyordu. Gözleri iri iri açılmış, ağzı açık donakalmıştı:

Kravatıma, boğazıma, kalbime ne yapıyorsunuz! Kimsiniz siz!

Bir yerde okumuştum, ölen bir adamın gözünün ağtabakası katilin fotoğrafını çekermiş. Bu tabaka sıyrılıp emülsiyona batırılırsa, katilin yüzü belirebilir karanlıkta.

Clarence'ın vahşi gözleri sıyrılmak için yalvarıyordu. Katilinin yüzü her ikisinde de dönmüştü.

Döküntülerin ortasında durdum. Öylesine çoktu ki! Her dosya devrilmiş, yüzlerce resim çiğnenmişti.

Posterler duvarlardan yırtılmış, kitaplıklar altüst edilmişti. Clarence'ın cepleri didik didik aranmıştı. Hiçbir hırsız böyle barbarca bir şey yapmazdı.

Clarence; trafik kazasında ölmekten korktuğu için, gerçek dostlarını, sevgili albümlerini güvenle karşıya geçirebilsin diye ışıklarda yol tamamen boşalınca kadar bekleyen Clarence.

Deli gibi etrafıma bakındım, Crumley'ye götüreceğim tek bir ipucu bulmak umuduyla.

Clarence'ın masasının çekmeceleri dökülmüş, içindekiler darmadağın edilmişti.

Duvarlarda birkaç resim kalmıştı. Gözlerim bir tanesine takıldı.

Golgota şehrindeki Hazreti İsa.

İmzalanmıştı. "Clarence'a, tek ve bir H. İ.'den huzur dileğiyle."

Çerçevesinden çıkarıp cebime tıktırdım.

Kalbim küt küt, tam dönüp çıkacakken, son bir şey gördüm. Hemen kaptım.

Bir Brown Derby kibrit kutusu.

Başka?

Ben, dedi Clarence, buz gibi. Bana yardım et.

Oh, Clarence, diye düşündüm, keşke edebilsem!

Kalbim fırlayacak gibiydi. Biri işitir korkusuyla kapıdan çıktım.

Tek katlı evden koşarak uzaklaştım.

Koşma! Durdum.

Koştuğunu görürlerse suçlu sen sanırlar. Yavaş yürü, sakın ol. Kus. Denedim, ama sadece kuru bir öğürtü ve eski anılar çıktı.

Bir patlama. 1929.

Evimin yakınında bir adam arabasını çarpıp dışarı fırladı bağıarak: "Ölmek istemiyorum!"

Ben ön sundurmada, yanımda teyzem, başımı göğsüne bastırdım duymamak için.

Bir de, on beş yaşındayken, telefon direğine çarpan bir araba, duvarda patlayan insanlar, yangın söndürücüler, paramparça vücutlardan ve dağılmış etten bir yapboz...

Bir de...

Yanmış bir araba iskeleti, içinde kömüre dönmüş bir şekil, direksiyonun arkasında acayip bir kıvrımla dimdik oturuyor, harap, kömürden maskesinin içinde sessiz, kurumuş incir elleri direksiyona yapışmış.

Birde...

Bir anda kitaplar, fotoğraflar, imzalı resimler hücum etti üstüme.

Bir duvara doğru körce yürüdüm ve boş bir sokak boyunca tutuna tutuna ilerledim, boş olduğu için şükrederek, bir telefon kulübesi olduğunu sandığım bir şeye geldim, cebimde duran beşliği bulana kadar iki dakika aradım. Deliğe attım ve çevirdim.

Crumley'nin numarasını çevirirken eli süpürgeli adamlar beliriverdi. İki stüdyo kamyonetiyle eski, dökük bir Lincoln Beachwood Caddesi'ne doğru geçip gittiler yanımdan. Clarence'ın evine giden köşeyi döndüler. Onları görmek bile kulübenin içinde akordeon gibi kıvrılıp çökmeme yetti. Dökük Lincoln'daki adam Dok Phillips olabilirdi, ama dizlerimin üstünde saklanmakla öylesine meşguldüm ki, göremedim.

"Dur, tahmin edeyim," dedi Crumley'nin hattaki sesi. "Biri gerçekten mi öldü?"

"Nerden bildin?"

"Sakin ol. Ben oraya gelene kadar çok geç olacak, bütün kanıtlar yok edilecek, di mi? Nendesin?" Söyledim. "Yolun üstünde bir İrlanda pub'ı var. Git otur. Eğer işler dediğin kadar kötüyse, öyle ortalıkta dolaşmanı istemiyorum. İyi misin?"

"Ölüyorum."

"Ölme! Sen olmasan günlerimi neyle doldururum?"

Yarım saat sonra Crumley beni İrlanda pub'ının ön kapısının hemen arkasında buldu ve bana bir yaz manzarasının üstündeki bulutlar gibi yüzünden gelip geçen derin bir umutsuzluk ve baba şefkatiyle baktı.

"Ee," diye homurdandı, "ceset nerde?"

Tek katlı evde, Clarence'ın kapısı aralıktı, sanki biri kasten kilitlememiş gibi.

İttik.

Ve Clarence'ın dairesinin ortasında durduk.

Ama boş değildi, Roy'un evi gibi bağırsakları dökülmemişti.

Bütün kitaplar yerli yerinde, döşeme tertemizdi, yırtık mektuplar filan yoktu. Çerçevesiz resimlerin çoğu duvara geri asılmıştı.

"Pekâlâ," diye iç geçirdi Crumley. "Bahsettiğin enkaz nerde?"

"Dur bi dakika."

Bir çekmeceyi açtım. Parça parça, yırtık fotoğraflar dosyalara geri tikiştirilmişti.

Altı tane dosya açtım Crumley'ye hayal görmediğimi göstermek için.

Hepsi de ayak altında çiğnenmiş mektuplarla doluydu.

Sadece tek bir şey eksikti.

Clarence.

Crumley bana baktı.

"Lütfen!" dedim. "Tam senin durduğun yerde yatıyordu."

Crumley görünmez cesedin üstünden atladı. Öteki dosyaları karıştırdı, benim yaptığım gibi, ortalıktan toparlanmış yırtık kartları, sopayla, copla dövülmüş fotoğrafları görmek için. Derin bir iç çekti ve başını salladı.

"Bir gün," dedi, "mantıklı bir açıklaması olan bir şeye rastlayacaksın. Ceset meset yok, ne yapabilirim ki? Tatile çıkmadığını ne bilicez?"

"Hiç geri gelmeyecek."

"Kim demiş? En yakın karakola gidip şikâyet mi etmek istiyorsun? Gelirler, dosyalardaki yırtık şeylere bakarlar, omuz silker, Hollywood ağacından bir çatlak daha eksildi deyip ev sahibine haber verirler-"

"Ev sahibi mi?" dedi arkamızdan bir ses.

Kapıda yaşlı bir adam duruyordu.

"Clarence nerde?" dedi.

Çenemi açtım. Deli gibi söylendim, mırıldandım, 1934 ve '35'i patenlerimin üstünde dolaştığımı, elinde bastonuyla manyak W. C. Fields'in peşimden koştuğunu, Jean Harlow'un beni Vendome restoranının önünde yanağımdan öptüğünü anlattım. Kadın beni öpünce patenlerimin tekerleri yerlerinden fırlamıştı. Seke seke eve dönmüştüm, trafiği görmeden, okul arkadaşlarımı duymadan.

"Tamam, tamam, anladım!" Yaşlı adam odaya hiddetle bakındı. "Siz hırsıza benzemiyorsunuz. Ama Clarence sanki foto kaptı kaçtıları ırzına geçecekmiş gibi yaşıyor. Onun için-"

Crumley kartını verdi. Yaşlı adam gözlerini kırpıştırarak baktı ve takma dişlerini ağzında çevirdi.

"Burda dert çıksın istemiyorum!" diye mızırdandı.

"Merak etmeyin. Clarence korkmuş, bizi aradı. Onun için geldik."

Crumley etrafa baktı.

"Sopwith beni arasın, tamam mı?"

Yaşlı adam karta bir daha baktı. "Venedik polisi ha? Ne zaman temizleyecekler şunları?"

"Neleri?"

"Kanalları! Pislilik yuvası. Kanalları!"

Crumley beni dışarı çıkarttı.

"Ben ilgileneceğim."

"Neyle?" diye sordu yaşlı adam.

"Kanallarla," dedi Crumley. "Pislilik yuvasıyla."

"Ha, evet," dedi yaşlı adam.

Gittik.

-46-

Kaldırımında durup tek katlı eve baktık, aniden yola yuvarlanacakmış gibi duruyordu, batan bir gemi gibi.

Crumley bana bakmadı. "Acayip bir ilişki işte. Sen bir ceset gördüğün için mahvoldun. Bense görmediğim için. Ne saçma. Clarence'ın eve gelmesini beklesek mi?"

"Ölü olarak mı?"

"Kayıp raporu vermek istiyorsan, elinde bir şeyler olmalı."

"İki şey var. Biri Roy'un minyatür hayvanlarını ve kil heykelini yok etti. Başka biri arkasından temizledi. Biri Clarence'ı korkutarak veya boğarak öldürdü. Başka biri arkasından temizledi. Yani iki grup, veya iki şahıs var: Biri yok ediyor, öteki sandıklan, fırçaları, elektrik süpürgelerini getiriyor. Şu anda çıkarabildiğim tek mantıklı sonuç, Canavar duvarın üstünden atlayıp geldi, Roy'un oyuncaklarını tekmeleme tekmeleme öldürdü ve kaçtı, geride bulunacak, temizlenecek veya saklanacak şeyler bırakarak. Aynı şey burda da oldu. Canavar Notre Dame'dan aşağı indi-"

"Aşağı mı indi?"

"Yüz yüze geldik."

Crumley'nin rengi ilk defa biraz kaçtı.

"Kendini öldürteceksin Allanın cezası. Yüksek yerlerden uzak dur. Hem güpegündüz burda durmuş niye çene çalıyoruz ki? Ya şu süpürgeli herifler gelirse?"

"Doğru." Kıpırdanmaya başladım.

"Götüreyim mi?"

"Stüdyo sadece bir blok ötede."

"Ben şehre, gazete morguna gidiyorum. Orda Arbuthnot ve 1934 hakkında bilmediğimiz bir şeyler olmalı. Giderken Clarence için de bakmayım mı?"

"Oh, Crum," dedim dönerek. "Sen de ben de biliyoruz ki onu çoktan yakıp kül ettiler, sonra külleri de yaktılar. Arka platodaki yakma makinasını nasıl durdurabiliriz ki? Ben Getsemani Bahçesi'ne gidiyorum."

"Emin bir yer mi?"

"Golgota'dan daha emin."

"Orda kal. Beni ara."

"Şehrin öbür yanından sesimi duyarsın," dedim, "telefon olmadan."

-47-

Ama önce Gulgota'ya uğradım.

Üç haç da boştu.

"H. İ.," diye fısıldadım, cebimde katlı resmine dokundum ve aniden büyük bir varlığın beni takip ettiğini fark ettim.

Arkamı dönünce Manny'nin sisli gürhunu, arkamdan sürünen Çin cenazesi Rolls-Royce'unun koyu gölgesini gördüm. Arka kapı sessizce açıldı, soğutulmuş bir hava çıktı dışarıya. Bir Eskimo saksaganından fazla büyük olmayan Manny Leiber başını zarif buzdolabından dışarı uzattı. "Hey, sen," dedi.

Sıcak bir gündü. Soğutmalı Rolls-Royce'un içine eğilip yüzümü serinlettim, aklımı toparlamaya çalıştım.

"Sana haberlerim var." Sahte kış havasında Manny'nin soluğunu görebiliyordum. "Stüdyoyu iki günlüğüne kapatıyoruz. Genel temizlik. Boya badana. Hızlı iş."

"Nasıl yaparsınız bunu? Masraflar-"

"Herkes tam gün ödenecek. Yıllar önce yapılmalıydı. Onun için kapatıyoruz-"

Ne için? diye düşündüm. Herkesi stüdyodan uzaklaştırmak için. Çünkü Roy'un hâlâ yaşadığını biliyorlar veya şüpheleniyorlar da biri onu bulup öldürmelerini mi söyledi?

"Şimdiye kadar duyduğum en aptalca şey," dedim.

Hakaretin en iyi cevap olduğunu öğrenmiştim. Hakaret edecek kadar aptalsan kimse senden şüphe etmezdi.

"Kimin bu aptalca fikir?" dedim.

"Ne demek istiyorsun?" diye bağırdı Manny, buzdolabına geri çekilerek. Soluğu havada buz zerrecikleri halinde buharlaştı. "Benim!"

"Sen o kadar aptal değilsin," diye devam ettim. "Sen böyle bir şey yapmazsın. Paraya kıyamazsın sen. Biri sana emir vermiş olmalı. Senin üstünde biri?"

"Benim üstümde kimse yok!" Ama ağzı kaçamaklı cevap verirken gözleri kayıp gitti.

"Yani bir haftada belki yarım milyona patlayacak bu işin bütün sorumlusu sen misin?"

"Eee." Manny geriledi.

"New York olmalı." Fazla üstüne varmadım. "Manhattan'dan telefonla arayan şu cüceler. Çıldırılmış maymunlar. Sezar ve İsa 'yi bitirmene sadece iki gün kaldı. Ya sen sahneleri boyarken H. İ. bir krize daha girerse?"

"O kömür çukuru son sahnesiydi. Onu İncil'imizden çıkarıyoruz. Sen çıkarıyorsun. Bir şey daha, stüdyo açılır açılmaz Ölüler Hızlı Sürer'e geçeceksin."

Sözleri yüzüme soğuk hava üfledi. Soğuk hava sırtımdan aşağı indi.

"Roy Holdstrom olmadan yapılmaz ki." Daha da salak ve saf rolü yapmaya karar verdim. "Ve Roy öldü."

"Ne?" Manny öne eğildi, kendini kontrol etmeye çalıştı, sonra gözünü kısıp bana baktı. "Neden öyle dedin?"

"İntihar etti," dedim.

Manny daha da şüphelendi. Onu Dok Phillips'in raporunu dinlerken canlandırdım gözümde: Roy

Sahne 13'te asıldı, ipi kesildi, götürülüp yakıldı.

En saf halimle devam ettim: "Bütün hayvanları hâlâ Sahne 13'te kilitlimi?"

"Ee, evet," diye yalan söyledi Manny.

"Roy Canavarları olmadan yaşayamaz. Önceki gün evine gittim. Boştu. Biri Roy'un diğer bütün kameralarını ve minyatürlerini çalmış. Roy onlar olmadan da yaşayamazdı. Ayrıca öyle kaçıp gidecek biri değildi o. Üstelik bana söylemeden, yirmi yıllık arkadaşlıktan sonra. Roy öldü işte."

Manny yüzümü inceledi inanabilir mi diye. En üzgün ifademi takındım.

"Bul onu," dedi Manny sonunda, gözünü kırpmadan.

"Dedim ya-"

"Bul onu," dedi Manny, "yoksa bok gibi ortada kalırsın, hayatın boyunca başka bir stüdyoda iş bulamazsın. O geri zekâlı ölmedi. Dün stüdyoda görmüşler, belki Sahne 13'e girip lanet olası canavarlarını almanın bir yolunu arıyordu. Söyle ona, affedildi, işine dönebilir, zam da alacak. Haksız olduğumuzu, ona ihtiyacımız olduğunu kabul etmenin vakti geldi. Onu bul, sana da zam yapalım, tamam mı?"

"Yani Roy kilden yaptığı o yüzü, o başı kullanabilecek mi?"

Manny'nin rengi kaçtı. "Tabii ki hayır! Yeni bir arayış olacak. İlan vereceğiz."

"Canavarını kendisi yaratamayacaksa Roy'un geri döneceğini sanmıyorum."

"Döner, döner, kendi iyiliğini istiyorsa."

Saat kartını bastıktan bir saat sonra öldürsünler diye mi, diye düşündüm.

"Hayır," dedim. "O sahiden öldü - sonsuza dek."

Roy'un tabutuna bütün çivileri çaktım, Manny inanır da, onu aramak için stüdyoyu kapatmaz umuduyla. Aptalca bir fikir. Ama deliler hep aptal değil midir?

"Bul onu," dedi Manny ve geri yaslandı, havayı sessizliğiyle buzlandırarak.

Buzdolabının kapısını kapadım. Rolls fisiltılı egzozuyla akıp gitti, kaybolan soğuk bir gülümseme gibi.

Titreye titreye Büyük Tur'a çıktım. Green Town'u geçip New York'a, oradan Mısır Sfenksine, oradan da Roma Forum'una. Büyükanemlerin kafesli ön kapısında sadece sinekler vızıldıyordu. Sfenksin pençelerinin arasından sadece tozlar uçuşuyordu.

İsa'nın mezarının önüne yuvarlanan iri taşın yanında durdum.

Taşa gittim yüzümü saklamak için.

"Roy," diye fısıldadım.

Taş dokunuşumla ürperdi.

Ve taş bağırdı, saklanacak yer yok.

Allahım, Roy, diye düşündüm. Sana ihtiyaçları var, nihayet, seni ezip macuna çevirmeden önce bir on saniyeliğine bile olsa.

Taş susuyordu. Toz şeytanı yakındaki sahte-cephe bir Nevada kasabasının içinden geçti ve yanan bir kedi gibi eski bir at yalağının yanına kıvrıldı.

Gökten bir ses geldi: "Yanlış yerdesin! Burası!"

Yüz metre ileriye, başka bir tepeye baktım, şehrin gök çizgisini lekeleyen, her mevsim yeşil kalan sahte çimenli yumuşak bir kavis.

Beyaz, uzun elbiseleri rüzgârda uçuşan sakallı bir adam duruyordu.

"H. İ.!" Tepeyi tırmanmaya başladım, soluk soluğa.

"Hoşuna gitti mi?" H. İ. beni son birkaç metrede yukarı çekti, ciddi, kederli bir gülümsemeye uzanarak. "Vaiz Dağı. Duymak ister misin?"

'Vakit yok, H. İ."

"Nasıl oluyor da iki bin yıl önce onca insan çıt çıkarmadan dinlemiş?"

"Onların saati yoktu, H. İ."

"Doğru." Göğü inceledi. "Sadece ağır ağır hareket eden güneş ve gerekli şeyleri söylemek için dünyanın bütün günleri vardı."

Başımı salladım. Clarence'ın adı boğazıma takılmıştı.

"Otur, evlat." Yakında büyük bir kaya vardı, H. İ. oturdu, ben de bir çoban gibi ayağının dibine çömeldim. Bana bakıp usulca, "bugün hiç içki içmedim," dedi.

"Harika!"

"Böyle günlerim oluyor. Bugün hep hurdaydım, bulutların tadını çıkardım, sonsuza kadar yaşamak istedim, dün gece, kelimeler ve senin yüzünden."

Zorlukla yutkundüğümü hissetmiş olmalı ki bakıp başıma dokundu.

"Ah, ah," dedi, "beni tekrar içirecek bir şey mi söyleyeceksin?"

"Umarım değildir, H. İ., dostun Clarence hakkında."

Eli yanmış gibi geri çekti.

Bir bulut güneşi kapladı ve birkaç yağmur damlası atıştırdı, günlük güneşlik bir günde tam bir şok.

Kıpırdamadan yağmurun bana dokunmasını bekledim. H. İ. de yüzünü kaldırdı serinliği hissetmek için.

"Clarence," diye mırıldandı. "Onu ezelden beri tanırım. Taa burda gerçek Kızılderililer olduğu zamandan beri. Clarence en önde dururdu, dokuz on yaşlarında bir çocuk, koca dört gözleriyle, san saçları, parlak yüzü, büyük resimli kitapları veya imzalanacak fotoğraflarıyla. Benim buraya geldiğim ilk günün sabahı o da hurdaydı, gece yarısı çıktığımda hâlâ duruyordu. Mahşer'in dört atlısından biriydim!"

"Ölüm mü?"

"Akıllı çocuk." H. İ. güldü. "Ölüm. İskelet atımda, kemikli kığım üstünde."

H. İ. ile ben göğe baktık ölüm hâlâ dört nala koşturuyor mu diye.

Yağmur durdu. H. İ. yüzünü silip devam etti.

"Clarence, zavallı aptal, bağımlı, yalnız, hayatsız, kansız orospu çocuğu. Ne kan, ne sevgili, ne oğlan, ne adam, ne köpek, ne domuz, ne kız resimleri, ne kaslı vücut dergileri. Sıfır! Normal külot bile giyemez! Uzun don giyer bütün yaz! Clarence. Aman Alla-hım."

Sonunda ağzım kıpırdadı.

"Son zamanlarda konuştun mu Clarence'la?"

"Dün telefon etti..."

"Kaçta?"

"Dört buçukta. Niye?"

Tam ben kapısını çaldıktan sonra, diye düşündüm.

"Telefon etti, çıldırmış gibiydi. 'Her şey bitti!' dedi. 'Beni haklamaya geliyorlar. Bana nutuk atma!' diye bağırdı. Kanım dondu. Sanki on bin figüran kovulmuş, kırk prodüktör intihar etmiş, doksan dokuz yıldızcığın ırzına geçilmiş gibi geliyordu sesi, gözleri kapalı, veryansın ediyordu. Son sözleri, 'Yardım et! Beni kurtar!' oldu. Ben de orda, hattın ucunda, tahammülünün son haddinde bir İsa. Şifa değil de sebep benken, nasıl yardım edebilirdim? Clarence'a iki aspirin alıp sabahleyin aramasını söyledim. Benim yerimde sen olsan gider miydin?"

O koca düğün pastasının içinde yatan Clarence'ı hatırladım, kat kat istiflenmiş kitaplar, kartlar,

fotoğraflar ve isterik bir ter deryası. H. İ. başımı salladığımı gördü.

"Öldü, di mi? Sen," diye ekledi, "gittin di mi?"

Başımla evetledim.

"Doğal bir ölüm değil miydi?"

Başımla hayırladım.

"Clarence!"

Çayırdaki hayvanları sarsacak, uyuyan çobanları uyandıracak bir çığıktı. Karanlık hakkında verilecek bir vaazın başlangıcıydı.

H. İ. ayağa fırladı, başı geride. Gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

"...Clarence..."

Yürümeye başladı, gözleri kapalı, Dağ'dan aşağı, kayıp vaazlardan uzağa, öteki tepeye, haçının beklediği Golgota'ya doğru. Peşinden gittim.

Koca koca adımlarının arasında sordu:

"Üstünde bir şey yoktur herhalde? İçki, alkol? Kahretsin! Ne hoş bir gün geçirecektim! Clarence, seni geri zekâlı!"

Haça geldik, H. İ. arka tarafı yokladı ve acı bir rahatlamayla güldü, sıvı sesler çıkaran bir torba çekip çıkardı.

"Kahverengi bir torbanın içindeki etiketsiz şişedeki İsa'nın kanı. Tören ne hallere düştü?"

Şişeyi başına dikip lıkr lıkr içti. "Şimdi ne yapayım? Tırmanayım, kendimi çivileyip onları mı bekleyeyim?"

"Onları mı?!"

"Vaktim az evlat.! Bileklerimden mıhlayıp taşaklarımdan asacaklar! Clarence öldü! Nasıl?"

"Fotoğraflarının altında boğulmuş."

H. İ. geriledi. "Kim diyor?"

"Ben gördüm, H. L, ama kimseye söylemedim. Bir şey bildiği için öldürüldü. Peki sen ne biliyorsun?"

"Hiçbir şey!" H. İ. başını salladı deli gibi. "Hayır!"

"Clarence bir gece önce Brown Derby'nin önünde bir adamı tanıdı. Adam yumruklarını kaldırdı! Clarence da kaçtı! Niye?"

"Öğrenmeye çalışma!" dedi H. İ. "Uzak dur. Benimle beraber pisliğe gömülmeni istemiyorum. Şu anda beklemekten başka yapabileceğim bir şey yok-" H. İ.'nin sesi kısıldı. "Clarence'ı öldürdülerse, çok yakında onu Brown Derby'ye benim yolladığımı düşünürler."

"Sen mi yolladın?"

Beni de mi? diye düşündüm. Bana not yazıp orda olmamı da sen mi istedin?!

"Kimdi, H. İ.? Onlar, kim onlar?! İnsanlar ölüyor. Arkadaşım Roy da öldü belki!"

"Roy mu?" H. İ. durdu bir sır saklar gibi. "Öldüyse şanslı. Saklanıyorsa, hiç şansı yok. Onu bulurlar. Benim gibi. Yıllardır çok şey biliyordum."

"Ne zamandan beri?"

"Neden?"

"Beni de öldürebilirler. Bir şeye takıldım, ama ne olduğunu biliyorsam kahrolayım. Roy da bir şeye takıldı, onun için öldü veya saklanıyor. Allahım, biri Clarence'ı da bir şeye takıldığı için öldürdü. Çok yakında düşünecekler, belki bu adam Clarence'ı fazla iyi tanıyor diyecekler ve emin olmak için beni de öldürecekler. Kahretsin, H. İ., Manny stüdyoyu iki günlüğüne kapatıyor. Sözde temizlik, boya badana için. Ama hayır, Roy için! Bir düşün! Yüz binlerce dolar pencereden dışarı atılıyor, tek suçu hâlâ on milyon yıl öncesinde yaşamak olan bir çatlak kil bir canavar yaptı diye başına ödül koyuyorlar. Roy neden bu kadar önemli ki? Niye Clarence gibi onun da ölmesi gerekiyor? Sen. Önceki gece. Golgota'ya tırmandığımı söylemiştin. Duvarı, merdiveni, merdivenin üstündeki cesedi gördün. Peki, cesedin yüzünü görebildin mi?"

"Çok uzaktı?" H. İ.'nin sesi titredi.

"Peki cesedi merdivene koyan adamın yüzünü gördün mü?"

"Karanlıktı-"

"Canavar mıydı?"

"Kim?"

"Erimiş pembe balmumu suratlı, sağ gözünün üstüne et toplanmış, korkunç ağızlı adam? O mu o cesedi merdivenin tepesine koydu, stüdyoyu ve beni korkutmak, herkese her nedense şantaj yapmak için? Ölmem gerekiyorsa, H. L, neden olduğunu bilmek istiyorum. Canavar'ın adını söyle, H. İ."

"Sahiden ölesin diye mi? Hayır!"

Stüdyonun arka platosunun köşesinden bir kamyon döndü. Golgota'nın yanından geçti, toz duman

çıkartıp kornasını çalarak.

"Dikkat etsene, geri zekâlı!" diye bağırdım.

Kamyon tozutup gitti.

H. İ. de peşinden.

Benden otuz yıl yaşlı bir adam, tazı gibi koşuyordu. Ne acayip! H. İ., dört nala, tozlu rüzgârda elbiseleri uçuşuyordu, havalanacak, uçacak gibi, semalara saçma sapan şeyler bağıarak.

Clarence'ın evine gitme! diye bağırasım geldi.

Aptal, diye düşündüm. Clarence çok uzakta. Asla yetişemezsin!!

-48-

Fritz Maggie'yle beraber 10 numaralı projeksiyon odasında bekliyordu.

"Nerde kaldın?" diye bağırdı. "Bil bakalım ne oldu? Şimdi de filmin ortası yok!"

Aptalca, saçma sapan, mantıksız bir şeyden bahsetmek iyi oluyordu, gittikçe büyüyen deliliğimi tedavi edecek başka bir delilik. Allah Allah, diye düşündüm, film işi bir oluk ağzıyla sevişmek gibi bir şey. Uyanınca kendini mermer bir kâbusun omurgasına yapışmış buluyorsun ve kendi kendine, ben ne yapıyorum burda yahu? diyorsun. Yalanlar, surat asmalar. Yirmi milyon insanın koşa koşa seyretmeye gittiği veya bucak bucak kaçtığı bir film yapmak için. Hepsi de hiç yaşamamış karakter hakkında atıp tutan projeksiyon odalarındaki çatlakların işi.

Ve şimdi, burda, Fritz ve Maggie'yle saklanmak, saçma sapan şeyler söyleyip aptal rolü oynamak ne güzel.

Ama saçmalıklar işe yaramadı.

Saat dört buçukta izin isteyip tuvalete koştum. Kusmahanede yanaklarımın rengi kaçana kadar kaldım. Kusmahane. Prodüktörlerin harika fikirlerini duyduktan sonra yazarların tuvalete verdikleri isim.

Su ve sabunla ovarak yüzüme biraz renk katmaya çalıştım. Lavabonun üstüne eğilip beş dakika durdum, kederimi ve paniğimi oluktan akmaya bıraktım. Son bir kuru öğürme faslından sonra yine yüzümü yıkayıp sendeleye sendeleye Maggie ve Fritz'e geri gittim, projeksiyon odasının loş olduğuna şükrederek.

"Sen!" dedi Fritz. "Bir sahne bile değiştirirsen geri kalanın içine edersin. Bu öğlen senin son son akşam yemeğini Manny'ye gösterdim. Senin kahrolası yüksek kalite sonun yüzünden, dedi, bazı sahneleri tekrar çekmemiz gerekecek, yoksa film kuyruğu canlı ölü bir yılan benzeyecek. Bunu sana

kendi söyleyemezmiş; yemekte kendi barsaklarını veya senin içkembelerini yiyormuş gibi çıkıyordu sesi. Şu anda tekrar edemeyeceğim kelimeler kullandı senin hakkında, ama sonunda, piçoğlu sahne dokuz, on dört, on dokuz, yirmi beş ve otuz üzerinde çalışsın dedi. Atlaya atlaya yeniden yaz. Her iki sahneden birini yeniden çekersek, insanları eli yüzü düzgün bir film yaptığımıza inandırabiliriz belki."

Yüzüme tekrar renk geldiğini hissettim.

"Bu yeni bir yazar için büyük bir iş!" diye bağırdım. "Zaman faktörü!"

"Önümüzdeki üç gün içinde olması lazım. Cast'ı hazırladım. İsimsiz Alkolikler'i arayacağım yetmiş iki saat süreyle H. İ.'ye göz kulak olsunlar diye, artık nerde saklandığını bildiğimize göre-"

Sessizce baktım, ama H. İ.'yi korkutup kaçırdığımı söyleyemedim.

"Bu hafta epey kötülük yaptım galiba," dedim sonunda.

"Sisyphus, gitme!" Fritz eğilip ellerini omuzlanma koydu. "Kahrolası tepeden yukarı itmen için sana daha büyük bir taş bulana kadar kal. Sen Yahudi değilsin. Suçluluk hissine kapılmana gerek yok." Sayfaları burnuma dayadı. "Yaz, tekrar yaz. Tekrar tekrar yaz!"

"Manny'nin beni istediğine emin misin?"

"Seni iki atın arasına bağlayıp havaya bir el ateş etmeyi tercih ederdi ama hayat bu. Önce biraz nefret et. Sonra çok."

"Ya Ölüler Hızlı Sürer? Ona geçmemi istemişti!"

"Ne zamandan beri?" Fritz ayağa kalktı.

"Yarım saattir."

"Ama onu yapamaz ki-"

"Roy olmadan. Doğru. Ve Roy yok artık. Benim de onu bulmam gerekiyor. Ve stüdyo tamirat ve hiç de gerekli olmayan boya badana için kırk sekiz saat süreyle kapanıyor."

"Eşekler. Geri zekâlılar. Kimse bana bir şey söylemedi. Eh, ne yapalım, aptal stüdyolarına ihtiyacımız yok. İsa'yı evimde tekrar yazabiliriz."

Telefon çaldı. Fritz ahizeyi yumruğunda boğar gibi yaptıktan sonra bana uzattı.

Aimee Semple McPherson'ın Angelus Mabedi'nden arıyorlardı.

"Özür dilerim efendim, ama," dedi kendini güçlkle zapt eden bir kadın sesi. "Kendine H. İ. diyen bir adam tanıyor musunuz acaba?"

"H.I.mi?"

Fritz telefonu kaptı elimden. Ben de ondan. Kulaklığı paylaştık:

"Yeniden doğan ve pişmanlık getiren İsa'nın ruhu olduğunu iddia ediyor."

"Ver şunu bana!" diye bağırdı bir başka ses, bir erkek sesi. "Ben Muhterem Kempo! Şu korkunç anti-İsa'yı tanıyor musunuz? Polisi arayacaktık ama eğer gazeteler İsa'nın bizim kilisemizden kapı dışarı edildiğini öğrenirse...! Otuz dakikanız var gelip şu kâfiri Allah'ın gazabından kurtarmak için! Ve de benimi"

Telefonu bırakıverdim.

"İsa," diye inledim Fritz'e, "dirildi."

-49-

Taksi Angelus Mabeti'nin önünde durdu. Geç saatteki birkaç İncil sınıfından son kalanlar da kapılardan çıkıyorlardı.

Muhterem Kempo kapının önündeydi, paslı ellerini ovuşturuyor, kışında bir dinamit lokumu varmış gibi yürüyordu.

"Allaha şükür!" diye bağırdı, öne fırlayarak. Sonra durdu, korkmuş gibi. "İçerdeki şu yaratığın genç dostu sizsiniz, öyle mi?"

"H. İ. mi?"

"H. İ.! Ne utanç verici bir suç! Evet, H. İ.!"

"Evet, dostuyum."

"Ne acı. Hadi gelin, çabuk!"

Kolumdan tutup içeriye, ana toplantı salonunun koridorundan geçirdi. Bomboştı. Yukarıdan bir yerden yumuşak tüy sesleri, melek kanatlarının çırpıntısı geliyordu. Biri ses tertibatını deniyordu çeşitli göksel mırıltılarla.

"Nerde-?" durdum.

Çünkü orada, sahnenin ortasında, Tanrı'nın parlak yirmi dört ayar tahtında H. İ. oturuyordu.

Dimdik oturmuştu, gözleri kilisenin duvarını delerek dışarı bakıyordu, elleri, avuçları yukarıda, kol koyacak yerlerin üstündeydi.

"H. İ." Koridorda biraz ilerleyip durdum.

Açık bileklerindeki yaralardan taze kan damlıyordu.

"Ne iğrenç, değil mi? Korkunç adam! Dışarı!" diye bağırdı Muhterem arkamdan.

"Bu bir Hıristiyan kilisesi mi?" dedim.

"Ne cüretle sorarsınız?"

"Böyle bir anda," diye sordum, "İsa merhamet göstermez miydi?"

"Merhamet mi!?" diye bağırdı Muhterem. "Ben gerçek İsa'yım! Hayatımdan endişe ediyorum. Çekilin yoldan!" diye bağırarak törenimizin içine uluorta daldı. Sahneye koşup yaralarını gösterdi. Vücudunu teşhir etse daha iyiydi. Affetmek mi? Herkes şok oldu, isyan çıkıyordu nerdeyse. Cemaatimiz bir daha geri gelmeyebilir. Eğer olanları anlatırlarsa, eğer gazeteler ararsa, anlıyor musunuz? Bizi el âleme maskara etti. Sizin dostunuz!"

"Benim dostum-" ama sesimde şevk kalmamıştı; abartılı Shakespeare aktörünün yanına tırmandım.

"H. İ." diye seslendim, sanki bir uçurumun karşı tarafına.

H. İ. sonsuzluğa dalmış gözlerini kırıpıştırdı, odakladı.

"Aa, merhaba ufaklık," dedi. "Ne oluyor?"

"Ne mi oluyor?" diye bağırdım. "İşleri bombok edip bıraktın!"

"Yok canım!" H. İ. aniden nerde olduğun fark etti ve ellerini kaldırdı. Biri üstüne iki tane tarantula fırlatmış gibi baktı. "Yine mi beni cezalandırdılar? Peşimden mi geldiler? Öldüm ben! Beni koru! Yanında şişe var mı?"

Ceplerimi yokladım sanki üstümde hep böyle şeyler taşırmışım gibi, sonra başımı salladım. Dönüp Muhterem'e baktım, bir küfür savurdu, tahtın arkasından kırmızı şarap çıkartıp bana uzattı.

H. İ. atıldı ama şişeyi hemen ben kaptım ve elimde tuttum yem niyetine.

"Buraya gel. Tıpa o zaman açılacak."

"İsa'yla bu şekilde konuşmaya nasıl cüret edersin!"

"Asıl sen İsa olmaya nasıl cüret edersin!" diye bağırdı Muhterem.

H. İ. geriledi. "Cüret etmiyorum, efendim. Ben oyum."

Şık bir azametle kalkayım derken basamaklardan düştü.

Muhterem inildi, sanki içinden cinayet işlemek istiyormuş gibi yumruklarını oynattı.

H. İ. yi ayağa kaldırdım, şişeyi sallayarak onu koridordan geçirip sağ salım dışarı çıkarttım.

Taksi hâlâ bekliyordu. Binmeden önce H. İ. döndü, yüzü nefretle parıldayan kapıdaki Muhterem'e baktı.

H. İ. kanlı avuçlarını kaldırdı.

"Sığınmak! Değil mi? Sığınak?"

"Cehennem bile beyefendi," diye bağırdı Muhterem, "sizi kabul etmez!"

Küüt!

Mabet'in içinde binlerce melek kanadının havalanıp artık kutsal olmayan göğe süzüldüğünü hayal ettim ,

H. İ. taksiye bindi, şarabı kaptı, sonra öne eğilip şoföre fısıldadı.

"Getsemani!"

Yola koyulduk. Şoför yol haritasına göz attı.

"Getsemani," diye mırıldandı. "Cadde mi? Sokak mı? Meydan mı?"

-50-

"Haç bile güvenli değil, haç bile güvenli değil artık," diye mırıldanıyordu H. İ. yolda giderken, gözlerini yaralı bileklerine dikmişti, sanki kollarına bitişik olduklarına inanamıyormuş gibi. "Dünya nereye gidiyor?" H. İ. taksinin penceresinden akıp geçen evlere baktı.

"İsa da manik-depresif miydi? Benim gibi?"

"Hayır," dedim isteksizce, "deli değildi. Ama sen tam anlamıyla bir çatlaksın. Ne demeye gittin oraya?"

"Kovalanıyordum. Peşimdeler. Ben Dünya'nın Işığı'yım." Ama bunu ağır bir alayla söyledi. "Keşke bu kadar çok şey bilmeseydim."

"Bana söyle. İçini dök."

"O zaman seni de kovalarlar! Clarence," diye mırıldandı, "yeterince hızlı koşmadı, değil mi?"

"Ben de tanırdım Clarence'ı," dedim. "Yıllar önce..."

Bu H. İ.'yi daha da korkuttu. "Kimseye söyleme! Benden duymayacakları kesin."

H. İ. bir dikişte şişenin yansıma içti, sonra göz kırpıp, "ağzım mühürlü," dedi.

"Hayır, efendim, H. İ.! Bana söylemek zorundasın, her ihtimale karşı!"

"-Bu geceden sonra yaşamamam ihtimaline karşı mı? Söylemeyeceğim! İkimizin de ölmesini istemiyorum. Sen tatlı bir kaçıksın. Bana gelin küçük çocuklar dedim, bir de baktım sen geldin!"

Biraz daha içti ve gülümsemeyi yüzünden sildi.

Yol üstünde durduk. H. İ. dışarı çıkıp cin almak istedi. Onu dövmekle tehdit edip ben kendim aldım.

Taksi stüdyoya girdi, büyükannemlerin evinin yanında durdu.

"Ama," dedi H. İ., "burası Central Caddesi Zenci Baptist Kilisesi'ne benziyor! Ben oraya giremem. Ne zenciyim ne Baptist. Sadece İsa ve de Yahudi! Nereye gitmesi gerektiğini söyle şuna!"

Taksi günbatımına doğru Golgota'ya vardı. H. İ. her zamanki tüneğine baktı. "Gerçek haç mı bu?"
Sonra omuz silkti. "Benim gerçek İsa olduğum kadar."

Haça baktım. "Burda saklanamazsın, H. İ. Herkes buraya geldiğini biliyor artık. Yeni çekimlere çağırıldıkları zaman saklanman için gerçekten gizli bir yer bulmalıyız."

"Anlamıyorsun," dedi H. İ. "Cennet kapalı, Cehennem de. Beni sıçan deliğinde veya suaygırının kışında bile bulurlar. Golgota, bir de şarap, en iyi yerdir. Şimdi ayağımı togamdan çek."

Son şarabı da devirdi, sonra inip tepeye tırmanmaya başladı.

"Çok şükür bütün önemli sahnelerimi bitirdim," dedi H. İ. "Artık bitti, evlat." Elimi tuttu. Son derece sakindi. Şimdi, yüksekler çıkıp derinlere indikten sonra, arada bir yerde dengeyi bulmuştu. "Kaçmamalıydım. Sen de burda benle konuşurken görülmemelisin. Yedek çekiç ve çivi getirirler, sana da solumdaki ikinci ekstra hırsız rolünü oynatırlar. Veya Yuda'yı. Bir ip getirirler, aniden İskariyot oluverirsin."

Döndü, elini haça koydu, ayağını da bir yandaki küçük tırmanma kancasına.

"Son bir şey sorucam," dedim. "Canavar'ı tanıyor musun?"

"Doğduğu gece ordaydım ben!"

"Doğduğu mu?"

"Doğduğu ya, ne sandın?"

"Açıkla, H. İ., bilmem lazım!"

"Bildiğin için de ölmen, ha? aptal," dedi H. İ. "Niye ölmek istiyorsun ki? İsa kurtarır, di mi? Ama ben İsa isem ve mahvolmuş-sam, hepiniz mahvoldunuz demektir! Clarence'a bak, zavallıcık. Onu haklayan herifler korkmuş kaçıyorlar. Korktukları zaman paniğe kapılırlar, paniğe kapıldıklarındaysa nefret ederler. Gerçek nefret nedir bilir misin, ufaklık? Bu o işte, amatör işi değil, uslanma ihtimali yok. Biri öldür dedi mi, öldürürler. Sen daha dolaş ortalıkta insanlar hakkındaki aptalca, saf fikirlerinle. Seni ısırın gerçek bir fahişeyi bile ayırt edemezsin sen, veya seni bıçaklayan gerçek katili. Ölürsün, ölürken de, demek böyle oluyormuş dersin, ama çok geçtir. Onun için yaşlı İsa'yı dinle, budalacık."

"Elverişli bir budala, faydalı bir sersem. Lenin böyle demiş."

"Lenin mi?! Gördün mü! Böyle bir zamanda ben: 'işte Niagara Şelalesi, fiçin nerde?' diye bağırırken, sen paraşütün olmadan uçurumdan atlıyorsun. Leninmiş! Tımarhaneye nerden gidiliyor?"

H. İ. titredi şarabını bitirirken.

"Faydalı," yuttu, "sersem."

"Şimdi beni dinle," dedi, kendini durduramıyordu. "Bir daha tekrarlamam. Benimle kalırsan, ezildin demektir. Benim bildiğimi bilsen, seni duvar boyunca on ayrı mezara gömerler. Güzelce keserler, her parsele bir parçanı koyarlar. Annen baban sağ olsa, onları yakarlar. Karın-"

Biri vurmuş gibi kaykıldım. H. İ. durdu.

"Afedersin. Ama kabuğun çok ince. Hey Allahım hâlâ ayıgım, 'iene' dedim. Karın ne zaman dönüyor?"

"Yakında."

Öğle vakti çalan bir cenaze kampanası gibiydi.

Yakında.

"O zaman Eyüb'ün son kitabını dinle. Bitti. Herkesi öldürene kadar durmayacaklar. İşler çığırından çıktı bu hafta. Duvarın üstünde gördüğün şu vücut. Oraya konmasındaki amaç..."

"Stüdyoya şantaj yapmak mıydı?" dedim Crumley gibi. "Arbuthnot'tan bunca yıl sonra hâlâ korkuyorlar mı?"

"Ödleri patlıyor! Bazen mezardaki ölümler yukarıdaki dirilerden daha fazla güce sahip olurlar. Napolyon'a bak, yüz elli yıl önce ölmüş ama iki yüz kitapta hâlâ yaşıyor! Caddelere, bebeklere onun adı veriliyor! Her şeyi kaybetmiş ama kaybederken kazanmış! Ya Hitler? On binlerce yıl adından söz edilecek. Mussolini? Hayatımızın sonuna kadar o benzin istasyonunda ayağından asılı kalacak! İsa bile." Yaralarını inceledi. "Ben de fena değildim. Ama şimdi yine ölmem gerekiyor. Ama senin gibi tatlı bir budalayı da yanımda götürmektense altı yerimden mihlanırım daha iyi. Artık çeneni kapa. Başka şişe var mı?"

Cini gösterdim.

Elimden kaptı. "Şimdi haça çıkmama yardım et, sonra da defol git!"

"Seni burda bırakamam H. İ."

"Beni bırakacak başka bir yer yok."

Şişenin çoğunu içti.

"Öleceksin!" diye itiraz ettim.

"Acıyı öldürür, evlat. Beni haklamaya geldiklerinde burda olmayacağım bile."

H. İ. tırmanmaya başladı.

Haçın yıpranmış tahtasını tırmaladım, yumrukladım, yüzüm yukarıda.

"Allah kahretsin, rh t.! Eğer bu dünyadaki son gecense, temiz misin!?"

Yavaşladı. "Ne?"

Ağzımdan patladı: "En son ne zaman günah çıkardın!? Ne zaman ha?"

Başını güneyden kuzeye çevirdi, yüzü mezarlığın duvarına ve ötesine doğru döndü.

Kendi kendimi şaşırttım: "Nerde? Nerde günah çıkardın?"

Yüzü kaskatı, ipnotize olmuş gibi kuzeye kilitlemişti, yukarı tırmanmak için sıçradım, tırmanma kancalarını kavrayıp ayaklarımla debelendim.

"Ne yapıyorsun?" diye bağırdı H. İ. "Burası benim yerim!"

"Artık değil, işte, işte ve de işte!"

Arkasından yetiştim; dönüp bağırarak zorunda kaldı: "İn aşağı!"

"Nerde günah çıkarttın, H. İ.?"

Bana bakıyordu ama gözleri kuzeye kaydı. Bakışlarımı çevirip bir kolun, bir bileğin ve bir elin mihlanabileceği çaprazlanma noktasına diktim.

"Evet!" dedim.

Çünkü bir tüfeğin görüş alanında sıralanmış gibi duvar, duvarın üstünde kâğıt hamurundan ve balmumundan kuklanın yerleştirildiği kısım ve daha ileride, taş bir tarlanın karşısında, St. Sebastian kilisesinin cephesi ve bekleyen kapılan duruyordu.

"Evet!" diye soludum. "Sağol, H. İ."

"Aşağı in!"

"İnıyorum." İsa'nın, yüzünü bir kez daha ölümler ülkesine ve ötesindeki kiliseye çevirdiğini gördükten sonra gözlerimi duvardan aldım.

İnmeye başladım.

"Nereye gidiyorsun!?" dedi H. İ.

"Günler önce gitmem gereken yere-"

"Seni geri zekâlı. O kiliseden uzak dur! Emin bir yer değil!"

"Emin olmayan bir kilise ha?" Durup yukarı baktım.

"O kilise emin değil işte! Mezarlığın tam karşısında ve gece geç saatlere kadar açık; önüne gelen girebilir içeri!"

"O da gidiyor, değil mi?"

"O mu?"

"Kahretsin." Ürperdim. "Gece mezarlığa gitmeden, önce günah çıkarmaya gidiyor, di mi?"

"Lanet olsun!" diye bir çığlık attı. "Sonun gerçekten geldi!" Gözlerini kapadı, inledi, karanlık direğin üstünde, alacakaranlığın ve çöken gecenin ortasında son yerini almaya başladı. "Git hadi! Terör mü istiyorsun? Korkmak mı istiyorsun? Git, gerçek bir itiraf dinle. Saklan, gece geç saatte gelince, evet çok geç saatte, dinle de ruhun yansın, buruşsun ve ölsün!"

Bunun üzerine direğe öyle sıkı yapıştım ki avucuma kıymıklar battı. "H. İ.? Her şeyi biliyorsun, di mi? İsa adına anlat, H. İ., çok geç olmadan anlat. Vücudun niye duvarın üstüne konduğunu biliyorsun, belki onu oraya Canavar koydu korkutmak için, ama kim bu Canavar? Söyle. Söyle."

"Zavallı aptal masum orospu çocuğu. Vay canına, evlat." H. İ. aşağı, bana doğru baktı. "Öleceksin ama tam olarak neden öldüğünü bile anlamayacaksın."

Ellerini uzattı, birini kuzeye, birini güneye, çaprazı yakalamak için, uçmak istercesine. Boş bir şişe düştü, ayağımın dibinde kırıldı.

"Zavallı tatlı orospu çocuğu," diye fısıldadı göğe.

Elimi bırakıp son altmış santimi atlardım. Yere çarptığımda son bir kez seslendim, bitkin bir halde: "H. İ.?"

"Canın cehenneme," dedi kederle. "Çünkü cennetin nerde olduğunu bilmiyorum-"

Yakınlarda bir yerde araba ve insan sesleri duydum.

"Kaç," diye fısıldadı H. İ. gökten.

Kaçamadım. Ağır ağır uzaklaştım sadece.

-51-

Dok Phillips'e Notre Dame'dan çıkarken rastladım. Elinde plastik bir torba vardı, umumi parklarda ucu çivili bir değnekle dolaşıp topladığı çöpleri yakılacak torbalara dolduran birinin ifadesi vardı yüzünde.

İrkildi birden, çünkü bir ayağım basamağın üstündeydi, içeri duaya giriyormuşum gibi.

"Şuraya bakın," dedi, çabucak ve içten. "İsa'ya su üstünde yürümeyi öğreten ve Yuda Iskariyot'u suçluların arasına geri gönderen harika çocuk!"

"Yok canım," diye itiraz ettim. "Dört havari. Onların ayak izlerinden gidiyorum."

"Ne yapıyorsun burda?" dedi dik dik, gözleriyle beni bir aşağı bir yukarı süzerek, parmakları çöp torbasıyla meşgul. Tütsü ve losyon kokusu geldi burnuma.

Sonuna kadar gitmeye karar verdim.

"Günbatımı. Avlanmak için en iyi zaman. Bu yere tapıyorum.

Bir gün sahip olmayı planlıyorum. Merak etme, seni kovmam. Sahip olduğumda ofisleri yıktıracağım, herkesi tarih içinde yaşatacağım. Manny surda, New York, 10. Cadde'de çalışsın! Fritz'i şuraya, Berlin'e koyarım. Ben de Green Town'a. Roy? Geri dönerse tabii çatlak. Şu ötede bir dinazor çiftliği kurarım. Yılda kırk film yerine on iki film yaparım, ama hepsi de şaheser! Maggie Botwin'i de stüdyonun başkan yardımcısı yaparım, öyle akıllı bir kadın ki, Louis B. Mayer'ı da emeklilikten çekip alırım. Sonra-"

Benzinim bitti.

Dok Phillips ağız açık kalmıştı, sanki eline saatli bomba vermişim gibi.

"Notre Dame'a girmemin bir sakıncası var mı? Yukarı tırmanıp Quasimodo rolü oynamak istiyorum. Güvenli mi?"

"Hayır!" dedi Dok çabucak, bir yangın söndürücüsünün etrafında dolaşan bir köpek gibi etrafımda dolaşarak. "Güvenli değil. Tamirat yapıyoruz. Bütün binayı yıkmayı düşünüyoruz."

Dönüp geri yürüdü. "Çatlaksın sen, çatlak!" diye bağırdı ve katedralin girişinde kayboldu.

Durup açık kapıya baktım on saniye, sonra donakaldım.

Çünkü içerden bir çeşit homurtu, sonra bir inilti, sonra da duvarlara çarpan bir tel veya ip sesi duydum.

"Dok?!"

Girişe adım attım, ama bir şey göremedim.

"Dok?"

Katedralin semasına bir gölge düştü. Gölgelere doğru yukarı çekilen büyük bir kum torbasına benziyordu.

Roy'un Sahne 13'ün üstünde sallanan cesedini hatırladım.

"Dok!?" . Gitmişti.

Karanlıkta, giderek yükselen ayakkabılarının tabanına benzeyen bir şeye baktım.

"Dok!"

Bir şey katedralin zeminine çarptı. Tek bir siyah ayakkabı "Allahım," diye bağırdım.

Geri durup uzun bir gölgenin katedralin semasına çekilişini seyrettim.

"Dok?" dedim.

-52-

"Yakala!"

Crumley taksi şoförüne bir onluk fırlattı, o da kornaya basıp | uzaklaştı.

"Tıpkı filmlerdeki gibi!" dedi Crumley. "Adamlar taksilere para atarlar ve üstünü hiç almazlar. Sağol desene!"

"Sağol!"

"Allah Allah." Crumley yüzümü inceledi. "İçeri gir. Şunu da getir." Bir bira tutuşturdu elime.

İçerken Crumley'ye katedrali, Dok Phillips'i, bir inilti duyduğumu, sonra gölgelere doğru süzülen bir gölge gördüğümü anlattım. Ve katedralin tozlu zeminine düşen tek bir siyah ayakkabıyı.

"Gördüm. Ama kim bilir?" diye bitirdim. "Stüdyo kapanıyor. Doktorun kötü biri olduğunu sanıyordum. Öteki kötü adamlardan biri onu haklamış olmalı. Ceset meset kalmamıştır şimdi. Zavallı

Dok. Ne diyorum ben? Onu sevmezdim ki!"

"Ulu Tanrım," dedi Crumley, "sadece Daily News'unkini çözebildiğimi bildiğin halde bana New York Times'ın bulmacasını getiriyorsun. Evime cesetler taşıyorsun, avından gurur duyan bir kedi gibi, ne bir mana, ne bir alaka. Bir avukat olsa seni pencereden aşağı sarkıtırdı. Yargıç olsa tokmağıyla beynini dağıtırdı. Ruh doktorları seni tedavi etmeyi reddederdi. Ama Hollywood Bulvarı'ndan bütün bu kokmuş balıklarla geçebiliyorsun, çevreyi kirlettiğin için tutuklanmadan."

"Evet," dedim umutsuzluğa gömülerek.

Telefon çaldı.

Crumley bana verdi.

Bir ses: "Onu burda arıyorlar, onu orda arıyorlar, o alçağı her yerde arıyorlar. Cennette mi, cehennemde mi-"

"Şu kahrolası kaypak Farekulağı!" diye bağırdım.

Telefonu bıraktım elimden. Sonra yine kaptım.

"Nerdesin?" diye bağırdım.

Hımm. Vızz.

Crumley telefonu kulağına bastırdı, sonra başını salladı.

"Roy mu?" dedi.

Başımla evetledim sendeleyerek.

Yumruğumu ısırdım, kafamın içinde gelecek olan şeyler için bir duvar örmeye çalışarak.

Yaşlar döküldü gözümden.

"Yaşıyor, gerçekten yaşıyor!"

"Sakin ol." Crumley bir içki daha verdi elime. "Başımı eğ."

Başımı eğdim kafatasımın arkasına masaj yapsın diye. Yaşlar burnumdan damlıyordu. "Yaşıyor. Şükürler olsun."

"Niye daha önce aramadı?"

"Belki korkuyordu." Kör gibi yere konuşuyordum. "Dediğim gibi: Stüdyoyu kapatıyorlar. Belki öldüğünü düşünmemi istedi bana dokunmasınlar diye. Belki Canavar hakkında bizden daha çok şey biliyor."

Başımı salladım.

"Gözlerini kapa." Crumley boynumu ovuşturdu. "Çeneni de."

"Allahım, kapana kısıldı, dışarı çıkamıyor. Veya çıkmak istemiyor. Saklanıyor. Onu kurtarmamız lazım!"

"Nasıl kurtarıcaz," dedi Crumley. "Hangi şehirde? Boston mi, arka plato mu? Kırk derece kuzey enlemindeki Uganda'da mı? Ford Tiyatrosu'nda mı? Bizi görüp vursunlar, di mi. Saklanabileceği doksan dokuz tane yer var, deli gibi ortalıkta dolaşıp ismini mi çığırırım; sonra meydana çıksın, gebertsinler. O stüdyo turuna sen çık!"

"Korkak Crum."

"Aynen öyle."

"Boynumu kırıcın!"

"Elime düştün!"

Başım aşağıda, bütün tendon ve kasları mıcık mıcık edip sıcak pelteye çevirdi. Kafatasımın içindeki karanlıktan, "Ee?" dedim.

"Bırak da düşüneyim, körolası!"

Crumley boynumu sıktı.

"Panik yok," diye mırıldandı. "Roy ordaysa, bütün soğanı zar zar soyup doğru yer ve zamanda onu bulmamız gerek. Bağırarak yok, yoksa çığ tepemize düşer."

Crumley'nin elleri kulaklarımın arkasını hafif hafif ovuşturdu, tam bir baba gibi.

"Mesele herhalde bütün stüdyonun Arbuthnot'tan korkuyor olması."

"Arbuthnot," diye düşündü Crumley. "Mezarını görmek istiyorum. Belki bir şey vardır içinde, bir ipucu. Hâlâ orda olduğuna emin misin?"

Doğrulup Crumley'ye baktım.

"Yani: Grant'ın mezarında kim var, mı?"

"Şu eski şaka, evet. General Grant'ın hâlâ orda olduğunu nerden bilelim?"

"Bilemeyiz. Hırsızlar Lincoln'un cesedini iki defa çaldılar. Yetmiş yıl önce, taa mezarlığın kapısına kadar götürmüşlerdi cesedi yakalanmadan öne."

"Öyle mi?"

"Belki."

"Belki mi?!" diye bağırdı Crumley. "Hey Allahım, yolabileyim diye daha çok saç uzatacağım! Gidip Arbuthnot'un mezarına bakıyor muyuz?"

"Eee-"

"Eee deme kahrolası!" Crumley saçsız başını hışımla tırmaladı. "Yağmurun altında merdivendeki adamın Arbuthnot olduğunu söyleyip durmuyor musun. Belkiymiş! Biri cinayet kokusu alıp kanıt bulmak için cesedi çalmış olamaz mı? Neden olmasın? Belki o araba kazası sarhoşluktan değil de direksiyonun başında ölmüş olmak yüzünden oldu. Böylece yirmi yıl gecikmiş otopsiyi yapan her kimse eline cinayet delili, şantaj kanıtı geçti, o zaman da sahte cesedi yapıp stüdyoyu korkutmak ve paralan cebe indirmek istedi."

"Crum, müthişsin."

"Sadece tahmin ve varsayım. Emin olmanın tek yolu var." Crumley saatine baktı. "Bu gece. Arbuthnot'un kapısını çalalım. Bakalım evde mi, yoksa biri almış gitmiş mi, barsaklarını çıkarıp fal bakarak Sezar'ın yarı çatlak lejyonlarını korkutup kan içirmek için."

Mezarlığı düşündüm. Sonunda, "Yanımıza kontrol etmesi için gerçek bir dedektif almadan gitmenin bir faydası yok," dedim.

"Gerçek dedektif mi?" Crumley geriledi.

"Burnu iyi koku alan bir köpek."

"Köpek mi?" Crumley yüzümü inceledi. "Sakın bu köpek Temple ve Figueroa'da, hatta üçüncü katta yaşıyor olmasın?"

"Gece yarısı bir mezarlıkta ne görürsen gör, bir burun şart. işte onda var."

"Henry mi? Dünyanın en harika körü mü?"

"Hep öyleydi," dedim.

-53-

Crumley'nin kapısının önünde durmuştum, kapı açılmıştı. Constance Rattigan'ın sahilinde durmuştum, denizden çıkmıştı. Şimdi de eski apartmanımın halisiz zemininde yürüyordum, bir zamanlar burda yaşamıştım, tavanımda geleceğe ait düşler, ceplerim bomboş, Smith-Corona daktilomda boş bekleyen kâğıtlarımla.

Henry'nin kapısının önünde durdum, kalbim küt küt çarpıyordu, tam aşağıda sevgili Fannie'nin olduğu

oda vardı, iyi arkadaşlarımızın sonsuza dek aramızdan ayrıldığı o uzun, kederli günlerden sonra ilk defa geliyordum buraya.

Kapıya vurdum.

Bir değneğin takırtısını işittim, sessizce temizlenen bir boğazı. Yer gıcırdadı.

Henry'nin siyah alnının iç kapının paneline dokunduğunu duydum.

"Bu taktağı tanıyorum," dedi.

Yine vurdum.

"Vay canına." Kapı sonuna kadar açıldı.

Henry'nin kör gözleri boşluğa baktı.

"Derin bir soluk alayım."

O nefes aldı ben verdim.

"Kutsal İsa," Henry'nin sesi hafif bir esintideki mum alevi gibi titredi. "Naneli çiklet. Sensin ha!"

"Benim Henry-" dedim yavaşça.

Elleri uzandı. İkisini de tuttum.

"Aman Allahım, hoş geldin oğlum!" diye bağırdı.

Sarılıp sıkıca kucakladı, sonra ne yaptığını fark edip geri çekildi. "Afedersin..."

"Yo, Henry. Yine sarıl."

Bir daha sarıldı sıkı sıkı.

"Nerelerdesin, oğlum, ha, nerelerde, öyle çok oldu ki, Henry de burda, bu lanet olası koca binada, yakında yıkacaklar zaten."

Döndü, bir sandalyeye doğru ilerledi ve ellerine iki bardak bulup kontrol etmesini emretti. "Bu sandığım gibi temiz mi?"

Baktım, başımı salladım, sonra görmediğini hatırlayıp, "evet," dedim.

"Sana mikrop geçirmek istemem, oğlum. Bakalım, işte burda."

Masanın çekmecesini açtı ve büyük bir şişe en iyisinden viski çıkardı. "Bunu içer misin?"

"Seninle içerim."

"Arkadaşlık böyle olur!" Doldurdu. Bardağı havaya uzattı. Her nasılsa elim ordaydı.

İçkilerimizi kaldırdık, siyah yanaklarından yaşlar dökülüyordu.

"Zenci kör adamların ağladığını bilmezdin, di mi?"

"Şimdi biliyorum, Henry."

"Dur bakayım." Öne eğilip yanağıma dokundu. Parmağını tattı.

"Tuzlu. Hay Allah. Sen de benim gibi sulu gözmüşsün."

"Hep öyleydim."

"Sakın değişme, oğlum. Nerelerdeydin? Hayat canını yaktı mı? Nasıl oldu da geldin buraya-" Durdu. "Başın dertte mi yoksa?"

"Hem evet hem hayır."

"Ama daha çok evet mi? Olsun. Burdan kaçıp kurtulunca hemen dönmezsin diye tahmin etmiştim. Ama iş bunla bitmiyor, değil mi?"

"Bitmiyor."

"Neyse." Henry güldü. "Sesini yine duymak ne güzel, oğlum. Hep güzel koktuğunu düşünürdüm. Yani, masumluk bir pakete konsa, o sen olurdun, bir defada iki naneli çiklet birden. Ötülüyorsun. Otur. Sana dertlerimi anlatayım, sen de seninkileri. Venedik iskelesini yıktılar, Venedik kısa-hat tren yolunu da söktüler, her şeyi yıkıyorlar. Gelecek hafta bu apartmanı da yıkacaklar. Peki bütün fareler nereye gidecek? Cankurtaran sandalı olmadan gemiyi nasıl terk edicez?"

"Kesin mi?"

"Kanatlı karıncalar aşağıda fazla mesai yapıyor. Damda dinamitli adamlar var, sincaplar, kunduzlar duvarları kemiriyor, bir avuç tellal da Jericho, Jericho diye temrin yapıyor koridorda burayı yerle bir etmek için. Nereye gidicez bilmem ki. Fazla adam kalmadı zaten. Fannie göçtü, Sam içe içe öldü, Jimmy banyoda boğuldu, anlayacağın Azrail hepimizi dürtükledi, haber verdi yakında geliyorum diye. Böyle bir pansiyon bir anda temizlenir üzüntü içten içe kemirirse. içeri hasta bir fare bırak, veba geldi demektir."

"O kadar kötü mü, Henry?"

"Giderek kötülüyor, ama olsun. Değişikliğin sırası geldi artık. Her beş yılda bir diş fırçanı al, yeni de birkaç çorap ve git, öyle bilir öyle söylerim. Bana verecek bir yerin var mı oğlum? Biliyorum, biliyorum. Orda herkes beyaz. Ama nasıl olsa göremiyorum, ne fark eder ki?"

"Garajımda boş bir odam var, orda daktilo yazıyorum. Senindir!"

"Yarabbim, İsa ve de Kutsal Ruh adına." Henry sandalyesine yaslandı, ağzını yokladı. "Bu bir gülümseme, hem de ne gülümseme. Sadece iki gün için!" diye ekledi ardından. "Kız kardeşimin işe yaramaz kocası New Orleans'dan geliyor beni almaya. Sana fazla yük olmam."

Gülümsemesi soldu, öne eğildi.

"Yine bela mı dolaşüyor o dünyada?"

"Tam bela değil, Henry. Ona benzer bir şey."

"Fazla benzer değil inşallah."

"Çok," dedim, bir an düşünüp. "Benle gelebilir misin, hemen şimdi? İki ayağımı bir pabuca sokmak istemem, Henry. Seni gece gece dışarı çıkardığım için bağışla."

"Niye oğlum," Henry usulca güldü, "geceyle gündüz bir zamanlar, çocukken işittiğim söylentiler sadece."

Ayağa kalktı, bir şeyler arandı.

"Bir dakika," dedi, "değneğimi bulayım ki görebileyim."

-54-

Crumley, kör Henry ve ben gece yarısı mezarlığa geldik.

Tereddütle kapıya baktım.

"Orada." Mezar taşlarına işaret ettim. "Canavar geçen gece oraya kaçtı. Ona rastlarsak ne yapıcaz?"

"En ufak bir fikrim yok." Crumley kapıdan içeri süzüldü.

"Aman be," dedi Henry. "Neden olmasın."

Beni bomboş kaldırımında bırakıp o da içeri girdi.

Onlara yetiştim.

"Bir dakika, derin bir nefes alayım." Henry soludu ve bıraktı. "Evet. Tam bir mezarlık!"

"Seni korkutuyor mu Henry?"

"Yok canım," dedi Henry, "ölüler bir şey yapmaz. Asıl sağ olanlar uykumu kaçırır. Buranın kendi halinde bir bahçe olmadığını nasıl anladım öğrenmek ister misiniz? Bahçeler çeşit çeşit çiçeklerle

doludur, bir sürü koku vardır. Ama mezarlıklar. Çoğunlukla sümbülteber kokar. Cenazelerden kalma. Onun için cenazelerden hep nefret etmişimdir. Nasılım ama dedektif?"

"Harika ama..." Crumley bizi ışıktan bu yana çekti. "Burda biraz daha böyle durursak, biri gömülmek istediğimizi sanıp işimizi bitirecek. Hadi!"

Crumley hızla binlerce süt beyaz mezar taşının arasında ilerledi.

Canavar, diye düşündüm, neredesin?

Dönüp Crumley'nin arabasına baktım, binlerce mil geride bıraktığım candan bir dost gibi göründü gözüme.

"Daha söylemediniz," dedi Henry. "Niye kör bir adamı mezarlığa getirdiniz? Burnuma mı ihtiyacınız var?" "Sen ve Baskerville Tazısı," dedi Crumley. "Burdan."

"Dokunma," dedi Henry. "Bende bir köpeğin burnu var ama gururum kedi gururu. Savrul, Azrail."

Ve mezar taşlarının arasından yol açtı, değneğini sağa sola savurarak, büyük gece parçalan koparmak veya kıvılcımların hiç çakmadığı bir yerde kıvılcım çaktırmak istercesine.

"Nasılım ama?" diye fısıldadı.

Henry'nin yanında durdum, bütün mermerlerin, isimlerin, tarihlerin arasında ve sessizce büyüyen çimenlerin ortasında.

Henry kokladı.

"Koca bir kaya kütleli kokluyorum. Bakalım. Ne biçim bir kör alfabetesi bu."

Değneğini sol eline aldı, titreyen sağ eliyle de Yunan mezar kapısının üstünde kazılı ismi yokladı.

Parmakları A'nın üstünde titredi ve son T'nin üstünde döndü.

"Bu ismi tanıyorum."

Henry beyaz bilardo topu gözlerini çevirdi. "Duvarın karşısındaki stüdyonun çoktan ölmüş muhteşem sahibi değil mi?"

"Evet."

"Bütün yönetim odalarında oturan, başkasına yer bırakmayan şu gür sesli adam. Hani şu kendi biberonunu kendi hazırlayan, kendi bezini kendi değiştiren, sonra iki buçuk yaşında kum bahçesini satın alıp üç yaşında öğretmenini kovan, yedi yaşında on oğlanı revirlik eden, sekiz yaşında kızları kovalayan, dokuzunda yakalayan, on yaşında bir araba parkına sahip olan, on ikinci yaş gününde babası öldüğünde de ona Londra'yı, Roma'yı, Bombay'ı bırakınca stüdyoya sahip olan mı? O mu?"

"Henry," diye iç geçirdim, "harikasın."

"Bu da benle yaşamayı güçleştiriyor," diye kabul etti Henry. "Eh, ne yapalım."

Uzanıp isme ve altındaki tarihe bir daha dokundu.

"31 Ekim 1934. Hortlaklar Yortusu! Yirmi yıl evvel. Acaba nasıl bir duygu onca zaman ölü olmak. Gidip soralım bari. Alet getirmeyi akıl eden var mı?"

"Arabadan bir kol demiri," dedi Crumley.

"İyi..." Henry elini uzattı. "Aman efendim aman-" Parmakları mezara dokundu.

"Kutsal Musa!" diye bir çığlık attı.

Kapı yağlanmış menteşelerinin üstünde açılıverdi. Paslı değil! Gıcırdamıyor! Yağlanmış!

"Aman yarabbi! Açıl susam açıl!" Henry geri çekildi. "Sakıncası yoksa, sizin her duyunuz tamam - önden buyrun."

Kapıya dokundum. Biraz daha kaydı gölgelere doğru.

"Çekil."

Crumley yanımdan geçti, cep fenerini yaktı ve zifiri karanlığa adım attı.

Ben de arkasından.

"Beni burda bırakmayın," dedi Henry.

Crumley işaret etti, "Kapıyı kapayın. Fenerimizi görmesinler-"

Tereddüt ettim. Mezar kapılarının insanların üstüne kapanıp içerde kaldıkları ve sonsuza kadar bağırdukları bir sürü film görmüştüm. Eğer Canavar şu anda dışardaysa-?

"Hey Allahım! Çekil!" Crumley kapıyı itti, bir santimcik hava payı bıraktı. "Eveet." Döndü.

Oda, ortada duran geniş taş bir lahit dışında boştu. Kapak yoktu. Lahtin içinde bir tabut olması gerekiyordu.

Baktık. Tabut filan yoktu.

"Söyleme!" dedi Henry. "Siyah gözlüklerimi takayım, daha iyi koklarım o zaman! Ha şöyle."

Biz lahtin içine bakarken Henry eğildi, derin bir nefes aldı, siyah gözlüklerinin arkasında şöyle bir düşündü, nefesi bıraktı, başını salladı, bir daha kokladı. Sonra yüzü aydınlandı.

"Vay be. Burda hiç bişi yok, değil mi?"

"Doğru."

"J. C. Arbuthnot," diye mırıldandı Crumley, "nerdesin?"

"Burda değil," dedim.

"Hiç olmadı," diye ekledi Henry.

Dönüp ona baktık. Başını salladı, kendinden pek memnun. "O isimde veya başka isimde hiç kimse, hiçbir zaman burda bulunmadı. Olsaydı, kokusunu alırdım. Ama bir kepek tanesi, bir ayak tırnağı, bir burun kılı bile yokmuş. Sümbülteber veya tütsü kokusu bile yok. Bu yer, arkadaşlar, ölü biri tarafından hiç kullanılmamış, bir saat için bile. Yaralıyorsam, burnumu kesin!"

Buz gibi bir su indi sırtımdan, ayakkabılarımdan döküldü.

"Allah Allah," diye mırıldandı Crumley, "niye bir mezar taşı yapıp içine kimseyi koymasınlar ama koymuş gibi yapsınlar ki?"

"Belki ceset meset yoktu," dedi Henry. "Ya Arbuthnot hiç ölmediyse?"

"Yo, olamaz," dedim. "Dünyanın her yerindeki gazeteler, beş bin yaşlı. Ben de ordaydım. Cenaze arabasını" gördüm."

"Cesedi ne yaptılar öyleyse?" dedi Crumley. "Hem neden?"

"Ben-"

Mezarın kapısı kapandı!

Henry, Crumley ve ben şok içinde bağırdık. Ben Henry'yi yakaladım, Crumley ikimizi birden. Fener düştü. Söverek eğildik, kafalarımız tokuştu, nefes alıp kapının üzerimize kilitlenmesini bekledik. Yokladık, feneri aradık, bulduk, ışığı kapıya çevirdik, hayat, ışık ve gece havasına can atarak.

Üçümüz birden kapıya yüklendik.

Gerçekten de kilitliydi!

"Allahım, nasıl çıkıcaz bu yerden?"

"Olamaz, olamaz," diye söylenip duruyordum.

"Kesin sesinizi," dedi Crumley, "bırakın düşüneyim."

"Çabuk düşün," dedi Henry. "Bizi kim kilitlediyse, yardım getirmeye gitti."

"Belki bekçiydi," dedim.

Hayır, diye düşündüm: Canavar.

"Hayır, şu ışığı ver. Tamam. Lanet olsun." Crumley ışığı aşağı yukarı dolaştırdı. "Bütün menteşeler dışarıdan, onlara ulaşamayız."

"Ama," diye önerdi Henry, "bu yerin herhalde tek kapısı yoktur."

Crumley ışığı Henry'nin yüzüne tuttu.

"Ne dedim şimdi?" dedi Henry.

Crumley ışığı Henry'nin yüzünden çekti, lahte doğrulttu. Feneri tavana, yere, bitişme yerlerine, arkadaki küçük pencereye tuttu, o kadar küçüktü ki kedi bile zor geçirdi.

"Pencereden bağırsak mı ki?"

"Kimin duyup geleceğini düşünmek bile istemem," dedi Henry.

Crumley ışığı çevirdi, daireler çizdi.

"Başka bir kapı olmalı!" deyip duruyordu.

"Olmalı!" diye bağırdım.

Gözümün sulandığını, boğazımın kurduğunu hissettim. Mezar taşlarının arasında koşan ağır ayak sesleri işitir gibi oldum, dövmeye gelen gölgeler, boğmaya gelen karaltılar, bana Clarence, geber, diye bağırın. Kapının güm diye açılıp tonlarca kitap, imzalı resim ve imzalı kartın üzerimize boşaldığını, bizi boğduğunu hayal ettim.

"Crumley!" Feneri yakaladım. "Şunu bana ver!"

Bakacak son bir yer kalmıştı. Lahtin içine baktım. Sonra gözümü daha da yaklaştırdım ve soluk verdim.

"Bak!" dedim. "Şunlar," işaret ettim. "Delik, çentik, meyil, her neyse. Bir mezarda hiç böyle şeyler görmemiştim. Bak, surda da bitişme yerinin altında, alttan gelen ışık değil mi? Vay canına! Dur bir dakika!"

Lahtin kenarına sıçradım, kendimi dengeleyip aşağıdaki düzgün, ölçülü şekillere baktım.

"Dikkat et!" diye bağırdı Crumley.

"Siz dikkat edin!"

Lahtin dibine bıraktım kendimi.

Yağlanmış bir makine iniltisi çıktı. Aşağıda karşı denge bozulunca oda sarsıldı.

Lahtin zemini gömüldükçe ben de gömüldüm. Ayaklarım karanlığın içinde eridi. Ardından

bacaklarım. Kapak durduğu zaman yana yatmış bir konumdaydım.

"Basamaklar!" diye bağırdım. "Merdiven!"

"Ne?" Henry ayaklarıyla yokladı. "Evet!"

Lahtin zemini düzken bir yarım piramit serisine benziyordu. Ama kapak açtıkça, daha aşağıdaki bir mezara inen mükemmel basamaklar halini aldı.

Hızla bir adım attım aşağı. "Gelin!"

"Gelelim mi?" dedi Crumley. "Ne var ki aşağıda?"

"Dışarıda ne var!" Kapanmış dış kapıya işaret ettim.

"Lanet!" Crumley Henry'nin kolundan tuttu. Henry kedi gibi sıçradı.

Aşağı yavaş bir adım attım, titreyerek, fenerin ışığını salladım. Henry ve Crumley arkamdan geliyorlardı sövüp sayarak.

Bir başka merdiven, lahtin kapağıyla birleşip bizi bir üç metre daha aşağıya, bir yeraltı mezarına yöneltti. En arkadaki Crumley de adımını attığında kapak havalanıp güm diye kapandı. Kapalı tavana baktım gözlerimi kırparak, yarı karanlıkta asılı bir karşı ağırlık gördüm. Kaybolan merdivenin dibinden koca bir demir halka sarkıyordu. Aşağıdan, demiri yakalayıp ağırlık bindirince merdiveni çekip açabilirdin.

Bütün bunlar bir yürek çarpması kadar bir sürede oldu.

"Burdan nefret ediyorum," dedi Henry.

"Sana göre ne var?" dedi Crumley.

Henry, "yine de hoşuma gitmiyor," dedi. "Dinleyin!"

Yukarda, rüzgâr veya başka bir şey dış kapıyı sarsıyordu.

Crumley feneri kapıp etrafta dolaştırdı. "Şimdi ben de nefret ediyorum burdan."

Üç metre mesafedeki duvarda bir kapı vardı. Crumley kendine doğru çekti homurdanarak. Kapı açıldı. Henry aramızda olarak kapıdan geçtik. Üzerimize kapandı. Koşmaya başladık.

Canavar'dan uzağa mı, yoksa ona doğru mu? diye düşündüm.

"Bakmayın!" diye bağırdı Crumley.

"Ne demek bakmayın?" Henry değneğiyle havayı dövdü, taş zemini ayakkabıları ile ezerek aramızda koşturuyordu. Crumley önümüzden bağırdı. "Ne diyorsam onu yapın!"

Ama duvarlara çarpa çarpa, kemik yığınları ve kafatasından piramitlerle dolu bir sahadan paldır küldür koşarken, kırılmış tabutlar ve dağılmış cenaze çelenkleri gördüm; bir savaş meydanı; çatlamış tütsü vazoları, heykel parçaları, yıkılmış ikonalar, sanki uzun bir kıyamet geçidi, törenin ortasında, şarapnellerini oraya buraya yağdırmış gibi; koşarken ışığımız yeşil yosunlu tavanlara çarpıp yansıyor, etin çürüyüp dişlerin gülümsediği delikleri aydınlatıyordu.

"Bakmayın, ha?" diye düşündüm. Durmayın demek lazım. Henry'yi nerdeyse deviriyordum, korkudan sarhoşa dönmüştüm. Değneğini savurup beni kendime getirdi, gözü gören bir şeytan gibi bacaklarını yukarı aşağı oynatıyordu.

Bir ülkeden diğerine, kemik yığınlarından teneke yığınlarına, mermer mahzenlerden beton mahzenlere geldik ve kendimizi bir anda eski-sessiz-siyah-beyaz arazide bulduk. İstiflenmiş film kutularının üstündeki isimler çarpmaya başladı gözüme.

"Nereye geldik yahu?" diye soludu Crumley.

"Rattigan!" diye inledim. "Botwin! Allahım! Maximus Filmleri'ndeyiz! duvarın üstünden, altından, içinden!"

Gerçekten de Botwin'in film bodrumundaydık, Rattigan'ın yeraltı dünyasında; 1920, '22 ve '25'lerde dolaştıkları kötü aydınlatılmış fotoğraf manzaralarında. Kemik gömüleri değil, Constance'ın bahsettiği eski film mahzenleri. Dönüp karanlığa baktım, gerçek vücutların solup film hayaletlerinin dolaşmaya başladığını görmek için. Film isimleri geçti yanımdan: Beyaz Kızılderili, Hain Doktor Fu Manchu, Kara Korsan. Sırf Maximus Filmleri değil, başka stüdyoların filmleri de vardı, ödünç alınmış veya çalınmış.

İkiye bölünmüş gibiydim. Bir yarım geride kalan kara topraklardan kaçıyor. Öbür yarım ise, çocukken beni hiç yalnız bırakmayan, beni sonsuz matinelerde saklayan bu eski hayaletleri tutmak, dokunmak, görmek istiyordu.

Allahım! diye bağırdım, ama bağırmadım. Gitmeyin! Chaney! Fairbanks! O lanet demir maskenin içindeki adam! Sualtındaki Nemo! D'Artagnan! Beni bekleyin! Geri dönücem! Ölmezsem tabii! Yakında!

Dehşet ve hayal kırıklığı, aniden kabaran bir aşk ve bir korku birbirini bastırıp duruyordu.

Güzelliklere bakma, diye düşündüm. Karanlığı hatırla. Koş. Ve Allah aşkına sakın durma!

Yankılarımız üçlü bir panik seliyle bize yetişti. Son otuz metre çığlık çığlığa, kaskatı bir kütle gibi aktık, Crumley elinde feneri çaldırılmış bir maymun gibi çalkalanıyordu, kör Henry ile ben son bir kapının ve onun üstüne yığıldık.

"Allahım, ya kilitliyse!"

Kapının koluna sarıldık.

Eski filmleri hatırlayıp donakaldım. Kapıyı kırınca, New York'u sel basar, seni tuzlu dalgalarıyla

sarnıçlara çekip boğar. Kapıyı kırınca cehennem alevleri seni mumyalanmış parçalara döndürür. Kapıyı kırınca zamanın bütün canavarları nükleer pençeleriyle seni yakalayıp sonu olmayan bir çukura fırlatır. Sonsuza kadar düşersin, çığlık çığlığa.

Terim kapının kolunu ıslattı. Panelin arkasında Guanajuato hışırdıyordu. Meksika'daki bu uzun tünel, içine sıra sıra dizilmiş turistleri ve kıyamet gününü bekleyen 110 erkek, kadın ve çocukla, mezarlarından çekip alınmış tütün kurusu mumyalarla bekliyordu.

Guanajuato, burda mı? diye düşündüm. Olamaz!

İttim. Kapı, yağlanmış menteşelerinin üstünde sessizce kayıp açıldı.

Bir anlık şoktan sonra içeri dalıp soluk soluğa kapıyı kapadık.

Döndük.

Büyük bir sandalye vardı biraz ötede.

Ve boş bir masa.

Masanın ortasında beyaz bir telefon:

"Nerdeyiz?" dedi Crumley.

"Nefes alışma bakılırsa, çocuk biliyor," dedi Henry.

Crumley'nin feneri odada dolaştı.

"Ulu Tanrım, Sezar ve de İsa adına," diye iç çektim.

Baktığım şey-

Manny Leiber'ın sandalyesi,

Manny Leiber'ın masası,

Manny Leiber'ın telefonu,

Manny Leiber'ın ofisiydi.

Dönüp şu anda, görünmeyen bir kapıyı gizleyen aynaya baktım.

Yorgunluktan yarı baygın halde soğuk camda kendime baktım.

Ve aniden...

Bin dokuz yüz yirmi altıdaydım. Soyunma odasındaki opera şarkıcısı ve aynanın arkasında onu aynanın içinden geçmeye kışkırtan, öğreten, teşvik eden, isteyen bir ses, korkunç bir Alice...

hayallerin içinde kaybolmuş, yeraltı dünyasına inmek için can atan, siyah pelerinli, beyaz maskeli bir adam tarafından bir gondola götürülen - karanlık kanal sularının üstünde, gömülü bir saraya ve tabut biçimli bir yatağa doğru yüzen bir gondol.

Hayaletin aynası.

Hayaletin ölümler diyarından geçişi.

Ve şimdi-

Sandalyesi, masası, ofisi.

Ama hayaletin değil. Canavar'ın.

Sandalyeyi yana ittim.

Canavar... Manny Leiber'ı mı görmeye geliyor?

Tökezledim, geri çekildim.

Manny, diye düşündüm. Hiç emir vermeyip aslında emir alan Manny. Cansız bir gölge. Asıl değil, yedek gösteri. Stüdyoyu yönetmek mi? Hayır. Seslerin üstünden geçtiği bir telefon hattı. Evet. Getir götür oğlanı. Şampanya, sigara getiren bir oğlancık işte! O sandalyeye oturmak mı? Oraya hiç oturmadı. Çünkü...?

Crumley Henry'yi iteledi.

"Kıpırda!"

"Ne?" dedim uyuşuk uyuşuk.

"Biri her an şu aynadan içeri dalabilir!"

"Ayna mı?" diye bağırdım.

Elimi uzattım.

"Yapma!" dedi Crumley.

"Ne yapıyor?" diye sordu Henry.

"Geriye bakıyorum," dedim. .

Aynalı kapıyı sonuna kadar açtım.

Uzun tünele baktım, ne kadar uzun bir mesafe koştuğumuza şaşarak, ülkeden ülkeye, sırdan sırta, yirmi yıl öncesinden şimdiye, Hortlaklar Yortusu'ndan Hortlaklar Yortusu'na. Tünel, konserve filmler yemekhanesinden isimsiz kahraman kalıntılarına uzanıyordu. Nefesim duvarlara çarparken gölgeleri

kovan Crumley ve Henry olmasa bunca yolu koşabilir miydim?

Dinledim.

Uzakta, kapılar mı açılıp kapandı - Peşimizden gelen kara bir ordu mu yoksa tek bir Canavar mıydı? Biraz sonra ölümcül bir tüfek kurukafaları parçalayacak, tüneli uçurup beni aynadan geri mi püskürtecek ti? Yoksa-

"Allah kahretsin!" dedi Crumley. "Sersem! Çık dışarı!"

Elime vurdu. Ayna kapandı.

Telefona sarılıp bir numara çevirdim.

"Constance!" diye bağırdım. "Green Town."

Constance da bana bağırdı.

"Ne dedi?" Crumley yüzüme baktı. "Boşver," diye ekledi, "çünkü-"

Ayna sallandı. Koştuk.

-55-

Stüdyo, duvarın arkasındaki mezarlık kadar karanlık ve boştu.

İki şehir gece havasının içinden birbirine bakıyor, benzer ölümler oynuyorlardı. Sokaklarda hareket eden tek canlı şey bizlerdik. Belki bir yerlerde Fritz gece filmleri oynatıyordu, Galile'nin, kömür çukurunun, İsalann, şafak rüzgârında uçup giden ayak izlerinin. Bir yerlerde Maggie Botwin teleskopunun üstüne eğilmiş Çin'in barsaklarını seyrediyordu. Bir yerlerde Canavar deli gibi peşimizden kovalıyor veya pusuda bekliyordu.

"Acele etmeyin!" dedi Crumley.

"Takip edilmiyoruz," dedi Henry. "Dinleyin! diyor kör adam. Nereye gidiyoruz?"

"Büyükannemlerin evine."

"Bak işte bu hoşuma gitti," dedi Henry.

İtiş kakış yürürken fısıldaştık:

"Aman Allah, stüdyoda bu geçitten haberi olan biri var mı acaba?"

"Varsa bile söylememiştir."

"Düşünsenize. Kimsenin haberi yoksa, Canavar da her gün veya her gece duvarın arkasından dinlediyse, bir süre sonra her şeyi öğrenmiştir. Bütün anlaşmaları, giren çıkanı, borsa zırvalarını, kadınları. Bilgileri uzun süre biriktir, parayı cebe indirmeye hazırsın demektir. Onları Guy'la korkut, parayı al ve kaç."

"Guy mı?"

"Guy, Fawkes kuklası, çatapat mankeni, İngiltere'de 5 Kasım'da her Guy Fawkes gününde şenlik ateşine atılan Guy. Bizim Hortlaklar Yortusu gibi, dini politikayla ilgili. Fawkes nerdeyse Parlamenti'ye havaya uçuruyordu. Yakalanıp asıldı. Burda da ona benzer bir şeyler oluyor. Canavar Maximus'u uçurmayı planlıyor. Sahiden değil tabii, şüphelerle parçalamak gibi bir şey. Herkesi korkut. Bir kukla göster. Belki de yıllardır silkeliyor burdakileri. Daha akıllı biri de çıkmıyor. Gizli bilgileri kullanan bir casus."

"Olmaz," dedi Crumley. "Fazla mantıklı. Hoşuma gitmedi. Canavar'ın duvarın, aynanın arkasında olduğunu kimse bilmiyor mu sanıyorsun?"

"Evet."

"O zaman nasıl oluyor da stüdyo, veya bir kısmı, yani senin patronun Manny, Roy'un Canavarı'nın kil büstünü görünce isteri krizi geçiriyor?"

"Eee-"

"Manny Canavar'ın varlığını biliyor ve ondan korkuyor mu? Canavar gece yarısı stüdyoya geldi, Roy'un eserini gördü ve hiddete kapılıp yok mu etti? Onun için Manny Roy'un ona şantaj yapacağından korkuyor çünkü sadece Roy Canavar'ın var olduğunu biliyor. Söyle, hangisi? Cevap ver, çabuk!"

"Allah aşkına, Crumley, sus!"

"Sus mu? Ne biçim konuşuyorsun sen!"

"Düşünüyorum."

"Dişlilerin döndüğünü duyabiliyorum. Hangisi, ha? Hiç kimse aynanın arkasına saklanıp dinleyen kim olduğunu bilmiyor, onun için bilinmeyenden mi korkuyorlar - Yoksa kim olduğunu biliyorlar ve iki kat daha mı korkuyorlar, çünkü Canavar yıllar yılı o kadar çok şey öğrenmiş ki, canının istediği yere gidiyor, parasını topluyor, sonra da duvarın arkasına kaçıyor. Ona karşı gelemiyorlar. Ona bir şey olduğu an avukatının postaya vereceği mektuplar var elinde. Manny'nin paniklerine şahit oluyor, sonra da kirli çamaşırlarını ortaya döküyor günde on defa. Eee? Hangisi? Yoksa üçüncü bir açıklaman mı var?"

"Beni sinirlendirme. Kafayı yemek üzereyim zaten."

"Aman, evlat, buna sebep olmak istemem," dedi Crumley, ağzında bir limon ekşiliği. "Seni aile boyu bir tribe sokmak istemem ama kıçıkırık varsayımlarına ayak uydurmaktan bıktım. Daha az önce Allanın belası bir tünel koştum senin tekmeleyip devirdiğin suçlu bir arı kovanı peşimde. Mafyanın inine mi çomak soktuk, yoksa karşımızdaki tek bir manyak akrobat mı? Vaatler, vaatler! Roy nerde - Clarence nerde, Canavar nerde? Bana bir tane, tek bir tane ceset göster! Ee?"

"Bekle." Durdum, arkamı dönüp yürüdüm.

"Nereye gidiyorsun?" diye homurdandı Crumley.

Peşimden küçük tepeyi tırmanmaya başladı.

"Nerdeyiz Allah aşkına?"

Karanlıkta gözlerini kırıpıştırdı.

"Golgota."

"Şu tepedeki ne?"

"Üç haç. Ceset yok diye şikâyet ediyordun."

"Ee?"

"İçimde çok kötü bir his var."

Elimi uzatıp haçın tabanına dokundum. Yapışkan ve hayat gibi çiğ kokan bir şey bulaştı.

Crumley de benim gibi yaptı. Parmaklarını koklayıp başını salladı, ne olduğunu anlayarak.

Haçtan yukarı göğe doğru baktık.

Bir süre sonra gözlerimiz karanlığa alıştı.

"Kimse yok burda," dedi Crumley.

"Evet, ama-"

"Anlaşıldı," dedi Crumley ve Green Town'a doğru yöneldi.

"H. İ.?" diye fısıldadım. "H. İ."

Crumley tepenin aşağısından seslendi. "Orda durmasana öyle!"

"Burda öyle durmuyorum!"

Yavaş yavaş ona kadar saydım, gözlerimi yumruklarımınla kuruttum, burnumu sildim ve inmeye başladım.

Henry ve Crumley'nin önüne düşüp onları büyükannemlerin evine giden yola soktum.

"İtir ve leylak kokusu alıyorum." Henry yüzünü kaldırdı. "Evet."

"Biçilmiş ot, mobilya cilası ve bir sürü kedi."

"Stüdyonun fare avcılarına ihtiyacı var. Merdivene geldik, Henry, sekiz basamak."

Sundurmada durduk, kesik kesik soluyarak.

"Allahım." Green Town'ın ötesindeki Kudüs tepelerine, Brooklyn'in ötesindeki Galile Denizi'ne baktım. "Bunca zamandır anlamalıydım. Canavar mezarlığa gitmiyormuş, stüdyoya gidiyormuş! Ne tezgâh ama. Kimsenin şüphelenmeyeceği bir tünel kullanarak şantaj kurbanlarını gözlemiş. Duvarın üstündeki cesetle onları ne kadar korkutmuş olmalı, parayı iç et, sonra yine korkut, daha çok para iste!"

"Eğer," dedi Crumley, "yaptığı buysa tabii."

Derin, titreyen bir soluk alıp tuttum, sonra verdim.

"Sana teslim etmediğim bir ceset daha var."

"Söylemesen daha iyi," dedi Crumley.

"Arbuthnot'un ki."

"Öyle ya, doğru!"

"Biri çalmış," dedim. "Hem de uzun zaman önce."

"Hayır efendim," dedi kör Henry. "Hiç oraya konmamış. Temiz bir yer orası, o buzhane mezar."

"Öyleyse Arbuthnot'un cesedi bunca yıldır nerde?" diye sordu Crumley.

"Dedektif sensin. Araştır."

"Peki," dedi Crumley, "şu nasıl? Hortlaklar gecesi içki partisi. Biri içkiye zehir koyar. Çıkmadan önce son anda Arbuthnot'a verir. Arbuthnot araba sürerken direksiyon başında ölür, öbür arabaya çarpıp yoldan çıkarır. Sonra olayı örtbas ederler. Otopside vücudunda bir fili bile devirmeye yetecek miktarda zehir olduğu anlaşılır. Cenazeden önce, delili gömeceklerine yakarlar. Arbuthnot duman halinde bacadan tüter gider. Böylece boş lahti mezarda bekler durur, kör Henry'nin dediği gibi."

"Ben dediydim, di mi?" diye onayladı Henry.

"Canavar mezarın boş olduğunu ve belki de sebebini bildiği için, orayı bir üs olarak kullanır,

Arbuthnot'un suretini merdivenin tepesine koyar ve duvarın üstünde panikten yanıp tutuşan karıncaları seyreder. Tamam mı?"

"Ama hâlâ Roy, H. İ., Clarence veya Canavar'ı bulmuş değiliz," dedim.

"Allahım kurtar beni şu heriften!" diye yalvardı Crumley göğe doğru.

Ve Crumley kurtuldu.

Stüdyo sokaklarında korkulu bir kargaşa, bir geri tepme, kornalar ve çığlıklar kopuverdi.

"Bu Constance Rattigan'dır," diye belirtti Henry.

Constance eski evin önünde park edip motoru kapattı.

"Motoru kapatsa bile," dedi kör Henry, "motorunun hâlâ çalıştığı işitiliyor."

Onu ön kapıda karşıladık.

"Constance!" dedim. "Nöbetçiyi nasıl geçtin?"

"Kolay." Güldü. "Eskilerden biriydi. Bir zamanlar erkek spor salonunda ona saldırdığımı hatırlattım. Yüzü kızarıırken ben de içeri daldım. Şu işe bak, dünyanın en harika körü burdaymış!"

"Hâlâ o fener kulesinde mi çalışıyorsun, gemileri mi idare ediyorsun?" diye sordu Henry.

"Bir sarılayım sana."

"Ne yumuşacıksın."

"Elmo Crumley, seni yaşlı pezevenk!"

"Hiç yanılmaz," dedi Crumley, Constance bütün kaburgalarını kırarken.

"Defolup gidelim burdan ya," dedi Constance. "Henry? Yol göster!"

"Başüstüne!" dedi Henry.

Stüdyodan çıkarken mırıldandım, "Golgota."

Antik tepeyi geçerken Constance yavaşladı.

Zifiri karanlıktı. Ay yoktu. Yıldız yoktu. Sis in erkenden denizden gelip Los Angeles'ın tümünü kapladığı, yüz elli metreye kadar çöktüğü gecelerden biriydi. Uçakların sesi kısılır, havaalanları kapanırdı.

Küçük tepeye diktim gözlerimi, İsa'yı sarhoş bir elveda Miracında bulurum umuduyla.

"H. İ!" diye fısıldadım.

Bulutlar biraz aralandı. Haçların boş olduğunu gördüm.

Üç tane kayıp, diye düşündüm. Clarence kâğıtlar arasında boğuldu, Dok Phillips öğle vakti Notre Dame'ın gölgelerine çekildi, geride tek bir ayakkabı bırakarak. Şimdi de...

"Bir şey gördün mü?" diye sordu Crumley.

"Belki yarın."

Kayayı yana yuvarladığım zaman. Gözüm yerse tabii.

Arabadaki herkes bir bekleyiş sessizliği içindeydi.

"Dışarı," diye önerdi Crumley.

"Dışarı," dedim sessizce.

Ön kapıda Constance nöbetçiye edepsiz bir şeyler bağırdı, o da kapıyı açtı.

Denize ve Crumley'nin evine doğru yöneldik.

-56-

Benim eve uğradık. 8 milimetrelik projeksiyon makinemi almak için içeri koştuğumda telefon çaldı.

On ikinci çalıştan sonra açtım.

"Ee?" dedi Peg. "Niye elin telefonda on iki kere çaldırmamı bekledin?"

"Kadınlar ve önsezileri!"

"Ne oldu? Kim yok oldu? Anne Ayı'nın yatağında kim yatıyor? Hiç aramadın. Orda olsam, seni evden kovmuştum. Uzak mesafeden yapması zor ama, defol!"

"Peki."

Başından vurulmuş gibi oldu.

"Dur bir dakika," dedi panik içinde.

"Defol dedin."

"Evet, ama-"

"Crumley dışarıda bekliyor."

"Crumley!" diye bir çığlık attı, "İsa'nın barsakları adına! Crumley!?"

"O beni korur Peg."

"Paniclerine karşı mı? Ağızdan ağıza teneffüs yapabilir mi? Kahvaltını, öğle ve akşam yemeğini yemeni sağlayabilir mi? Fazla kaçırıldığında seni buzdolabından men edebilir mi? Donunu değiştirmeni söylüyor mu?!"

"Peg!"

İkimiz de güldük biraz.

"Sahiden mi kapıdan çıkıyordun? Anne Cuma günü uçuş no 67, Pan Am'le dönüyor. Orda ol! Bütün cinayetler çözülmüş, cesetler gömülmüş, kudurmuş kadınlara tekme basılmış olsun! Eğer havaalanına gelemezsen, anne kapıdan girdiğinde yatağında ol. Seni seviyorum demedin."

"Peg. Seni seviyorum."

"Bir şey daha - son bir saat içinde kim öldü?"

Dışarda, kaldırımında, Henry, Crumley ve Constance bekliyorlardı.

"Karım sizinle görülmemi istemiyor," dedim.

"Bin arabaya." Crumley iç geçirdi.

Tek bir araba bile geçmeyen bomboş bir bulvarda batıya doğru ilerlerken Henry'ye duvarın içinde, altında, kenarında ve dışında neler olup bittiğini anlattırdık. Kaçışımızı kör bir adamın ağzından dinlemek çok hoştu, başını oynatıyor, kara burnuyla derin derin kokluyor, parmaklarıyla rüzgârda bizleri çiziyordu: buraya Crumley'yi, şuraya kendini, aşağıya beni, arkaya Canavar'ı; veya onun deyişiyle mezar kapısının dışında kaçışımızı mühürlemek için bir maya yığını gibi yatan şeyi. Henry anlattıkça ürpermeye, üşümeye başladık, pencereleri kapattık. Ama ne çare. Arabanın üstü yoktu.

"İşte onun için," diye ilan etti Henry, final için kara gözlüklerini çıkararak, "seni çağırdık, Venedikli çılgın bayan, gelip bizi kurtarasın diye." Constance sinirli sinirli dikiz aynasına göz attı. "Çok yavaş gidiyoruz ya!"

Gaza bastı. Kafalarımız hıza uydu.

Crumley ön kapısını açtı.

"Pekâlâ. Yayılın!" diye homurdandı. "Saat kaç?"

"Geç," dedi Henry. "Gece açan yasemin bu saatlerde ele avuca sığmaz."

"Doğru mu bu?" diye bağırdı Crumley.

"Hayır, ama kulağa hoş geliyor." Henry görünmeyen bir seyirciye sırıttı. "Biraları getir."

Crumley biraları dağıttı.

"İçinde cin olsa iyi olurdu," dedi Constance. "Vay be. Varmış!"

Projeksiyon makinemi fişe taktım, Roy Holdstrom'ın filmini geçirdim. Işıkları söndürdük.

"Tamam mı?" Makinenin düğmesine bastım. "Şimdi."

Film başladı.

Crumley'nin duvarında görüntüler titreşti. Sadece otuz saniyelik bir filmdi, bayağı da titrekti, sanki Roy kil büstünün animasyonunu birkaç saat içinde yapmış gibi, halbuki genelde günlerce sürerdi yaratığa pozisyon vermek, resmini çekmek, tekrar pozisyon vermek, bir kare daha çekmek, teker teker.

"Vay canına," diye fısıldadı Crumley.

Crumley'nin duvarında zıplayan şeylere büyülenmiş gibi bakıyorduk.

Güzel'in arkadaşıydı gözüken, Brown Derby'deki şey.

"Bakamayacağım," dedi Constance. Ama baktı.

Crumley'ye göz attım ve çocukken kapıldığım hisse kapıldım, ağbimle karanlık bir sinemada oturup perdenin üstünde büyüyen Hayalet'i veya Kambur'u veya Yarasa'yı seyrederkenki hisse. Crumley'nin yüzü ağbimin yüzüydü, otuz yıl önce, hem büyülenmiş hem korkmuş, meraklı ve iğrenmiş, insanların bir trafik kazası gördükleri ama görmek istemedikleri zaman yüzlerinde oluşan ifade gibi.

Çünkü duvarın üstünde, gerçek ve capcanlı, Canavar Adam duruyordu. Yüzün her kıvrımı, kaşların her hareketi, burun deliklerinin her titremesi, dudakların her kıpırtısı ordaydı; Londra'nın kömür karası dumanlı sokaklarında bir gece avından sonra eve dönen, bütün gariplikleri göz kapaklarının arkasına depolamış, parmakları kalem kâğıda sarılıp başlamaya can atan Dore'nin taslakları kadar mükemmel. Dore'nin kusursuz bir bellekle çiziktirdiği yüzler gibi, Roy'un iç gözü de burun deliklerinde kımlıdayan ufacık bir kılı, göz kırparkenki incecik bir kirpiği, gergin kulakları ve durmadan salya akıtan cehennemi ağzı hatırlayacak şekilde Canavar'ın fotoğrafını çekmişti. Canavar perdeden dışarı baktığında Crumley ile ben geriledik. Bizi görüyordu sanki.

Salonun duvarı karardı.

Dudaklarımın arasından bir ses çıktı.

"Gözler," diye fısıldadım.

Karanlıkta arandım, makarayı tekrar sardım ve tekrar başlattım.

"Bakın, bakın, şuna bakın!" diye bağırdım.

Objektif yüze yaklaştı.

Vahşi gözler bir delilik nöbeti içinde sabit bakıyordu.

"Bu kil bir büst değil!"

"Ya ne?" dedi Crumley.

"Roy bu!"

"Roy mu?"

"Maske takmış, Canavar rolü yapıyor!"

"Olamaz!"

Yüz çirkin çirkin baktı, canlı gözler fırıldadı.

"Roy-"

Ve duvar son bir kez karardı.

Notre Dame'ın tepesinde rastladığım Canavar gibi, aynı gözler, gerileyip kaçan...

"Allahım," dedi Crumley sonunda, duvara bakarak. "Demek ipini koparmış, gece vakti mezarlıkta dolasan şey bu!"

"Veya Roy ipini koparmış."

"Delilik bu! Niye yapsın ki böyle bir şey?!"

"Başına bütün bu dertleri Canavar sardı, kovulmasına, nerdeyse ölmesine sebep oldu, kimse tanımasın diye onu taklit etmekten, o olmaktan daha iyi ne olabilir. Eğer bu maskeyi takıp saklanırsa Roy Holdstrom yok demektir."

"Yine de delilik!"

"Hep deliydi zaten," dedim. "Ama şimdi gerçekten delirmiş!"

"Kazancı ne?"

"İntikam."

"İntikam mı?"

"Canavar Canavar'ı öldürsün."

"Yok, yok." Crumley başını salladı. "Olmaz öyle şey. Şu filmi bir daha göster."

Gösterdim. Resimler yüzümüzden aşağı yukarı kaydı.

"Bu Roy değil!" dedi Crumley. "Kilden bir büst animasyonu!"

"Hayır." Film kapadım.

Karanlıkta oturduk.

Constance tuhaf sesler çıkarıyordu.

"Ne bu sesler?" dedi Henry. "Ağlıyor galiba."

"Eve gitmeye korkuyorum," dedi Constance.

"Git diyen oldu mu?" dedi Crumley. "Bir yatak kap, hangi odada istersen, istersen ormanda da yatabilirsin."

"Hayır," diye mırıldandı Constance. "Orası onun yeri."

Hepimiz boş duvara baktık, Canavar'ın sadece ağtabakasında kalmış bir hayali duruyordu.

"Bizi takip etmedi," dedi Crumley.

"Edebilir ama." Constance burnunu sildi. "Canavarlarla dolu kahrolası bir okyanusun yanındaki kahrolası bomboş bir evde kalamam bu gece. Yaşlanıyorum artık. Bir de bakmışsın, geri zekâlının birine evlenme teklif etmişim, Tanrı yardımcısı olsun."

Crumley'nin ormanına baktı, gece rüzgârında kıpırdayan palmiye yapraklarına, uzun otlara. "Orda."

"Kes artık," dedi Crumley. "Mezarlık tünelinden ofise kadar takip edildiğimizden emin değiliz. Mezar kapısını kimin kapattığından da. Belki de rüzgârdı."

"Hep öyledir..." Constance uzun bir kış hastalığı geçirmiş biri gibi titredi. "Peki şimdi?" Sandalyesine kaykıldı, titriyordu, kollarını kavuşturdu.

"İşte."

Crumley mutfak masasının üstüne bir sürü fotokopi yaydı. 1934 Ekim ayının son günü ve Kasım'ın ilk haftasına ait düzinelerce büyüklü küçüklü parça.

"ARBUTHNOT, STÜDYO KRALI, ARABA KAZASINDA ÖLDÜ" idi ilki. "C. Peck Sloane, Maximus stüdyosu yardımcı prodüktörü ve karısı Emily de aynı kazada öldü."

Crumley üçüncü yazıya işaret etti. "Sloane'lar Arbuthnot'la aynı gün gömüldüler. Mezarlığın karşısındaki aynı kilisede törenleri yapıldı. Hepsi duvarın arkasındaki mezarlığa gömüldü."

"Kaza nerde oldu?"

"Sabaha karşı üçte, Gower ve Santa Monica'da!"

"Yani mezarlığın köşesinde! Stüdyodan da bir blok ötede!"

"Çok elverişli, değil mi?"

"Yoldan tasarruf. Morgun önünde öl, seni hop diye içeri taşısınlar."

Crumley başka bir sütuna baktı kaşları çatık. "Anlaşılan çılgın bir Hortlaklar partisi varmış."

"Sloane ve Arbuthnot da orda mıymış?"

"Dok Phillips onları eve götürmeyi önermiş, diyor burda, çok içkiliymişler ve reddetmişler. Doktor

arabasını öteki iki arabanın önünde sürüyormuş yol açmak için ve san ışıkta geçmiş. Arbuthnot ve Sloane da takip etmişler kırmızı ışıkta geçerek. Bilinmeyen bir araba çarpıyormuş nerdeyse. Sabahın üçünde sokaktaki tek araba! Arbuthnot ve Sloane direksiyonları kırmışlar, kontrolü kaybedip telefon direğine çarpmışlar. Dok Phillips ilkyardım çantasıyla hemen yetişmiş. Ama faydası olmamış. Ölmüşler. Cesetleri yüz metre ilerdeki morga taşımışlar."

"Fazlasıyla düzgün, değil mi?"

"Evet," diye düşündü Crumley. "Doktor için büyük sorumluluk. Sanki önceden biliyormuş da hazırlıklıymış gibi. Olay yerinde olması ne tesadüf. Stüdyo hekimliğinden ve stüdyo polisinden sorumlu! Cesetleri morga o havale etmiş. Cesetleri cenazeci olarak hazırlayan da o muydu? Mezarlıkta hissesi varmış. Yirmilerin başında, ilk mezarların kazılmasına yardım etmiş. Yani geldiklerinde de ordaymış, gittiklerinde de."

İnsanın tüyleri hakikaten diken diken olurmuş, diye düşündüm kolumu elleyerek.

"Ölüm kâğıtlarını da mı Dok Phillips imzalamış?"

"Sormayacaksın sandım." Crumley başıyla evetledi.

Bir yana oturup kalmış olan Constance, gözleri gazete kupürlerinde nihayet konuştu, dudakları nerdeyse kıpırdamadan: "Nerde şu yatak?"

Onu yandaki odaya götürüp yatağa oturttum. Ellerimi açık bir İncilmiş gibi tuttu ve derin bir soluk aldı.

"Vücudunun mısır gevreği, nefesinin de bal gibi koktuğunu söyleyen oldu mu sana, çocuk?"

"O H. G. Wells'di. Kadınları çılgına çevirirdi."

"Çılgınlık için çok geç. Karın çok şanslı, sağlıklı besinlerle yatıyor geceleri."

iç çekerek uzandı. Yere oturdum, gözlerini kapamasını bekledim.

"Nasıl ölüyor da," diye mırıldandı, "sen üç yılda hiç yaşlanmadın bense bin yıl yaşlandım." Sessizce güldü. Sağ gözünden iri bir yaş yuvarlanıp yastığa düştü.

"Off, ne fena," diye kederlendi.

"Anlat," diye üsteledim. "Söyle, ne var?"

"Ben ordaydım," diye mırıldandı Constance. "Yirmi yıl önce. Stüdyoda. Hortlaklar gecesi."

Nefesimi tuttum. Arkamda, kapıda bir gölge belirdi, Crumley sessizce dinliyordu.

Constance'ın gözleri üzerimden geçip başka bir yıla, başka bir geceye dikildi.

"Hayatımda gördüğüm en çılgın partiydi. Herkes maske takmıştı, kimse kimin ne içtiğini, niye içtiğini bilmiyordu. Her sesli sahnede, her sokakta içki gırla gidiyordu, Tara ve Atlanta o gece inşa edilmiş olsa yanıp kül olurlardı. İki yüz kıyafetli, üç yüz kıyafetsiz figüran vardı, şu mezarlık tüneline bir içeri bir dışarı içki taşıyorlardı, sanki İçki Yasağı varmış gibi. İçki yasak olmasa da eğlenceden vazgeçmek zor gelir, di mi? Mezarlarla mahzenlerde çürüyen fiyasko filmler arasındaki gizli geçitler. Kahrolası tüneli bir hafta sonra, kazadan sonra, örüp kapatacaklarını ne bilsinler."

Yılın kazası, diye düşündüm. Arbuthnot öldü, stüdyo beyninden vurulmuşa döndü, fil sürüsü gibi dökülmeye başladı.

"Kaza değildi," diye fısıldadı Constance.

Soluk yüzünün arkasında özel bir karanlık birikmişti.

"Cinayet," dedi. "İntihar."

Nabzım fırladı. Elimi sıkı sıkı tutuyordu.

"Evet," diye başını salladı, "intihar ve cinayet. Nasıl oldu, neden oldu, hiç öğrenemedik. Gazeteleri gördün. Gower ve Santa Monica'da gece geç vakit iki araba, görececek kimse yok. Bütün maskeliler maskeleriyle kaçıştılar. Stüdyo sokakları, sabah vaktindeki Venedik kanalları gibiydi, bütün gondollar boş, doklarda öbek öbek küpeler ve iç çamaşırları. Ben de kaçtım. Sonradan söylentiler çıktı, Sloane Arbuthnot'u Sloane'ın karısıyla duvarın arkasında yakalamış diye. Veya belki Arbuthnot Sloane'ı kendi karısıyla yakalamıştı. Allahım, başka bir adamın kârısını seviyorsan, o da çılgın bir partide kocasıyla sevişirse, sen de deliye dönmez misin? Al sana, öndeki arabayı son hız kovalayan bir araba. Arbuthnot saatte seksen mil ile Sloane'ların peşine takılıyor, Gower'da kısıtıyor, direğe çarptırıyor. Haberler partiye ulaştı! Dok Phillips, Manny ve Groc fırladılar. Kurbanları yakındaki Katolik kilisesine taşıdılar. Arbuthnot'ın kilisesi. Yangın çıkışı olarak, kendi deyimiyle, cehennemden kaçışı olarak paralar döktüğü kilise. Ama çok geçti. Hepsi ölmüştü, sokağın karşısındaki morga götürdüler. Ben çoktan gitmişim. Ertesi gün stüdyoda Dok ve Groc'un hali berbattı, kendi cenazelerindeki tabut taşıyıcılarına benziyorlardı. En son filmimin en son sahnesini öğlende bitirdim. Stüdyo bir hafta kapandı. Her sesli sahneye matem tülleri astılar, her sokağa yapay sis ve pus bulutlan püskürttüler. Manşetler, üçünün de içkiden kafaları iyi, neşeye eve gidiyor olduklarını yazdı. Hayır. Aşkı öldürmek için koşan intikamdı olay. Zavallı erkek piçler ve zavallı aşık orospu, bir zamanlar içkinin gidip geldiği duvarın karşısına gömüldüler iki gün sonra. Mezarlık tüneli örülüp kapatıldı ve kahretsin," iç çekti, "her şeyin bittiğini sanmıştım. Ama bu gece, tünelin açılmış olduğunu öğrendim, Arbuthnot'un duvarın üstündeki sahte cesedi ve filminizdeki vahşi gözlü, kederli, korkunç adam ve her şey yeniden başladı. Ne demek oluyor bütün bunlar?"

Pili bitti, sesi kısıldı, uyumak üzereydi. Ağzı titriyordu. Kelimeler sayıklamaya başladı kesik kesik.

"Zavallı kutsal adam. Aptal..."

"Hangi kutsal adam aptal?" diye sordum.

Crumley kapıdan öne eğildi.

Constance, derinlerde, boğulurken cevap verdi:

"... rahip. Zavallı aptal. Üstüne yıgđılar. Stüdyo daldı içeri. Vaftiz kurnasında kanlar. Cesetler, Allahım, her yerde cesetler. Zavallı aptal..."

"St. Sebastian'daki mi? O zavallı aptal mı?"

"Tabii, tabii. Zavallı o. Zavallı herkes," diye mırıldandı Constance.

"Zavallı Arby, o kederli sersem dâhi. Zavallı Sloane. Zavallı karısı. Emily Sloane. O gece ne demişti? Sonsuza kadar yaşayacak. Vay be! Boşlukta uyanmak nasıl bir şey acaba? Zavallı Emily. Zavallı Hollyhock Evi. Zavallı ben."

"Zavallı ne?"

"Hol..." Constance'ın sesi gitti..."ly...hock...Evi..."

Ve uyudu.

"Hollyhock Evi mi? O isimli hiç film yok," diye mırıldandım.

"Hayır," dedi Crumley, odaya girerek. "Film değil."

Komodinin altına uzandı, telefon rehberini çıkarıp sayfalarını çevirdi. Parmağını dolaştırıp yüksek sesle okudu: "Hollyhock Evi Sanatoryumu. St. Sebastian kilisesinden yarım blok ötede ve yarım blok kuzeyde, değil mi?"

Crumley Constance'ın kulağına eğildi.

"Constance," dedi. "Hollyhock Evi. Orda kim var?"

Constance inledi, gözlerini örttü, sırtını döndü. Duvara doğru çok uzun zaman öncesine ait bir gece hakkında son birkaç kelime söyledi.

"...sonsuza dek yaşayacak... bilmiyordu ki... zavallı herkes... zavallı Arby... zavallı rahip... zavallı aptal..."

Crumley söylene söylene doğruldu. "Tabii ya, Allah kahretsin. Hollyhock Evi, iki adım ötede-"

"St. Sebastian'dan," diye tamamladım. "Niye," diye ekledim, "içimde beni oraya götürecekmışsin gibi bir duygu var?"

"Sen," dedi Crumley bana kahvaltıda, "ısıtılmış ölüme benziyorsun. Sen," tereyağlı tostunu Constance'a çevirdi, "İnsafsız Adalet'e benziyorsun."

"Ben neye benziyorum?" diye sordu Henry.

"Seni göremiyorum."

"Normal," dedi kör adam.

"Soyunun," dedi Constance, şaşkın şaşkın, aptal tahtasından okuyan biri gibi. "Yüzme vakti. Benim orda!"

Constance'ın evine gittik.

Fritz telefon etti.

"Filmime orta buldun mu?" diye bağırdı, "yoksa başı mıydı? Şimdi de Dağ'daki Vaaz'ı tekrar yapmamız lazım!"

"Tekrar yapılmaya ihtiyacı var mı?" diye haykırdım nerdeyse.

"Son zamanlarda hiç göz attın mı?" Fritz, telefonda, Crumley'nin son birkaç tel saçını yolma taklidini yaptı. "Yap diyorsam yap! Sonra da bütün körolası film için bir anlatı yaz, epiğimizin diğer, on binlerce deliğini, sivilcesini, kıllı kışını kapamak için. Son zamanlarda İncil'in tümünü okudun mu?"

"Okudum diyemem."

Fritz biraz daha saç yoldu. "Git bir göz at!"

"Göz mü atayım?"

"Atlaya atlaya oku. Saat beşte, çoraplarımı uçuracak, Orson Welles'e de pabuçlarımı yedirtecek bir vaazla beraber stüdyoda ol. Unterseeboot Kapitân'ın 'Dal!' diyor."

Daldı ve yok oldu.

"Soyunun," dedi Constance hâlâ yarı uykulu. "Herkes denize!"

Yüzdük. Constance'ı açılabilirdiğim kadar açılıp takip ettim, sonra foklar ona hoşgeldin deyip alıp gittiler.

"Allahım," dedi Henry, kışığı suya gömülmüş oturarak. "Yıllardır suya ilk girişim!"

Saat ikiden önce beş şişe şampanya bitirdik ve birden şenleniverdik.

Sonra ben oturdum. Dağ'daki Vaaz'ımı yazdım, dalgaların çırpıntısı arasından yüksek sesle okudum.

Bitirdiğimde Constance sessizce, "Pazar okuluna nerde yazılı-cam?" dedi.

"İsa," dedi kör Henry, "gurur duyardı."

"Seni," dedi Crumley kulağıma şampanya dökerek, "dâhi olarak vaftiz ediyorum."

"Yok canım," dedim alçakgönüllülükle.

İçeri girdim, Yusuf'la Meryem'i Bethlehem'e geri yolladım, müneccim kralları sıraladım, hayvanlar inanmaz gözlerle seyrederken Bebeği bir saman yığınının üstüne yerleştirdim ve gece yarısı deve katarlarının, garip yıldızların ve mucizevi doğumların arasında, Crumley'nin arkamdan, "Zavallı kutsal aptal adam," dediğini duydum.

Bilinmeyen numaraları aradı.

"Hollywood mu?" dedi. "St. Sebastian kilisesi lütfen."

-60-

Üç buçukta Crumley beni St. Sebastian'a bıraktı.

Yüzümü inceledi ve yalnızca kafatasımı değil, içinde tangırda-yanlan da gördü.

"Kes artık!" diye emretti. "Suratında yine o sirk cambazlarınıninkine benzeyen aptal, kibirli ifade var. Bu da sen tökezleyince ben düşeceğim demektir!"

"Crumley!"

"Allahım, nedir bütün bunlar, dün gece duvarın içinden, kemiklerin arasından kaçışımız, sürekli saklanan Roy, havayı değneğiyle dövüp hayaletleri kovalayan kör Henry ve bu gece yine korkup kapıma dayanabilecek olan Constance! Seni buraya getirmek benim fikrimdi! Ama şimdi uçurumdan atlamaya hazır I. Q.'su yüksek bir soytarı gibi duruyorsun karşımda!"

"Zavallı kutsal adam. Zavallı aptal. Zavallı rahip," diye cevap verdim.

"Yeter artık, ben gidiyorum!"

Ve Crumley basıp gitti.

-61-

Boyutları küçük ama aksesuarları pırıl pırıl parlayan kilisede dolaşım. Durup, en az beş milyon dolar değerinde altın ve gümüş harcanmış olan sunağa baktım. Öndeki İsa heykeli eritilirse, U. S.

Mint'in yarısını satın alabilecek değerdeydi. Haçtan gelen ışıktan gözlerim kamaşmış halde orda dururken arkamda Peder Kelly'yi duydum.

"Biraz önce telefon eden problemlili senarist siz misiniz?" diye seslendi sıraların karşısından.

İnanılmaz derecede parlak sunağı inceledim. "Bir sürü zengin inananınız olmalı, peder," dedim.

Arbuthnot, diye düşündüm.

"Hayır, burası boş bir zaman içindeki boş bir kilise." Peder Kelly koridordan yanıma geldi, koca elini uzattı. Uzun boyluydu, bir doksan filan, atletik yapılıydı. "Vicdanları devamlı sorun çıkaran birkaç üyemiz olduğu için şanslıyız. Paralarını kiliseye zorla bağışlıyorlar."

"Gerçeği saklamıyorsunuz, peder."

"Saklamasam iyi olur, yoksa Tanrı işimi bitirir." Güldü. "Ülserli günahkârlardan para almak hoş değil ama at yarışlarına yatırmalarından iyidir. Burda kazanma şansları daha yüksek, çünkü içlerine Allah korkusu sokuyorum. Ruh doktorları istedikleri kadar çene çalsınlar, ben bir höt dedim mi cemaatimin yansının donları düşüyor, öbür yarısı da geri giyiyorlar. Gelin oturun. Scotch alır mıydınız? Sık sık düşünürüm, Isa yaşasaydı, Scotch ikram eder miydi, biz de alır mıydık diye? İrlandalı mantığı. Bu taraftan buyrun.

Ofisinde iki tek koydu.

"Gözlerinizden bu meretten nefret ettiğiniz belli," diye gözlemledi rahip. "İçmeyin, o zaman. Surdaki stüdyoda bitirmek üzere oldukları şu aptal film için mi geldiniz? Fritz Wong söyledikleri kadar deli mi?"

"Bir o kadar da iyi."

"Bir yazarın patronunu övmesi ne hoş. Ben hiç övmezdim."

"Siz mi?!" diye bağırdım.

Peder Kelly güldü. "Genç bir adamken dokuz senaryo yazdım, hiçbiri gündüz gözüyle çekilmedi, veya çekilemedi. Otuz beşime kadar satmaya, bitirmeye, başlamaya, devam etmeye uğraştım. Sonra hepsinin canı cehenneme deyip o yaşta kiliseye katıldım. Zor oldu. Kilise benim gibi önüne geleni sokaktan toplamıyor. Ama ben ilahiyat fakültesini bitirmeyi başardım çünkü bir alay Hıristiyan dokümanter film üzerinde çalışmıştım. Peki ya siz?"

Gülmeye başladım.

"Komik olan ne?" diye sordu Peder Kelly.

"İçimde öyle bir his var ki, stüdyodaki yazarların çoğu sizin yazarlık tecrübenizi bildiklerinden buraya sıvışıyorlar, günah çıkarmak için değil de cevaplar bulmak için. Bu sahneyi nasıl yazdın, şunu nasıl bitirirdin, nasıl düzeltirdin, nasıl-"

"Kayığı karaya oturtup tayfayı batırdınız!" Rahip viskisini içti, yine doldurdu, kıkır kıkır, sonra o ve ben, iki eski sinemacı gibi senaryo ülkesinde dolaşmaya başladık. Ben ona Mesih'imi anlattım, o bana İsa'sını anlattı.

Sonra, "senaryoyu yamamakla iyi etmişsin anlaşılın," dedi. "Ama iki bin yıl önceki oğlanlar da yama işi yapmışlar, Matta ile Yuhanna arasındaki farkı hatırlarsan."

Sandalyemde korkunç bir konuşma isteğiyle kıpırdandım, ama soğuk, kutsal kaynak suyu dağıtan bir rahibin üstüne kızgın yağ atmaya cesaret edemedim.

Ayağa kalktım. "Sağolasın, peder."

Uzattığım elime baktı. "Bir tabanca taşıyorsun," dedi rahat rahat, "ama ateşlemedin henüz. Otur şu sandalyeye."

"Bütün rahipler böyle mi konuşur?"

"İrlanda'da evet. Ağacın etrafında dans ettin ama hiç elma düşülmedin. Düşür."

"Şundan biraz alsam iyi olacak." Kadehi alıp bir firt çektim. "Ee... Farz et ki ben Katoliğim.."

"Ediyorum."

"Günah çıkarma ihtiyacımdayım-"

"Hep öyledirler."

"Ve buraya gece yarısı geliyorum."

"Tuhaf bir saat." Ama bir mum yandı gözlerinde.,

"Ve kapıyı çalıyorum-"

"Sahiden yapar mıydın?" Hafifçe bana doğru eğildi. "Devam et."

"Beni içeri alır mıydın?" diye sordum.

Sözlerim sandalyesini itip düşürmüşüm gibi bir etki yaptı.

"Bir zamanlar kiliseler her saatte açık değil miydi?" diye devam ettim.

"Çok uzun zaman önce," dedi çabucak, kaytararak.

"Demek, sana fena halde ihtiyacım olduğu bir gece gelsem, kapıyı açmazdın, peder?"

"Niye açmayayım?" Gözlerindeki mum ışığı parladı, sanki alevi büyötmek için fitili yükseltmişim gibi.

"Dünya tarihinin en kötü günahkârı için belki, peder?"

"Böyle bir yaratık olamaz." Dili bu sözcük üstünde dondu ama çok geç. Gözlerini çevirdi, kırptı. Cümlesini düzeltip bir daha denedi.

"Böyle bir kişi olamaz."

"Peki," diye devam ettim, "belanın kendi, Yuda gelse yalvarsa-"durdum- "geç vakit?"

"Iskariyot mu? Onun için uyanırdım, evet."

Teki peder, ya bu korkunç kayıp adam haftada bir gece değil de yılın çoğu gecesini kapını çalsa? Uyanır mıydın, yoksa duymazlıktan mı gelirdin?"

Peder Kelly, tıpayı çekip patlatmışım gibi ayağa sıçradı. Yanağının ve saç diplerindeki derinin rengi soldu.

"Senin başka bir yere ihtiyacın var. Seni tutmayayım."

"Hayır, peder." Güçlü olmaya çalıştım. "Asıl senin benim gitmeme ihtiyacın var. Kapını biri çaldı-" diye devam ettim. "Yirmi yıl önce bu hafta, geç vakit. Uykunun arasında, kapının güm güm vurulduğunu işittin-"

"Yeter, duymak istemiyorum. Git burdan!"

Starbuck'ın dehşetli çılgılığıydı sanki, Ahab'ın günahına lanet etmesi, büyük beyaz ete doğru son kez suya inmesiydi.

"Çık dışarı!"

"Dışarı ha? Sen dışarı çıktın, peder." Kalbim küt küt atıyordu, sandalyeden düşecektim nerdeyse. "Ve kazayı, kargaşayı ve kanı içeri aldın. Belki arabaların çarpıştığını da duymuştun. Sonra ayak seslerini, sonra gümleyen kapıyı, bağışmaları. Belki kaza çıkırından çıkmıştı, kaza idiyse. Belki doğru düzgün bir gece yarısı tanığına ihtiyaç vardı, görecekti ama söylemeyecek birine. Gerçeği içeri aldın ve o gün bu gündür sakladın."

Ayağa kalktım, bayılacak gibiydim. Benim kalkışım, sanki tahterevallideymişiz gibi, rahibin bir kemik yığını gibi sandalyesine çökmesine sebep oldu.

"Tanık oldun, peder, değil mi? Çünkü sadece birkaç metre ötedeydi, 1934'de Hortlaklar gecesini, kurbanları buraya getirmediler mi?"

"Allah yardımcım olsun," diye inledi rahip, "evet."

Biraz önce cıvıl cıvıl konuşan Peder Kelly ateşli ruhunu teslim etti ve kat kat, et üstüne et, çöktü.

"Kalabalık onları buraya getirdiğinde hepsi de ölmüş müydü?"

"Hepsi değil," dedi rahip, Şok içinde hatırlayarak.

"Sağol, peder."

"Ne için?" Anların verdiği baŐaęrısıyla gözlerini kapamıŐtı; yenilenen bir acıyla açtı iri iri.

"Neye bulaŐtıęını biliyor musun?!"

"Sormaya korkuyorum."

"Evine git öyleyse, yüzünü yıka ve, günahkâr bir öğüt ama, sarhoş ol!"

"Bunun için çok geç. Peder Kelly, son duaları birine mi hepsine mi okudun?"

Peder Kelly başını öne arkaya salladı, hayaletleri korkutup kaçırmak istercesine.

"De ki okudum?!"

"Sloane adlı adam mı?"

"O ölmüştü. Ruhunu kutsadım onun."

"Öteki adam?"

"İri olan, ünlü, güçlü olan mı?"

"Arbuthnot," diye tamamladım.

"Onu suyla takdis edip üstünde ha çıkardım. Sonra da öldü."

"Buz gibi, ölü, sonsuza dek kaskatı, sahiden ölü müydü?"

"Allahım, ne biçim söylüyorsun!" Havayı içine çekip bıraktı: "Dediklerinin hepsi, evet!"

"Peki ya kadın?" diye sordum.

"O en kötüsyüdü!" diye bağırdı, yeni bir solgunluk yanaklarındaki eski solgunluğu alevleyerek. "Sersem. Delirmiş gibi, ondan da beter. Zıvanadan çıkmış, geri konmaz Şekilde. İkiisi arasında kısılmıŐ. Allahım, genç bir adamken gördüğüm oyunları hatırlatıyordu. Kar yağmaktadır. Korkunç solgun bir sessizliğe bürünmüş Ophelia suya adım atar, sanki boğulmaz da son bir deliliğin içine gömülür, bıçakla kesilmeyecek, sesle delinmeyecek kadar soğuk bir sessizlik. Ölüm bile o kadının yeni keŐfedilmıŐ kışına nüfuz edemez. Anlıyor musun? Bunu bir ruh doktoru söylemişti bir zamanlar. Sonsuz kış. Çok az gezginin geri döndüğü kar ülkesi. Bayan Sloane, cesetler arasına sıkışmış, papaz evinde, nasıl kaçacağını bilmeden. Onun için kendi içine kapandı. Stüdyodakiler cesetleri getirdikleri gibi götürdüler."

Duvara konuşuyordu. Dönüp bana baktı, yüzünde korku ve nefret rüzgârları. "Bütün bunlar, bir saat

filan sürdü. Ama bunca yıldır hâlâ hayalimde."

"Emily Sloane delirmiş miydi?"

"Bir kadın aldı götürdü onu, bir aktris. Adını unuttum. Emily Sloane götürdüklerini bilmiyordu. Ertesi hafta veya daha ertesi hafta ölmüş diye duydum."

"Hayır," dedim. "Üç gün sonra üçlü bir cenaze olmuş. Arbuthnot yalnız, Sloane'lar beraber, dediklerine göre."

Rahip hikâyesini toparladı. "Önemli değil. Kadın öldü."

"Çok önemli." Öne eğildim! "Nerde öldü?"

"Bildiğim tek şey sokağın karşısındaki morga gitmediği."

"Bir hastaneye gitti öyleyse?"

"Bütün bildiğimi söyledim."

"Hayır, peder hepsini değil-"

Papaz evinin penceresine yürüdüm,, çakıllı avluya, içeri giren yola baktım.

"Geri gelsem, aynı hikâyeyi anlatır mıydın?"

"Sana hiçbir şey anlatmamalıydım! Yeminlerimi çiğnedim!"

"Hayır, söylediklerinin hiçbiri özel olarak anlatılmadı. Sadece oldu. Sen de gördün. Bunca zaman sonra bana itiraf etmen senin için de iyi oldu."

"Git." Rahip iç geçirdi, bir içki daha koydu, kafasına dikti. Ama yanaklarına renk gelmedi. Aksine daha da çekildi etleri. "Çok yorgunum."

Papaz evinin kapısını açtım, holden mücevherler, altın ve gümüşle parlayan sunağa doğru baktım.

"Nasıl oluyor da böyle ufak bir kilisenin içi böylesine zengin süslemelerle dolu?" dedim. "Vaftiz kurnası bile bir kardinali zengin edip bir papayı seçtirmeye yeter."

"Bir zamanlar," Peder Kelly boş bardağa baktı, "seni büyük bir memnuniyetle cehennem ateşlerine devredebilirdim."

Bardak parmaklarından kaydı. Kınlan parçalan toplamak için eğilmedi bile. "Hoşçakal," dedim.

Gün ışığına adım attım.

Kilisenin arkasından kuzeye uzanan iki boş bahçenin ve bir üçüncüsünün ötesinde, sıcak bir rüzgârda, yabancı otlar, uzun çimenler, yonca ve ayçiçekleri sallanıyordu. Biraz ötede de iki katlı beyaz, ahşap

bir ev vardı. İsminin neon ışıklan sönüktü: HOLLYHOCK EVİ SANATORYUMU.

Otların arasındaki yolda iki hayalet gördüm.

Biri ötekini sürükleyen, götüren iki kadın.

"Bir aktris," demişti Peder Kelly. "Adını unuttum."

Otlar kuru bir fısıltıyla yolda kıpırdaştılar.

Hayalet bir kadın yalnız başına geri döndü yola, ağlayarak.

"Constance-?" diye seslendim usulca.

-62-

Gower'dan aşağı yürüyüp stüdyo kapısından baktım.

Nazi Almanya'sının son günlerinde yeraltı sığınağındaki Hitler, diye düşündüm.

Alevler içindeki Roma ve daha çok meşale arayan Nero.

Banyosunun içinde bileklerini kesen, hayatının akıp tükenmesini seyreden Marcus Aurelius.

Sırf biri, bir yerde, emirler yağdırdığı, boyacılar tuttuğu için - ellerinde tonlarca boya ve şüpheli toz zerreciklerini emip yok eden dev elektrikli süpürgeler olan adamlar.

Koca stüdyonun sadece bir kapısı açıktı, üç nöbetçi dikkat kesilmiş, giren çıkan boyacı ve temizlikçilerin yüzlerini kontrol ediyorlardı.

O anda Stanislau Groc parlak İngiliz Morgan'ıyla kapıya dayandı, motoru bağırttı, kendi de bağırdı: "Dışarı!"

"Olmaz, efendim," dedi nöbetçi sakın sakın. "Emir yukarıdan. Önümüzdeki iki saat süresince kimse stüdyodan çıkamaz."

"Ama ben Los Angeles şehri vatandaşıyım! Bu lanet dukalığın değil!"

"Yani," dedim parmaklığın arasından, "içeri girersem, bir daha çıkamaz mıyım?"

Nöbetçi beresine dokundu ve adım söyledi. "Siz girip çıkabilirsiniz. Emirler böyle."

"Garip," dedim. "Neden ben?"

"Allah kahretsin!" Groc arabasından inmeye davrandı. Parmaklıktaki ufak kapıdan içeri girip Groc'un

Morgan'ın kapısını açtım.

"Beni Maggie'nin montaj odasına bırakabilir misin? Geri dönene kadar vakit geçer, o zaman çıkmaya izin verirler."

"Hayır. Kapana kısıldık," dedi Groc. "Bu gemi bir haftadır su alıyor ve cankurtaran sandalı yok. Sen de kaç boğulmadan!"

"Sakin olun," dedi nöbetçi, "paranoyaya gerek yok."

"Şuna bak!" Groc'un yüzü kireç beyazıydı. "Büyük stüdyo nöbetçi psikiyatristi! Hadi bin. Bu son yolculuğun olacak!"

Duraksadım, binbir duyguyla gölgelenmiş yüzüne baktım. Groc'un genelde cesur ve küstah cephesinin bütün parçaları eriyordu. TV ekranında görünen deneme yayını gibiydi, bir bulanık, bir aydınlık, sonra silik. Arabaya binip kapıyı çekmemle deli gibi fırlaması bir oldu.

"Hey, acelen ne!"

Sesli sahnelerin yanından geçtik. Her biri sonuna kadar açılmış havalanıyordu. En az altı tanesinin dış cephesi boyanıyordu. Eski setler yıkılıp dışarı, gün ışığına taşınıyordu.

"Başka bir gün olsa," diye bağırdı Groc motorun gürültüsü arasında, "çok hoşuma giderdi bu iş. Kaos benim gıdamdır. Borsa mı düştü? Vapurlar mı battı? Harika. 1946'da Dresden'e geri döndüm, sırf mahvolmuş binaları ve bombardımandan şok olmuş insanları görmek için."

"Sahi mi?!"

"Görmek istemez miydin? Veya 1940'ta Londra'daki yangınları. İnsanoğlu ne zaman iğrenç bir şey yapsa ben mutlu olurum!"

"İyi şeyler mutlu etmiyor mu seni? Sanatçı ruhlu insanlar, yaratıcı kadın ve erkekler?"

"Hayır, hayır." Groc hızlandı. "Onlar ruhumu sıkıyor. Aptallıklar arasında bir durgunluk. Manzarayı", kesik gülleri ve natürmortlarıyla bozan birkaç saf enayinin varlığı, yeraltı makinelerini yağlayan ve dünyayı mahvoluşa sürükleyen mağara adamlarının, cüce soluncanların, yılanların varlığını daha da belirginleştiriyor. Kıtalar geniş birer çamur deryası olduğu için, koca bir çift çizme alıp içinde yuvarlanmaya karar verdim yıllar önce. Ama bu bir rezalet; aptal bir fabrikanın içine kilitlendik kaldık şimdi. Onlara gülmek istiyorum, onlar tarafından yok edilmek değil. Sıkı tutun!" Keskin bir dönüş yapıp Golgota'yı geçtik.

Küçük bir çığlık attım.

Çünkü Golgota yok olmuştu.

İlerde, yakma makinesinden kara kara dumanlar yükseliyordu.

"Üç haç yanıyor olmalı," dedim.

"Güzel!" Groc burun kıvırdı. "Acaba H. İ. bugün Gece Yurdu'nda mı uyuyacak?"

Başımı çevirip baktım.

"H. İ.'yi iyi tanır mısın?"

"Şarapçı Mesih'i mi? Onu ben yarattım! Başkalarının kaşlarını, göğüslerini yaptığım gibi, İsa'nın ellerini de ben yaptım! Fazla etleri sıyırdım parmaklarını ince göstermek için: Kurtarıcı'nın elleri. Neden olmasın? Din bir şaka değil mi zaten? İnsanlar kurtulduklarını sanıyorlar. Bizse kurtulmadıklarımızı biliyoruz. Ama dikenli taç insanlara dokunuyor, çivi yaralan!" Groc gözlerini kapadı, nerdeyse bir telefon direğine çarpıyorduk, direksiyonu kırdı ve durdu.

"Senin yaptığını tahmin ermiştim," dedim nihayet.

"İsa rolünü oynayacaksın, o olmalısın! Sana Rönesans sergilerine layık çivi izleri yapacağım demiştim H. İ.'ye! Sana Masaccio'nun, Da Vinci'nin, Michelangelo'nun yaralarını dikeceğim. Pieta'nın mermer etinden! Ve gördüğün gibi, özel günlerde-"

"Yaralar kanıyor."

Arabanın kapısını açtım. "Yolun geri kalanını yürüyeceğim."

"Hayır, hayır," diye özür diledi Groc, tiz sesiyle gülerken. "Sana ihtiyacım var. Ne terslik! Beni sonra ön kapıdan çıkarman için. Git Botwin'le konuş, sonra da basıp gidelim."

Kapıyı yarı açık tuttum kararsızca. Groc öylesine neşeli bir panik içinde görünüyordu ki - isteri noktasına varacak kadar neşeli-bir şey söylemeden kapıyı geri kapadım. Tekrar yola koyulduk.

"Sor, sor," dedi Groc.

"Peki." Bir denemeye karar verdim. "Ya güzelleştirdiğin onca yüz?"

Groc gaz pedalına bastı.

"Onlara sonsuza kadar kalacak dedim, aptallar da inandı. Her neyse, artık emekliye ayrılıcam, şu kapıdan bir çıkabilsem! Yarın bir gemi bileti aldım, dünya turu. Otuz yıl sonra kahkahalarım yılan olup beni sokmaya kalktı. Manny Leiber? Her an ölebilir. Dok? Biliyor muydun, gitti."

"Nereye?"

"Kim bilir?" Ama Groc'un gözleri kuzeye, stüdyonun mezarlık duvarına doğru kaydı. "Belki aforoz edilmiştir."

İlerledik. Groc başıyla ileri doğru işaret etti. "Maggie Botwin'i severim ama. O da benim gibi mükemmeliyetçi bir cerrah."

"Sana pek benzemiyor."

"Benzese çoktan ölmüştü. Ya sen? Eh, hayal kırıklığı zamanla olur. Bir budala alayını önüne katıp mayın tarlalarından geçtiğini anlayana kadar yetmiş bulursun. Filmlerin unutulup gidecek."

"Hayır," dedim.

Groc kararlı çeneme, inatçı üst dudağıma baktı.

"Hayır," diye kabullendi. "Tam bir budala aziz havası var sende. Senin filmlerin unutulmaz."

Bir köşeden daha döndük; marangozhaneyi işaret ettim, temizlikçileri, boyacıları: "Kim emir verdi bu işler için?"

"Manny elbette."

"Manny'ye kim emir verdi? Burda emirleri asıl veren kim? Aynanın arkasındaki biri mi? Duvarın içindeki biri mi?"

Groc çabucak frene basıp ileri baktı. Kulaklarının çevresindeki ince, temiz dikiş izlerini görebiliyordum.

"Bu sorunun cevabı yok."

"Yok mu?" dedim. "Etrafıma bakınca ne görüyorum? Sekiz film prodüksiyonunun tam ortasında bir stüdyo. Biri dev bir film, İsa epiğimiz, sadece iki günlük çekimi kaldı. Ve birdenbire, birinin kaprisi tutuyor ve 'kapıları kapayın' diyor. Bir boya badana, temizlik faaliyeti başlıyor. Günde en az doksan-yüz bin dolarlık bütçesi olan bir stüdyoyu kapamak delilik bence. Sebep ne?"

"Ne?" dedi Groc sessizce.

"Dok'a bakıyorum, deniz anası gibi, zehirli ama omurgası yok. Manny'ye bakıyorum, kıcı ancak bebek iskemlesi kadar büyük. Sen? Maskenin altında bir maske, onun altında bir maske daha var. Hiçbirinizde bütün stüdyoyu yıkacak dinamit lokumları veya elektrikli pompa silindiri yok. Ama yıkılıveriyor yine de. Bir beyaz balina kadar büyük bir stüdyo görüyorum. Zıpkınlar uçuyor. Demek ki gerçekten manyak bir kaptan var."

"Söyle o zaman," dedi Groc, "Ahab kim?"

"Mezarlıkta bir merdivenin üstünde duran ölü bir adam, aşağı bakıyor, emirler veriyor. Hepiniz de uyuyorsunuz," dedim. Groc iri siyah gözlerini üç defa kırptı ağır ağır, iguana gibi.

"Ben uymuyorum," dedi gülümseyerek.

"Neden?"

"Çünkü, budalacığım." Groc'un yüzü ışıldadı, göğe baktı. "Düşün bir kere! Senin, şu merdivenin

üstünde durup, yağmur altında duvarın öteki tarafına bakan ölü adamını yaparak başkalarının yüreğine indirecek zekâya sahip sadece iki dâhi var!" Groc gülme krizine tutuldu bunu söyleyince, nerdeyse katılıyordu. "Öyle bir yüzü kim yapabilir?"

"Roy Holdstrom!"

"Evet! Bir de?"

"Lenin'in-" diye kekeledim- "Lenin'in makyajcısı?"

Stanislau Groc pırıl pırıl gülümsemesini bana çevirdi.

"Stanislau Groc," dedim uyuşmuş gibi, "... sen."

Başımı tevazuyla eğdi.

Sen! diye düşündüm. Mezarların arasında saklanan Canavar değil, merdivene tırmanıp Arbutnot korkuluğunu yerleştiren ve stüdyoyu şok eden o değil! Groc, gülen adam, yüzüne sonsuz bir sırıtış dikili minik Conrad Veidt!

"Neden?" dedim.

"Neden mi?" Groc sırıttı. "Tabii ki ortalığı biraz hareketlendirmek için! Burası yıllardır nasıl sıkıcı oldu bilemezsin! Dok iğnelerle bozmuş. Manny kışını yırtıyor. Bense, bu aptallar gemisinde yeterince neşelenemiyorum. Ne yapmalı? Ölülerini diriltmeli! Ama sen oyunumu bozdun, cesedi bulup kimseye söylemedin. Sokaklara dökülüp herkese ilan edersin diye ummuştum. Ama sen içine kapandın. Stüdyoyu mezarlığa getirmek için isim vermeden birkaç telefon etmek zorunda kaldım. İşte o zaman çingâr çıktı! Kıyamet koptu!"

"Roy'la beni Canavar'ı görelim diye Brown Derby'ye götüren notu da mı sen yolladın?"

"Evet."

"Hepsi de," dedim inanmazlıkla, "şaka olsun diye mi?"

"Tam değil. Dikkat etmişsinizdir, stüdyo San Andreas fayı olarak bilinen o açgözlü çatlağın üzerine kurulu, depreme çok elverişli. Sarsıntuları aylar önce hissettim. Onun için merdiveni dikip ölülerini dirilttim. Maaşımı da dirilttim denebilir tabii."

"Şantaj," diye fısıldadı Crumley beynimin içinde.

Groc anlattıklarından büyük mutluluk duyuyordu: "Manny'yi korkuttum, Dok'u, H. İ.'yi, herkesi, Canavar'ı bile!"

"Canavar mı? Onu da mı korkutmak istedin?!"

"Neden olmasın? Topunu birden. Tıkır tıkır ödettim, işin arkasında benim olduğumu öğrenmedikleri

sürece. İsyân çıkar, rüşveti kap ve kaç!"

"Yani," dedim, "Arbuthnot'un geçmişi, ölümü hakkında her şeyi biliyorsun demektir. Zehirlenmiş miydi? Olay o muydu?"

"Ah," dedi Groc, "varsayımlar, tahminler."

"Şu dünya turu biletini aldığımı kaç kişi biliyor?"

"Sadece sen, zavallı kederli sevimli lanetli çocuk. Ama galiba biri anladı. Yoksa niye ön kapıyı kapatıp beni içeri kıştırırsınlar?"

"Evet," dedim. "İsa'nın mezarım kerestelerle beraber söküp çıkardılar. Yanına bir de ceset lazım."

"Ben," dedi Groc, rengi attı.

Yanımıza bir stüdyo polis arabası gelmişti.

Bir nöbetçi sarktı dışarı.

"Manny Leiber sizi istiyor."

Groc çöktü, eti kanma, kanı ruhuna, ruhu boşluğa.

"Buldular," diye fısıldadı Groc.

Manny'nin ofisini, masanın arkasındaki aynayı ve aynanın gerisindeki yeraltı mezarlarını düşündüm.

"Durma kaç," dedim.

"Budala," dedi Groc. "Nereye kadar gidebilirim ki?" Groc titreyen parmaklarını elime koydu. "Sen enayinin tekisin. Ama iyi bir enayi. Hayır, şu andan itibaren benim yanımda görünen herkes, sifonu çektikleri zaman kaybolur gider. Al."

Evrak çantasını koltuğun üstüne koydu, açtı ve kapadı. Yüz dolarlık banknotlar gözüme çarptı bir an.

"Al bunu," dedi Groc. "Artık bana faydası yok. iyi sakla. Hayatının sonuna kadar seni idare eder."

"Hayır, sağol!"

Bacağımı itekledi. Bacağımı çektim, dizime buzdan bir hançer 250 saplanmış gibi.

"Enayi," dedi. "Ama iyi bir enayi."

İndim.

Polis arabası öne geçti, motoru pat pat öksürdü, korna çaldı bir kez, sessizce. Groc önce arabaya, sonra bana baktı, kulaklarıma, göz kapaklarına, çeneme.

"Derin daha bir otuz yıl takviye istemez."

Ağzından acılık akıyordu. Gözlerini çevirdi, direksiyona çengel gibi kavrayan parmaklarıyla sarıldı ve uzaklaşıp gitti.

Polis arabası köşeyi döndü, onun arabası da arkasından, stüdyonun arka duvarına doğru ilerleyen küçük bir cenaze korteji gibi.

-63-

Maggie Botwin'in sürüngenler sarayının basamaklarını tırmandım. Yere atılmış sahnelerden, çöp tenekesinde veya yerde kıvrılmış duran film şeritlerinden dolayı böyle derlerdi.

Küçük oda boştu. Eski hayaletler uçup gitmişti. Yılanlar yeraltında bir yerlere saklanmıştı.

Boş rafların ortasında durdum, etrafıma bakındım; sonra sessiz Moviola'sının üstüne iliştirilmiş bir not buldum.

SEVGİLİ DÂHİ. SON İKİ SAATTİR SENİ ARAMAYA ÇALIŞTIM. JERICHO SAVAŞINI TERK EDİP KAÇTIK. SON MÜCADELEYİ TEPEDEKİ SİĞINAĞIMDA VERECEĞİZ. ARA. GEL! SIEG HEIL, FRITZ, VE KARIN DEŞEN JACQUELINE.

Notu katlayıp telefon defterimin arasına koydum yaşlandığımda okurum diye. Basamakları inip stüdyodan çıktım. Görünürde hücum alayı filan yoktu.

-64-

Sahilde yürürken Crumley'ye rahibi, otların yolu ve uzun yıllar önce orda yürüyen iki kadını anlattım.

Constance Rattigan'ı plajda bulduk. Onu ilk defa kumda yatarken görüyordum. Hep ya denizde ya havuzunda olurdu. Şimdi ikisinin arasında yatıyordu, ne denize ne de eve girmeye gücü yokmuş gibi. Öylesine terk edilmiş, çaresiz bir hali vardı ki yüreğim cız etti.

Yanına kuma çömeldik, gözleri kapalı bizi hissetmesini bekledik.

"Yalan söyledin bize," dedi Crumley.

Gözleri kapaklarının altında döndü. "Hangi yalanı söylüyorsun?"

"Yirmi yıl önceki şu gece yarısı partisinin ortasında kaçmandan söz ediyorum. Halbuki sonuna kadar kaldın."

"Ne yaptım?" Başını yana çevirdi. Gri denize bakıp bakmadığını göremiyorduk, erken bir akşamüstü sisi toplanıyordu güzelim günü bozmak için.

"Seni kaza mahalline getirdiler, bir arkadaşının yardıma ihtiyacı vardı."

"Benim hiç arkadaşım olmadı."

"Yapma, Constance," dedi Crumley, "gerçekler var elimde. Kaç zamandır gerçek topluyorum. Gazetelerde aynı gün üç cenaze yapıldı diye yazıyor. Ama asıl kaza yerinin hemen yanındaki kilisedeki Peder Kelly Emily Sloane'ın cenazelerden sonra öldüğünü söylüyor. Mahkeme emriyle Sloane'ların mezarına girsem ne bulurum dersin? Bir ceset mi, iki ceset mi? Bence bir, peki Emily nereye gitti? Onu kim götürdü? Sen mi? Kimin emriyle?"

Constance Rattigan'ın vücudu titredi. Aniden ortaya çıkan eski bir üzüntü mü, yoksa etrafımızı saran pus yüzünden mi anlayamadım.

"Sersem bir hafıye için bayağı zekisin," dedi.

"Hayır, sadece ara sıra kuş yuvasına düşer, tek bir yumurta bile kırmam. Peder Kelly senarist arkadaşımıza Emily Sloane'ın aklını yitirdiğini söylemiş. Onun için biri onu götürmek zorunda kalmış-O sen miydin?"

"Tanrı yardımcım olsun," diye fısıldadı Constance Rattigan. Bir dalga kırıldı sahilde. Deniz üstündeki sis tabakası kalınlaştı. "Evet..."

Crumley sessizce başını salladı ve: "Büyük, korkunç, Allah bilir dev bir örtbas olmuş olay yerinde. Biri fakirlere yardım kutusunu mu doldurdu? Ne bileyim, stüdyo sunağı yeniden dekore etmeye, dullara ve yetimlere sonsuza dek aylık bağlamaya mı söz verdi? Senin Emily Sloane'ı ordan götürdüğünü unutması için rahibe her hafta akıl almaz bir servet mi döktü?"

Constance doğrulup oturdu, koca koca açılmış gözleriyle ufku tarayarak, "bu işin sadece bir kısmıydı," diye mırıldandı.

"Rahip kazanın kilisenin önünde değil de sokağın yüz metre kadar aşağısında olduğunu, dolayısıyla Arbuthnot'un öteki arabaya çarptığını, düşmanını öldürdüğünü, düşmanının karısının da onlar ölünce çıldırdığını görmediğini söylemesi için de bir sürü, bir sürü para mı verdi, ha?"

"Aşağı yukarı-" diye mırıldandı Constance Rattigan, başka bir zamandan, "böyle oldu."

"Sen de bir saat sonra Emily Sloane'ı kiliseden alıp götürdün mü, ölmekten beter olmuş kadını ayçiçekleriyle ve satılık tabelalarıyla dolu boş bir arsadan geçirdin mi?"

"Her şey o kadar uygun, o kadar elverişliydi ki, komediydi resmen," diye hatırladı Constance gülmeden, yüzü kapkara. "Mezarlık, cenaze salonu, şipşak bir cenaze için kilise, boş arsa, yol ve Emily. O zaten uçup gitmişti, tek yaptığım şey onu idare etmek oldu."

"Peki, Constance," dedi Crumley, "Emily Sloane hâlâ yaşıyor mu?"

Constance yüzünü kare kare çevirdi, cansız bir kukla gibi, on saniye arayla kareden kareye geçti ve sonunda yüz yüze geldik, ama bakışları beni delip geçti, gözleri başka yere odaklanmıştı.

"Mermer bir heykele en son ne zaman çiçek götürdün?" dedim. "Çiçekleri, seni görmeyen, mermerin içinde, bütün o sessizliğin içinde yaşayan bir heykele, ne zamandı?"

Tek bir damla gözyaşı yuvarlandı Constance Rattigan'ın sağ gözünden.

"Her hafta giderdim. Suyun altından bir buzdağı gibi başımı çıkarıp eriyeceğini umuyordum hep. Ama sessizliğe, teşekkür edilmemeye dayanamaz oldum bir süre sonra. Ben de ölüymüşüm hissine kapılıyordum onun yanında."

Başı yine kare kare dönüp öbür yana hareket etti, geçen seneye veya daha önceki senelere ait bir anıya doğru.

"Sanırım," dedi Crumley, "biraz daha çiçek götürmenin vakti geldi, ha?"

"Bilmiyorum."

"Biliyorsun. Hollyhock Evi'ne ne dersin?"

Constance Rattigan ayağa fırladı, dalgalara baktı, ileri atılıp, denize daldı. "

"Yapma!" diye bağırdım.

Çünkü aniden bir korku girdi içime. Deniz en iyi yüzücüleri bile alır geri vermezdi bazen.

Kıyıya koşup ayakkabılarımı çıkarmaya başladım, o anda Constance bir fok gibi su püskürterek ve bir köpek gibi silkinerek dalgaların arasından fırladı ve yere attı kendini. Sert, ıslak kuma çarptığı zaman durdu ve kustu. Ağzından patlayıverdi, tıpa gibi. Ayağa kalktı, elleri kalçasında, kıyının üstündeki öbeğe baktı dalgalar alıp götürürken.

"Vay canına," dedi merakla. "Bunca yıldır içimde kalmış."

Dönüp beni süzdü aşağıdan yukarı, yanaklarına renk geldi yavaş yavaş. Parmaklarıyla üstüme su sıçrattı, ferahlatmak istercesine.

"Yüzmek," diye okyanusu gösterdim, "seni hep iyileştirir mi?"

"iyileştirmediği gün bir daha çıkmayacağım," dedi sessizce. "Kısa bir yüzme, kumda kısa bir süre yatmak işe yarıyor. Arbuthnot veya Sloane için elimden bir şey gelmez. Çürüyüp gittiler. Veya Emily Wickes-"

Durdu, ismi değiştirdi, "Emily Sloane."

"Wickes yeni adı mı, Hollyhock Evi'nde yirmi yıldır kullandığı ad?" diye sordu Crumley.

"Midem rahatladı, şimdi biraz şampanya içelim. Hadi gelin."

Mavi çinili havuzunun yanında bir şişe açıp kadehlerimizi doldurdu.

"Emily Wickes Sloane'ı bunca yıl sonra ölü veya diri kurtarmak isteyecek kadar aptal mısınız?"

"Kim engel olacak?" dedi Crumley.

"Bütün stüdyo! Yo, belki sadece onun orda olduğunu bilen üç kişi. Kendinizi tanıtmanız lazım. Hollyhock Evi'ne Constance Rattigan olmadan kimse giremez. Bakmayın bana öyle. Size yardım edeceğim."

Crumley şampanyasını içip, "son bir şey daha," dedi. "O gece sorumluluğu üstüne kim aldı, yirmi yıl önce. Zor bir iş olmalı. Kim-?"

"Kim mi yönetti? Yönetilmesi gerekiyordu tabii. İnsanlar birbirinin üstünden atlıyor, çılgılık çılgılığa bağıyordu. Suç ve Ceza, Savaş ve Barış gibiydi. Birisinin bağırması gerekiyordu: Oraya değil buraya! Bütün o çılgınlıkların ve kanın arasında, Tanrıya şükür, o gece sahneyi, oyuncularını, stüdyoyu kurtardı, kamerasında film olmaksızın. Dünyanın yaşayan en büyük Alman yönetmeni."

"Fritz Wong!?" diye patladım.

"Fritz," dedi Constance Rattigan, "Wong."

-65-

Fritz'in Beverly Hills Oteli'nden yukarı, Mulholland'a doğru yarı yoldaki kartal yuvası, Los Angeles'in uçsuz bucaksız zeminindeki on milyon ışığa bakıyordu. Villasının önündeki uzun, şık, mermer verandadan on beş mil ötede inmeye hazırlanan jetler görünüyordu, parlak meşaleler, dakika başı düşen göktaşları gibi.

Fritz Wong evinin kapısını sonuna kadar açıp gözlerini kırıştırdı, beni görmemiş gibi yaparak.

Monoklünü cebimden çıkarıp eline verdim. Kapıp gözüne sıkıştırdı.

"Küstah piç." Monokl, sağ gözünde bir giyotin bıçağı gibi pırıldadı. "Geldin demek! Geleceğin-büyüğü yakında-kaybolacak olanı sinir etmek için geliyor. Tahta çıkan kral eski prensi deviriyor. Aslanlara Daniel'a ne söyleyeceklerini Öğreten yazar, onlara ne yapacaklarını öğreten terbiyeciyi ziyaret ediyor. Ne arıyorsun bur-da? Film kaput!"

"İşte sayfalar." İçeri girdim. "Maggie? İyi misin?"

Maggie salonun bir köşesinden başını salladı, solgundu, ama düzelmeye başlamıştı.

"Fritz'i boşver," dedi. "İçi balıkyağı ve ciğerli sosis doludur."

"Git Kesici'yle otur ve çeneni kapa," dedi Fritz, monoklü sayfalarım da delikler açarak.

Hitler'in duvardaki resmine baktım ve topuklarımı birleştirdim, "Baş üstüne!"

Fritz bana baktı öfkeyle. "Aptal! O manyak boyacının resmi bana kaçtığım büyük piçleri hatırlatmak için duruyor orda, onlardan kaçıp küçüklerine çattım. Ulu Tanrım, Maximus Filmleri'nin cephesi Brandenburg Kapısı'na benziyor. Sitzflisch'ı, oturt!"

Sitzfleisch'u oturttum ve soluğum kesildi bir anda.

Çünkü Maggie Botwin'in biraz arkasında şimdiye kadar gördüğüm en inanılmaz dini tapınak duruyordu. St. Sebastian'daki altın ve gümüş sunaktan daha parlak, daha büyük, daha güzeldi.

"Fritz," diye bir çığlık attım.

Çünkü bu göz kamaştırıcı tapınağın içinde kristal tabakaları ve parlak cam borular üstüne raf raf istiflenmiş creme de menthe'lar, brendiler, viskiler, konyaklar, portolar, Burgundi'ler, Bordeaux'lar duruyordu. İçinde ışıltı ışıltı şişe sürüleri yüzen bir denizaltı mağarası gibi parılıyordu. Üstünde ve çevresinde yüzlerce İsveç, Lalique ve Waterford kristalinden kadeh asılıydı. Bir tören tahtı gibiydi, on dördüncü Louis'nin doğduğu yer, Mısırlı bir güneş kralının mezarı, Napolyon'un İmparatorluk Taç Giyme Kürsüsü'ydü. Noel akşamı durup bakılan bir oyuncakçı dükkânının vitriniydi-

"Bildiğin gibi," dedim, "ben pek içmem."

Fritz'in monoklü düştü. Yakalayıp yerine taktı.

"Ne içersin?" diye havladı.

Bir keresinde bahsettiğini hatırladığım bir şarap adı geldi aklıma, aşağılamasından kaçınmak için, "Corton!" dedim, " '38."

"En iyi şarabımı senin gibi biri için açmamı beklemiyorsun herhalde."

Yutkunup başımı salladım.

Kolunu geriye atıp yumruğunu tavana doğru salladı, beni yere çakmak istercesine. Sonra yumruğu zarafetle indi ve bir dolabın kapağını açarak bir şişe çıkardı.

Corton, 1938.

Tirbuşonu batırdı, dişlerini gıcırdatıp bana baktı. "Her yudumunu seyredeceğim," diye homurdandı. "Yüzünde en ufak bir beğenme ifadesi yakalarsam - ssst!"

Tıpayı güzelce çekip şişeyi hava alması için oturttu.

"Evet," diye iç geçirdi, "bu film çoktan mezarı boyladığı halde, bakalım harika çocuk neler yaratmış!" Sandalyeye oturup yeni sayfalarını karıştırdı. "Tahammül edilmez metnini bir okuyalım bakalım. Neden sanki o mezbahaya bir daha geri dönecekmişiz gibi davranıyoruz ki? Neyse." Sol gözünü kapayıp sağ gözünü, camın arkasında, satır satır oynattı. Bitirince sayfaları atıp Maggie'ye alması için başıyla işaret etti öfkeyle. Bir taraftan şarabı koyarken kadının yüzünü incelemeye koyuldu.

"Ee!?" diye bağırdı sabırsızlıkla.

Maggie sayfaları kucağına, ellerini de onun üstüne koydu, sanki kutsal kitapmış gibi.

"Ağlayabilirim. Ağlıyorum."

"Şamatayı kes!" Fritz şarabını yuvarladı, sonra durdu, bu kadar çabuk içmesine sebep olduğum için bana kızgın. "Bunu birkaç saatte yazmış olamazsın!"

"Afedersin," diye özür diledim koyun gibi. "Yalnızca hızlı yazılan şeyler iyi oluyor. Yavaşlarsan, ne yaptığını düşünmeye başlıyorsun ve yazı kötüleşiyor."

"Düşünmek ölümcül demek ki, öyle mi?" diye sordu Fritz. "Ne yani, daktilo yazdığın zaman beyninin üstüne mi oturuyorsun?"

"Bilmem. Hey, bu şarap fena değilmiş."

"Fena değilmiş!" Fritz tavana ateş püskürttü. "1938 Corton ve fena değilmiş diyor! Stüdyoda cak cak çiğnediğin lanet şekerlemelerden çok daha iyi. Dünyadaki bütün kadınlardan çok daha iyi. Hemen hemen."

"Bu şarap," dedim hemen, "senin filmlerin kadar iyi."

"Mükemmel." Fritz, egosundan vurulmuş, gülümsedi. "Bir Macar olabilirdin."

Fritz kadehini tekrar doldurup şeref madalyamı, monoklünü, geri verdi.

"Genç şarap uzmanı, başka ne için geldin?"

Tam zamanıydı. "Fritz," dedim, "31 Ekim 1934'te, Çılgın Parti adlı bir filmi yönetmiş, fotoğraflamış, kesmişsin."

Fritz sandalyesine kaykılmıştı, bacakları dümdüz ileride, şarap kadehi sağ elinde. Sol eli, monoklünün olması gereken cebe doğru tırmandı.

Fritz'in ağzı tembel tembel, umursamazca açıldı. "Bir daha söyle?"

"Hortlaklar gecesi, 1934-"

"Biraz daha." Fritz, gözleri kapalı, kadehini uzattı.

Doldurdum.

"Dökersen seni merdivenlerden aşağı atarım." Fritz'in yüzü tavana dönüktü. Kadehteki şarabın ağırlığını hissedince, başını salladı, ben de şişeyi çekip kendiminkini doldurdum.

"Nerden," Fritz'in ağzı ifadesiz yüzünün bir parçası değilmiş gibi oynadı, "duydun böyle aptal isimli aptal bir filmi?"

"Kameranın içinde film olmadan çekilmiş, iki saat filan yönetmişsin. O geceki oyuncularını da söyleyeyim mi?"

Fritz bir gözünü açtı ve monoklü olmadan odanın karşısına odaklamaya çalıştı.

"Constance Rattigan," diye devam ettim, "H. İ., Dok Phillips, Manny Leiber, Stanislaw Groc ve Arbuthnot, Sloane ve karısı Emily Sloane."

"Vay canına, ne kadro," dedi Fritz.

"Sebebini söylemek istemez misin?"

Fritz ağır ağır doğruldu, sövdü, şarabını içti, sonra kadehin üstüne doğru eğildi, uzun bir süre içine baktı. Sonra gözlerini kırıştırdı ve konuştu:

"Nihayet anlatma fırsatı doğdu demek. Bunca yıldır kusmayı bekledim. Eh... birinin yönetmesi gerekiyordu. Senaryo yoktu. Tam bir delilik. Beni son anda getirdiler."

"Ne kadarını," dedim, "doğaçladın?"

"Çoğunu, yo, hepsini," dedi Fritz. "Her yerde cesetler vardı. Daha doğrusu, insanlar ve bir sürü kan. Kameramı yanıma almıştım o gece için, anlarsın ya, öyle bir partide insanların zayıf anlarını yakalamak hoş olur, en azından benim için. Akşamın ilk kısmı iyi geçti. İnsanlar çılgık çılgıca stüdyoda ordan oraya koşturuyor, tünele girip çıkıyor, mezarlıktaki caz orkestrasının müziğiyle dans ediyordu. Çılgın bir partiydi gerçekten, müthişti. Ta ki çığrından çıkana kadar. Kaza yani. Haklısın, o zamana kadar 16 mm'lik film kalmamıştı. Onun için emirler verdim. Oraya koşun, buraya koşun. Polisi aramayın. Arabaları çekin. Fakirlere yardım kutusunu doldurun."

"Tahmin etmiştim."

"Kes sesini! Zavallı rahip, kadın gibi o da delirmek üzereydi. Stüdyo acil durumlar için hep nakit para bulundururdu. Vaftiz kurnasını Şükran Yortusu gibi doldurduk, rahibin gözleri önünde. O gece ne yaptığımızı gördüğünden bile emin değilim, öylesine şoka girmişti. Bayan Sloane'ı ordan götürmelerini emrettim. Bir figüran yaptı o işi."

"Hayır," dedim. "Bir yıldız."

"Öyle mi!? Neyse, gitti. Biz de bu arada geride kalanları toplayıp izlerimizi kapattık. O zaman daha kolaydı bunu yapmak. Ne de olsa şehri stüdyolar yönetiyordu. Gösterecek bir cesedimiz vardı,

Sloane'inki, öteki de, Arbuthnot'un ki, morgda dedik, Dok da ölüm kâğıtlarını imzaladı. Kimse bütün cesetleri görelim demedi. Teşhis memuruna bir yıllık maaşını verip hastalık iznine çıkardık. İşte böyle oldu."

Fritz bacaklarını çekti, içkisini kasığının üstüne koydu ve yüzümü aradı gözleriyle.

"Allahtan, stüdyodaki parti yüzünden, H. İ., Dok Phillips, Groc, Manny ve bütün dalkavuklar ordaydı. Bağırırım: Nöbetçileri getirin. Araba getirin. Kazayı kordon altına alın. İnsanlar evlerinin önüne mi çıkıyor? Megafonlarla bağırıp geri gönderin. Zaten o sokakta çok az ev vardı, benzin istasyonu da kapalıydı. Başka? Avukat büroları. Hepsi kapalıydı. İnsanlar ötedeki bloklardan gelip toplanana kadar Kızıl Deniz'i ayırmış, Lazarus'u yeniden gömmüş, Şüpheli Thomas'lara uzak yerlerde yeni işler bulmuştum. Harika, şahane, mükemmel! Bir içki daha?"

"Şu ne?"

"Napolyon konyağı. Yüz yıllık. Hiç hoşuna gitmez!"

Doldurdu. "Yüzünü buruşturursan seni öldürürüm."

"Ya cesetler?" diye sordum.

"Önce sadece bir ceset vardı. Sloane. Arbuthnot püre gibi ezilmişti ama sağdı. Elimden geleni yaptım, sokağın karşısındaki cenaze odasına götürdüm sonra gittim. Arbuthnot daha sonra öldü. Hem Doktor hem Groc onu kurtarmaya uğraştılar, cesetlerin mumyalandığı şu yerde, şimdi acil hastane oldu. Ne ters, di mi? İki gün sonra cenazeyi yönettim. Yine mükemmeldi!"

"Peki ya Emily Sloane? Hollyhock Evi?"

"Onu son gördüğümde, çiçeklerle dolu boş arsadan o özel sanatoryuma götürüyorlardı. Ertesi gün ölmüş. Tüm bildiğim bu. Yanan Hindenburg'dan cankurtaran sandallarını indirmek için çağırılan bir yönetmendim ben sadece, veya San Francisco depreminde trafik düzenleyicisi. Sorumluluğum o kadardı. Peki, niye, niye, niye soruyorsun?"

Derin bir soluk aldım, Napolyon konyağından biraz yuttum, gözlerime sıcak sular dolduğunu hissettim ve, "Arbuthnot geri döndü," dedim.

Fritz dimdik oturup bağırды, "Deli misin sen!?"

"Veya sureti," dedim sesim kısılarak. "Groc yaptı. Şaka olsun diye. Veya para için. Kâğıt hamuru ve balmumundan bir kukla yaptı. Manny ve diğerlerini korkutmak için, belki senin bilip de hiç söylemediğin aynı gerçeklerle."

Fritz Wong kalktı, daire çize çize dolaşmaya başladı, halıyı çizmeleriyle döverek. Sonra durup öne arkaya yaylandı, koca başını salladı Maggie'nin önünde.

"Senin haberin var mıydı?!"

"Ufaklık biraz bahsetmişti-"

"Niye bana söylemedin?"

"Çünkü Fritz," diye açıkladı Maggie, "bir film üstünde olduğun zaman hiç kimseden iyi veya kötü bir haber duymak istemezsin!"

"Demek ortalıkta dönen buymuş," dedi Fritz. "Dok Phillips, üç gün arka arkaya öğle yemeğinde içki içti. Manny Leiber'ın sesi son hız çalınan slow bir albüm gibiydi. Onu kızdıran şeyin benim her şeyi doğru dürüst yapmam olduğunu sanıyordum! Ama hayır! Ulu Tanrım, o Groc piçiymiş işin içindeki! Allah kahretsin."

Durup bana dikti gözlerini. "Krala kötü haber getirenler idam edilir!" diye bağırdı. "Ama ölmeden önce, biraz daha anlat!"

"Arbuthnot'un mezarı boş."

"Cesedi-? Çalınmış mı?"

"Mezarına hiç girmemiş ki."

"Kim diyor?" diye bağırdı.

"Kör bir adam."

"Kör!" Fritz yine yumruklarını sıktı. Bütün bu yıllar boyunca oyuncularını, uyuşmuş hayvanlar gibi, bu yumruklarla mı idare etti acaba, diye düşündüm. "Kör bir adam!?" içindeki Hindenburg son ve korkunç bir alevle battı. Ondan sonra... küller.

"Kör bir adam-" Fritz yavaş yavaş odada gezindi, ikimizi de yok sayarak konyağını yudumladı. "Anlat."

Şu ana kadar Crumley'ye anlattığım her şeyi anlattım.

Bitirdiğim zaman, Fritz telefonu aldı, gözünden beş santim ilerde tutup bir numara çevirdi.

"Alo? Grace? Fritz Wong. Bana New York, Paris ve Berlin'e uçak ayarla. Ne zaman mı? Bu gece! Hatta bekliyorum!"

Dönüp camdan dışarı, kilometrelerce uzaktaki Hollywood'a baktı.

"Allahım, bütün hafta depremi hissettim ama sebebi berbat bir senaryo yüzünden ölen İsa sandım. Şimdi tamamen öldü. Artık geri dönüş yok bizim için. Filmimizi yeniden işleyip İrlandalı rahiplere selüoit yaka yapacaklar. Constance'a kaçmasını söyle. Sonra da kendine bir bilet al."

"Nereye?" diye sordum.

"Gidecek bir yerin olmalı!" diye kükredi Fritz.

Bu büyük bombardımanın ortasında, Fritz'in bir yerinde bir su-bap atmıştı. Vücudundan sıcak değil soğuk hava boşalıyordu. Bozuk gözünde korkunç bir tik meydana gelmişti.

"Grace," diye bağırdı telefona, "biraz önce arayan şu aptalı boş-ver. New York'u iptal et. Laguna'yı ayarla! Ne? Sahilde, taş kafalı. Pasifik'e bakan bir ev bul, günbatımında Norman Maine gibi denize girmek istiyorum, Kıyamet kapımı çalarsa. Ne? Saklanmak için. Paris neye yarar; burdaki manyaklar öğrenir. Ama güneşten nefret eden aptal bir Unterseeboot Kapitân'ın Sol City, Güney Laguna'ya, bütün o akılsız çıplak popoların arasına kaçacağını tahmin edemezler. Hemen bir limuzin yolla. Saat dokuzda Victor Hugo'nun restoranına vardığımda beni bekleyen bir ev ayarlamış olmalısın. Hadi!" Fritz telefonu hızla kapatıp Maggie'ye baktı. "Sen de geliyor musun?"

Maggie Botwin erimeyen vanilyalı dondurma gibiydi. "Sevgili Fritz," dedi. "1900'de Glendale'de doğdum. Oraya geri dönüp can sıkıntısından ölebilirim veya Laguna'ya saklanabilirim, ama bütün bu, senin deyişinle, 'popolar' midemi bulandırıyor. Her neyse, Fritz ve sen, sevgili genç adam, o yıl her gece üçte ben burdaydım, Singer dikiş makinemin pedalını çeviriyor, iğrenç kâbuslardan o kadar da seyredilmez olmayan düşler dikmeye çalışıyordum, pis küçük kızların ağızlarındaki sırtışı silip onları erkek spor salonundaki fena halde çökmüş yatakların arkasındaki çöp kutularına atıyordum. Partilerden hiç hoşlanmadım, ne pazar akşamüstü kokteyllerinden ne de cumartesi gecesi Sumo güreşlerinden. O Hortlaklar gecesi her ne olduysa oldu ama ben birinin, herhangi birinin, bana film getirmesini bekliyordum. Gelmedi. Duvarın ötesinde bir araba kazası olduysa da ben duymadım. Ertesi hafta bir veya binlerce cenaze var idiyse, bütün davetleri reddettim ve bayat çiçekleri kestim, burda. Hiç aşağı inip Arbuthnot'u sağken görmedim ki, ölüsünü görmeye niye gideyim? Basamakları tırmanıp kafesli kapının önünde dururdu. Gün ışığında boylu poslu duran cüssesine bakar, senin de biraz kırılmaya ihtiyacın var, derdim. Gülerdi, ama hiç içeri girmezdi, sadece terzi kadına, filancanın yüzünü şöyle istiyorum, yakından veya uzaktan, içerden veya dışardan, der giderdi. Stüdyoda yalnız başıma nasıl mı dayandım? Çalışmaya yeni başlıyorlardı ve şehirde bir tek terzi vardı-ben. Geri kalanların hepsi ya pantolon ütücüsüydü, ya iş arayanlar, çingeneler, ya da çay falına bile bakamayan falcı senaristlerdi. Bir Noel Arbuthnot bana sivri iğneli bir çıkırık göndermişti, pedalın üstünde pirinç bir levha vardı: BUNU İYİ KORU, UYUYAN GÜZEL PARMAGINA İĞNE BATIRIP DA UYUMASIN SAKIN diye yazıyordu. Keşke onu tanısaydım, ama o, kafesli kapının dışındaki gölgelerden biriydi ve içerde yeterince gölgem vardı. Burdan çıkıp soğuk dinlenme çiftliğine giderken yapılan törenindeki kalabalığı gördüm sadece. Hayattaki her şey gibi, bu nutuk da dahil olmak üzere, kesilmesi gerekiyordu." Göğsüne baktı, kıpır kıpır parmakları için oraya asılmış görünmez boncukları tutmak istercesine.

Uzun bir sessizlikten sonra, Fritz, "Maggie Botwin artık bir yıl susar!" dedi.

"Hayır." Maggie Botwin gözlerini bana dikti. "Son birkaç gündür olan biten hengâmeyle ilgili başka söyleyeceğin bir şeyler var mı? Belli olmaz, bakarsın yarın hepimizi tekrar işe alırlar üçte bir maaşla."

"Hayır," dedim zayıf bir sesle.

"Maaşın canı cehenneme," dedi Fritz. "Ben bavulumu topluyorum!"

Taksi hâlâ bekliyordu astronomik rakamlar yazarak. Fritz küçümsemeyle baktı. "Niye araba sürmeyi öğrenmiyorsun aptal?"

"Sonra da sokakta katliam mı yaratayım, Fritz Wong stili? Veda vakti geldi mi Rommel?"

"Müttefikler Normandiya'yı alana kadar."

Taksiye bindim, ceketimin cebini yokladım. "Bu monoklü ne yapayım?"

"Gelecek akademi ödülleri parlat. Sana balkonda bir koltuk sağlar. Niye bekliyorsun, sanlayım diye mi? İşte!" Öfkeyle kucakladı beni. "Outen zee ass!"

Uzaklaşıp giderken Fritz arkamdan bağırdı: "Senden ne kadar nefret ettiğimi söylemeyi hep unutuyorum!"

"Yalancı," diye seslendim.

"Evet," Fritz başını salladı ve elini yavaş yavaş, yorgun bir şekilde kaldırdı, "yalan söyledim."

-66-

"Hollyhock Evi'ni düşünüyorum," dedi Crumley, "ve arkadaşın Emily Sloane'ı."

"Benim arkadaşım değil ama devam et."

"Deli insanlar bana umut veriyor."

"Ne!!!" Nerdeyse biramı düşülüyordum.

"Deliler kalmaya karar vermişlerdir," dedi Crumley. Hayatı o kadar severler ki onu yok etmektense, kendi ördükleri bir duvarın arkasına girip saklanırlar. Duymamış gibi yaparlar ama duyarlar. Görmemiş gibi yaparlar ama görürler. Delilik şöyle der: "Yaşamaktan nefret ediyorum ama hayatı seviyorum. Kurallardan nefret ediyorum ama beni seviyorum. Onun için, mezara girmektense, saklanıyorum. İçkinin arkasına veya yatağın içine, veya iğnelere, beyaz tozlara değil, deliliğe. Kendi rafımda, kendi duvarlarımdan arkasında, kendi sessiz çatımın altında. Ya^ böyle, işte onun için deli insanlar bana umut veriyor. Sağ ve akli başında olma cesareti veriyor, elimde hep bir çare var, bir gün yorulup da ihtiyaç duyarsam: delilik."

"Ver şu birayı bana!" Kaptım elinden. "Kaç tane içtin bunlardan?"

"Sadece sekiz."

"Hey Allahım." Geri tutuşturdum. "Çıktığı zaman romanında bunlar mı olacak?"

"Olabilir." Crumley hafifçe, kendinden hoşnut bir şekilde geğir-di ve devam etti. "Bir daha güneş yüzü görmemesine, milyarlarca yıllık bir karanlıkla arasında bir seçim yapman gerekse, katatoniyi seçmez miydin? Yeşil çimenlerin, kesilmiş karpuz gibi kokan havanın keyfini yine çıkarabilirsin. Kimse bakmıyorken yine dizine dokunabilirsin. Ve bu arada umurunda değilmiş gibi davranırsın. Ama aslında o kadar umurundadır ki cam bir tabut yapıp kendini içine koyarsın."

"Tanrım! Devam et!"

"İnsan niye deliliği seçer diye soruyorum kendime. Ölmek için diyorum. Cevap sevgide. Bütün duygularımız sevmek demek. Hayatı seviyoruz ama bize yaptıklarından korkuyoruz. Öyleyse? Niye deliliği denemeyelim?"

Uzun bir sessizlikten sonra, "Bu konuşma bizi nereye götürüyor Allah aşkına," dedim.

"Tımarhaneye," dedi Crumley.

"Bir katatonikle konuşmak için mi?"

"İşe yaradı ama, değil mi, bir iki yıl önce seni hipnotize ettiğimde bir katili hatırlamıştın."

"Evet ama deli değildim!"

"Kim demiş?"

Ben çenemi kapadım, Crumley açtı.

"Ee," dedi, "Emily Sloane'ı kiliseye götürmeye ne dersin?"

"Git işine!"

"Git işine deme. Her yıl Meryem Ana için yaptığı bağışları hepimiz duyduk. Üst üste iki Paskalya iki yüz gümüş haç dağıtmış. Eskiden Katolik olan hâlâ Katolik'tir."

"Deli olsa bile mi?"

"Öyle deme. Duvarın arkasından bile, kilisede olduğunu anlayıp konuşabilir."

"Abuk sabuk şeyler söyler belki..."

"Belki. Ama o her şeyi biliyor. Onun için delirdi ya, düşünüp konuşmasın diye. Geride bir tek o kaldı, ötekiler öldü, veya gözümüzün önünde saklanıyorlar, çenelerini tutmaları için para ödeniyor."

"Yeterince hisseder, algılar, bilir ve hatırlar mı diyorsun? Ya kadını daha da delirtirsek?"

"Allahım, bilmiyorum. Elimizdeki son ipucu o. Başka kimse kabul etmiyor. Constance yarım yamalak bir şeyler anlatıyor, Fritz desen öyle, sonra bir de rahip var. Yapboz gibi, Emily Sloane da çerçevesi. Mumlar ve tütsüler yakarsak, sunak çanını çalarsak belki, yedi bin gün aradan sonra uyanır ve

konusur."

Crumley bir dakika öylece oturdu ve içkisini yudumladı. Sonra öne eğilip, "Onu dışarı çıkarıyor muyuz, çıkarmıyor muyuz?" dedi.

-67-

Emily Sloane'ı kiliseye götürmedik. Kiliseyi Emily Sloane'a getirdik. Constance her şeyi ayarladı.

Crumley ile ben mumları, tütsüyü ve Hindistan'da yapılmış pirinç bir çan getirdik. Mumları Hollyhock Evi Cennet Tarlaları Sanatoryumu'nun gölgeli bir odasına yerleştirdik ve yaktık. Dizlerime pamuklu kumaşlar"5ardım.

"Bu ne işe yarayacak!" dedi Crumley.

"Ses efekti. Hışırdıyor. Bir rahibin etekleri gibi."

"Hey Allahım!" dedi Crumley.

"Ne sandın."

Mumlar yanıyordu, Crumley ile ben gözden uzak bir köşede durduk, tütsüyü yelleyip çanı denedik. Tatlı, berrak bir sesi vardı.

Crumley usulca seslendi. "Constance? Hadi."

Ve Emily Sloane geldi.

Kendi iradesiyle hareket etmiyordu, yürümüyor, başını çevirmiyor, mermerden oyulmuş yüzündeki gözleri oynamıyordu. Karanlıkta önce bir profil belirdi, kaskatı bir vücudun ve zamanın bakırleştirdiği kucağa bir mezar taşı durgunluğuyla katlanmış ellerin üstünde. Tekerlekli sandalyesi arkadan, hemen hemen görünmez bir sahne menajeri, eski bir cenazenin provası içinmiş gibi siyah giyinmiş Constance Rattigan tarafından itiliyordu. Emily Sloane'ın beyaz yüzü ve müthiş derecede kımıltısız vücudu holden çıkarken, havalanan kuş kanatları gibi bir ses oldu; tütsüyü yelleyip çana dokunduk.

Boğazımı temizledim.

"Şşş, dinliyor!" diye fısıldadı Crumley.

Doğruydu.

Emily Sloane yumuşak ışığa vardığında, çok hafif bir kımıltı, göz kapaklarının altında ufacık bir seğirme oldu; mum alevlerinin belli belirsiz hareketi sessizliğe davet ediyor, gölgeler yapıyordu.

Havayı yelledim.

Çanı çaldım.

Bunun üzerine Emily Sloane'ın vücudu- sallandı. Görünmez bir rüzgârın taşıdığı ağırlığı olmayan bir uçurtma gibi kıpırdandı.

Çan yine çaldı, tütsünün kokusu burun deliklerini titretti.

Constance gölgelere doğru geri çekildi.

Emily Sloane'ın başı ışığa döndü.

"Aman Allah," diye fısıldadım.

Bu o, diye düşündüm.

O gece Canavar'la beraber Brown Derby'ye gelen kör kadın, binlerce gece önce gibi.

Kör değildi.

Sadece katatonikti.

Ama sıradan bir katatonik değil.

Mezardan çıkıp, tütsü kokusu ve dumanı içinde, çan sesleri içinde odaya gelen kadın.

Emily Sloane.

Emily on dakika bir şey söylemeden oturdu. Kalp atışlarımızı sayıyorduk. Alevlerin mumlan yakmasını, tütsü dumanlarının yayılmasını seyrettik.

Sonra o harika an geldi; başı geriye kaykıldı, gözleri açıldı.

Bir on dakika daha oturdu, onu Kaliforniya sahiline çarpıp bir enkaz haline getiren kazadan çok uzun zaman öncesine ait anılan içine sindirerek.

Ağzının kıpırdadığını, dilinin dudaklarının arkasında oynadığını gördüm.

Gözkapaklarının içine bir şeyler yazdı, sonra onları tercüme etti:

"Hiç kimse," diye mırıldandı, "anla... mıyor..."

Sonra...

"Hiç kimse... anlamadı."

Sessizlik.

"O..." dedi ve durdu.

Tütsü tüttü. Çan hafif bir ses çıkardı.

"... stüdyoya... aşıktı..."

Elimin tersini ısırıp bekledim.

"... oynayacak ... bir yer. Setler..."

Sessizlik. Gözleri seğirdi hatırlayarak.

"Setler... oyuncaklar... elektrikli... trenler. Oğlanlar, evet. On..." Bir nefes aldı. "On bir ... yaşında."

Mum alevleri oynaştı.

"... o hep ... derdi ... Noel ... hep ... hiç bitmesin. Ölürdü ... eğer... Noel olmasa... sersem adam. Ama... on iki... ailesine... çoraplar. .. kravatlar... kazaklar... geri verdi. Noel günü. Oyuncaklar aldırdı. Yoksa konuşmazdı."

Sesi soldu.

Crumley'ye baktım. Gözleri biraz daha, biraz daha işitmek isteğiyle öne fırlamıştı. Tütsü esti. Çanı çaldım.

"Ve...?" diye fısıldadı ilk olarak. "Sonra...?"

"Sonra..." diye yansılardı kadın. Satırları göz kapaklarının içinden okudu. "İşte... stüdyoyu... böyle... yönetirdi."

Vücudundaki kemikler belirmişti. Sandalyesinde yeniden yapılanıyordu sanki, hatırladığı şeyler ipleri çekiyor gibi; eski gücü, kaybettiği hayat ve madde yerine geliyordu. Yüzündeki kemikler bile yanaklarını ve çenesini yeniden yapılandırıyor gibiydi. Daha hızlı konuşuyordu şimdi. Sonra da hepsini koyuverdi.

"Oynadı. Evet. Çalışmadı... oynadı. Stüdyoda. Babası... öldüğünde."

Konuştukça, sözcükler önce üçer dörder, sonra patlamalar halinde çıkmaya başladı, en sonunda da bir nehir gibi aktı, çağladı, devirdi. Yanaklarına renk geldi, gözlerine ateş. Yükselmeye başladı. Karanlık bir boşluktan aydınlığa doğru çıkan bir asansör gibi ruhu yükseldi, vücudu da onla beraber ayağa kalktı.

1925,1926'daki geceleri hatırladım, uzak yerlerdeki müzik veya yayınlar cızırtılı olarak gelirken, süper alıcılı radyomda nasıl yedi sekiz kanalı birden taradığımı; sırf taa Schenectady'deki aptal insanların çaldığı saçma sapan müziği işitmek için, müzik hoşuma gitmese de, aramaya devam ederdim, kanalları teker teker kilitleyene, statik kaybolana, sesler büyük, disk şeklindeki hoparlörlerden açık seçik duyulana kadar; o zaman, bir zafer edasıyla gülerdim, çünkü asıl istediğim

sesi duymaktı, ne duyduğum değil, işte bu gece de öyleydi, burda, tütsüyle, mumlarla, çanla, Emily Sloane'ı giderek yükseğe, daha yükseğe, ışığa doğru çağırıyorduk. Sırf anıydı sanki, etten kemikten değildi; dinle, dinle, çan, çan, ses, ses, ve beyaz heykelin arkasında duran Constance, düşerse yakalamaya hazır, ve heykel konuştu:

"Stüdyo. Yepyenyiydi, Noel. Her gün. O daima. Yedide hurdaydı. Sabah. İstekli. Sabırsız. Ağız kapalı. İnsanlar görünce. Açın derdi. Gülün. Asla anlamazdı. Üzüntülü birini bir daha bu dünyaya. Gelmeyeceksek. Yapılmadık bir sürü şey..."

Yine kayboldu, sanki bu uzun patlama onu tüketmişti. Düzinelerce kalp atışıyla kanını dolaştırdı, ciğerlerini doldurdu ve arkasından kovalıyorlarmış gibi bir çırpıda: "Ben... aynı yıl, onunla. Yirmi beş, Illinois'dan yeni gelmiştim. Film delisiydim. Deli olduğumu anladı. Beni... yanında tuttu."

Sessizlik. Sonra:

"Harika. Bütün ilk yıllar... Stüdyo büyüdü. O yaptı. Projeler. Kendine kâşif derdi. Haritacı. Otuz beşinde: Dedi. Dünyayı içerde istiyorum. Seyahat yok. Trenlerden nefret ederdi. Arabalar. Arabalar babasını öldürdü. Büyük aşkı... Onun için, küçük bir dünyada yaşıyordu. Daha da küçüldü, stüdyoda şehirler, ülkeler yaptıkça. Gal! Onun. Sonra... Meksika. Afrika adaları. Sonra... Afrika! Dedi. Seyahate gerek yok. Kendini içeri kilitledi. İnsanları davet etti. Nairobi'ye bak? Burda! Londra? Paris? Orda. Her sete, kalacak özel oda yaptırdı. Gece: New York. Hafta sonu: Sol Kıyı... Roma Harabeleri'nde uyan. Çiçekler koydu. Kleopatra'nın mezarı. Her şehrin cephesinin arkasında halılar, yataklar, içme suyu koydu. Stüdyodakiler ona güldüler. Aldırmadı. Genç, serseri. Yapmaya devam etti. 1929,1930! '31, "32!"

Odanın karşısında Crumley bana kaşlarını kaldırdı. Allahım! Ben de büyükannemlerin Green Town'daki evinde yaşayıp yazmakla yeni bir şey keşfettim sanıyordum!!

"Notre Dame gibi," diye mırıldandı Emily Sloane, "bir yer bile. Uyku tulumu. Paris'e tepeden bakan. Erkenden uyan güneşle. Deli mi? Hayır. Gülerdi. Güldürürdü. Deli değil... ancak daha sonra..."

Gömüldü.

Uzun bir süre tamamen boğuldu sandık.

Ama sonra çanı yine çaldım; görünmez örgüsünü topladı, parmaklarıyla ilmekleyerek, göğsünün üstünde ördüğü modele bakarak.

"Daha sonra... sahiden... delirdi.

"Ben Sloane'la evlendim. Sekreterliği bıraktım. Hiç affetmedi. Büyük oyuncaklarla oynamaya devam etti... beni hâlâ sevdiğini söyledi. Sonra o gece... kaza. Ol- oldu.

"Ve ben... öldüm."

Crumley ve ben uzun bir dakika bekledik. Mumlardan biri söndü.

"Ziyarete gelir," dedi sonunda, snen mumların cılız sesine.

"O mu?" diye fısıldamaya cesaret ettim.

"Evet. Yılda... iki... Üç... defa."

Kaç yıl geçti biliyor musun? diye düşündüm.

"Beni dışarı çıkarır, beni dışarı çıkarır," diye iç geçirdi.

"Konuşur musunuz?" diye fısıldadım.

"O konuşur. Ben sadece glerim. O söyler... o söyler."

"Ne?"

"Bunca zaman sonra, beni sevdiğini."

"Ya sen?"

"Hiç. Doğru değil. Ben bela çıkardım."

"Onu açıkça görür müsün?"

"Hayır. Karanlıkta oturur. Veya sandalyenin arkasına. Sevgilim der. Tatlı sesi. Aynı. Halbuki öldü, ben de lym."

"Kimin sesi, Emily?"

"Nasıl...?" duraksadı. Sonra yüzü aydınlandı. "Arby, elbette."

"Arby...?"

"Arby," dedi ve sallandı, son yanık muma bakarak. "Arby. Başardı. Galiba. Yaşamak için onca şey. Stüdyo. Oyuncaklar. Benim gitmem önemli değil. Sevdiği tek yere dönmek için yaşadı. Mezarlıktan sonra bile başardı. eki. Kan. Aman Tanrım! ldrldm! Beni" Bir ığlık atıp sandalyesine gömüldü.

Gözleri ve dudakları sımsıkı kapandı. Tkenmişti, sonsuza kadar hareketsiz bir heykel olacaktı yine. Ne an ne tütsü kıpırdata-bilirdi bu maskeyi. Adını söyledim usulca.

Ama yeni bir cam tabut yapıp kapağı kapamıştı.

"Allahım," dedi Crumley. "Ne yaptık biz?"

"İki cinayet kanıtladık, belki de üç," dedim.

Crumley, "Eve gidelim," dedi.

Ama Emily duymadı. Bulunduğu yerden memnundu o.

-68-

Ve sonunda iki şehir bir oldu.

Eğer karanlık şehirde daha fazla ışık varsa, ışık şehirde daha fazla karanlık oluyordu.

Sis ve pus yüksek morg duvarlarından aşağı süzülüyordu. Mezar taşları kıta sahanlıkları gibi yer değiştiriyorlardı. Tozlu yeraltı tünelleri soğuk rüzgârlar üflüyordu. Anılar film mahzenlerini istila etmişti. Taş bahçelerde hüküm süren solucan ve beyaz karıncalar şimdi Illinois'un elma bahçelerini, Washington'un kiraz bahçelerini, Fransız şatolarının geometrik şekilli ağaççıklarını içten içe kemiriyorlardı. Büyük sahneler birer birer temizlenip kapılan kapanıyordu. Tahta kaplama evlerin, kütükten kulübelerin, Louisiana Malikâneleri'nin kirişleri düşüyor, kapıları açılıyor, hastalıkla titreyip yıkılıveriyorlardı.

Geceleyin arka platodaki iki yüz antika araba motorlarını çalıştırmış, egzozlarını tüttürmüş, tozu dumana katarak Detroit'a doğru kör bir yola koyulmuşlardı.

Işıklar bina bina, kat kat söndürülmüş, havalandırmalar kapatılmış, son togalar, Romalı hayaletler gibi, Appian Yolu'nun bir blok ilerisindeki Western Costume'a geri asılmış, kaptanlar ve krallar son nöbetçilerle beraber çıkıp gitmişlerdi.

Denize dökülüyorduk.

Çember günden güne daralıyordu.

Daha birçok şeyin eriyip gittiğini duyduk. Önce minyatür şehirler ve tarih öncesi hayvanlar, sonra tuğla evler ve gökdelenler; Golgota'nın haçı zaten çoktan gitmişti, çok geçmeden Mesih'in şafak mezarı da fırına atıldı.

Mezarlık bile her an parçalanabilirdi. Evleri boşaltılmış, gece yarısı evsiz kalmış kılıksız sakinleri, şehrin karşı tarafındaki Forest Lawn'da yeni mülk arayışı içinde, gece saat iki otobüsüne binip şoförü korkutacaklardı; son kapılar da güm diye kapanacak, viski-film mahzen-mezar tüneli giderek kırmızı bir renk alan antik sularla dolup taşacak, sokağın karşısındaki kilise kapılarını çivileyecek, sarhoş rahip kaçıp karanlık tepelerdeki Hollywood tabelasının orda Brown Derby'nin metrdoteliyle buluşacaktı; bu arada görünmez savaş ve görünmez ordu bizi ileri, daha ileri, batıya doğru püskürtecek, evimden, Crumley'nin ormanından çıkarıp sonunda buraya, yiyeceğin kıt ama şampanyanın mebzul olduğu bu Arap arazisine kıştırarak; Canavar ve iskelet ordusu, bizi Constance Rattigan'ın foklarına öğle yemeği diye atmak için kumları çığlık çığlığa kat ederken, biz son bir kez ayakta duracak, Aimee Semple McPherson'ın dalgaların öteki yanından tırmanan hayaletini şok edecektik, şaşkın ama yeniden doğmuş, Hıristiyan şafağında.

İşte böyle olacaktı.

Bir mecaz eksik, bir mecaz fazla.

-69-

Crumley öğlenleyin geldi, beni telefonun başında otururken buldu.

"Bir randevu almak için stüdyoyu arıyorum," dedim.

"Kimden?"

"Büyük masanın üstündeki şu beyaz telefon çaldığı zaman Manny Leiber'ın ofisinde her kim varsa ondan."

"Sonra?"

"Gidip kendimi ele vereceğim."

Crumley di şandaki soğuk dalgalara baktı.

"Kafanı daldır da gel," dedi.

"Peki ya ne yapıcaz?" diye bağırdım. "Burda oturup kapıyı kırmalarını veya denizden çıkmalarını mı bekliyecez? Beklemeye dayanamıyorum. Ölsem daha iyi."

"Ver şunu bana!"

Crumley telefonu kapıp çevirdi.

Karşı taraf cevap verdiğinde sesini kontrol etmek zorunda kaldı: "Ben iyileştim. Hastalık iznimi iptal edin. Bu gece geliyorum!"

"Tam sana ihtiyacım olduğu zaman," dedim. "Korkak."

"Korkak sana benzer!" Telefonu güm diye çarptı. "At idarecisi!"

"At nesi?"

"Bütün hafta bu işi yaptım. Seni bir bacaya tıkamalarını veya merdivenden atmalarını bekledim. At idarecisi. General Grant atından düştüğü zaman dizginleri tutan adam. Ölüm ilanlarını ve eski dosyaları incelemek, bir deniz kızıyla yatmak gibi bir şey. Gidip koronerime □ yardım etmenin zamanı geldi."

"Bu kelimenin kökünde 'taht için' anlamı olduğunu biliyor muydun - Kral ve kraliçe için işler yapan bir adam. Taç. Taht. Koroner."

"Zırvalama! Telgraf servisini aramam lazım. Telefonu ver."

Telefon çaldı. İkimiz de sıçradık.

"Cevap verme," dedi Crumley.

Sekiz defa çaldı, on defa. Sonunda dayanamayıp açtım.

Önce şehrin karşı tarafından, görünmez yağmurların amansız mezar taşlarına dokunduğu yerden gelen bir elektrik dalgasının sesi çıktı. Sonra...

Ağır ağır bir nefes işittim. Büyük, koyu bir hamur gibiydi, kilometrelerce öteden hava emen.

"Alo!" dedim.

Sessizlik.

Sonunda bu kalın, mayalanan, kâbuslu bir tenin içinde barınan ses konuştu: "Neden burda değilsin?"

"Kimse beni çağırmadı," dedim sesim titreyerek.

Ağır, sualtından gelen bir nefes duyuldu, kendi korkunç teninde boğulan biri gibi.

"Bu akşam," dedi ses uzaktan. "Saat yedide. Nerde biliyor musun?"

Başımı salladım. Ne aptallık! Başımı salladım!

"Eh..." diye uzadı kayıp, derin ses, "uzun zaman oldu, uzun bir yol... öyle uzun ki..." Ses kederlendi. "Sonsuza dek gitmeden önce, bizim... konuşmamız lazım."

Ses havayı emip kesildi.

Telefon elimde öylece kaldım, gözlerim sımsıkı kapalı.

Kimdi arayan?" dedi Crumley arkamdan.

"Ben onu aramadan," ağzımın kıpırdadığını hissettim, "o beni aradı!"

"Ver şunu bana!"

Crumley bir numara çevirdi.

"Şu hastalık izni..." dedi.

Stüdyo taş gibi soğuk, çırılçıplak, karanlık ve ölüydü.

Otuz beş yıldır ilk kez, kapıda sadece bir nöbetçi vardı. Binaların hiçbirinde ışık yoktu. Sadece Notre Dame'a giden kavşaklarda, hâlâ ordaysa tabii, ve sonsuza dek kaybolan Golgota'nın yanından geçip, mezarlığın duvarına çıkan yollarda birkaç tane yalnız ışık kalmıştı.

Ulu Tanrım, diye düşündüm, iki şehrim. Ama şimdi, ikisi de karanlık, ikisi de soğuktu, fark kalmamıştı aralarında. Yan yana duruyorlardı. İkiz şehirler gibi, biri çimen ve soğuk mermerler, ötekiyse Azrail kadar karanlık, zalim, kibirli bir adam tarafından yönetilen. Valilerin, şeriflerin, polis ve polis köpeklerinin ve Doğu'daki bankalara bağlanan telefon ağının üstünde hüküm kurmuş.

Bir ölüler şehrinde ötekine geçen yol üstündeki tek sıcak, hareket eden şey ben olacaktım.

Kapıya dokundum.

"Allah aşkına," dedi Crumley arkamdan, "girme!"

"Girmem lazım," dedim. "Canavar herkesin nerde olduğunu biliyor artık. Senin evini, Constance'inkini, veya Henry'ninkini ezip geçebilir. Ama yapacağını sanmıyorum. Biri nihayet ona ulaştı. Onu durdurmanın hiçbir yolu yok, değil mi? Kanıt yok. Tutuklayacak yasa. Dinleyecek mahkeme. Kabul edecek hapisane. Ama ben sokak ortasında dayak yemek istemiyorum, ne de yatağında saldırıya uğramak. Beklemekten nasıl nefret ediyorum bilsen. Sesini duymalıydın. Ölümünden başka bir yere gideceğini sanmıyorum. Korkunç bir kurt düşmüş olmalı içine, konuşmaya can atıyor."

"Konuşmak mı!" diye bağırdı Crumley. "Yani: beynini dağıtırken kıpırdama! der gibi mi?"

"Konuşmak," dedim.

Kapının içinde durdum, önümde uzanan sokağa baktım.

Haç Merkezleri.

Hortlaklar Yortusu'nda kaçtığım duvar.

Canavar'ın yapıldığı ve yok edildiği Sahne 13.

Roy'la benim gerçekten yaşadığımız yer, Green Town.

Tabutun yakılmak üzere saklandığı Marangozhane.

Arbuthnot'un gölgelerinin duvara yansıdığı Maggie Botwin'in odası.

Sinema havarilerinin bayat ekmek yeyip H. İ.'nin şarabını içtikleri yemekhane.

Yok olmuş Golgota Tepesi, üstünde yıldızlar. İsa çoktan başka bir mezara girmiş, balık mucizesi artık imkânsız.

"Aman be." Crumley arkamdan belirdi. "Ben de senle geliyorum."

Başımı salladım. "Hayır. Haftalarca, aylarca beklemek mi istiyorsun Canavar'ı bulmak için? Senden saklanır. Bana açılmak istiyor şu anda, ortalıktan kaybolan insanlar hakkında konuşmak istiyor belki. Duvarın karşısındaki yüzlerce mezarı açmak için izin kağıdı mı çıkaracaksın? Şehrin sana H. İ.'yi, Clarence'ı, Dok Phillips'i, Groc'u kazıp çıkarasın diye bir kürek vereceğini mi sanıyorsun?! Canavar bize göstermedikçe, onları bir daha hiç göremeyeceğiz. Onun için, git mezarlığın ön kapısında bekle. Bloğun etrafını sekiz on defa dolaş. Çıkışlardan birinden ya çılglık çılgığa ya da sakın sakın yürüyerek çıkıyor olacağım."

Crumley'nin sesi kısıldı. "Pekâlâ. Öldürsünler de gör gününü!" diye iç çekti. "Lanet olsun. Öyleyse, al şunu."

"Tabanca mı?" diye bağırdım. "Ben tabancalardan korkarım!"

"Al dedim. Bir cebine tabancayı, öbürüne mermileri koy."

"Hayır!"

"Al dedim!" Crumley iteledi.

Aldım.

"Tek parça halinde dön!"

"Baş üstüne!" dedim.

İçeri girdim. Stüdyo bütün ağırlığımı aldı. Karanlıkta battığımı hissettim. Son birkaç bina da her an dizlerinin üstüne yığılıp, vurulmuş filler gibi, köpeklere leş, gece kuşlarına kemik olmak üzereydi.

Sokakta ilerledim, Crumley'nin beni geri çağırmasını umarak. Sessizlik.

Üçüncü sokakta durdum. Yana dönüp Green Town, Illinois'a bir göz atmak istedim. Ama atmadım. Buharlı kürekler tarafından yıkıldıysa, beyaz karıncalar çatılan, pencereleri, tavan aralarını, şarap mahzenlerini kemirip bitirdiyse, görmek istemiyordum.

Yönetim binasının önünde tek bir ufak lamba parıldıyordu.

Kapı kilitli değildi.

Derin bir nefes alıp içeri girdim.

Sersem. Enayi. Aptal. Geri zekâlı.

Bütün silsileme söylene söylene yukarı çıktım.

Kapı tokmağını denedim. Kilitliydi.

"Tanrı'ya şükür!" Tam geri dönüp kaçmak üzereydim ki-

Kilit fıkrıdadı. ;

Ofisin kapısı açıldı.

Tabanca, diye düşündüm. Bir cebimdeki silaha, öbür cebimdeki mermilere dokundum.

İçeri doğru bir adım attım.

Ofisi sadece, batı duvarındaki bir resmin üstünde asılı lamba aydınlatıyordu. Sessizce ilerledim.

Boş kanapeler, boş sandalyeler, üstünde sadece bir telefon duran büyük, bomboş masa, hepsi ordaydı.

Ve büyük koltuk, ama boş değildi.

Nefes alışını işitiyordum, uzun uzun, ağır ağır, yavaş yavaş, karanlıkta yatan büyük bir hayvanınki gibi.

Koltukta oturan adamın koca cüssesini belli belirsiz seçtim.

Bir sandalyeye takıldım. Kalbim nerdeyse duracak gibi oldu.

Odanın karşısındaki şekle baktım ama bir şey göremedim. Başını aşağıdaydı, yüzü karanlıkta, iri kolları ve pençe gibi elleri masaya uzanmıştı. Bir iç çekiş. Alman, verilen bir nefes.

Canavar'ın başını ve yüzünü ışığa doğru kalktı.

Gözler hışımla bana baktı.

Yerleşen kara bir hamur öbeği gibi kıpırdandı.

Koca koltuk iniledi dönen cüssesinin ağırlığı altında.

Elektrik düğmesine uzandım.

Yaralı ağız açıldı.

"Hayır!" Geniş gölge uzun bir kol uzattı.

Telefonun kadranına bir kere, iki kere dokunduğumu duydum. Bir mırıltı, tıkırtı. Düğmeyi açtım. Elektrik yoktu. Kapının kilitleri yaylanıp kapandı.

Sessizlik. Sonra:

Büyük bir iç çekiş, büyük bir nefes bırakış: "İş için mi geldin?"

"Ne için!?" diye düşündüm.

Dev gölge karanlıkta eğildi. Bana bakıyordu ama gözlerini göremiyordum.

"Stüdyoyu," diye soludu ses, "yönetmek için mi geldin?"

Ben mü? diye düşündüm. Ses hece hece döküldü.

"- Şu anda bu işe uygun kimse yok. Sahiplenecek bir dünya. Birkaç dönüm arazi içinde. Bir zamanlar portakal ağaçları vardı, limon ağaçları, hayvan sürüleri. Hayvanlar hâlâ burda. Ama önemli değil. Hepsi senin. Sana veriyorum-

Çılgınlık bu.

"Gel de sahip olacağın şeyleri gör!" Uzun kolu işaret etti. Görünmeyen bir tuşa bastı. Masanın arkasındaki ayna sonuna kadar açıldı; bir yeraltı rüzgârı esti, yeraltı odalarına giden bir tünel çıktı ortaya.

"Burdan!" diye fısıldadı ses.

Şekil uzadı, döndü. Koltuk gıcırdadı, koltuğun üstündeki, arkasındaki gölge birden kayboluverdi. Masa bomboş kaldı, büyük bir geminin güverteleri gibi. Rahatsız ayna kaydı, kapanmak üzere. Öne fırladım, kapandığı zaman ölgün ışıklar sönecek, karanlık havada boğulacağım korkusuyla.

Ayna kaydı. Panik içindeki yüzüm parladı camda.

"Gelemem!" diye bağırdım. "Korkuyorum!"

Ayna dondu.

"Geçen hafta, evet, korkabilirdin," diye fısıldadı. "Ama bu gece? Bir mezar seç. Benimdir."

Sesi babamın sesini andırıyordu, hasta yatağında eriyen, ölmek arzusunda, ama ölmesi aylar süren.

"Hadi gel," dedi ses usulca.

Allahım, diye düşündüm, ben bunu altı yaşımıdayken görmüştüm. Aynanın arkasından çağırın hayalet. Şarkıcı kadın, yumuşak sesi merak eder, aynayı dinler, dokunur ve hayaletin eli çıkıp onu zindanlara götürür, siyah bir kanalda bekleyen cenaze gondoluna, dümende Azrail. Ayna, fısıltı, boş opera salonu ve sondaki şarkı.

"Kımıldayamıyorum," dedim. Doğruydum. "Korkuyorum." Ağzım tozla doldu. "Sen yıllar önce öldün..."

Siluet camın arkasından başını salladı. "Kolay değil, ölü olup film mahzenlerinin altında, mezarların arasında yaşamak. Gerçeği bilen insanların sayısını az tutup onlara tonla para ödemek, çenelerini tutmayı beceremedikleri zaman öldürmek. Sahne 13'te akşamüstü ölümü. Veya uykusuz bir gecede duvarın arkasında ölüm. Veya bu ofiste, sık sık uyuduğum şu büyük koltukta. Şimdi..."

Ayna titredi; nefesinden mi elinden mi anlayamadım. Kan kulaklarıma hücum etti. Sesim aynaya çarpıp kırıldı, bir çocuğun sesi: "Burda konuşamaz mıyız?"

Yine o kederli yarı gülüş, yarı iç çekiş. "Hayır. Büyük tur. Eğer yerimi alacaksan her şeyi bilmen lazım."

"Ama almak istemiyorum! Kim söyledi?"

"Ben söyledim. Ben söylüyorum. Dinle, ben ölü sayılıyorum artık." •

Islak bir rüzgâr esti, eski filmlerden bir nitrat kokusu, mezarlardan çiğ toprak kokusu getirdi.

Ayna yine kayıp açıldı. Ayak sesleri ağır ağır uzaklaştı.

Tavandaki ölgün ışıklarla yarı aydınlanmış tünele baktım. Canavar'ın aşağı doğru inen koca gölgesi döndü.

İnanılmaz derecede yabani, inanılmaz derecede kederli gözleriyle bana baktı.

Rampanın ilerisindeki karanlığı işaret etti. "Yürüyemiyorsan, koş, kaç," diye mırıldandı.

"Neyden?"

Ağzı ıslak ıslak homurdandı, sonra açıldı. "Benden! Ben hayatım boyunca kaçtım! Takip edemem mi sanıyorsun? Allahım! Rol yap. Hâlâ kuvvetliymişim gibi, hâlâ gücüm varmış gibi. Seni öldürebilirmişim gibi yap. Korkmuş görün!"

"Zaten korkuyorum!"

"Koş öyleyse, Allahın cezası!"

Yumruğunu havaya kaldırdı, duvarlardaki gölgelere vuracaktıcasına.

Ben koştum.

O takip etti.

Korkunç, sahte bir kovalamacaydı, film makaralarının yattığı mahzenlerden, bu filmlerin yıldızlarının saklandığı taş mezarlara doğru, duvarın altından, arasından, ve bir anda arkasından, mezar odalarının içinden ok gibi geçtim, Canavar'ın teni topuklarımda, J. C. Arbuthnot'un hiç yatmadığı mezara doğru.

Ve koşarken, bunun bir tur değil bir hedef olduğunu anladım. Takip edilmiyor, güdülüyordum. Ama neye?

Crumley, kör Henry ve benim sanki binlerce yıl önce durduğumuz mezar odasının dibi. Aniden fren yaptım.

Lahtin basamakları bekliyordu, bomboş, havada.

Arkamda, karanlık tünel kovalamanın ayak sesleriyle ve kükre* meleriyle çınılıyordu.

Basamaklara sıçradım, tırmanmak için futundum. Düşe kalka, anlamsız dualar mırıldana mırıldana, tepeye ulaştım, bir oh çekerek lahitten çıktım, yere bastım.

Mezarın kapısına yüklendim. Sonuna kadar açıldı. Mezarlığın toprağına düştüm, taşların arasından vahşi gözlerle kilometrelerce ötedeki bomboş bulvara baktım.

"Crumley!" diye bağırdım.

Ne trafik vardı, ne park etmiş arabalar.

"Allahım!" diye inledim. "Crumley! Nerdesin?"

Arkamda, mezarın girişine varan pat pat ayak sesleri işittim. Döndüm.

Canavar kapıda belirdi.

Ay ışığı sarmıştı etrafını. Kendi kendini kutlamak için ayağa kalkmış bir morg heykeli gibi duruyordu, kazılı adının altında. Bir an için, eski kır evinin kapısında duran bir İngiliz lordunun ruhu gibi göründü gözüme; fotoğrafı çekilmek üzere poz vermiş, karanlık odanın asitli sularına batırılıp film tabedilirken sisler içinde hayalet gibi yükselen, bir eli sağındaki kapı menteşesinde, öteki eli soğuk, mermer bahçeye kıyamet fırlatacakmış gibi havada. Soğuk, mermer kapının üstünde bir daha gördüm:

ARBUTHNOT.

Adını çığlıkla karışık söylemiş olmalıyım.

Bunun üstüne öne atıldı, biri başlangıç atışı yapmış gibi. Çılgılığı beni çıkış kapısına doğru sürükledi. Düzinelerce mezar taşının üstünden atladım, çiçekleri dağıttım ve avaz avaz, zig zag çizerek koştum. Olaya bir yandan insan avı, öte yandan saçma sapan bir oyun gözüyle bakıyordum. Bir yanda, yalnız bir koşucuyu sürükleyip götüren sel sularının hayali, öte yanda, Charlie Chase'i kovalayan fillerin görüntüsü. Kahkahalarla umutsuzluk birbirine karışmış halde, mezarların arasındaki küçük taş yollardan geçip çıkışa ulaştım: ama Crumley yoktu. Bulvar bomboştu.

Sokağın karşısında, St. Sebastian'ın ışıkları yanıyordu, kapıları sonuna kadar açıktı.

H. İ. diye düşündüm, keşke orda olsaydın!

Sıçradım. Kan kokusu alarak koştum.

Arkamda büyük, hantal ayakkabıların patırtısını işittim, yarı kör, korkunç bir adamın solumasını.

Kapıya vardım.

Sığınak!

Ama kilise boştu.

Altın sunakta mumlar yakılmıştı. Parlak sevgi damlacıkları arasında çekilip sahneyi Meryem'e bırakan İsa'nın saklandığı mağaralarda mumlar yanıyordu.

Günah çıkarma bölmesinin kapısı açıktı.

Ayak sesleri gümbürdedi.

Günah çıkarma bölmesine girdim, kapıyı kapayıp yığıldım, tir tir titriyordum karanlık kuyuda.

Gümbürdeyen ayak sesleri-

Fırtına gibi durdu. Fırtına gibi, duruldu ve sonra, bir hava değişimiyle, yaklaştı.

Canavar'ın pençesi kapıya uzandı. Kilitli değildi.

Ama ben rahiptim, değil mi?

Buraya kapanan herkes kutsaldı, hesap verilecek, konuşulacak, ve emniyette...?

Dışardan gelen bu Tanrısız iniltiyi, bitkinliği, kaderi duydum. Ürperdim. Ufak tefek şeyler için dua etmeye başladım. Peg'le bir saat daha. Bir çocuk bırakmak. Gece yansından daha büyük, olası bir şafak kadar yüce şeyler...

Hayatın tatlı kokusu burun deliklerimden çıktı. Dualarımla birleşti.

Son bir inilti oldu ve-

Allahım!

Canavar bölmenin öbür yanına girdi!

İri cüssesini ve dinen öfkesini küçücük yere sığdırmaya çalıştı; daha da ürperdim, müthiş nefesi kafesi yakıp beni kör edecek diye korktum. Ama dev vücudu yığıldı kaldı, borularına, pompalarına hava üfleyen büyük bir kazan gibi.

Garip kovalamaca bitmiş, son perde başlamıştı.

Canavar'ın bir, iki, üç defa derin derin soluk aldığını duydum, konuşmaya hazırlanıyor ama aynı zamanda korkuyor gibi, hâlâ öldürmek arzusunda ama yorgun, Allahım, nihayet yorgun düşmüş.

Dev bir fısıltı işittim sonunda, bir bacadan aşağıya üflenen dev bir iç çekiş gibi: "Kutsa beni, peder, çünkü günah işledim!"

Allahım, diye düşündüm, ne diyeceğim ben şimdi, bütün o eski filmlerdeki rahipler ne derdi? Hatırlasana, aptal kafa, ne derlerdi?!

Kendimi dışarı atıp, boşluğun ortasında Canavar'la yine bir kovalamacaya girmek istedim bir an.

Ama nefesimi tuttum; korkunç bir fısıltı daha koyuverdi:

"Kutsa beni, peder-"

"Ben senin pederin değilim," diye bağırdım.

"Hayır," diye fısıldadı Canavar.

Ve kayıp bir dakikadan sonra ekledi: "Sen benim oğlumsun."

Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi oldu, soğuk bir tünelden karanlığa doğru.

Canavar kıpırdandı.

"Kim..." es... "seni..." es... "işe aldı sanıyorsun?"

Aman Allahım!

"Ben," dedi kafesin arkasındaki kayıp yüz, "aldım."

Groc değil mi? diye düşündüm.

Ve Canavar, kara boncuklu korkunç bir tespih dizmeye başladı; yavaş yavaş gömüldüm, geriye, geriye, başım bölmenin paneline dayanana kadar, ve başımı çevirip mırıldandım:

"Niye beni öldürmedin?"

"Bunu asla istemedim. Arkadaşın bana bulaştı. O büstü yaptı. Delilik. Onu öldürebilirdim, evet, ama o kendini öldürdü önce. Veya öldürmüş gibi yaptı. Hâlâ yaşıyor, seni bekliyor..."

Nerde?! diye bağırmak istedim. Onun yerine, "Beni niye kurtardın?" dedim.

"Niye mi?... Bir gün hikâyemi anlatsınlar istiyorum. Bunu yapabilecek," durdu, "... tek kişi sendin, doğru dürüst anlatabilecek tek kişi. Stüdyoda bilmediğim hiçbir şey yok, veya dış dünyada bilmediğim bir şey. Geceler boyunca okudum, biraz uyuyup uyandım, yine okudum, sonra duvarın

arasından fısıldadım, birkaç hafta önce: senin adını. Bu işi o yapabilir dedim. Bulun onu. O benim tarihçim. Ve oğlum.

"Ve öyle oldu."

Demek aynanın arkasından fısıldamış, adımı söylemişti.

Ve aynı fısıltı şimdi hurdaydı, otuz santim ötemde, nefesi aradaki havayı körüklüyordu.

"Tatlı Kudüs'ün kemik beyazı tepeleri," dedi ölgün ses. "İşe aldım, kovdum, herkesi, teker teker, binlerce gün boyunca. Başka kim yapabilirdi? Çirkin olmak ve ölmek istemekten başka ne yapabilirdim? Beni ayakta tutan isimdi. Seni işe almak da tuhaf bir besin gibiydi."

Ona teşekkür mü etmem lazım, diye düşündüm.

Biraz sonra, diye fısıldadı nerdeyse. Sonra:

"Önceleri burayı ikinci elden, aynanın arkasından yönetiyordum. Manny Leiber'ın kulak zarını sesimle, piyasa tahminleriyle, mezarlar içinde düzeltilmiş senaryolarla aşındırıyordum, gecenin ikisinde kulağımı duvara dayayıp dinlediğinde. Ne toplantılar! Ne ikili! Ego ve süper ego. Boru ve borazancı. Küçük dansçı, bense camın arkasındaki koreograf. Bu ofisi paylaştık biz. O suratını buruşturup büyük kararlar alıyor gibi yaparak, bense her gece duvarın arkasından çıkıp, üstünde tek bir telefon olan boş masanın yanındaki koltuğa oturup Leiber'a, yani sekreterime, dikte ederek."

"Biliyorum," diye fısıldadım.

"Nerden bileceksin?!"

"Tahmin ettim."

"Tahmin ha? Neyi? Bütün bu çılgın, lanet olası şeyi mi? Hortlaklar gecesini mi? Yirmi, Allahım, yirmi yıl öncesini mi?"

Ağır ağır soludu, bekledi.

"Evet," diye fısıldadım.

"Ah, ah." Canavar hatırladı. "İçki yasağı bitmişti ama biz yine de içkileri Santa Monica'dan getiriyorduk, mezarın içinden, tünelden, gırgır olsun diye. Partidekilerin yarısı mezarların üstündeydi, yarısı film mahzenlerinde. Çılgınlık atan erkekler, kızlar, yıldızlar, figüranlarla dolu beş sesli sahne. O geceyi yarım yamalak hatırlıyorum. Ne çok delinin mezarlıkta seviştiğini hiç düşündün mü? O sessizliği! Düşün bir kere!"

Hatırlaya hatırlaya yıllar öncesine gitmesini bekledim.

"Bizi yakaladı. Mezar taşlarının arasında. Mezar bekçisinin çekici başımda, yüzümde, gözlerimde patlıyordu! Dövüyordu! Onunla kaçtı. Ben de çılgın çılgına arkalarından. Arabaya bindiler. Ben de

bindim. Allahım. Sonra o çarpışma ve, ve-"

İç geçirdi. Kalp atışları yatışsın diye bekledi.

"Dokun beni önce kiliseye taşıdığını hatırlıyorum, korkudan deliye dönmüş papazı, sonra da morga taşıdığını. Mezar odalarında iyileş! Mezarın içinde sağlığını kazan! Sloane ölmüştü! Ve Groc tamir edilemeyecek bir şeyi tamir etmeye çalıştı. Zavallı Groc. Lenin daha şanslıydı! Ağzımı kıpırdatıp, örtbas edin, dedim. Ne diyorsam onu yapın! Geç vakit: Bomboş sokaklar. Yalan söyleyin. Öldüğümü söyleyin. Yüzüm! Allahım, yüzüm! Düzeltmeye imkân yok. Onun için öldü deyin! Emily? Ne? Delirmiş mi? Emily'yi saklayın. Örtbas edin. Parayla tabii. Tonla para. Sahiciymiş gibi gösterin. Kim anlayacak? Kapalı tabutlu bir cenaze, ben biraz ötede, morgda, ölmekten beter olmuş. Dok haftalarca yanımda kaldı! Allahım, ne çılgınlık. Yüzümü, başımı elledim, 'Fritz' diye bağırdım ağzımı açabildiğim zaman. 'Sen idare et!' Etti de. İş başında bir manyak. Sloane ölmüş, onu götürün. Emily, zavallı, kayıp, delirmiş Emily. Constance! Ve Constance onu Cennet Tarlaları'na götürdü. Şu ayyaşların, delilerin, keşlerin sözde iyileştiği huzurevlerinden birine, hiçbir zaman iyileşmezler, huzur da bulmazlar, ama oraya gittiler, Emily boşlukta yürüyormuş gibi, ben avaz avaz. Fritz, kes sesini, dedi, herkes ağlıyordu, hepsi yüzüme bakıyordu, kıyma makinasından çıkmış gibi. Gözlerinde kendi korkunçluğumu görebiliyordum. Bakışları, ölüyor, diyordu, bense hayır! Ve kasap Dok ve güzellik uzmanı Groc beni tamir etmeye çalıştılar ve H. İ., Fritz sonunda, 'Bu iş bu kadar, elimden geleni yaptım. Bir rahip çağırın!' dedi, 'Görürsünüz siz!' diye bağırdım, 'Cenazeyi yapın, ama ben orda olmayacağım!' Hepsinin yüzü bembeyaz kesildi. Ciddi olduğumu biliyorlardı. Ağzımdan, bu enkazdan, çılgınca bir plan çıktı. Düşündüler: O ölürse, biz de ölürüz. Çünkü neden biliyor musun, bizim için film tarihindeki en iyi yıldız. Buhran'ın tam ortasındaydık ama biz iki yüz milyon yapmıştık, sonra üç yüz milyon, bütün diğer stüdyoların toplamından fazla. Ölmeme izin veremezlerdi. Para makinesi gibiydim. Nerde bulacaklardı benim gibisini? Bütün o sersemelerin, geri zekâlıların, asalakların, itlerin içinde mi? Sen kurtar, ben tamir ederim dedi Groc kasap Dok Phillips'e. Bana ebelik ettiler, yeniden doğurttular, sonsuza kadar güneşten uzak!"

H. İ.'nin sözlerini hatırladım: "Canavar mı? Doğduğu gece ben ordaydım."

"Böylece Dok kurtardı, Groc dikti. Allahım! O yamadıkça ben dikişleri patlatıyordum, bu arada hepsi, ölürse biz de battık, diye düşünüyordu. Bense artık ölmek istiyordum tüm kalbimle. Ama bütün o domates salçasının ve parça parça kemiklerin altında yatarken, güce karşı duyduğum hırs kazandı. Hayatla ölüm arasında gidip geldiğim birkaç saatin sonunda, yüzüme dokunmaya korkarak, 'bir anons yapın,' dedim. 'Benim için öldü deyin. Beni burda saklayın, iyileştiriri! Süneli açık tutun, Sloane'ı gömün! Beni de onunla beraber gömün, güya, manşetlerde. Pazartesi sabahı, evet, Pazartesi işe başlayacağım. Ne? Ve bundan sonra her pazartesi, her pazartesi. Ve kimse bilmeyecek! Görülmek istemiyorum. Paramparça yüzlü bir katil. Bir ofis yapın, bir masa, bir sandalye koyun, ve yavaş yavaş, aydan aya yaklaşacağım, biri orda yalnız otururken, ve aynayı dinlerken, Manny, Manny nerde? Sen dinleyeceksin! Kirişlerin arasından konuşacağım, çatlakların arasın-' dan fisıldayacağım, aynayı gölgeleyeceğim, sen ağzını açacaksın, ben senin kulağından, kafanın içinden konuşacağım. Anladın mı? Anla! Gazeteleri arayın. Ölüm kâğıtlarımı imzalayın. Sloane'ı tabuta koyun. Beni morgun bir odasına yatırın, dinleneyim, uyuyayım, iyileşeyim. Manny. Tamam mı? Ofisi yap. Hadi!"

"Ve cenazemden önceki günlerde ben bağırdım, küçük ekibim dinledi, yatıştı, başını salladı, evet dedi.

"Böylece, Dok hayatımı kurtardı, Groc hiç tamir edilemeyecek bir yüzü tamir etti ve Manny benim emirlerimle stüdyoyu yönetti. Ve H. İ., sırf o gece orda olduğu için, beni kanlar içinde ilk bulan, arabaları yeniden düzenleyip çarpışmayı kaza gibi gösteren o olduğu için. Sadece bu dört kişi biliyordu. Fritz? Constance? Etrafı temizlemekten sorumluydular, evet, ama sağ kaldığımı söylemedik onlara. Öteki dördü ise haftada beş bin aldılar, sonsuza kadar. Bir düşün! Haftada beş bin, 1934'te! O zamanlar ortalama haftalık, on beş kokmuş dolardı. Böylece, Dok, Manny, Groc ve H. İ. zengin oldular, di mi? Para her şeyi satın alıyor. Yıllarca süren sessizliği. Her şey yoluna girdi böylece. Filmler, stüdyo, kârlar arttı, ben saklandım, kimsenin haberi olmadan. Hisse fiyatları yükseldi, New York'takiler sevindi, ta ki-

Durdu ve büyük bir umutsuzluk iniltisi koyuverdi.

"Biri bir şey keşfedene kadar."

Sessizlik.

"Kim?" diye sormaya cesaret ettim karanlıkta.

"Dok. Cerrah general Dok efendi. Vaktim gelmişti."

Bir daha durdu, sonra:

"Kanser."

Bekledim, kuvvetini toplayıp tekrar konuştu.

"Kanser. Dok ötekilerden hangisine söyledi kim bilir. Biri kaçmak istedi. Parayı kapıp toz olmak. Böylece korku başladı. Herkesi gerçeğe korkut. Sonra - şantaj - sonra para iste."

Groc, diye düşündüm, ama: "Kim olduğunu biliyor musun?" dedim.

Sonra da sordum: "Cesedi merdivenin üstüne kim koydu. Kim bana mektup yazıp mezarlığa gelmemi istedi? Seni görebilsin diye Clarence'a Brown Derby'nin önünde beklemesini kim söyledi? Roy Holdstrom'a imkânsız bir film için bir canavar büstü yapma ilhamını kim verdi? Kim H. İ.'ye bol bol viski verdi, dili çözülür de her şeyi anlatır umuduyla. Kim?"

Her soruyla birlikte, ince panelin arkasındaki dev cüsse kımıldadı, titredi, derin derin soludu, iç geçirdi; her soluk alış bir yaşama umudu, her soluk veriş bir umutsuzluk kabullenmesi gibi.

Bir sessizlik oldu, sonra: "Her şey başladığı zaman, duvarın üstündeki ceset filan, herkesten şüphelendim. Daha da kötüledi. Çıldırarak gibiydim. Dok, diye düşündüm, olamaz. O bir korkak ve fazla dikkat çekici. Ne de olsa hastalığımı keşfedip bana söyleyen oydu. H. İ. mi? Korkaktan da beter, her gece bir şişeye saklanır. H. İ. olamaz."

"H. İ. bu gece nerde?"

"Bir yerde gömülü. Onu kendim gömecektim. Herkesi gömmeye kararlıydım, teker teker, bana zarar

vermek isteyen herkesten birer birer kurtulmaya. Clarence gibi, H. İ.'yi de boğacaktım. Kendini öldürdü sandığım Roy'u öldüreceğim gibi onu da öldürecektim. Roy yaşıyordu. H. İ.'yi O öldürüp gömdü."

"Olamaz!" diye bağırdım.

"Bir sürü mezar var. Roy bir yere sakladı onu. Zavallı kederli İsa."

"Roy olamaz!"

"Neden olmasın? Elimize fırsat geçse hepimiz adam öldürebiliriz. Cinayet hepimizin düşleyip de yapamadığı şeydir. Geç oldu, bırak bitireyim. Dok, H. İ., Manny, diye düşündüm, hangisi beni arkadan vurup kaçmaya çalışır? Manny Leiber mı? Hayır. İstedğim zaman çalıp her seferinde aynı müziği duyacağım bir plaktır o. Öyleyse, geriye Groc kalıyor! Roy'u işe o aldı, ama büyük arayış için seni devreye sokmaya ben karar verdim. Son arayışın benim için olacağını nerden bilebilirdim?! Kil haline geleceğimi! Tam anlamıyla çılgına döndüm. Ama şimdi- her şey bitti.

"Koşuştur, bağır, çağır, deli gibi, bir an düşündüm: yeter artık. Yoruldum, bunca yılın yorgunluğu, onca kan, onca ölüm, hepsi geçip gitti, şimdi de kanser. Sonra tünelde, mezarların yanında öbür Canavar'la karşılaştım."

"Öbür Canavar mı?"

"Evet," diye iç geçirdi, başı bölmenin yan tarafına değdi. "Git onu bul. Sırf benim olduğumu sanmıyordun, değil mi?"

"Başka bir-"

"Senin dostun. Yüzümü yakaladığını gördüğüm zaman büstünü parçaladığım adam, evet. Şehirlerini ayaklar altına aldığım. Dinozorlarını deştiğim... Stüdyoyu o yönetiyor!"

"Bu... bu imkânsız!"

"Enayi! Bizi uyuttu o. Hayvanlarına, şehirlerine, kil büstüne yaptıklarımı görünce çıldırdı. Kendini ayaklı dehşet haline getirdi. O korkunç maske-"

"Maske-" Ağzım seğirdi.

Tahmin etmiş ama tahmin etmeyi reddetmiştim. Crumley'nin duvarındaki Canavar'ın film yüzünü hatırladım. Kare kare animasyon yapılmış kil bir büst değil - Roy'du, yokoluşun babası, kaosun çocuğu, imhanın gerçek evladı rolünde.

Filmde Canavar rolü yapan Roy.

"Senin dostun," diye soludu parmaklığın arkasındaki adam durmadan. "Allahım, ne rol. Ses, benim sesim. Manny'nin masasının arkasındaki duvardan konuştu ve-"

"Beni tekrar işe aldirtti," dediğimi duydum. "Kendini de mi tekrar işe aldirtti?"

"Evet! Ne yetenek! Oscar'a layık!"

Elim parmaklığa gitti.

"Peki nasıl-"

"- mı ele geçirdi? Dikiş izi, çatlak, sınır nerde miydi? Duvarın altında rastladım ona, tonozların altında, yüz yüze! Allah belasını versin o akıllı orospu çocuğunun. Yıllardır aynaya bakmamıştım. Ama ordaydım işte, kendi yolumun üstünde duruyordum. Sırıtıyordum! Aynayı parçalamak için vurdum! Hayal görüyorum, diye düşündüm. Camda hayal meyal bir ışık. Bağırıp vurdum, dengemi kaybettim. Ayna da yumruğunu kaldırdı ve vurdu. Mezarların içinde uyandım, parmaklıklar arkasında hapsolmuş, o da seyrediyordu. 'Kimsin sen!' diye bağırdım. Ama biliyordum. Tatlı intikam! Ben onun yaratıklarını öldürmüştüm, şehirlerini yıkmıştım, kendisini öldürmek istemiştım. Şimdi, zafer onundu. Koşup bana geri bağırdı: 'Dinle. Gidip kendimi tekrar işe aldirticam! Ve bir de, evet, maaşıma zam yaptırıcım!' Günde iki defa geliyordu, elinde çukulatayla, ölen bir adamı beslemek için. Ta ki gerçekten ölmek üzere olduğumu anlayana kadar, eğlence bitmişti, hem onun hem benim için. Belki gücün güç olarak, hoş ve eğlenceli olarak kalmadığını anladı. Belki bu onu korkuttu, belki canını sıktı. Birkaç saat önce beni parmaklıkların arkasından çıkarıp seni aramaya gönderdi. Seni beklemeye bıraktı. Ne yapmam gerektiğini söylemesi gerekmiyordu. Sadece tünelden aşağı kiliseye doğru işaret etti. 'Günah çıkarma zamanı,' dedi. Zekice, değil mi? Şimdi seni bekliyor son bir yerde."

"Nerde?"

"Allah kahretsin! Benim gibiler, onun haline gelenler için gidilecek tek yer neresidir, ha?"

"Evet," başımı salladım, gözlerim sulandı. "Oraya gitmişim."

Canavar bölmenin içinde yığıldı.

"İşte bu kadar," diye iç geçirdi. "Bu hafta birçok insanın canını yaktım. Birkaçını ben öldürdüm, geri kalanını da dostun. Sor ona. O da benim kadar çıldırdı. Bütün bunlar bittiğinde, polis sorduğu zaman suçu bana atın. İki tane Canavar'a lüzum yok, bir tanesi yeter. Tamam mı?"

Sesim çıkmıyordu.

"Konuş!"

"Evet."

"Güzel. Mezarın içinde sahiden ölmek üzere olduğumu gördüğü zaman, kendisinin de ona geçirdiğim kanserden öleceğini, oyunun buna değmediğini anladığı zaman, beni bırakma insaniyetini gösterdi. Onun yönettiği, benim yönettiğim stüdyo ölü bir noktada kilitlenip kalmıştı. Tekrar canlandırmamız gerekiyordu. Şimdi sen, gelecek hafta bütün çarkları döndür. Ölüler Hızlı Sürer'e tekrar başla."

"Hayır," diye mırıldandım.

"Allah kahretsin! Son nefesimde bile gelir boğuveririm seni. Yapılacak. Söyle!"

"Yapılacak," dedim sonunda.

"Son bir şey daha. Biraz önce söylediğim gibi. Teklif. İstiyorsan senindir. Stüdyo."

"İstemiyorum-"

"Başka kimse yok! Hemen reddetme. Başkaları miras almak için canını verirdi-"

"Verirdi, doğru. Bir ay geçmeden ölürüm, bir enkaz, bir ayyaş ve ölü."

"Anlamıyorsun. Sahip olduğum tek oğul sensin."

"Bu doğruysa üzgünüm. Neden ben?"

"Çünkü sen gerçekten dürüst enayi bir bilgesin. Gerçek bir ahmak, sahte değil. Fazla konuşan biri, ama sen söyleyince kelimeler güzel çıkıyor. Elinde değil. Elinden güzel şeyler çıkıp kelimelere dönüşüyor."

"Evet ama ben aynaya dayanıp Manny gibi yıllarca seni dinlemedim."

"O konuşur ama sözleri bir şey ifade etmez."

"Ama çok şey öğrendi. Artık işleri nasıl yürüteceğini biliyordur. Bırak onun için çalışayım!"

"Son şans? Son teklif?" Sesi soluyordu.

"Karımdan, yazılarımdan, hayatımdan mı vazgeçeyim?"

"Ah," diye fısıldadı ses. Ve son bir "Evet..." Ekledi: "Şimdi, nihayet. Kutsa beni, peder, çünkü günah işledim."

"Yapamam."

"Evet, yapabilirsin. Bağışlayabilirsin. Rahiplerin işi budur. Bağışlamak ve kutsamak. Bir dakika sonra çok geç olacak. Beni sonsuz cehenneme gönderme!"

Gözlerimi kapayıp, "Seni kutsuyorum," dedim. Sonra, "Seni bağışlıyorum, ama anlamıyorum!"

"Kim anladı ki?" diye soludu. "Ben bile." Bağı panele kaykıldı.

"Çok sağol." Seslerin var olmadığı bir boşluğa kapandı gözleri. Kafamda hayal ettim: koca bir kapının unutuluşa kapanmasını, mezar kapılarının örtülüsünü.

"Seni bağışlıyorum!" diye bağırdım adamın korkunç maskesine.

"Seni bağışlıyorum..." diye yankılandı sesim boş kilisede.

Sokak bomboştu.

Crumley, diye düşündüm, neredesin?

Koştum.

-72-

Gitmem gereken son bir yer kalmıştı.

Notre Dame'ın karanlık merdivenlerini tırmandım.

Sol kulenin üst kenarının yanında çakılı gibi duran şekli gördüm; bir oluk ağızından biraz uzakta, hayvansı çenesini pençelerine dayamış, olmayan bir Paris'e bakarken.

Yan yan yanaştım, derin bir nefes alıp seslendim: "Sen...?" ve durdum.

Orda oturan şekil, yüzü karanlıkta, kıpırdamadı.

Bir daha nefes alıp, "Hey," dedim.

Şekil doğruldu. Başı, yüzü, şehrin soluk ışığında belirdi.

Son bir nefes alıp sessizce, "Roy?" dedim.

Canavar bana baktı, birkaç dakika önce günah çıkarma bölmesinde yığılanın mükemmel bir kopyası.

Korkunç sırıtış, korkunç vahşi gözler kanımı dondurdu. Korkunç yaralı ağız açıldı, sulandı, hava emip tek bir kelime geveledi: "...Evetttt."

"Her şey bitti," dedim, sesim kısılarak. "Hadi Roy, in surdan."

Canavar başımı salladı. Sağ elini kaldırıp yüzü yırttı, balmumunu, makyajı, dehşet ve şaşkınlık maskesini sökmeye başladı. Kâbuslu yüzünü parmaklarıyla tırmalayıp soydu. Döküntülerin altından, eski lise arkadaşım bana baktı.

"Ona benzemiş miydim?" diye sordu Roy.

"Aman Allahım, Roy!" Gözlerimdeki yaşlar onu görmemi engelliyordu. "Evet!"

"Evet," diye mırıldandı Roy. "Ben de öyle düşündüm."

"Hepsini söksene," diye soludum. "Eğer bırakırsan, yüzüne yapışacak ve seni bir daha hiç göremeyeceğim gibi bir his var içimde."

Roy'un sağ eli içgüdüsel olarak uzanıp iğrenç yanağını kazıdı.

"Ne tuhaf," diye fısıldadı, "ben de öyle hissediyorum."

"Yüzünü nasıl bu hale getirdin?"

"İki itiraf mı? Birini dinledin. Bir tane daha mı istiyorsun?"

"Evet."

"Rahip mi oldun yoksa?"

"Öyle hissetmeye başlayacağım yakında. Aforoz mu edilmek istiyorsun?"

"Neyden?"

"Arkadaşlığımızdan."

Gözleri hızla dolaştı üstümde.

"Yapamazsın!"

"Belli olmaz."

"Arkadaşlar birbirine arkadaşlıkları hakkında şantaj yapmaz."

"İşte konuşman için daha iyi bir sebep. Başla."

Yan yırtık maskesinin içinden Roy sessizce başladı:

"Sebep hayvanlarımdı. Daha önce hiç kimse canlanma, ciğerlerime dokunmamıştı, asla. Onları hayal etmek, şekillendirmek için hayatımı verdim ben. Onlar mükemmeldiler. Ben Tanrı'ydım. Başka neyim vardı ki? Hiç sınıftaki kızlarla, amigolarla filan çıktım mı? Bunca yıldır hiç sevgilim oldu mu? Olmadı. Yatağa brontazorlarımla girdim. Geceleri pterodaktillerimle uçtum. Biri kalkıp da masum yaratıklarımı katledince, dünyayı yıkıp antik yatak arkadaşlarımı yok edince neler hissettim bilemezsin. Öfkeden kudurmakla kalmadım. Çıldırđım."

Roy korkunç teninin içinde duraksadı. Sonra devam etti: "Öyle basitti ki. Nerdeyse başından beri parçalar birbirini tamamlıyordu, ama söylemedim. Canavar'ı mezarlıkta izlediğim geceyi hatırlıyor musun? Lanet olası deve öylesine aşkıttım ki. Eğlenceyi bozacaksın diye korktum. Ne eğlence ama! İnsanlar öldü bu yüzden! İşte, kendi mezarına girip çıkmadığımı gördüğüm zaman, sana söylemedim. Beni vazgeçirmeye çalışacağımı biliyordum, ama o yüze sahip olmalıydım, Tanrım, o muhteşem maskeye, epik şaheserimiz için! Çenemi kapatıp kil büstü yaptım. Sonra? Nerdeyse kovuluyordun. Ya ben? Kapı dışarı edildim! Sonra, dinozorlarımı çiğnediler, setimi ayaklar altına aldılar, iğrenç Canavar heykelimi paramparça ettiler. Fıttırdım. Ama sonra dank etti: Onu yok edebilecek sadece bir kişi vardı. Ne Manny, ne de tanıdığımız biri. Canavar'ın ta kendisi! Brown Derby'deki herif. Ama kil büstümü nerden biliyordu? Biri mi söylemişti? Hayır! Onu mezarlığa, stüdyonun yakınına izlediğim

geceyi düşündüm. Başka bir açıklaması yoktu. Mezarın içine ve her nasılsa duvarın altından stüdyoya gece geç vakit girmiş ve orada yüzünün kilden kopyasını görüp patlamıştı.

"İşte o anda çılgınca bir plan yapıverdim. Canavar beni bulsa öleceğimi biliyordum. Onun için kendimi 'öldürdüm'! Kokumu kaybetsin diye. Ölü numarası yaparak Canavar'ı arayıp bulabileceğimi ve intikam alabileceğimi biliyordum. Onun için suretimi ipe çektim. Sen buldun. Sonra da onlar bulup yaktılar ve o gece duvarın arkasına geçtim. Ne bulduğumu biliyorsun. Mezarlıktaki mezarı denedim, kapıyı kilitlenmemiş bulup içeri girdim, aşağı indim ve aynanın arkasından Manny'nin ofisini dinledim. Şaşkına dönmüştüm! Öylesine güzeldi ki. Canavar kimsenin haberi olmadan stüdyoyu yönetiyordu. Öyleyse, orospu çocuğunu hemen geberteceğine, bekle ve gücünü elinden al. Canavar'ı öldürme ama Canavar ol, onu yaşa! Sonra da, yirmi yedi, yirmi sekiz ülkeyi, Allahım, dünyayı yönet! Ve zamanı gelince dışarı çık, yeniden doğ, hafızanı kaybettiğini filan söyle, veya ne bileyim, başka bir masal uydur, bir şey bulacaktım- Canavar nasılsa tükeniyordu. Belliydi, ayakta ölmek üzereydi. Saklandım, seyrettim, dinledim, sonra da onu stüdyonun altındaki film mahzenlerinde, mezarlara yarı yolda kıstırdım. Makyaj! Beni orda dururken görünce öylesine şok oldu ki onu kolayca yere devirip odalardan birine kilitledim. Sonra gidip gücü denedim, camın arkasından ben konuştum. Brown Derby'nin içinde ve dışında Canavar'ın konuştuğunu duymuştum, sonra da tünelde ve ofis duvarının arkasında. Fısıldadım, mırıldandım ve Ölüler Hızlı Sürer tekrar programa alındı. Senle ben tekrar işe alındık. Tam makyajı söküp dışarı kendim olarak çıkmaya hazırlanırken, bir şey oldu."

"Ne?"

"Gücü sevdiğimi fark ettim."

"Ne?!"

"Güç. Ona tapıyordum. Borsa simsarları, kodaman şirket sahipleri, bütün o saçmalıklar. İnanılmaz. Sarhoş olmuştum! Stüdyoyu yönetmeye bayılıyordum, kararlar vermeye, yönetim kurulu toplantıları filan olmadan. Sırf aynalar, yankılar ve gölgelerle. Yıllar önce yapılması gereken ama hiç yapılmayan filmleri yap. Kendimi, evrenimi yeniden yarat. Arkadaşlarımı, yaratıklarımı yeniden icat edip yeniden yap. Stüdyoya hem para, hem de etle, kanla Ödet. Hayatımı mahvetmekte en çok kim sorumluysa bul, sonra teker teker taş kafalıları ez, cahilleri, dalkavukları gebert. Stüdyo beni yönetmişti. Şimdi ben stüdyoyu yönetiyordum. Louis B. Mayer'a niye kimsenin katlanamadığı, Warner Brothers'ın neden bütün gece damarlarına tozlu film küpleri bastıkları belliydi. Bir stüdyoyu yönetmeden, ufaklık, gücün ne olduğunu bilemezsin. Bir şehri, bir ülkeyi değil, o dünyanın ötesindeki dünyayı yönetiyorsun. Slow motion diyorsun, insanlar yavaşlıyor. Hızlı diyorsun, insanlar Himalayalar'dan zıplıyor, mezarlarında dönüyor. Sırf sen sahneleri kestir, oyuncularını yönettin, başla! dedin, sonlan talimin ettin diye. Bir defa içeri girdim ya, her gece Notre Dame'a çıkıyor, aşağı bakıp köylülere gülüyor, dostlarıma zarar veren, hep göğsümde dönen jiroskopu öldüren dev büyücüleri küçültüyordum. Ama jiroskop yine dönmeye başlamıştı, dingilinden çıkmış yuvarlanıyordu. Yaptıklarına baktım, hemen her şey yıkılmıştı. Canavar başlatmış, ben bitirmiştım. Bu gidişe bir dur demezsem, paranoya yüzünden tımarhaneye düşeceğimi biliyordum. Bir o, bir de Cana-var'ın ölmek üzere olması, rahibi, çanları, mumlan, günah çıkarma bölmesini son bir kez ziyaret etmek için yalvarması, bağışlanmak için. Stüdyosunu ona geri vermeliydim sana verebilsin diye-"

Roy yavaşladı, korkunç dudaklarını ıslattı ve sustu.

"Tam anlamadığım bir şey, birkaç şey var-" dedim.

"Nedir?"

"Arbuthnot son birkaç gün içinde kaç kişi öldürdü? Ve kaç kişiyi-" durdum, söyleyemedim.

Roy benim yerime söyledi: "Kaç kişiyi Roy Holdstrom, iki numaralı Canavar mahvetti?"

Başımı salladım.

"Clarence'ı ben öldürmedim, korktuğun buysa."

"Şükürler olsun."

Yutkundum ve sonunda, "Hangi noktada -yani- ne zaman-?"

"Ne zaman ne?"

"Hangi saatte... ne gün... Arbuthnot durdu ve sen devraldın?"

Şimdi yutkunma sırası Roy'daydı, katledilmiş yüzün ardında. "Clarence'dan sonra tabii. Mezar odalarında, telefon sistemlerinden, her mezar kavşağında sesler duyuyordum. Tünellerde sesler. Ahizeleri kaldırarak veya tetikte saklanarak, geri çekildim veya gömmeye giden gölgeleri takip ettim. Clarence'ı gömmeye hazırladıklarını anlamıştım, Canavar evini yerle bir ettikten beş dakika sonra. Uzaktan, Dok'un tünellerde acele acele yürüdüğünü gördüm, duydum, Clarence'ı lanet olası gizli bir mezara taşıdı. O zaman anladım ki çok geçmeden benim hâlâ yaşadığımı öğreneceklerdi, henüz şüphelenmemişlerse tabii. Yakma makinesini kontrol edip gerçek kemiklerimi değil de sahte iskeletimi buldular mı acaba diyordum. Sonra sıra sana gelecekti! Clarence'ı tanıyordun. Seni onun evinde veya benim dairemde görmüş olabilirlerdi. Birle biri toplarlarsa, seni diri diri gömerlerdi. Onun için devreye girmem gerekiyordu, anlıyor musun. Canavar olmam gerekiyordu.

"Sırf o da değil, stüdyoyu kapattırdım, gücümü denemek için, sesime itaat ediyorlar mı, söylediklerimi yapıyorlar mı görmek için. Stüdyo boşalınca kötü adamları öldürmek, olası katillerin icabına bakmak daha kolaylaştı."

"Stanislau Groc mu?" dedim.

"Groc..!? Evet. Bizi bu işin içine sokan o zaten. Aperitif olarak beni işe aldı, çünkü yaratıklara can verebiliyordum, tıpkı onun yaşlı, ölü Lenin'i allayıp pulladığı gibi. Belki Arbuthnot'un kulağına seni işe almasını fısıldayan da odur. Sonra duvarın üstündeki o cesedi yaptı, stüdyodakileri ve Arbuthnot'u korkutmak için, sonra da bizi Brown Derby'ye davet etti, hayvansı bir ifşa seyretmek üzere. Ben kilden büstü yapıp herkesi korkutunca da paraları çarptı."

"Groc'u sen öldürdün öyleyse?"

"Tam değil. Kapıda tutuklattım. Manny'nin boş ofisine getirttim, orda yalnız bıraktıkları zaman, ayna açılıp da karşısında beni görünce küt diye gidiverdi. Asıl Dok Phillips'i sor."

"Dok Phillips mi?"

"Ne de olsa sahte cesedimi temizleyen o oldu, değil mi? O ve lanet temizlikçileri. Onunla Notre Dame'da karşılaştım. Kaçmaya çalışmadı bile. Onu çanlarla beraber yukarı çektim. Sadece korkutmak istemiştim. Ta tepeye çekip sallamak, Groc gibi kalbi durun-caya kadar. Cinayet değil, adam öldürme. Ama yukarı çekilince ipe dolandı, deli gibi çırpınıp kendi kendini astı. Ben mi yaptım? Suçlu muyum?"

Evet, diye düşündüm. Ama sonra, hayır.

"Ya H. İ.?" diye sordum, ve nefesimi tuttum.

"Yo, hayır. İki gece önce haça tırmandı ve yaralan bir türlü kapanmadı. Hayatı bileklerinden akıp gitti. Haçın üstünde öldü, zavallı adam, zavallı yaşlı H. İ. Tanrı huzur versin. Onu bulup uygun bir dinlenme yerine götürdüm."

"Nerdeler peki? Groc, Dok Phillips, H. İ.?"

"Bir yerde. Herhangi bir yerde. Fark eder mi? Orda sırf cesetler var, milyonlarca. Onlardan biri," durdu, "sen olmadığın için memnunum."

"Ben mi?"

"Sonunda durup vazgeçmeme sebep olan da buydu zaten. Yaklaşık on iki saat önce senin de listemde olduğunu fark ettim." ,

"Ne!?"

"Kendi kendime düşünüyordum, yoluma çıkarsa, ölür, diye. Bu yüzden durdum işte."

"Umarım öyledir!"

"Düşündüm, dur bir dakika, onun bütün bu, saçmalıklarla ne ilgisi var. Çılgın atlan atlı karıncaya koşan o değil ki. O senin dostun, arkadaşın, kardeşin. Hayatından tek arda kalan o. Dönüm noktası bu oldu. Delilikten geri dönmenin yolu, artık yol kalmayınca başlıyor, onun için dönüyorsun. Seni seviyordum. Seni seviyorum. Onun için döndüm. Mezarı açıp gerçek Canavar'ı saldırdım."

Roy başını çevirip bana baktı. Bakışları, gözaltında mıyım, diyordu, zarar verdiklerim için bana zarar verecek misin? Hâlâ dost muyuz? Yaptıklarımı bana yaptıran neydi? Polisin bilmesi gerekiyor mu? Kim haber verecek onlara? Cezalandırılmam mı gerekiyor? Bedeli deliler mi ödemek zorunda? Her şey delice değil mi zaten? Deli setler, deli roller, deli oyuncular? Oyun bitti mi? Yoksa yeni mi başlıyor? Gülelim mi ağlayalım mı? Ne için?

Yüzü, çok geçmeden güneş doğacak, diyordu, iki şehir yaşamaya başlayacak, biri diğerinden daha canlı. Ölüler ölü kalacak, evet, ama yaşayanlar daha dün söylemekte oldukları replikleri tekrar edecekler. Konuşmalarına izin mi verelim? Yoksa yeniden mi yazalım beraberce? Hızlı süren ölümü yapacak mıyım ve o ağzını açtığında senin sözlerin mi çıkacak?

Ne...?

Roy bekledi.

"Sahiden yine benle beraber misin?" dedim.

Derin bir nefes alıp devam ettim. "Yine Roy Holdstrom musun, öyle kalacak mısın, sadece arkadaşım olarak, şu andan itibaren, ha, Roy?"

Roy'un başı eğikti. Sonunda elini uzattı.

Elini yakaladım, sanki başım dönecek, aşağıya, Canavarın Paris'inin sokaklarına düşecekmişim gibi.

Sıkıca tuttuk.

Roy öbür eliyle maskesinin geri kalanını soymaya koyuldu. Nesneyi top haline getirdi, yırtılmış balmumu, pudra ve yarayı yumruğunda yuvarlayıp Notre Dame'dan aşağı fırlattı. Çarptığını duymadık. Ama şaşkın bir ses bağırdı.

"Hey, ne oluyor!"

Aşağı baktık.

Crumley idi, aşağıda, Notre Dame'ın sundurmasında duran saf köylü. "Benzinim bitti," diye seslendi. "Bloğun etrafında dönüp durdum. Benzinim bitiverdi."

Eliyle gözlerine siper yapıp yukarı baktı, "Siz ne yapıyorsunuz yukarda?"

-73-

Arbuthnot iki gün sonra gömüldü.

Daha doğrusu yeniden gömüldü. Daha da doğrusu, kimi, neyi, neden taşıdıklarını bilmeyen kilise dostları tarafından şafaktan önce taşınarak mezara yerleştirildi.

Peder Kelly ölü doğmuş bir çocuğun cenaze törenini yönetti, isimsiz ve uzun zaman önce vaftiz olmuş bir çocuğun...

Ben de ordaydım, Crumley, Constance, Henry, Fritz ve Maggie'yle beraber. Roy hepimizden geride ayrı durdu.

"Ne arıyoruz burda?" diye mırıldandım.

"Sonsuza dek gömüldüğünden emin oluyoruz," dedi Crumley.

"Zavallı orospu çocuğunu bağışlıyoruz," dedi Constance sessizce.

"Dışardaki insanlar bugün burda neler olduğunu bilselerdi," dedim, "sonunda her şeyin bittiğini görmeye gelecek kalabalığı bir düşünsenize. Napolyon'un vedası."

"O Napolyon değildi," dedi Constance.

"Öyle mi?"

Mezarlık duvarının karşısına, dünya şehirlerinin dümdüz edilmiş olduğu yere baktım, ne Kong'un uçakları yakalayacağı bir yer, ne mezarını kaybetmiş İsa için tozlu beyaz bir kabir, ne de üzerine inanç veya umutlu bir gelecek asılacak bir haç kalmıştı.

Hayır, diye düşündüm, belki Napolyon değil, ama Barnum, Ghandi ve İsa. Herod, Edison, ve Griffith. Mussolini, Cengiz Han, ve Tom Miks. Bertrand Russell, Mucizeler Yaratın Adam ve Görünmez Adam. Frankenstein, Cüce Tim ve Drac-

Bunları yüksek sesle söylemiş olmalıyım ki, "Sus," dedi Crumley alçak sesle.

Ve Arbuthnot'un mezar kapısı, içinde çiçekler ve Canavar'ın cesediyle, kapandı.

-74-

Manny Leiber'ı görmeye gittim.

Minyatür bir oluk ağız gibi hâlâ masanın kenarında oturuyordu. Gözlerimi ondan, arkasındaki büyük koltuğa çevirdim.

"Evet," dedi. "Sezar ve İsa bitti. Maggie düzeltmeleri yapıyor."

El sıkışmak istermiş, ama nasıl yapacağını bilmiyormuş gibi bir hali vardı. Onun için odayı dolaştım, kanapedeki minderleri topladım, eski günlerdeki gibi, üstüste koyup tepesine oturdum.

Manny Leiber güldü. "Hiç vazgeçmez misin?"

"Vazgeçsem, beni çiğ çiğ yerdin."

Arkasındaki duvara baktım. "Geçit kapalı mı?"

Manny masadan kaydı, yürüdü ve aynayı çengellerinden çıkardı. Arkasında, bir zamanlar kapının durduğu yerde, taze bir alçı ve boya tabakası vardı.

"Ordan yıllar yılı her gün bir canavarın çıktığına inanmak zor," dedim.

"O canavar değildi," dedi Manny. "Ve burayı yöneten oydu. O olmasa çoktan batardı. Sadece işin sonuna doğru çıldırdı, yoksa geri kalan zamanlar camın arkasındaki Tanrı gibiydi."

"İnsanların gözlerini dikip ona bakmalarına hiç alışamadı, değil mi?"

"Sen alışır mıydın? Saklanmasında, gece geç vakit tünelden çıkıp şu koltukta oturmasında garip olan ne? Sinema perdelerinden düşen filmlerin dünyayı yönetmesi fikrinden daha aptalca veya akıllıca değil. Avrupa'nın her şehri bizim gibi ılgın Amerikalılara benzemeye, bizim gibi giyinip, konuşup, dans etmeye başladı. Filmler sayesinde dünyayı kazandık, ama bunu anlayamayacak kadar kafasızız. Diyeceğim şu ki, bütün bunlar doğruyken, binanın içinde kaybolmuş bir adamın yaratıcılığında bu kadar tuhaf olan ne?!"

Taze alçının üstüne aynayı asmasına yardım ettim.

"Yakında, ortalık yatışınca," dedi Manny, "senle Roy'u geri çağırıp Mars'ı inşa edeceğiz."

"Canavar filan olmasın ama."

Manny duraksadı. "Bunu sonra konuşuruz."

"A-ha," dedim.

Koltuğa baktım. "Değiştirecek misin?"

Manny düşündü. "Popomu byteceğim uysun diye. Kaç zamandır erteliyordum. Vakti geldi sanırım."

"New York n ofisle başa çıkacak kadar büyük bir geri ha?"

"Kıımın olduğu yere beynimi koyarsam, neden olmasın. O gideli beri yapacak bir sürü iş duruyor. Denemek ister misin?"

Koltuğa uzun uzun baktım.

"Hayır."

"Bir kere otursan, bir daha hiç kalkamazsın diye mi korkuyorsun? Hadi, toz ol artık. Dört hafta sonra gel."

"İsa ve Pilat veya İsa ve Konstantin için yeni bir sona ihtiyaın olunca mı-?"

Geri çekmesine fırsat vermeden elini sıktım.

"İyi şanslar."

"Galiba samimi," dedi Manny tavana doğru. "Kahretsin."

Sırtını döndü, gidip koltuğa oturdu.

"Nasıl bir duygu?" diye sordum.

"Fena değil." Gözlerini kapatıp bütün vücudunu koltuğa bıraktı. "İnsan alışabilir."

Kapıda, onca büyüklüğün içinde donmuş küçüklüğüne baktım.

"Hâlâ benden nefret ediyor musun?" diye sordu, gözleri kapalı.

"Evet," dedim. "Sen benden?"

"Evet," dedi.

Dışarı çıkıp kapıyı kapadım.

-75-

Apartman bloğundan çıkıp sokağın karşısına geçtim, Henry de arkamdan, ayak seslerimi ve elimdeki bavulunun gıcirtısını izleyerek.

"Her şeyi aldık mı, Henry?" dedim.

"Tabii. Bütün hayatım bir bavulda."

Kaldırıma çıkıp arkamıza döndük.

Biri bir yerde görünmez, sessiz bir top patlattı. Bloğun yarısı yıkılıverdi.

"Venedik iskelesini yıkıyorlar sanki," dedi Henry.

"Evet."

"Bir roller-coaster parçalanıyormuş gibi."

"Evet."

"Veya büyük kırmızı tramvay raylarını söktükleri gün gibi."

"Evet."

Bloğun geri kalanı da yıkıldı. "Hadi, Henry," dedim. "Eve gidelim."

"Eve," dedi kör Henry ve başını salladı, halinden hoşnut. "Benim hiç evim olmadı. Kulağa hoş geliyor."

Henry'nin akrabaları onu New Orleans'a götürmek için gelmeden önce, Crumley'yi, Roy'u, Fritz'i, Maggie'yi ve Constance'ı çağırdım son bir âlem yapalım diye.

Müzik bangır bangır, bira boldu, kör Henry boş mezarı keşfedişini on dördüncü defadır anlatıyor, Constance yarı sarhoş, yarı çıplak, kulağımı ısırıyordu ki küçük evimin kapısı küt diye açıldı.

Bir ses: bağırdı: "Bir önceki uçakla geldim! Trafik berbattı. Nerdesin? Hah, orda. Ama... seni tanıyorum, seni de, seni de."

Peg kapıda durmuş işaret etti.

"Fakat," diye bağırdı, "bu yarı çıplak kadın da kim?!"

SON